

Smithsonian
Institution
Libraries

Gift of

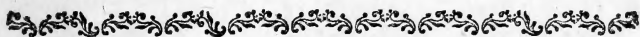
FREDERICK M. BAYER

NATUURLYKE HISTORIE
O F
UITVOERIGE BESCHRYVING
D E R
DIEREN, PLANTEN
E N
MINERAALEN,

Volgens het SAMENSTEL van den Heer

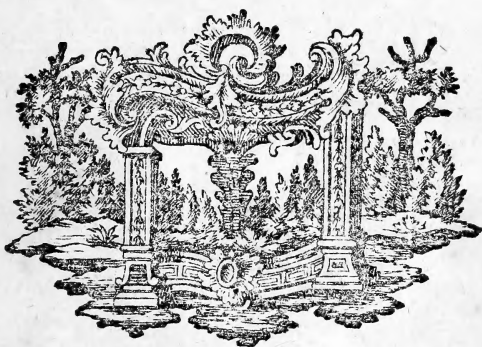
L I N N E U S.

Met nauwkeurige Afbeeldingen.

TWEEDE DEELS, ZESDE STUK.

D E H E E S T E R S.

T E A M S T E R D A M ,

By de ERVEN VAN *F. HOUTTUN.*

M D C C L X X V I.

INSTITUTIONAL AND LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

DIARY OF P. J. ...

MINING AND ...

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

QH
83
H68
1761
d. 2 SUR 6
SCD 128

INHOUD VAN DIT STUK.

DERDE AFDEELING.

DE HEESTERS.

- XVI. HOOFDST. *De Eigenschappen en onderscheiding der Samenteelige Bloemen. Naamsreden. De Samengefelde of Vergaarde behooren 'er toe. Verschil der Blommetjes, daar de Bloem uit bestaat. Kenmerken in 't algemeen. Rangschikking in 't byzonder.* Bladz. 1
- XVII. HOOFDST. *Beschryving van de SAMENTEELIGE HEESTERS, Syngenesia, volgens de zes Rangén, waar in dezelyen voorkomen.* 12
- XVIII. HOOFDST. *Beschryving van de MANWYVIGE HEESTERS, dat is de zodanigen, in welken de Meeldraadjés, op de eene of andere manier, met den Styl samengevoegd zyn; gelyk in de Pasiebloemen en anderen plaats heeft.* 173

XIX. HOOFDST. *Beschryving van de HEESTERS, in welken de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen, op de zelfde Plant, van elkander afgezonderd zyn, deswegen EENHUIZIGE (Monoikia) genaamd; gelyk de Hazelaars, Palm, Wonderboom en veele anderen.* Bladz. 216

XX. HOOFDST. *Beschryving van de TWEEHUIZIGE HEESTERS (Dioikia), dus genaamd, om dat de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op byzondere Planten voortkomen, gelyk in de Wilgen en veele anderen.* — 291

XXI. HOOFDST. *Beschryving van de VEELWYVIGE HEESTERS (Polygamia), tot welken de Pisang of Banannen, Mimo-saas en anderen behooren.* — 405

AANWYZING DER PLAATEN.

en der Bladzyden,

alwaar de *Figuuren* aangehaald of beschreeven worden.

PLAAT XXX. Afbeelding van SA-
MENTEELIGE HEESTERS. tegenover Bladz. 45

Fig. 1. Het *Wormbladige Byvoet*
van de Kaap. bl. 44

— 2. De *Uitmuntende Droog-*
bloem (Gnaphalium,) een
der fraaifte Kaapfe
Bloemgewasfen. bl. 52

A. Een Blommetje daar
van met het Zaadkuifje,
vergroot.

PLAAT XXXI. Afbeelding van SA-
MENTEELIGE HEESTERS. ———— 67

Fig. 1. Het *Kruipende Gnaphalium*. bl. 67

— 2. De *Kroontakkige Straal-*
bloem (Xeranthemum pro-
liferum). bl. 72

A. Een Blommetje daar van,
met zyn Plus en Vrucht-
beginzel.

B. Een Blaadje of Blader-
fompje.

Deeze beiden zyn met
zeer sterke Vergrooting ge-
tekend en het laafte in 't
byzonder is wel vierdhalf
honderdmaal Lighaamelyk
vergroot.

— 3, 4. De *Smalbladige Straal-*
bloem van geele en witte
Kleur. Allen Kaapfe Ge-
wasfen. bl. 77

PLAAT XXXII. Afbeelding van SA-
MENTEELIGE HEESTERS. tegenover Bladz. 99

Fig. 1. Het Spatelbladige Kruiskruid van de Kaap. bl. 99

a. De Kelk van binnen met zyn Stoel.

b. De zelfde van buiten gezien.

c. Een der Tweeflagtige Blommetjes.

d. Een der Vrouwelyken, maatig,

e. Een Tweeflagtig zeer sterk; doch

f. Een Haairtje van het Zaadkuifje of Pluis der Zaadjes ongemeen vergroot, om deszelfs Baardjes aan te toonen.

Zie bl. 100

— *2. De Taxisbladige Aster, ook van daar. bl. 102*

f. Een Tweeflagtig en g een Vrouwelyk Blommetje van den Ontrek of Straal, zynde by h een byna volkomen Zaadje met zyn Pluis, allen in sterke Vergrooting, voorgesteld.

PLAAT XXXIII. Afbeelding van SAMENTEELIGE HEESTERS.

115

Fig. 1. De Heyachtige Leysera, mede een Kaapsch Gewas, waar van by

a. De geopende Kelk met een gedeelte der Blommetjes daar in; by b een Tweeflagtig Blommetje met zyn Vruchtbeginzel; by c een Kafje en by d een der binnenste Schubbetjes van den Kelk, allen vergroot zynde, worden voorgesteld. Zie bl. 117

Fig. 2.

Fig. 2. De Dunbladige Othonna. bl. 142

Van deeze ziet men by *e* een Tweeflagtig Blommetje op zyn Vrughtbeginzel, geflooten; by *f* een Vrouwelyk of Straalblommetje en by *g* een Tweeflagtig dito geopend, met zyne Styl en Meelknopjes, fterk vergroot.

PLAAT XXXIV. Afbeelding van SA-

MENTEELIGE HEESTERS. tegenover Bladz. 155

Fig. 1. De Stebe Gnaphaloides met haare Vrughtmaakende deelen; als by *a* het Kelkje; by *b* het Blommetje daar in vervat; by *c* het Vrughtbeginzel met zyn Zaadkuifje en by *d* een der Kelkblaadjes; allen aanmerkelyk vergroot.

— 2. De *Bacteria Capensis*, beschreeven. bl. 158

Een geopend Bloemhoofdje daar van is by *e* afgebeeld; een Vrouwelyk of gelubd Blommetje by *f*, en een Tweeflagtig met zyn Styl en Meeldraadjes zeer duidelyk, by *g*: zynde een der laatsten afzonderlyk by *h*, en het Zaad by *i* vertoond.

— 3. Het *Seriphium Gnaphaloides*. bl. 165

De Bloemhoofdjes daar van bestaan uit Wollige Kelkjes *k*, witte Bloempjes *l* bevattende, van Schubbetjes *m* famengesteld, waar in het eigentlyke Blommetje *n* verhoolen is, welks Pluis ongemeen fterk vergroot voorkomt by *o*.

**PLAAT XXXV. Afbeelding van EEN-
HUIZIGE.**

Fig. 1. De *Jatropha Herbacea* uit Westindie, met haare Bloemtros. bl. 278

A. Derzelver Mannelyke Bloem met de Meeldraadjes alleen, geopend.

B. De Vrouwelyke Bloem, die bovendien een Styl en Vrugtbeginzel heeft, ook geopend.

Fig. 2. De *Gagel* of Brabantfche Myrte met haare Zaadhoofdjes. bl. 346

PLAAT XXXVI. Afbeelding van TWEEHUIZIGE. tegenover Bladz. 399

Fig. 1. De *Clusia pulchella* van de Kaap, zynde het Wyfje of de vrugtbaare. bl. 400

A. Het lang gefteelde Bloempje daar van.

— 2. Het Mannetje of de onvrugtbaare van de zelfde Soort.

B. Het kort gefteelde Bloempje daar van, beiden fterk vergroot, om de Meeldraadjes te vertoonen.

PLAAT XXXVII. Afbeelding van VEELWYVICE. 423

Fig. 1. De *Brabejum* of Kransboom, anders Kaapfe Amandel. bl. 424

A. De Mannelyke, B de Vrouwelyke

C. De Tweeflagtige Bloemen van dit fraaije Gewas, vergroot.

D. Een Trosje van de Vruchten. bl. 427

BESCHRYVING
DER
PLANTEN.

DERDE AFDEELING.

DE HEESTERS.

XVI. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen en onderscheiding der Samenteelige Bloemen. Naamsreden. De Samengestelde of Vergaarde behooren 'er toe. Verschil der Blommetjes, daar de Bloem uit bestaat. Kenmerken in 't algemeen. Rangschikking in 't byzonder.

Ik ben gevorderd tot de Negentiende Klasse van het Stelzel der Sexen, die geen Boomen heeft uitgeleverd, maar in welke verscheide Heesters begreepen zyn. Dezelve voert den Griekschen naam *Syngenesia*, welken ik SAMENTEELIGE heb verduitscht (*). De Heer LINNÆUS zelf

(*) Zie het II. DEELS I. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, dat is het Eerste van de beschryving der Planten, bl. 245.

A

II. DEEL, VI. STUK,

III. zelf leidt dien naam af van de Griekſche woorden *ov* (ſamen) en *γίνομαι* (Voortteeling), wes-
 AFDEEL. XVI. halve zyn Ed. oogmerk, in deezen, myns oor-
 HOOFD- STUK. deels, met gezegde benaaming veel beter gevat is, dan met die van *Zwager-Planten* of andere vreemde bewoordingen, wier betekenis niet ge- reedelyk in 't oog loopt of zelfs oneerlykheid influit.

De reden dier Benaming, van den Ridder opgegeven, is, dat de Mannelyke Teeldeelen, te weeten de Meelknopjes (*Antheræ*), van verſcheiden Meeldraadjes (*Stamina*), ſamengegroeid zyn en één Cylindriſch of Rolrond Lighaam uitmaaken, dienende dus gezamenlyk tot bevrugting van een enkel Zaadje. Hier komt by, dat de Blommetjes, in deeze Klasſe, elk tot een byzonder Zaadje behoorende, door hetzelfde op een zelfden Stoel (*Receptaculum*) ingeplant, en van een gemeenen Kelk omvangen zyn, waar in veele Zaaden te gelyk tot volkomenheid worden gebragt; om welke reden de Plantgewaſfen van deeze Klasſe ook *Samentee- lige* genoemd kunnen worden. Die van de laaſte Smaldeeling alleenlyk, Eenwyvige (*Monogamia*) genaamd, welke maar weinig in getal zyn en als een aanhangzel 'er bygevoegd, moet men hier van uitzonderen.

In deeze Klasſe, naamelyk, zyn die Geſlagten vervat, welken de vermaarde **TOURNEFORT**, naar dat derzelve Bloemen uit een menigte van regelmaatige Blommetjes, tot een
 Kop

Kop of Hoofdje vergaard; gelyk in de Distels en anderen : of uit veel onregelmaatige en als half doorgesneeden Blommetjes samengefteld waren, gelyk in de Paardebloemen: of uit een vergaaring van de eerstgemelden, door een gestraalde Krans van de laatsten omringd, gelyk in de Zonnebloemen, Afters en dergelyken, bestonden, in drie byzondere Klasfen geschikt hadt. Anderen, gelyk RAY en BOERHAAVE, hebben dezelve altemaal begreepen onder den naam van *Samengeftelde Bloemen*. Anderen wederom gaven 'er den tytel aan van *Samengehoopte* of *Vergaarde eenbladige Bloempjes*: komende dit op een en 't zelfde uit. Sommigen namen den Gemeenen Kelk en Stoel, die tot een Bewaar- en Zitplaats voor deeze Blommetjes strekt, daar by in aanmerking.

Hoe kenbaar, nu, die Plantgewasfen aan dit laatste en hoe gemakkelyk daar door van anderen te onderscheiden zyn, heeft nothans in de samenvoeging niet alleen, maar ook in de gesteldheid van deeze Blommetjes een wonderlyke verscheidenheid plaats, die het onderzoek van deeze Klasse tot een der keurigste, doch tevens moeielykste Onderwerpen maakt van de Natuurlyke Historie. Verscheidene hebben zig, derhalve, daar op in 't byzonder toegelegd. Na TOURNEFORT is dit stuk door den beroemden VAILLANT en PONTEDERA in 't Daglicht gesteld; maar vervolgens, na dat de Groote LINNÆUS 'er gebruik van gemaakt,

A 2 en

III. en de niet minder Kruidkundige Hoogleraar A.
 AFDEEL. VAN ROYEN de Rangfchikking veranderd
 XVI. hadt, door den Geleerden Heer BERKHEY,
 HOOFD. thans Lector der Natuurlyke Historie op de
 STUK. Hooge School te Leiden, niet alleen met een omftandige Befchryving, maar inzonderheid door naauwkeurige en zeer fraaije Afbeeldingen, van alle de zo algemeene als byzondere Eigenfchappen deezer Bloemen, grootelyks opgehelderd (*).

Gedagte Hoogleraar hadt, uit de opgegevene bepalingen van den Ridder, de volgende **KENMERKEN** van deeze Klasfe opgemaakt.

SYNGENESIA. Samenteelige.

De **KELK**, het *algemeene* bekleedzel van veele Blommetjes, is *eenvoudig*, *gefchubd*, of *meervoudig*. Ieder Blommetje heeft een *eigen* Kelk, het Kroontje zynde van het Zaad, zittende op den top van 't Vrugtbeginzel.

De **BLOEM** is famengefteld uit veele *Blommetjes*, die *eenbladig* zyn, met een lang zeer dun Pypje op het Vrugtbeginzel geplaatst, en deeze Blommetjes zyn: of

Trechterachtig, met een Klokswyzen Rand,
 die

(*) In zyn Ed. *Dissertatio Inauguralis*, getyteld *Expositio Characteristica Structurae Florum, qui dicuntur Compositi*, per J. LE FRANCO VAN BERKHEY. Leid. 1760. De Friefche Hoveuier MEESE heeft de befchryving der Samenteelige-Bloem-Gewafsen, in navolging van LINNÆUS, in de Hollandfche Taal voorgesteld, en daaromtrent zyne Aanmerkingen aan de Wereld medegedeeld: Leeuw. 1761, in Octavo, met Afbeeldingen.

die in vyven verdeeld is, de Slippen omge- III.
boogen uitgebreid hebbende: of AFDEEL.

Spatelachtig, met een lang, plat, uit- XVI.
waards gestrekt Randstuk, aan den tip ge- HOOFD-
heel, drietandig, vyftandig of geknot: of STUK.

Gebrekkelyk, wanneer zy geen Rand, geen Pypje of geen van beiden hebben.

De MEELDRAADJES, vyf in getal, zyn zeer korte, dunne, Haairtjes, in den Hals van het Blommetje ingeplant, met smalle opgeregte *Meelknopjes*, die zydelings samengegroeid zyn tot een Pypachtig, vyftandig Rolletje, zo lang als de Rand.

De STAMPER heeft een langwerpig *Vrugtbeginzel*, waar op het Blommetje met zyn Voet rust, en een Draadachtigen opgeregten *Styl*, zo lang als de Meeldraadjes, doorboorende den Rol der Meelknopjes. De *Stempel* is in tweeën gedeeld, met omgeslagen uitgebreide Slippen.

Een ZAADHUISJE ontbreekt 'er aan.

Het ZAAD is enkeld, langwerpig, dikwils vierhoekig, meestal van onderen dunner, en wel, van boven

Gekroond met een Kuifje, van veele Straalen in 't ronde geplaatst, die of *enkeld* zyn of *gestraald*, of *Takkig*; en dit Kuifje is ongesteeld of zit op een Steeltje: of met een klein *Kelkje*, dat dikwils vyftandig is en blyvende. Of

Ongekroond, en dus geheel naakt.

III. De gemeene STOEL der Vruchtmaaking ontvangt
 AFDEEL. veele ongesteelde Blommetjes, op eene *Schryf*,
 XVI. die hol, plat, verhevenrond, Pieramidaal of
 HOOFD- Klootrond is, en deeze heeft de Oppervlakte
 STUK.

Naakt, oneffen door een weinig ingedruk-
 te Stippen: of

Haairig, als bedekt zynde met opgeregte
 Haairtjes; of

Kaffig, als met Elsvormige, platte, regtop-
 staande Kafjes, die de Bloempjes afzonderen,
 bekleed.

Deeze Samenteelige Plantgewatfen, nu, zyn
 door den Heer A. VAN ROYEN in vier Ran-
 gen, van *Spatelbloemige*, *Kopbloemige*, *Naakt-
 bloemige* en *Straalbloemige*, onderscheiden; heb-
 bende zyn Wel Ed. daar in de Planten van den
 Leidfchen Akademie-Tuin, meestal volgens de
 Soortlyke bepaalingen en Geslagtsverdeelingen
 van den Heer LINNÆUS, overgebracht en
 voorgesteld (*).

De eigen Rangfchikking van den Ridder is,
 gelyk ik bevoorens aangemerkt heb, hier van
 aanmerkelyk verschillende. Zyn Ed. merkt aan,
 dat 'er van de gedagte Blommetjes *Tweeflag-
 tige* zyn, die zo wel Meeldraadjes als een
 Stamper hebben: *Mannelyke*, die Meeldraad-
 jes hebben en geen Stempel: *Vrouwelyke*, die
 een Stamper bezitten zonder Meeldraadjes, en
Gelubde, die noch Man noch Vrouw zyn,
 als hebbende geen Meeldraadjes en geen Styl of
 Stem-

(*) Vid. *Flor. Leidenfis Prodrom.*, Leid. 1740. p. 117, 118 &c.

Stempel. Dit heeft zo wel plaats in Spatelblommetjes als in Trechterblommetjes, en hier uit spruiten de volgende, weezentlyk plaats hebben de, Verscheidenheden van Samenteelige Bloemen.

III.
AFDEEL,
XVI.
HOOFD-
STUK.

Met Trechter- achtige Twee- slagtige Blom- metjes op de Schyf en	}	Trechterachtige Tweeflagtige in de Omtrek. 1.
		Trechterachtige Vrouwelyke in de Omtrek. 2.
		Trechterachtige Gelubde in de Omtrek. 3.
		Spatelachtige Tweeflagtige in de Omtrek. 4.
		Spatelachtige Vrouwelyke in de Omtrek. 5.
		Spatelachtige Gelubde in de Omtrek. 6.
		Naakte Vrouwelyke in de Omtrek. 7.

Met Trechterachtige Mannelyke op de Schyf en Naakte Vrouwelyke in de Omtrek van den Stoel. 8.

Met Spatelachtige Tweeflagtige op de Schyf, en in de Omtrek, beiden. 9.

Alle deeze Verscheidenheden zyn door den Heer LINNÆUS betrokken tot vier Rangén, welke ik bevoorens duidelyk voorgesteld heb (*), naamelyk tot die van

I. *Egaa-*

(*) In het II. DEELS I. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 247.

III.
AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

- I. *Egale Veelwyvery*. 9, 1, 4.
 II. *Overtollige Veelwyvery*. 2, 5, 7.
 III. *Vrugtelooze Veelwyvery*. 3, 6.
 IV. *Noodzaakelyke Veelwyvery*. 8.

En daar is bygevoegd een Rang van

- V. *Afgezonderde Veelwyvery*; als mede van
 VI. *Eenwyvery*.

Deeze laatste Rang, uit de Grondbeginzelen van het Stelzel der Sexen voortvloeiende, heeft 'er, zo LINNÆUS zelf aanmerkt, bygevoegd moeten worden, om dat het weezentlyk Kenmerk der Blommetjes van deeze Klasse bestaat in de samengroeiing der Meelknopjes tot een Rolletje met een enkeld Zaad beneden den Voet van het Blommetje. Dit laatste, evenwel, heeft geen plaats in alle zeven Soorten, welke tot deezen Rang betrokken zyn, en dus wordt die, by sommigen, van de Samenteeligen uitgemonsterd.

De Franeker Hovenier MEESE, een niet onbekwaam Kruidkenner, zou, in zyne Verhandeling over de *Syngenesia*, (welke, zo hy verklaart, alleenlyk tot opheldering van het gene LINNÆUS daar van gezegd heeft, ingerigt was,) echter tot dit laatste overhellen. Hy oordeelt, naamelyk, dat de *Enkelde Paaring*, gelyk hy 't. Woord *Monogamia* verduitscht, in sommige opzigten tegen de andere Rangens sryde, of liever, niet met dezelve overeenkome. 't Is waar, dat de Bloemen hier geens-

zins

zins in een Gemeene Kelk vergaard zyn , en ook niet als enkele Blommetjes aangemerkt kunnen worden , dewyl zy in verscheide Geslagten van deezen zesden Rang geen enkele Zaaden geeven ; maar hy heeft niet opgemerkt , dat de samengroeijing der Meelknopjes het Hoofd-Kenmerk uitmaakt van deeze Klasse , en dat bygevolg alle de Planten , wier Bloemen dit op die wyze hebben , daar toe betrekkelijk zyn . De Aanmerking , dat in sommige Soorten van Violen zulks geen plaats zou hebben , is voor iemand , wien de menigvuldige Speeling der Natuur in de Uitheemsche Planten , en de moeilykheid om dezelve naar de uiterste strengheid in het haar behoorende Geslacht te plaatsen , bekend is ; derhalve van de noodige toegeeflykheid in deezen bewust ; van weinig belang . Uit het voorbeeld van 't Geslacht van *Laurus* alleen , tot de Negenmannigen t'huis gebragt , waar in Soorten voorkomen met vyf , zes en de gewoone Laurier met van agt tot veertien Meeldraadjes ; als ook uit dat van *Æsculus* , waar in de eene Soort zeven , de andere agt Meeldraadjes heeft ; en wel inzonderheid uit dat van *Valeriana* , waar in eenmannige , twee , drie en viermannige Soorten begreepen zyn ; ziet men klaar , welk een moeite de Ridder aangewend heeft om de Geslagten niet te vermenigvuldigen , en hoe veel zyn Ed. gelet heeft op de uitwendige Gestalte . Zo dat de onvolkomenheid , hier in plaats hebbende , moet aangemerkt wor-

III.
AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

III. den als een onvermydelyk Ongemak, spruitende uit de speelzugt der Natuur.

AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

De Klasfe der Samenteeligen vereifcht, in de Kruidkunde, eenige byzondere Benaamingen, gelyk 'er reeds, in dit Hoofdstuk, door my gebruikt zyn. Ik meen reden gehad te hebben, om in het verduitschen van de Latynfche of Griekfche Woorden, door LINNÆUS daar toe gebezigd, van die van gezegden Kruidkenner af te wyken. Ik volg den Ridder in de onderfcheiding van *Flores Capitati* [Kopbloemige], *Discoidei* [Schyfbloemige] en *Radiati* [Straalbloemige]; waar van de eerften *Flosculosi* van TOURNEFORT getyteld waren. De Schyfbloemige, wegens de platheid dus genaamd, komen met de *Naaktbloemige* van den Hoogleeraar VAN ROYEN, dat eigentlyk *ongeftraalde Straalbloemen* zyn, nagenoeg overeen. De Afdeeling der *Semiflosculosi*; welke door beiden behouden wordt, is naauwlyks in een Nederduitsch Gewaad te fteeken. Ik gebruik, derhalve, daar toe de benaaming van *Spatelbloemige*; om dat de Blommetjes, waar zy uit bestaan, door my Spatelblommetjes genoemd worden, in navolging van 't Woord *Ligulati*, dat geene Tongblommetjes betekenen kan, en dezelve gelyken grootendeels ook meer naar een Spatel, dan naar een Tong, die altoos smaller uitloopt, terwyl zy dikwils naar 't end verbreedden of evenbreed blyven. De *Flosculi Tubulosi*, die in de Kopbloemen de geheele Bloem,

Bloem, en in de Straalbloemen het midden of ^{III.} de Schyf beliaan, noem ik niet *Pypblommetjes*, ^{AFDEEL. XVI.} (hoewel die benaaming vry algemeen gebruike-^{HOOFD.} lyk is,) maar *Trechterblommetjes*: want zy zyn ^{STUK.} altoos Trechterachtig en men vindt 'er die in 't geheel geen Pypje hebben; 't welk nooit, byna, aan de Spatelblommetjes ontbreekt. Dus ziet men, dat ik maar de verwarring in deezen getragt heb te vermyden. Dat ik het Bedde of de zitplaats van de Bloem [*Receptaculum*] den Stoel noem; is om dat dit Deel deezen naam voert in de Artisjokken. Voor 't overige komen de benamingen der Vrugtmaakende deelen niet de genen, die ik te vooren in dit Werk gebruikt heb, overeen.

De Plantgewasfen van deeze Klasfe hebben meest de Bladen overhoeks of overshands aan de Stengen en Takken, zelden tegen elkander over of gepaard. Onder de zevenhonderd Soorten, die daar in opgeteld waren, vondt de Heer Dr. BERKHEY maar vyftig van de laatstgemelden. Eenige weinigen, bovendien, hebben drie- of viervoudige Bladen. In de meesten wordt de Steng van de Bladen eenigermate Scheedachtig omvat, wanneer dezelve ongefteeld zyn. Zeer veelen van de Spatelbloemigen hebben de Bladen door uitsnydingen Vinswyze of Lierachtig verdeeld. Men vindt 'er veele Heesterachtigen of Heesters onder, gelyk uit de volgende beschryving zal blyken.

XVII. HOOFD-

III.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-

STUK.

XVII. HOOFDSTUK.

Beschryving van de SAMENTEELIGE HEESTERS, Syngenesia, volgens de zes Rangén, waar in dezelve voorkomen.

EERSTE RANG.

Egaale Veelwyvery.

Dus noemt men de gesteldheid van deze Samenteelige Bloemen, wanneer alle de Blommetjes Tweeslagtig zyn, dat is, zo wel een Styl en Vrugtbeginzel als Meeldraadjes hebben. Dit heeft plaats in de Eerste, Vierde en Negende, der gedagte Verscheidenheden of Soorten van Samenteeling, en hier toe behoort het Geslagt van

C A C A L I A.

De Kenmerken van hetzelfde zyn: een naakte Stoel; een Haairig Zaadkuifje: een Rolronde, langwerpige Kelk, die van onderen alleenlyk eenigermate gekelkt is.

Het bevat vyftien Soorten, waar van de zeven eersten Heesterachtig zyn, als volgt.

I. *Cacalia Papillaris.* Getepelde. (1) *Cacalia*, die een Heesterachtige Steng heeft,

(1) *Cacalia* Caule Fruticoso, obvallato Spinis petiolaribus truncatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 933. p. 535. *Veg.* XIII. p. 611. *Kleinia* Caule Carnoso &c. *H. Cliff.* 395. *Cacalianthemum* Caudice papillari, *DILL.* *Elsh.* 63, T. 55. f. 63.

heeft¹, bewald met Steelachtige geknotte Doornen. III.
AFDEEL,
XVII.

Deeze, onder den naam van *Kleinia* met een Vleezige Steng, die bewald is met geknotte Steeltjes, in de Kliffortfche Tuin voorgesteld, is by DILLENIUS onder dien van *Cacalianthemum* met een getepelden Stam afgebeeld. Zyn Ed. merkt aan, dat die Tepels Houtig zyn, niettegenftaande de Bladen de Sappige hoedanigheid van Huislook hebben. Zy blyven van de afvallende verdorde Bladen over. Uit Holland was deeze Soort in den Elthamfchen Tuin gebragt. HOOFD-
STUK.
Eerfte
Rang.

(2) *Cacalia*, die een Heefterachtige Steng heeft, met langwerpige Eyronde Bladen; de Bladfteelen met drie Streepen nederwaards afloopende. II.
Cacalia
Ant-Eu-
phorbium.
Breedbla-
dige.

Onder den naam van *Ant-Euphorbium* is dit Gewas, dat insgelyks zyne afkomst van de Kaap der Goede Hope heeft, door verfcheide Autheuren afgebeeld. Het voert dien naam, als een Tegengift zynde van het *Euphorbium*; dewyl het door de zachte Lymmerigheid van zyn Sap kon dienen om de fcherpheid van die Gorn-
Harst

(2) *Cacalia* Caule Fruticofo, Fol. ovato-oblongis planis, Petiolis basi lineâ triplici deductis. *Kleinia* Fol. Carnofis planis &c. *H. Clif.* 395. *Ant-Euphorbium.* C. E. *Pin.* 387. *DOD. Pempt.* 378. *MORIS. Hift.* III. p. 345. S. 7. T. 37. f. 10. *DILL. Elsb.* 63. T. 55. f. 2, 3.

II. DEEL, VI, STUK,

III. **AFDEEL.** Harst te temperen. DODONÉUS acht dat
XVII. men 't zelve tot de *Telephia* zou kunnen be-
HOOFD- trekken. Het komt 'er, in 't uiterlyk aanzien,
STUK. eenigszins mede overeen, hebbende rōnde groe-
Eerste ne Stengen, met Bladen als van Porselein be-
Rang. zet, doch de Bloem- en Vruchtmaaking is grootelyks verschillende; gelyk men dit by MORISON en DILLENIIUS kan zien.

III. (3) *Cacalia*, die een Heesterachtige Steng
Cacalia heeft en Vleezige Wigvormige Bladen.
Cuneifolia.
Wigbladi-
ge.

De Steng van deeze is Vleezig, met onge-
ribde vlakke Bladen, van onderen een weinig
rōnd. 't Gewas kwam van de Kaap, en schein
hier t'huis te hooren; doch de Vruchtmaaking
was, alzo het in de Upsalsche Tuin niet gebloeid
hadt, door den Ridder niet onderzōgt.

IV. (4) *Cacalia*, die een Heesterachtige samenge-
Cacalia stelde Steng heeft, de Bladen Lancetvor-
Kleinia. mig plat, met flaauwe merktekens der
Smalbla-
dige. Bladsteelen aan de Steng.

Deeze voert thans den bynaam van *Kleinia*,
welken Geslagtnaam LINNÆUS verworpen
heeft,

(3) *Cacalia* Caule Fruticoso, Fol. Cuneiformibus Carnosis.
Mant. 110.

(4) *Cacalia* Caule Fruticoso composito, Foliis lanceolatis
planis, Petiol. Cicatricibus obsolete. *Kleinia* Fol. lanceol. &c.
H. Cliff. 395. *Cacalianth.* Folio Nerii glauco. *DILL. Elth.*
61. T. 54. f. 2. Frut. Ind. Orient. Lavandulæ folio. C. B.
Pin. 401. Nec *Cacalia*, nec *Cacaliastrum* &c. *KLEIN Monogr.*
BURM. Fl. Ind. p. 175.

heeft, hebbende dien te vooren aan deeze Ge-
 wasfen gegeven. Zy was van zyn Ed., in de
 beschryving der Planten van den Kliffortschen
 Tuin, *Kleinia met vlakke Lancetvormige Bladen*
 en eene gladde Buikige Steng, genoemd ge-
 weest. De vermaarde KLEIN heeft 'er een
 byzonder Werkje over uitgegeven, zeggende.
 „ Het is geen *Cacalia*, noch *Cacaliastrum* ;
 „ maar mischien een Heefterachtige *Tithyma-*
 „ *loides* met Oleander-Bladen.” Het zou de
 Oostindische Heefter met Lavendel-Bladen zyn
 van C. BAUHINUS, die daar toe den Laven-
 delbladigen Boom van CLUSTIUS betreft: waar
 van een Tak, uit Oostindie in Engeland over-
 gebracht, door deezen Kruidkenner is afgebeeld.
 Het onderscheid, tuschen Lavendel- en Ole-
 ander-Bladen, is evenwel wat groot. DILLE-
 NIUS heeft het Gewas, onder den naam van
Cacalianthemum, afgebeeld, en merkt aan, dat
 hetzelfde, in vier of vyf Jaaren tyds, opschiet
 tot twee of drie Ellen hoogte en tot de dikte
 van een Arm. Het groeit op de Kanarische Ei-
 landen, en mischien ook in Indie, zo LIN-
 NÆUS aanmerkt. De Hoogleeraar N. L. BUR-
 MANNUS brengt deeze Soort tot de Oostin-
 difche Planten t'huis.

(5) *Cacalia met een Heefterachtige Steng en*
gekneepen Vleezige Bladen.

v.
Cacalia
Ficoides.
 Dee- Dikbladi-
 ge.

(5) *Cacalia* Caule Fruticoso, Fol. compressis Carnosis.

II. DEEL VI, STUK,

Klei-

III.
AFDEFL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Eerste
Rang.

Deeze is onder den naam van *Afrikaansch Boomachtig Kruiskruid*, met Bladen en Gestalte van *Ficoides*, door COMMELYN in Afbeelding gebragt, onder de zeldzaame Planten van den Amsterdamschen Tuin. Het maakte 'er, uit Zaad geteeld zynde, in twee Jaaren tyds een Gewas van meer dan twaalf Voeten hoog, zig aan den top in veele Steeltjes verdeelende, die vergaarde Blommetjes voortbragten in Rolronde Kelken en daar op volgden gepluisde Zaaden. Het Loof was Zeegroen en als met een blaauwachtige Daauw bedekt. Men vindt 'er drie Verscheidenheden van in de Hoven, ten opzigt van de grootte en figuur der Bladen, zo de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS aantekent.

VI.
Cacalia
repens.
Kruipende.

(6) *Cacalia met een Heesterachtige Steng en platte Vleezige Bladen.*

Deeze, zo wel als de naastvoorgaande, van de Kaap afkomstig, komt in Gestalte zeer met dezelve overeen, maar de Bladen zyn holachtig plat van boven, niet op zyde, zegt LINNÆUS, en het Gewas heeft een kruipende Wortel, dat de andere niet heeft. Te Upsal hadt het niet gebloeid.

(7) Ca-

Kleinia Fol. Carnosis lanceolatis &c. H. Cliff. 595. Senecio Afric. Arborescens, Ficoidis Folio & facie. BRADL. Succ. 5. P. II. T. 49.

(6) *Cacalia* Caule Fruticoso, Fol. depressis Carnosis *Mart. 110.*

- (7) *Cacalia met een Heefterachtige Takkige III:*
Steng, de Bladen Liniaal, vlak, ver. AFDEEL:
spread. XVII.
HOOFD
STUK.

Dit is een klein Heefter-Gewasje, in Brasil VII.
 groeiende, volgens ARDUINUS, met Draad- *Cacalia*
 achtig dunne Takjes, en zeer smalle, versprei- *suffrutico-*
 so.
 de, niet Vleezige Blaadjes. Enkelde Bloem-
 steeltjes draagen een vyfbladigen Kelk, die
 veele paarsche Blommetjes bevat. Het Zaad-
 kuifje bestaat uit stekelige Haairtjes. *Laag*
Heefter-
achtig.

E U P A T O R I U M.

Een Naakte Stoel; een gepluimd Zaadkuif-
 je: een Kelk die langwerpig en geschubd is:
 de Styl der Blommetjes lang en ten halve ge-
 spleeten: maakt de Kenmerken van dit Geslacht uit.

Het bevat meer dan twintig Soorten, onder
 welken veelen Heefterachtig zyn. Naar het
 getal der Blommetjes, in de gemeene Kelk ver-
 vat, worden zy in Afdeelingen onderscheiden,
 als volgt.

* Met vierbloemige Kelken.

- (1) *Eupatorium met Lancetvormige geaderde, I.*
flaauw Eupato-
rium Dalea.
len.

(7) *Cacalia* Caule Suffruticosa Ramoso, Fol. Linearibus,
 planis, sparsis. *Mant.* 109. *Cacalia* Fol. Lin. integerrimis,
 Caulibus unifloris. *ARD. Sp.* II. p. 39. **T.** 19.

(1) *Eupatorium* Fol. lanceolatis venosis obsolete ferratis
 glabris, Calyc. quadrifloris, Caule Fruticosa. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 935. p. 536. *Veg.* XIII. p. 612. *Dalea* Fruticosa &c.
BROWN. Jam. 314. **T.** 34. f. 1.

E

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
HOOFD-

flaauw getande gladde Bladen, de Kelken vierbloemig, de Steng Heefterachtig.

XVII.
STUK.
Eerste
Rang.

Door den Engelschen Heer, Doktor BROWNE, is dit Gewas op Jamaika ontdekt, dat hy genoemd heeft *Dalea*, die Heefterachtig is, met langwerpige, smalle, eenigermaate getande, wederzyds verlangde Bladen tegenover elkander, en Bloemtrosfen aan 't end der Takken. Hy heeft 'er de Afbeelding van gegeven.

II.
Eupatorium H. ff.
pisifolium.
Smalbladig.

(2) *Eupatorium met smal Lancetvormige, drieribbige, byna effenrandige Bladen.*

Deeze, door DILLENIIUS onder den naam van *Virginische* met smalle Bladen en witte Bloemen, afgebeeld, schynt die te zyn van PLUKENET, welke ruig is en de Bladen naar 't Loof van Hyfop gelykende heeft. Die van den Heer CLAYTON met witte Bloemen, op de toppen der Takken digt samengehoopt, en veele lange, smalle, stekelige Bladen, schynt 'er naar te gelyken. Het groeit een Elle hoog.

III.
Eupatorium scan-
dens.
Klimmend.

(3) *Eupatorium met een windende Steng, en Hartvormige getande, spitse Bladen.*

Dit

(2) *Eupatorium* Fol. lanceolato-linearibus trinerviis subintegerrimis. Eup. Virg. Fol. angusto, Flor. albis. DIEL. *Elstb.* 141. T. 115. f. 140. Eup. Virg. Flore albo, Hyfopi Fol. æmulum. MOR. *Hist.* III. p. 98. Eup. hirs. Hyfopi Fol. æmula, &c. PLUK. *Alm.* 141. T. 82. f. 2. RAJ. *Suppl.* 189.

(3) *Eupatorium* Caule volubili, Foliis cordatis, dentatis, acutis. H. *Cliff.* 396. H. *Ups.* 253. R. *Lugd.* 156. GRON. *Virg.* 120. GOLD. *Neub.* 122. *Conyza scandens* &c. PLUK.

16.

Dit is mede een Virginifche, als een nieuw III.
 Soort van *Clematis*, met Komkommer - Bla- AFDEEL.
 den, by PLUKENET geboekstaafd. Men XVII.
 betreft 'er toe, de *Klimmende Conyza*, met HOOFD.
 hoekige Bladen van Nagtschade, by PLUMIER. STUK.
 't Is een Watergewas, dat welriekende witte Eerste
 Bloemen heeft, de Bladen lang gesteed, zo Rang.
 de Heer CLAYTON aantekent.

Hier toe behoort, zo thans aangemerkt wordt,
 dat Oostindifche Gewas van Java, waar van de
 Hoogleeraar N. L. BURMANNUS de Afbeel-
 ding heeft gegeven, onder den naam van *Hart-*
vormig Eupatorium, wegens de gestalte der
 Bladen, die ook lang gesteed zyn en de Ran-
 ken zeer glad, draagende Pluimen van Bloe-
 men (*).

(4) *Eupatorium met een windende Steng, de* IV.
Bladen Eyronde effenrandig. Eupato-

Tot deeze Soort wordt het *Eupatorium met* Hartbladig.
spits Hartvormige Bladen, van den Heer MIL-
 LER, t'huis gebragt; zo dat de gedagte Oost-
 indifche, welke de Bladen van zodanige fi-
 guur en niet getand heeft, hier nader fchynt
 t'huis

lc. 99. *Clematitidis novum Genus, Cucumeris folio, Virg.*
 PLUK. *Alm.* 109. T. 163. f. 3.

(4) *Eupatorium* Caule volubili, Fol. ovatis integerrimis.
H. Cliff. 396. *Eupat.* Fol. cordatis acuminatis &c. MILL.
Diff. 16. *Conyza Americana scandens* &c. AMM. *Herb.* 451.

(*) *Eupatorium Cordatum.* BURM. *Fl. Ind.* p. 176, T.
 58. f. 2.

B 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. t'huis te hooren. Het is een klimmend Gewas ,
 AFDEEL. XVII. met Aairen van Bloemen , daar alle de vier
 HOOFD- Blommetjes buiten den Kelk uitsteeken. De
 STUK. Groeiplaats wordt gesteld te Vera Cruz in de
 Eerste Westindiën.
 Rang.

* * Met vyfbloemige Kelken.

V. (5) *Eupatorium met Piekswys' Eyronde, ge-
 steelde, getande Bladen.*

Eupato- rium Zci- lanicum.
 Ceylonsch. De Bladen van dit Gewas , 't welk Houtige Stengen heeft , zyn van boven zwartachtig , van onderen met een witte Wolligheid overtoogen , zo de Hoogleeraar J. BURMANNUS , in zyn Ed. beschryving der Ceylonsche Planten , aantekent. Uit de Afbeelding blykt , dat hetzelfde de Bladen aanmerkelyk ge- oord heeft , wordende *Pupula* genoemd van de Ceyloneezen , om dat het op woefte Steenachtige plaatsen groeit.

VI. (6) *Eupatorium met ongesteelde Lancetvormige Bladen, die de Steng omvatten.*

Eupato- rium fesi- lifolium.
 Ongesteld.

Een

(5) *Eupatorium* Fol. ovato-hastatis , petiolatis , dentatis. *Fl. Zeyl.* 306. *Eupat. Zeyl. &c. MOR. Hist.* III, p. 99. *Calcia Foliis Auriculatis ferratis &c. BURM. Zeyl.* 52. T. 21. *Jacobæ Senecionis Flore , Zeylanica , odorata. RAJ. Suppl.* 138. *BURM. Fl. Ind.* 176.

(6) *Eupatorium* Fol. fesilibus amplexi-caulibus distinctis lanceolatis. *H. Ups.* 254. *GRON. Virg.* 118. *Eupatorium Virginianum Flore albo &c. MOR. Hist.* III, p. 98. *RAJ. Suppl.* 138.

Een Virginifche, met witte Bloemen, en Bladen als van Kruifemunt, doch smaller, ongesteeld en zeer fyn getand, maakt deeze Soort uit. III. AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.

(7) *Eupatorium met Lancetvormige getande Bladen, de Kelkblaadjes Lancetvormig, aan de punt Vliezig en gekleurd.* VII. *Eupatorium album.* Wit.

Deeze, in Pensylvanie groeiende, heeft een regtopstaande gestrepte Steng; de Bladen gepaard, byna ongesteeld, breed Lancetvormig. Aan 't end komt een Bloemtuil, die geheel wit is: want de Kelken zyn geschubd met Blaadjes, wier toppen Vliezig zyn en wit. Hier van heeft deeze Soort den bynaam.

(8) *Eupatorium met Eyronde, gesteelde, Zaagswys' getande Bladen.* VIII. *Eupatorium Chinense.*

Deeze, in China door den Heer OSBECK waargenomen, heeft de Steng rond gearmd, bykans naakt; de Bladengepaard, spits Eyrond, grof getand, gesteeld, glad, van onderen bleeker. Aan 't end komen de Bloemtuilen voort. Chineesch

(9) *Eupatorium met ongesteelde, afgezonderde, rondachtig Hartvormige Bladen.* IX. *Rorundifolium.* De Rondbladig.

(7) *Eupatorium* Fol. lanceol. ferratis, Calycinis Foliolis lanceolatis, apice scariosis Coloratis. *Veg.* XIII. apice membranaceis Coloratis. *Mant.* III.

(8) *Eupatorium* Fol. petiolatis, ovatis, ferratis. *Sp. Plant.* 1172.

(9) *Eupatorium* Fol. sessilibus distinctis, subrotundo-cordatis.

III. De rondheid der Bladen onderscheidt deeze,
 AFDEEL. XVII. die naar de Valeriana eenigermaate gelykt, en
 HOOFD. Cacalia met rondachtige ongesteelde Bladen by
 STUK. MORISON is getyeld. Zy heeft haar Groei-
 plaats in Virginie en Kanada.

X. (10) *Eupatorium met geribde Laucetvormige*
Bladen, de ondersten uitwaards eeniger-
maate getand, de Steng Heesterachtig.
 Aliisf-
 mum.
 Aller-
 grootst.

Het *Virginische Eupatorium* met zeer lange en smalle Bladen, van MORISON, is niet nauwkeurig beschreeven. Men heeft deeze Soort te Upsal uit Pensylvanie bekomen. De Stengen zyn eenigermaate Houtig, en komen uit een blyvende Wortel voort, maar vergaan Jaarlyks. 't Gewas groeit Mans langte hoog. De Bloemtuil is wit, met de Meelknopjes alleen paarschachtig bruin.

De overigen Soorten, waar onder het *Eupatorium Cannabinum* of Boelkens-Kruid, zullen onder de Kruiden beschreeven worden.

PTERONIA. Vederkruid.

De Stoel is, in dit Geslagt, bezet met Borstel-

datis. *Eupatoria Valerianoides Virginienfis &c.* FLUK. *Alm.* 141. T. 88. f. 4. RAJ. *Suppl.* 189. *Cacalia Fol. rotundioribus &c.* MOR. *Hist.* III. p. 94.

(10) *Eupatorium Fol. Lanceolatis nervosis, inferioribus extimo subferratis Caule Suffruticoso.* H. *Ups.* 253. GRON. *Virg.* 118. *Eupar. Virgin. longissimis & angustissimis Foliis.* MORIS. *Hist.* III. p. 97. RAJ. *Suppl.* 187.

steltjes, die in veelen verdeeld zyn: het Zaad-
 kuifje eenigermate gepluimd: de Kelk Schub-
 achtig bekleed.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Het bevat twee Soorten, beiden van de
 Kaap afkomstig, naamelyk.

(1) *Pteronia met verstrooide Bladen, die aan
 den rand gehaaird zyn.*

I.
Pteronia
Campho-
rata.
 welriekende.

Die gehaairdheid der Bladen, welke daar
 door als Vederachtig zyn in deeze Soort, zal
 waarschynlyk aanleiding gegeven hebben tot
 den Geslagtnaam. 't Gewas is *Vederdraager*,
 met Bladen van *Camphorata*, door VAIL-
 LANT getyeld. Men betreft 'er toe, de
Kruiderige, Heesterachtige, Moorsche Conyza
 van PLUKENET, hebbende eengroote Goud-
 geele Bloem, uit Pyp-Blommetjes samenge-
 steld. Het is een Heester, met een Steng
 van drie Voeten hoog; de Bladen zeer smal,
 vlak, uitgebreid en op zyde gehaaird hebbende,
 de Bloemen aan 't end, eenzaam, geel,
 grooter dan die van de *Santolina*, zegt de Rid-
 der.

(2) *Pteronia met gepaarde Bladen, de Tak-
 ken gegaffeld en wyd gemikt.*

II.
 Dit *Pteronia*
oppositifo-
lia.

(1) *Pteronia* Fol. sparsis basi ciliatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. Paarbladi-
 937. p. 538. *Veg.* XIII. p. 614. *Am. Acad.* VI, Afr. 48. ge.
Pterophoros Camphorata, foliis ad margines pilosis. VAILL.
AE. 375. *Conyza Aromatica* Frutesc. Maurit. PLUK. *Mant.*
 56. T. 345. f. 56. 2.

(2) *Pteronia* Fol. oppositis, Ramis dichotomis divaricatis.

B 4

Cy

II. DEEL. VI. STUK.

III. Dit is een Kaapsch Heeftertje van een Hand-
 AFDEEL. palm hoog , met kleine , Lancetvormige eeni-
 XVII. germaate Wollige Blaadjes , de Bloemen aan
 HOOFD- 't end , ongesteeld en geel hebbende ; de Blom-
 STUK. metjes diep verdeeld , twee langachtige Stem-
Eerste
Rang. pels ; de Zaaden ruig , het Zaadkuifje Borstelig ,
 den Stoel Kaffig ; volgens den Hoogleraar D.
 VAN ROYEN.

Tot dit Geslagt betreft de Heer BERGIUS , onder den naam van *Pteronia rigida* , een Kaapsch Heeftertje , dat zeer Takkig is , van een Voet of hooger. Deszelfs Steng en Takken zyn vierkantig , de Takjes rond , allen styf en bezet met Wigachtig smalle Blaadjes , Wollig en ongesteeld , een halven Nagel lang : de Bloemen aan 't end , eenzaam , hebben een Tolronden Kelk , van smalle , stompe , Kafachtige Schubben , naar beneden allengs korter , [de allerlaagsten Eyrond. De Blommetjes zyn Trechterachtig , geel van Kleur , met een Rolrond , Buisachtig , Meelknopje , den Mond in vyven gesneden hebbende. De Zaadjes zyn gekroond met een zeer fyn gepluimd Zaadkuifje. De Stoel is bezet met styve , spitse , Schubbetjes , in plaats van Kafjes ; dat weinig verschilt : doch de beschryving is wat duister , en mooglyk heeft daarom LINNÆUS deeze Soort niet erkend.

S T E

Cyanus Centauroides frutescens Lavandulæ folio. BREYN
Prodr. III, p. 28. T. 17, f. 3. *Cent. Fasc.* p. 21.

S T E H E L I N A.

III.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-

STUK.

Eerste

Rang.

Dit Geslacht naar den Heer STEHELIN van Bazel, van wien men eenige Kruidkundige Waarneemingen heeft, waarfchynlyk getyeld, heeft zeer duidelyke Kenmerken. De Stoel is bezet met zeer korte Kafjes: het Zaadkuifje Takkig gepluimd: de Meelknopjes geftaart. Zes Soorten zyn 'er in begreepen, als volgt.

- (1) *Stehelina met Draadachtige Wollige Bladen, de Kelk-Schubben aan de Punt Vliezig en omgeboogen.*

I.

*Stehelina**Gnaphalodes.*

Wollige.

De Ethiopifche Jacéa van PLUKENET, hier aangehaald, heeft de Doorntjes en Schubbetjes der Hoofdjes Goudglanzig. BERGIUS, dit Gewas, van de Kaap afkomstig, befchryvende, zegt dat de Bladen twee Duim of langer zyn, Draadachtig dun, met een Sleufje overlans en witachtig Wollig, gelyk ook de Bloemen aan 't end der Takjes, die als binnen den Kelk verholten zyn, welke uit fmalle Schubben beftaat. De deelen der Vrugtmaaking kwamen overeen met die van dit Geslacht, in 't algemeen.

(2) Ste-

(1) *Stehelina* Fol. Filiformibus tomentosis, Squamis Calycinis apice membranaceis reflexis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 938. p. 538. *Veg.* XIII. p. 614. BERG. *Cap.* 232. *Gnaphalium* Fol. linearibus &c. R. *Lugdb.* 151. *Jacéa Ethiopica*, *Stœchados Citrinæ majoribus & tomentosis foliis &c.* PLUK. *Alm.* 193. T. 302. f. 3.

B 5

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(2) *Stehelina met smalle getande Blaudjes, de Kelkschubben Lancetvormig; het Zaadkuifje eens zo lang als de Kelk.*

II.
Stehelina
dubia.
Twyfel-
achtige.

Dit Gewas, dat in de Zuidelyke deelen van Europa, Spanje, Languedok en Provence, groeit, is onder verscheide naamen voorgesteld geweest, naar 't gene hier onder blykt. Het komt ook voor als een middelslag tusfchen de *Serratula*, *Gnaphalium* en *Stehelina*, zo LINNÆUS aanmerkt, geevende 'er derhalve den bynaam van Twyfelachtige, aan. **TOURNEFORT** noemt het *Jacéa* die een Hoofdje heeft, met Rosmaryn - Bladen. Men vindt de Afbeelding by **LOBEL** (*), waar uit blykt, dat de Hoofdjes, wegens de langte der Zaadkuifjes, langwerpig zyn. Het groeit Heesterachtig op dorre plaatfen, hebbende de Takjes en Bladen Wollig en de Kelkschubben paarschachtig, zo **GOUAN** aantekent. Volgens **MAGNOL** is 't een zeer fraay Plantje, bloeiende in de Maand September.

(3) Ste-

(2) *Stehelina* Fol. linearibus denticulatis, Squamis Calycinis lanceolatis, Pappo Calycibus duplo longiore. **ALLION**. *Nic.* 73. **GOUAN** *Monsp.* 430. *Gnaphalium* Caule fruticoso &c. **R. Lugd.** 151. *Stoechas odorata purpurea*. **LOB.** *illustr.* **MAGN.** *Monsp.* 247, 297. *Stoechadi citrinæ affinis*. **J. B. Hist.** III. p. 156. *Elychrysum sylvestre* Flore oblongo. **C. B. Pin.** 265. *Chamae-Chrysocome* &c. **BARR.** *Icon.* 406. *Jacea capitata Rosmarini Folio*. **TOURNEF.** *Inst.* 444.

(*) *Stoechas citrina altera inodora*. **LOB.** *Icon.* 486. **Vid.** **GOUAN.** l. c.

(3) *Stehelina met ovaale Bladen.*

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Op Kandia, op de Hierifche Eilanden en in Provence, groeit deeze, die een Boomachtige Heefter is, met rondachtige Zilverkleurige Bladen en Bloemen heeft als de Koornbloemen. *Stehelina Arborescens.* TOURNEFORT noemtze *Boomachtige Jacéa*, met Bladen als van den Styrax-Boom. De Kelk bestaat uit stompe Schubben: het Zaadkuifje is Takkig gepluimd, de Meelknopjes zyn van onderen getand: geen gelubde Blommetjes komen 'er in voor.

(4) *Stehelina met stomp Lancetvormige Bladen.*

IV.
Stehelina Fruticosa.
Heefter-
achtige.

Deeze groeit op Kandia en in de Levant volgens Dr. GERARD. De Bladen zyn by die van Weegbree door TOURNEFORT vergeleeken, en by de Olyfbladen door VAILLANT. 't Gewas is Heefterachtig en heeft Bloem-

(3) *Stehelina* Fol. ovalibus. SCHREB. Dec. I. T. I. Centaurea Calycibus squamosis, Fol. ovatis subtus tomentosis, GER. Prodr. 187. Raponticoides Frutescens Styracis folio. VAILL. AË. 179. Jacéa arbor Styracis folio. TOURNEF. Inst. 445. Cyanus Arborescens alterg Folio Styracis. ALP. Exot. 33. T. 32. Frutex rotundo Argenteo folio, Cyani flore. C. B. Pin. 452.

(4) *Stehelina* Fol. Lanceolatis obtusis. Centaurea Fruticosa. Sp. Plant. 1286. Cyanus repens angustifolius. C. B. Pin. 274. Cyanus repens. LOA. Ic. 548. Jacea Frutescens Plantag. Folio, Flore albo. TOURNEF. Cor. 32. Rhaponticoides frutescens Olex folio, VAILL. AË. 179.

III. Bloemhoofdjes gelyk de voorgaande Soort, wordende Kruipende Smalbladige Koornbloem getyeld van C. BAUHINUS.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD.
STUK.

V.

Stehelina
Chamaepeuce

cc.
Pynbladi-
ge.

(5) *Stehelina met smalle, zeer lange, dicht geplaatste, omgeslagen Bladen.*

Onder de Serratulaas is deeze geteld geweest, die den bynaam van *Chamaepeuce*, dat is Laage Pynboom, voert, wegens de Naaldachtige figuur der Bladen. Zy groeit ook op Kandia, en is een Heeftertje, dat uit den Wortel veele Stengetjes voortbrengt, die dicht bekleed zyn met Bladen van gezegde figuur, witachtig, zo ALPINUS aantekent. Op 't end der Stengen komen, gelyk in zyne Afbeelding, de Bloemhoofdjes voort.

VI.

Imbricata.
Schubbladi-
ge.

(6) *Stehelina met Elsvormige, opgeregte, Wollige Bladen.*

De bynaam van deeze Soort, die aan de Kaap haare Groeiplaats heeft, is ontleend van den Heer BERGIUS, door wien dezelve omstan-

(5) *Stehelina* Fol. linearibus confertis longissimis revolutis. Serratula *Chamaepeuce*. *Sp. Plant.* 1147. *Centaurea Calycibus inermibus* &c. *H. Cliff.* 421. *R. Lugdb.* 138. *Jacea fruticans Pini folio.* C. B. *Pin.* 271. *PLUK. Alm.* 190. T. 94. f. 3. *Chamaepeuce.* *ALP. Exot.* 77. T. 76. *Stoebe capitata, Chamaepeuce.* *ALP. Exot.* 77. T. 75. *Stoebe Cretica fruticans, Pinex angustis Foliis.* *MOR. Hist.* III. p. 133. S. 7. T. 26. f. 8.

(6) *Stehelina* Fol. subulatis erectis tomentosis. *Mant.* 231. *Stehelina Calycibus turbinatis, Fol. acuminatis ovatis imbricatis.* *BERG. Cap.* 233.

ftandig befchreeven wordt. De Steng is Hee- III.
 fterachtig, rond, Wollig, bezet met Kroontjes ^{AFDEEL.}
 van Takken, die ook Kroontjeswys' bekleed ^{XVII.}
 zyn met Draadachtig dunne gebladerde Tak- ^{HOOFD-}
 jes, hebbende zeer kleine, Eyrond gefpitste, ^{STUK.}
 gladachtige, van onderen wit-Wollige, ver- ^{Eerste}
 fpreide, Schubswys' opleggende Blaadjes. Twee ^{Rang.}
 Bloemen, de eene ongefteeld, de andere met
 een kort Steeltje, komen aan 't end der Tak-
 jes voort. De gemeene Kelk is uit fmalle
 Schubben famengefteld, die fpits en glad zyn,
 aan de kanten met een witte Wolligheid ge-
 haaird en aan 't end een Kaffig Schubbetje heb-
 bende, dat blaauwachtig gekleurd is, als een
 Straal zig vertoonende. De Bloem is korter
 dan de Kelk-Schubben. De Blommetjes zyn
 als gewoonlyk. Het Zaadkuifje is zeer fyn
 gepluimd, blaauwachtig: de Styl Draadvormig
 met twee lange Stempels: de Stoel naakt, met
 verheven Stippen.

C H R Y S O C O M A. Pronkbloem.

De Plantgewasfen van dit Geflagt hebben een
 naakten Stoel; het Zaadkuifje eenvoudig; den
 Kelk half Klootrond, gefchubd; den Styl naauw-
 lyks langer dan de Blommetjes.

Het heeft zyn naam van de fierlykheid der
 Bloemhoofdjes, die veelal Goudkleurig of hoog
 groen zyn, en bevat elf Soorten, waar van
 de zeven eerften Heefterachtig zyn, als volgt.

(1) Pronk-

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(1) Pronkbloem die Heesterachtig is met gepaarde Stomp ovaale Bladen, de Bloemen gebondeld en gesteeld.

I.
Chrysocoma oppositifolia.
Paarbladi-
ge.

De Heer BERGIUS betreft dit Gewas tot het Geslacht van *Eupatorium*, met den bynaam van *divaricatum*, om dat de Takjes wyd gemikt zyn. Het heeft de Steng Heesterachtig, byna rond, rimpelig, regtopstaande, en de Bloemen aan Tuiltjes. LINNÆUS merkt aan, dat het zeer naby komt aan de tweede Soort van *Pteronia*, verschillende daar van byna alleen, doordien het den Stoel naakt heeft. De groeiplaats is ook aan de Kaap der Goede Hoop. De Bloemen zyn geel; de Kelken Rolrond stomp.

II.
Chrysocoma Comatarea.
Goudbloemige.

(2) Pronkbloem, die Heesterachtig is, met Liniaale, regte, gladde Bladen, die aan de Rug afloopen (*).

Dee-

(1) *Chrysocoma Fruticosa*, Fol. oppositis obovatis, Floribus fasciculatis pedunculatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 939. p. 539. *Veg.* XIII. p. 615. *Am. Acad.* VI. Afr. 49. *Eupatorium divaricatum*. BERG *Cap.* 129. *Cyanus arborescens minor*, Fol. Majoranz. BREYN. *Prodr.* 2. p. 40. *lc.* T. 17. f. 2.

(2) *Chrysocoma Fruticosa* Fol. linearibus rectis glabris, Dorso decurrentibus. *H. Cliff.* 397. *Ups.* 252. *R. Lugdb.* 146. *Conyza Ethiopica* Flore ballato Aureo. FLUK. *Alm.* 400. T. 327. f. 2. *Elichrysum* Afr. multifl. tenuifol. frutescens. VOLCK. *Nor.* p. T. 148.

(*) Dat is langs de Takken heen zig uitstrekken met den verlangden Grondsteun, of dus, zonder de Takken te omvatten, als aan dezelve kleeven, 't welk *Folia decurrentia* betekent. Zie *Phil. Bot.* Tab. III, f. 95.

Deeze beantwoordt, door haare Goudgeele Bloemen, aan den Geslagtnaam. Behalve **PLUKENET**, die dezelve *Ethiopische Conyza* tytelt, geeft 'er **VOLCKAMER** de Afbeelding van, onder den naam van *Afrikaansch Elichrysum*, dat veelbloemig, smalbladig en Heesterachtig is, zeggende, dat hetzelfde Houtige Stengen uitgeeft, van een Voet tot twee Voeten en hooger zig verheffende, met een menigte van smalle, styeve, blygroene Blaadjes omringd. Op de enden der Takjes zitten eenzaame Bloemen, die naakt zyn, uit een geschubden groenen Kelk voortkomende en besprengd met een groote veelheid van geel Stuihmeel. 't Gewas zegt hy, blyft altyd groen, en groeit van zelf aan de Kaap der Goede Hope.

(3) Pronkbloem, die laag Heesterachtig is, met smalle gladde Bladen, de Takken wyd gemikt.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Eerste
Rang.

III.
Chrysocoma patula, Spreibladi-ge.

De Heer **BERGIUS** beschryft deeze, ook een Kaapfch Gewas, dat de Steng Heesterachtig en samengesteld heeft, met zeer wyd gemikte effene Takken, welke drie- of viervoudig zyn, de Bladen smal, stomp, glad en uitgespreid, de Bloemen aan 't end, eenzaam, naauwlyks gesteld. Weinig verschilt deeze, voor 't overige, van de voorgaande Soort.

(4) Pronk-

(3) *Chrysocoma Suffruticosa*, Fol. linearibus glabris, Ramis divaricatis. *Mant.* 280. *BERG.* *Cap.* 234.

II, DEEL. VI. STUK,

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

- (4) Pronkbloem die laag Heesterachtig is , met smalle omgekromde , eenigermaate ruuwe Bladen , de Bloemen geslooten knikkende.

IV.
Chrysocoma cernua.
Knikbloemige.

Deeze, door den vermaarden COMMELYN in Afbeelding gebragt , groeide in de Amsterdamsche Tuin met Houtige Stengetjes van een Voet hoog, bezet met smalle Bladjes als van Vlaschkruid , en droeg geele Bloemen , gelyk de meeste overigen , enkeld op 't end der Takjes. Hy maakt van het knikken der Bloemen, voor de ontluiking, geen gewag.

V.
Chrysocoma ciliata.
Heybladige.

- (5) Pronkbloem die laag Heesterachtig is , met smalle rechte , gehaairde Bladen en ruigachtige Takken.

Anderhalf Voet hoog groeide deeze , die *Afrikaansche Heybladige* genoemd is van COMMELYN, de Bladjes byna rond en Kranswyze om de Takjes hebbende , de Bloemen Kroontjeswyze geplaatst. Het Loof hadt een geurigen Reuk en Speceryachtigen Smaak.

(6) Pronk-

(4) *Chrysocoma Suffrutic.* Fol. linearibus recurvis subscabris, Floribus nubilibus cernuis. *H. Cliff.* 379. R. *Lugdb.* 146. *Coma Aurea Africana fruticans*, Fol. *Linaria angustis*, major. *COMM. Hort.* II. p. 89. T. 45.

(5) *Chrysocoma Suffrut.* Fol. linearibus rectis ciliatis Ramis pubescentibus. *Coma Aurea Afr.* fruticans *Ericæ folio.* *COMM. Hort.* II. p. 95. T. 48.

(6) Pronkbloem die laag Heesterachtig is , III.
 met de Takken en Blaadjes Wollig. AFDEEL.
 XVII.

Deeze heeft de Takjes Wollig , witachtig ; HOOFD-
 de Blaadjes smal en regt , van onderen insge- STUK.
 lyks Wollig , de Bloemen gelyk in de andere VI.
 Soorten. *Chrysocoma*
Tomentosa.
 Wollige.

(7) Pronkbloem die laag Heesterachtig is , VII.
 de Bladen Lancetvormig Eyrond , omge- Scabra.
 kromd , Zaagswyze getand , de Bloem- Ruuwe.
 steeltjes ruigachtig hebbende.

In de beschryving van den Cliffortschen Tuin ,
 is deeze *Baccharis* genoemd geweest , en by
 DILLENIUS onder den naam van *Afrikaan-*
sche Conyza , die fynbladig is en Heesterachtig ,
 met een Goudgeele Bloem , afgebeeld . Het
 is een laag Heestertje , gelyk alle de voorgaan-
 den van de Kaap afkomstig .

TARCHONANTHUS. Dragonbloem.

De Stoel is Vezelig , het Zaadkuifje ge-
 pluimd (*), de Kelk eenbladig , ten halve in
 ze-

(6) *Chrysocoma Suffruticosa* , Fol. Ramisque tomentosis. D.
 ROYEN.

(7) *Chrysocoma Suffruticosa* , Fol. Lancéolato-ovatis recut-
 vis , denticulato-ferratis , Pedunculis pubescentibus. *Baccharis*
 Fol. ovato-lancéolatis ferratis , Caule suffruticoso. *Hort.*
Cliff. 404. *Conyza Afr. tenuifolia subfrutescens Flore Aureo.*
 DILL. *Elth.* 104. T. 88. f. 103.

(*) Dus vind ik de Kenmerken , niet alléén in *Ed. Syst.*
Nat. XII , maar ook in *Ed. Veg.* XIII , by de beschryving

C

voor-

II. DEEL, VI. STUK,

III. zevenen gedeeld en Tolrond, in dit Geslagt, 't welk maar ééne Soort, van de Kaap afkomstig, bevat.

AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

I.
Tarcho-
nanthus
Camphora-
zus
Sterk
ruikende.

De eenigste Soort van dit Geslagt is door den vermaarden VAILLANT geplaatst onder de *Tarchonanthos*, welken naam hy afleidt van het Kruid dat men Dragon noemt, naar welks Bloempluim en Bloempjes die van dit Kaapse Gewas eenigermaate gelyken zouden. HERMANNUS achtte hetzelfde naby te komen aan het *Elichrysum* of aan de *Chrysocoma*. Het groeit, zegt hy, van zelf op Steenachtige woeste plaatsen aan de Kaap, en, van daar in den Leidse Akademie-Tuin overgebracht zynde, hadt het zyne Stengen of Ryzen wel tot de hoogte van zes of zeven Voeten opgeschooten, zynde Houtig, Takkig met een wit Wolligen Bast bekleed, en Bladen hebbende, welke eenigermaate naar die van Salie geleecken. Deeze
wa-

voorgefeld; doch in de Lyst of Optelling voor aan de Klasse staat in beiden; de Stoel is Haairig; het Zaadkuisje Haairig, omkleedende; en in Gen. Ed VI. het Zaadkuisje kroont het Zaad niet, maar bekleedt hetzelfde. Van waar komen deeze tegenstrydigheden?

(1) *Tarchonanthus*. Syst. Nat. XII. Gen. 940. p. 539. Veg. XII. p. 616. BERG. Cap. 236. H. Cliff. 398. R. Lugdbat. 152. *Elichryso affinis Arborescens* Afr. &c. HERM. Lugdb. 230. Ic. p. 229. PLUK. Alm. 134. T. 174. f. 1. WEINM. II. T. 476. f. D. *Tarchonanthos*. VAILL. AË 1719. *Elichrysum* Arb. Afr. BOERH. Lugdb. I. p. 121. *Conyza* Afr. Frutescens, fol. Salviz, odore Camphorz. TOURNE. Inst. 455 *Pseudohelichrysum*. MORIS Hist. III. p. 90. FABR. Hems. 429. KNIPH. Orig. Cent. II.

waren dik en styf , van boven groen , van onderen wit , met veele schuine Adertjes , van eenen scherpen Kruidrigeren Smaak , en van een algemeen sterke Reuk , als tusfchen de Sallie en Rosmaryn. Aan 't end der Stengen gaf het veele Takjes uit , met kleine Wollige Bloempjes , die paarsch - violette Baardjes hadden rondom een bleek Schyfje , dat bezet werdt met zeer dunne Kuifdraagende Zaadjes. De kragten kwamen met die van Rosmaryn overeen.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK.
*Eerste
Rang.*

De Hoogleeraar FABRICIUS dit Gewas waarneemende in de Helmstadse Akademie-Tuin , waar het een reeds oud Boompje was , dat alle Winters , doch zonder Zaad te draagen , bloeide , getuigt , dat alle Blommetjes tweeflagtig zyn. De gemeene Kelk was flauw geel , enkeld vyfbladig , uitgebreid , met rondachtige , vlakke , gelyke Blaadjes : de Blommetjes , van de gewoone Gestalte , waren eerst wit , vervolgens bruin , gelyk de Meelknopjes , die een witten gehoornden Styl , veel langer zynde , doorlieten. De Stoel hadt een ruige Haairigheid , zo lang als de Blommetjes. 't Getal der Blommetjes is door den Heer BERGIUS zestien , of daaromtrent , bevonden , en de Stempel spits , eenigermaate Haakig zynde.

ATHANASIA. Duurbloem.

Deeze Griekfche naam betekent het zelfde als de Fransche naam *Immortelle* , die op sommige Soorten van dergelyke Bloemen , wegens

C 2

der-

III. aerzelver Onverganklykheid, is toegepast, waar-
 AFDEEL. om menze, in 't Nederduitsch, somtyds *Zee-*
 XVII. *venjaars - Bloemen* tytelt, en ik geef 'er des-
 HOOFD- *wegen* den naam van *Duurbloem* aan.

STUK.
 Eerste
 Rang.

In de Plantgewasfen van dit Geslagt is de
 Stoel met Kafjes bezet; het Zaadkuifje Kaffig
 en zeer kort; de Kelk Schubswyze gekleed.

Het bevat elf Soorten, die meest Heester-
 achtig en van de Kaap afkomstig zyn, als
 volgt.

I.
Athanasia
squarrosa.
 Kappige.

(1) *Duurbloem met eenbloemige zydelingse*
Bloemsteeltjes, de Bladen Eyronnd en om-
gekromd.

Deeze Soort is, volgens den Hoogleeraar
 BURMANNUS, een Heeftertje, met veele
 Takjes en Bladen van de gezegde figuur, on-
 gesteed, overhoeks, gespitst, glad. Uit de
 Oxels komen eenbloemige Steeltjes voort, lan-
 ger dan de Bladen. De Kelken zyn langwer-
 pig, geschubd en effen, met de binnenste
 Schubben smal, Vliezig, uitgebreid. De Blom-
 metjes zyn door smalle Kafjes, van langte als
 dezelve, onderscheiden en de Zaaden met
 een zeer kort Kuifje gekroond.

(2) *Duur-*

(1) *Athanasia Pedunculis unifloris lateralibus, Foliis ovatis*
recurvatis. Syst. Nat. XII. Gen. 943. p. 540. Veg. XIII.
p. 616. Am. Acad. VI. Aft. 52. Santolina squarrosa. Am.
Acad. IV. p. 329.

- (2) Duurbloem met eenzaame end-Bloemen III.
 en Liniaale Bladen. AFDEEL.
 XVII.
 (3) Duurbloem met byna ongesteelde end-Bloe- HOOFD:
 men, de Bladen Lancetvormig ruig. STUK.
 II.

Tot deeze Soort is niet alleen de *Koppige*, *Athanasia*
 maar ook de *Gestippelde*, van BERGIUS, thuis *crenata*.
 gebragt. Deeze Heer, evenwel, merkt aan, Gekartel-
 dat in de eerste de Bloemen eenzaam of en III.
 keld aan 't end der Takjes voorkomen, gelyk *Capitata*.
 de vermaarde BREYN die afgebeeld hadt, en *Koppige*.
 in de laatste doorgaans vier by elkander, die
 eenigermaate geteeld zyn; gelyk in de Af-
 beelding van PETIVER. Dit schynt een aan-
 merkelyk verschil aan te duiden. Bovendien
 was de Stoel, in de eerste, bezet met smal
 Lancetvormige Kafjes, aan den rand zeer fyn
 gehaaid, en in de andere byna naakt, komen-
 de alleenlyk eenige smalle gehaarde Kafjes tus-
 schen de buitenste Blommetjes voor. In deeze
 waren de Blaadjes besprengd met doorschynen-
 de

(2) *Athanasia* Flor. solitariis; terminalibus, Fol. linearibus,
 Santolina Fol. linearibus, Flore solitario terminali. *H. Cliff.*
 398. Stehelina Fol. subtrigonis, squamis Calycinis crenatis.
Sp. Plant. I. p. 340.

(3) *Athanasia* Flor. terminalibus subsessilibus, Fol lanceo-
 latis hirsutis. *Am. Acad.* VI. Aft. 50. Chrysanthemum Co-
 nyzoides Ethiopicum Capitulo aphylo, Fol. Majorana.
 BREYN. *Cent.* T. 78. MOR. *Hist.* III. S. 6. p. 21. T. 3. f.
 48. *Athanasia* Capitata. BERG. *Cap.* p. 237. *Ath. punctata*.
Ibid. p. 238. *Tanacetum Capense* Buxi folio. PET. *Gazoph.*
 p. 442. T. 81. f. 6.

C 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. de Stippen, in de eerste wederzyds ruig Wol-
 AFDEEL. lig, langwerpig ovaal, de bovensten Lancet-
 XVII. HOOFD- vormig. 't Is een glad Gewas met rondachtige
 STUK. Bladen en drie of vier end-Bloemen, wordt
 thans door den Heer MURRAY gezegd.

IV. (4) Duurbloem, met tweebloemige Steeltjes,
 Athanasia de Bladen Lancetvormig, gekarteld, stomp
 Maritima. en Wollig.
 Wollige.

Deeze in de Zuidelyke deelen van Europa en in de Levant, aan de Kusten van de Middellandsche Zee, groeiende, wordt 'er *Laage Katoen* of *Katoenkruid* geheten. Anderen geeven 'er den naam van *Zee-Gnaphalium* aan. Het is een blyvend Gewas, dat naar het *Gnaphalium* gelykt, zynde geheel Wollig. Het Zaadkuifje ontbreekt t'eenemaal en de Kafjes zyn van langte als de Kelk. Het schynt als een middelslag te zyn tusfchen de *Athanasia* en *Santolina*.

V. (5) Duurbloem met enkelde Tuiltjes, de Bla-
 Genisifolia. den Lancetvormig, onverdeeld, naakt,
 Brembladige. digt getropt. Dee-

(4) *Athanasia* Pedunculis bifloris, Fol. Lanceolatis, crenatis, obtusis tomentosis. *Santolina* Corymbo terminali subdiviso, Foliis oblongis integerrimis obtusis. *H. Cliff.* 392. *GRON. Orient.* 257. *Filago* maritima. *Sp. Plant.* 927. *MILL. Dict.* T. 135. *Gnaphalium* maritimum. *C. B. Pin.* 263. *Chrysanthemum* perenne *Gnaphaloides* maritimum. *MOR. Hist.* III. p. 81. S. 6. T. 4. f. 47. *GER, Prov.* 211.

(5) *Athanasia* Corymbis simplicibus, Foliis Lanceolatis indivisis, nudis confertis. *Syst. Nat.* XII. p. 540. N. 11. *Mant.* p. 46+.

Deeze; wederom van de Kaap afkomstig, ^{III.}
 maakt een Takkig Heeftertje uit, met onge- ^{AFDEEL.}
 steelde Bladen, van gezegde figuur en plaat- ^{XVII.}
 zing, Aan 't end der Takken komen kleine ^{HOOFD-}
 Tuiltjes voort, van drie of vier ongesteelde ^{STUK.}
 Bloemen. De Kelk is Eyronachtig, effen, ^{Eerste}
 geschubd, naauwlyks grooter dan een Tarwe- ^{Rang.}
 Graantje, veelbloemig (†).

(6) Duurbloem met enkele Tuiltjes, de Bla- ^{VI.}
 den Lancetvormig, onverdeeld, met Pool. ^{Athanasia}
^{Pubescens}
^{Rugachtige.}

De *Afrikaansche Coma Aurea*, die de groot-
 ste in haar Soort is, met Wollig gryze Bla-
 den, door COMMELYN in Afbeelding ge-
 bragt, wordt hier bedoeld. Hy zegt, dat de-
 zelve een Stam heeft van wel drie Voeten
 hoog, met Takken van twee Voeten lang, die
 aan 't end gekroond zyn met Bondels van gee-
 le Bloemen, in Schubachtig gryze Hoofdjes
 vergaard en gevolgd wordende van stuifachtige
 Zaden.

(7) Duurbloem met enkele gedrongen Tuil- ^{VII.}
 tjes, ^{Annua.} jaarlykfe,

(†) Hier boven staat, in *Mant.* p. 464, *Genistifol. Flores solitarii*, dat is, de Brembladige heeft eenzame Bloemen. Dit moet, zekerlyk, door Drukfeil veranderd zyn, en een andere Soort betekenen; doch welke, valt zwaar te gissen.

(6) *Athanasia* Corymb. simpl. Fol. Lanceolatis indivisis villosis. *Am. Acad.* IV. p. 329 *Coma Aurea Fruticosa omnium maxima*, Fol. tomentosif & incanis. *COMM. Hort.* II. p. 93. T. 47.

(7) *Athanasia* Corymb. simpl. coarctatis, Foliis pinnatifidis

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Eerste
Rang.

tjes , de Bladen Vinswyze verdeeld met
Tandjes.

Deeze Afrikaansche is een Jaarlyks Gewas, met groene sappige Steeltjes, Bladen hebbende van een Vinger lang, glad, dik, met eenige Insnydingen. De Bloemen, die ronde geschubde Hoofdjes uitmaaken, Goudgeel van Kleur, zyn als Kroontjes aan 't end der Takken samengetropt. Het Zaad is klein, langwerpig, bruin, met een zeer fyn Kuifje. De Steng is, volgens MAGNOLIUS, een Elle hoog. De Afbeelding en beschryving van TRIUMFETTI, hier aangehaald, schynt aanmerkelyk te verschillen.

Als eene Verscheidenheid wordt hier t'huis gebragt de *Reukelooze Afrikaansche Achillea* met gesnipperde Bladen van dien zelfden Auteurs, welke door den Leidschen Hoogleraar A. VAN ROYEN, onder den naam van Achillea met Tandswys' gesnipperde effenrandige Bladen, die een driedeelige Punt hebben, is voorgesteld.

(8) Duur-

dis dentatis, Elichrysum inodorum glabrum, Coronopi folio, annuum. MAGN. *Monsp.* 308. HERM. *Lugdb.* 228. T. 227. Chrys. Corymbiferum. TRIUMFETT. *Obs.* 85. T. 86. Bellis polyclonos annua Africana, Coronopi folio. MOR. *Hist.* III. p. 30. β . Achillea inodora. *Sp. Plant.* 1265. Achillea Fol. dent. laciniatis integerr. apice trifidis, R. *Lugdb.* 176. Ageratum laciniatis foliis inodorum Africanum. HERM. *Flor.* 55. BOERH. *Lugdb.* I. p. 125.

- (8) Duurbloem *met samengestelde Tuilen en omgekromde Bladen; de onderste Liniaal en getand, de bovenste Zaagswys' gekarteld.* III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

De vermaarde COMMELYN geeft een Afbeelding van deeze, die in de Amsterdamsche Tuin gekweekt een Steng hadt van een Voet, rond en bruin, veele Takjes uitgeevende, met Bladen als gezegd is en Kroontjes van geele Bloemen, waar op gekuifde Zaadjes volgden.

Die Soort, welke onder den bynaam van *layigata*, wegens de effenheid der Tuiltjes, is voorgesteld geweest, wordt thans aangemerkt als een Verscheidenheid van deeze.

- (9) Duurbloem *met enkele Tuiltjes, de Bladen driekwabbig en Wigvormig.* IX.
Trifurcata.

Door den zelfden Hoogleraar is deeze ook afgebeeld, zynde uit Zaaden van de Kaap voortgeteeld. Zy heeft de Bladen aan 't end in drie Tandswyze Kwabben verdeeld en byna Zilverkleurig, de Bloemen geel, en gepluisde Zaaden, Driekwab-
bige.

(10) Duur-

(8) *Athanasia* Corymb. compos. Fol. recurvis, inferioribus linearibus dentatis, superioribus ovatis ferratis. Santolina Corymbis compositis fastigiatis &c. *H. Cliff.* 398. *R. Lugdb.* 147. *Coma Aurea Afr. Frutescens &c. COMM. Rar. T.* 41.

(9) *Athanasia* Corymb. simpl. Fol. trilobis Cuneiformibus. Santol. Corymbo simpl. terminali, Fol. trifidis. *H. Cliff.* 397. *R. Lugdb.* 146. *Coma Aurea Afr. fruticans, Foliis glaucis, &c. COMM. Hort. II. p.* 97. *T.* 49.

C 5

III. (10) Duurbloem met enkele Tuiltjes, de
 AFDEEL. XVII. Bladen ten halve Liniaal verdeeld.

HOOFD-
 STUK. Onder den naam van *Afrikaansche Heester-*

X. *achtige Coma Aurea*, met Bladen als van *Zee-*
Athanasia Venkel, is deeze afgebeeld, door den zelfden

Crithmifolia. COMMELYN. Een dergelyk Gewas van de
 Venkel- Kaap is ook door den Hoogleraar J. BUR-
 MANNUS in Afbeelding gebragt. LINNÆUS
 merkt aan, dat deeze Soort weinig van de
 voorgaande verschille.

XI. (11) Duurbloem met samengestelde Tuiltjes,
Parviflo- de Bladen Vinswyze Liniaal verdeeld
 va.

Klein- Dit Gewas, voorheen onder de *Tanacetum*
 bloemige. geplaatst, is thans hier t'huis gebragt. Gedag-
 te Hoogleraar oordeelde het zyne, om dat
 het veel kleiner was en Mosachtige Bloempjes
 hadt,

(10) *Athanasia Corymbis simplicibus*, Fol. semitrifidis
 linearibus. *Santolina Corymbis simplicibus fastigiatis*. MILL.
Dict T. 327. f. 2. *H. Ups.* 252. *Coma Aurea* Frut. BURM.
Afr. 186. T. 69. f. 1. *Coma Aur. Afr. fruticans*. COMM.
Hort. II. p. 99. T. 50. *Jacobza Ethiopica* Fol. *Abrotani tri-*
fidis. &c. PLUK. *Alm.* 194. T. 302. f. 7.

(11) *Athanasia Corymbis compositis*, Fol. pinnatis lineari-
 bus. *Mant.* 464. *Tanacetum Crithmifolium*. *Sp. Plant.* 1182.
 BERG. *Cap.* 239. *Elichrysum Ethiop.* f. *Stoechas Arborea* fol.
Abrotani. PLUK. *Alm.* 134. T. 325. f. 3. *Santolina Cor. com-*
pos. terminali. *H. Cliff.* 397. R. *Lugd.* 146. *Coma Aurea*
 Fol. multifidis glaucis, *Plesculis Muscosis*. BURM. *Afr.* 185.
 T. 68. f. 4. *Elichrysum Afr. Frut.* Fol. *Crithmi marini*,
 COMM. *Hort.* II. p. 113. T. 57. *Ager. Capense Crithmi*
folio, Capitulis parvis. PET. *Gaz.* T. 34. f. 1. KNIPH. *Ori-*
gin. Cent. 6.

hadt, in Soort te verschillen van dat van COM-
 MELYN, in de Amsterdamsche Tuin tot drie of
 vyf Voeten en hooger geteeld, hebbende de
 Blommetjes ongelyk grooter en duidelyk on-
 derscheiden. Men weet, dat 'er veel verschil
 tuschen dit slag van Plantgewassen, aan de
 Kaap gegroeid en hier in de Tuinen aange-
 kweekt, plaats heeft; zo dat menze dikwils
 niet voor de zelfden zou aanzien, offchoon de
 laatsten voortgeteeld zyn uit Zaad van de eer-
 sten. 't Verschil, evenwel, is hier wat groot.

De Kelken zyn in deeze Soort vierbloemig,
 van grootte als een Rogge - Koorntje, waar
 door zy van de voorgaande, die veelbloemige
 Kelken van grootte als een Erwt heeft, ver-
 schilt; de Zaaden zyn gekroond met Kaf-
 achtige Schubbetjes, en de Stoel is Kaffig (te-
 gen de Waarneeming van VAILLANT;) hoewel de
 Schubbetjes zeer klein zyn; zegt
 LINNÆUS,

T W E E D E R A N G.

Overtollige Veelwyvery.

Dus noemt men de gesteldheid der Samen-
 teelige Bloemen, wanneer de Vrouwelyke
 Blommetjes in de Omtrek zo wel Zaad voort-
 brengen als de Tweeslagtige, die den Stoel in
 't midden beslaan. Hier toe behooren, behal-
 ve de Kopbloemige, de meeste Gestraalde
 Bloem-Planten. Het eerste Geslacht is

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Eerste
 Rang.

III. TANACETUM. Reinevaren.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-
STUK.Tweede
Rang.

De Heesterachtige zyn thans van dit Geslacht uitgemonsterd. De eerste is de naastvoorgaande *Athanasia*, de tweede schynt tot de *Cotula Tanacetifolia* te behooren, en de derde maakt, onder den naam van *Hippia*, een eigen Geslacht uit (*).

ARTEMISIA. Byvoet.

Hier is de Stoel byna naakt of met eenig Pluis bezet: het Zaad heeft geen Kuifje: de Kelk is samengesteld uit ronde op elkander leggende Schubbetjes, die samenuiken, en de Bloem is in 't geheel ongestraald.

Tot dit Geslacht, waar in ook de gewoone Averoon en Alsem-Planten begreepen zyn, behooren zes Heesterachtige Soorten, als volgt.

I.
Artemisia
Vermicula-
sa.
Wormbla-
dige.

(1) Byvoet, die Heesterachtig is, met Kaffachtige zeer kleine digt geplaatste Blandjes en een getroste Pluim van ongesteelde Bloemen.

Deeze, van de Kaap afkomstig, is een regtop-

(*) Ik zie hier op de genen, welken onder den naam van *Fruticosa* in *Sp. Plantarum*, Ed. II. aangetekend waren. Vid. *Mant.* p. 464.

(1) *Artemisia Frutescens*, Fol. acerosis confertis minimis, Panicula Racemosa, Flor. sessilibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 345. p. 541. *Veg.* XIII. p. 618. *Mant.* 281. *Abfynthium* Afric. *Arborecens*, Folio *Vermiculato incano*. *TOURNEF. Inst.* 958.

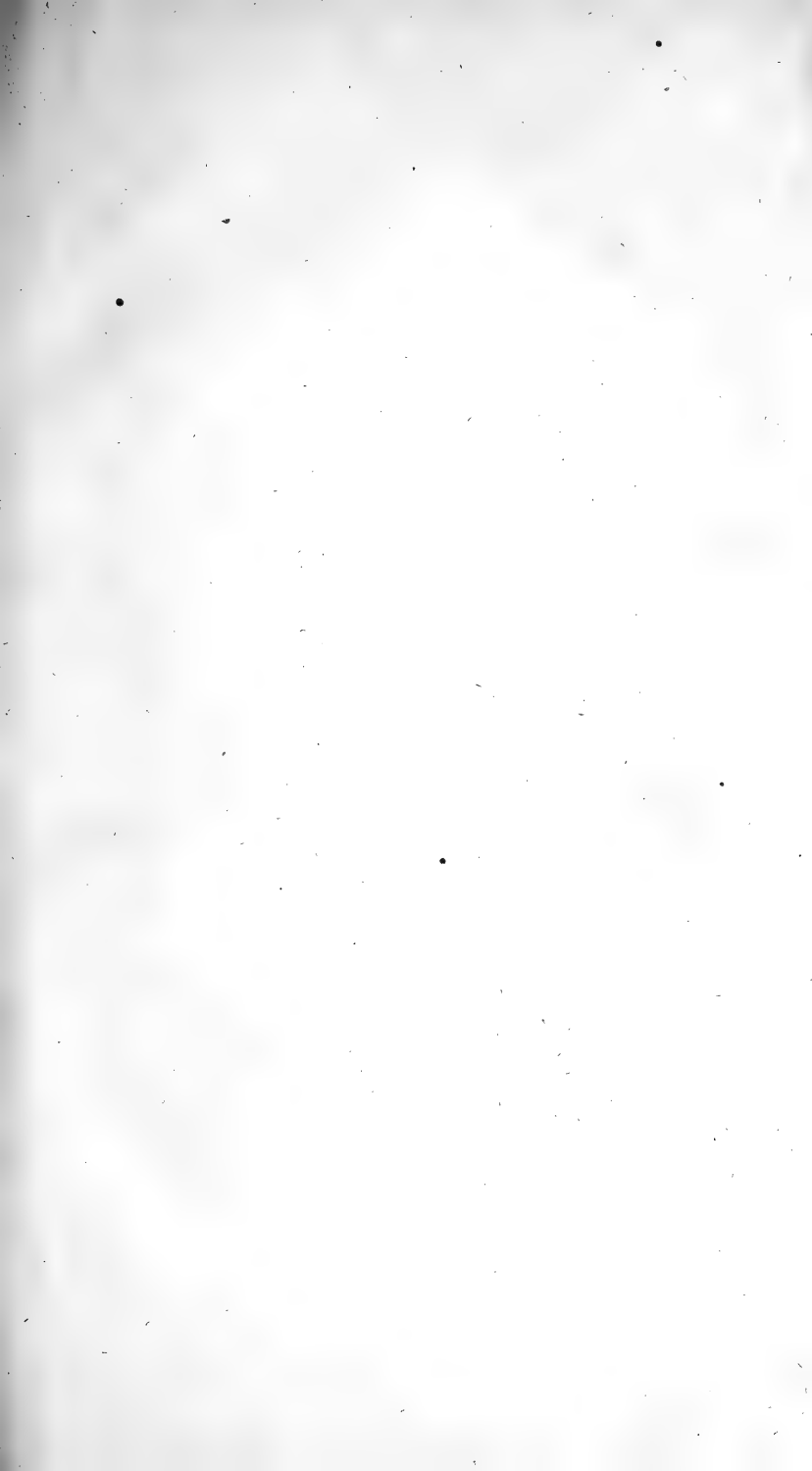

Fig. 1.

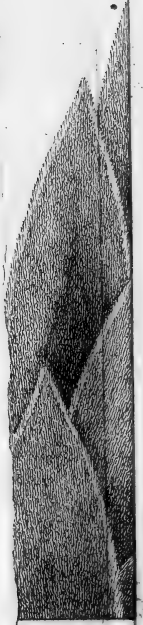
Fig. 2.

A

Fig. 2

opstaande , styve , witachtige gepluimde Hee-
 fter , met zeer kleine smalle Blaadjes , die van
 boven Wollig en plat , van onderen rondach-
 tig en naakt zyn. De Pluim is uit zeer vee-
 le Trosfen samengefeld , met ongesteelde
 Eyronde Schubbetjes en Wollige Bloemen ,
 die de onderste Schub naakt hebben.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

Tot deeze Soort behoort zekerlyk dat Kaap-
 se Gewas , waar van ik verscheide Takken
 heb , zynde één daar van , gedeeltelyk , hier
 nevens afgebeeld. Hetzelve schynt ook over-
 een te komen met den Mosachtigen Heefter
 van den geleerden BREYN , doch waar van
 alleen een Tak door hem in Plaat gebragt is ,
 zonder Bloem of Zaad (†). Hy zegt 'er van ,
 dat het een Boomachtige Heefter is , met wit
 Hout , zeer zeldzaam , als met Asch bestoo-
 ven , hebbende menigvuldige styve en verschei-
 delyk gemikte Takken , welke versierd zyn met
 kleine Mosachtige Blaadjes , die aan de groo-
 tere Sterswyze geplaatst zyn , aan de kleine
 Takjes digter en meer gekruld , byna gelyk de
 Blaadjes in de Wyfjes Averoon , die men
 Tuin - Cypres noemt , zynde thans de eerste
 Soort van Santolina. Op dergelyke manier is
 in de myne de gesteldheid der Blaadjes , die
 ook van boven Wollig en plat , van onderen
 rondachtig zyn , gelyk onze Ridder van deeze
 Soort

Pl. XXX.
 Fig. 1.

(†) Frutex Cineraceus muscosus Cap. Bon. Spei. BREYN
 Cent. p. 24. T. 12.

III. Soort zegt, en bovendien is de Tak Trosachtig beladen met een menigte van Bloemknopjes of Wollige Hoofdjes, vervat in rondachtige Schubbetjes, waar van de ondersten naakt of ongehaaird zyn.

II. (2) Byvoet *die Heesterachtig is, met stomp Eyronde, gekwabde, kleine Blaadjes en Pluimswyze gesteelde Bloemen.*

Artemisia
Judaica.
Oosterfche.

In 't Joodsche Land, Arabie en Numidie, groeit dit Gewas, 't welk geacht wordt de Moeder te zyn van het zogenaamde Zeverzaad of Wormkruid, in 't Latyn *Santonicum* of *Sem. Zedoariae*, in 't Fransch *Sementine*, in 't Engelsch *Wormseed* genaamd. Men heeft, evenwel, daar omtrent geen zekerheid, en dan zou dit Gewas ook in Persie en Indie moeten groeijen; dewyl ons dat Zaad uit Oostindie toegebracht wordt. TAVERNIER verhaalt, dat de Indiaanen 't gedagte Zaad, in 't Mogols Land, van een Kruid, dat aldaar wild op de Velden groeit, met een soort van Wannen, die zy in de Hand hebben, en langs hetzelfde heen schuiven, verzamelen. Dat Kruid zou dan aldaar wat hooger moeten opschieten; zyn.

(2) *Artemisia Fruticosa* Fol. obovatis, obrufis, lobatis, patvis, Flor. paniculatis pedicellatis. *Mant.* 111. *Artemisia tota cinerea.* GRON. *Orient*, 259. Absynth. Halepense tenuifol. grati odoris. *FLUK. Alm.* 4. T. 73. f. 2. Absynth. *Santonicum Judaicum*, C. B. *Pin.* 139. *Santonicum. Mar, Med.* 511.

zynde hetzelfde, volgens de Waarneemingen van den Ridder, Ilegts een Heeftertje van anderhalf Voet hoog, gepluimd, ruigachtig en Afchkleurig, de Bladen drie of vyfkwabbig, stomp, plat en Wollig hebbende en een Trosachtige Pluim; de Bloemen platronddachtig, van grootte als Koriander-Zaad; zynde de uiterste Trosjes, zo wel als de Bloempjes, gesteeld.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Tweede
Rang.

(3) Byvoet die Heesterachtig is, met gepalmde, zeer kleine, smalle Blaadjes en Trosachtige gesteelde Bloemen.

III.
Artemisia
Ethiopicæ
Afrikaan-
sche.

Deeze, in Spanje en Afrika groeiende, is een Heester van een Voet hoog, Takkig, wit, met een zeer flauwe Wolligheid. De Bladen zyn klein, digt by elkander, Wolachtig, in zeer fyne Slippen verdeeld. De Bloempjes komen getrost, gesteeld, knikkende en Klootronddachtig voor.

(4) Byvoet die Heesterachtig is, met gepalmde, smalle, kleine Blaadjes en een getroste Pluim van ongesteelde Bloempjes.

IV.
Artemisia
Coutz.
Perfische.

Volgens den bynaam zou deeze het eigent-

(3) *Artemisia Fruticosa* Fol. palmatis linearibus minutissimis, Flor. Racemosis pedunculatis. *Mant.* 283. Abrotanoides Africanum Foliis cinereis muscosis, Capit. Florum globosis magnis. *RAJ. Suppl.* 232.

(4) *Artemisia Frut.* Fol. palmatis linearibus minutis, Panicula racemosa, Flor. sessilibus.

III. lyke Wormkruid schynen te zyn, welk *Semen*
 AFDEEL. XVII. *contra*, dat is tegen de Wormen, getyteld
 HOOFD- wordt, en dezelve groeit, dat meer is, in
 STUK. Perſie, volgens den Heer LERCHE. 't Is
 Tweede een gepluimde, regtopſtaande, witte Wollige
 Rang. Heeſter, die de Takken nog Wolliger heeft; de
 Bladen zeer klein en ſmal, dikwils digt by
 een, ſtompachtig en Wollig. De Plum be-
 ſtaat meestal uit enkele Takken, overhoeks
 bezet met verſpreide, zeer kleine, Eyrönde
 Aairtjes, Schubswyze ſamengeſteld uit Bloempjes
 die klein zyn, en minder Wollig dan de
 Blaadjes.

V. (5) Byvoet, die Heeſterachtig is, met Bor-
 Abrota- ſtelige zeer Takkige Bladen.
 num. Averoon. 3

Dit gewas is 't, dat men gemeenlyk *Ave-*
roon of *Averuit* noemt, in 't Franſch *Au-*
ronne, in 't Engeliſch *Sothernwood*, en in 't
 Hoogduiſch *Stabwurts* of *Averaute*. Het groeit
 natuurlyk in de Bergachtige open Landſtreken
 der Zuidelyke deelen van Europa, aan de Mid-
 dellandſche Zee. Aldaar komt het dikwils maar
 een Voet hoog voor, doch, in de Tuinen ge-
 plant en opgeſnoeid wordende, bereikt het wel
 de

(5) *Artemiſia Fruticöſa* Fol. *ſetaceis ramofiſſimis*. *Hort.*
Cliff. 403. *Ups.* 257. *Mat. Med.* 385. *GOUAN Monſp.* 432.
Abrotanum mas anguſtifoſium majus. C. B. *Pin.* 136. *Abrö-*
tanum mas. *DOD. Pempt.* 21. *TOURNEF. Inſt.* 459. *GOUAN*
Monſp. 439. *Artemiſia* Fol. *multifidis ſetaceis, Caule erecto*,
SAUV. Monſp. 432.

de hoogte van een Mensch zo RAY aantekent. ^{III.}
 Anderen zeggen, van drie of vier Ellen hoog (*). ^{AFDEEL.}
 Dit weeten wy, dat het zelfs in de Tuinen ^{XVII.}
 van Nederland een Boompje wordt, zynde ^{HOOFD-}
 gantsch niet teder van aart. zo dat het in de ^{STUK.}
 Vaste Grond kan blyven staan, verdraagende ^{Tweede}
 alle Ongemakken van het Saizoen. ^{Rang.}

De Wortel is Houtig, en de Steng hard, broosch, Takkig, met wit Merg gevuld; de Bladen zyn zeer fyn verdeeld, en hebben een sterken, Kruidrigen niet onaangenaamen Reuk, inzonderheid wanneer men een Takje door de Handen haalt, en dan aan dezelve een poos beklyvende: weshalve men het gemeenlyk *Limoenkruid* tytelt. Men noemt dit *Smalbladig Mannetjes Averoon*, om het vooreerst van een Breedbladige, ten anderen van de Wyfjes Averoon, welke het Cypres-Kruid of de Santolina is, te onderscheiden; maar die benaaming, van Mannetjes of Wyfjes, is in dit geval gantsch ongerymd; aangezien zy beiden zo wel Bloem als Zaad voortbrengen. Zy heeft haar afkomst reeds van den alouden Kruidkenner DIOSCORIDES, die gezegd heeft, dat 'er een Mannetjes en Wyfjes Averoon ware; doch, welke hy voor de eene of andere gehouden heeft, is niet zeker. De kragten, evenwel, tegen de Wormen, die hy 'er aan toeschreef,

(*) *Geoffr. Mat. Med.* Tom. III. p. 3.

D

III.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.
Tweede
Rang.

schreef, worden nog in deeze Soort erkend, welke deswegen by de Spanjaarden *Hierva Lombriguera*, dat is Wormdoodend-Kruid, geheten wordt. Zy gebruiken het, in Zakjes op den Buik gelegd, daar tegen, in Kinderen. Het Afkookzel gedronken, of in Klyfsteer, doodt de Wormen kragtiger dan de Alfem. Men gebruikt ook het Zaad tegen Benaauwdheden, Jichtpynen, Opstying en Hartkloppingen, zelfs volgens het Voorschrift van HIPPOCRATES. Het Poeijer wordt in de Geepsheid, Geelzugt, Vryster-Ziekte en hardnekkige Afloopende Koortfen, aangepreezen: zelfs het Afkookzel der Toppen in Wyn of Water, tegen de Hoest en Engborstigheid, of Moeder-Kwaalen en Graveel, wanneer die uit Slym ontstaan (*). De Smaak is bitter met eenige schertheid, en hier door zuivert het de Zeere Hoofden en Dauworn der Kinderen. Het maakt den Grondslag uit van zekere Smeering, welke geacht wordt de aangroeiing van het Haar te bevorderen. Inwendig, echter, schynt deszelfs gebruik voor dat van de Alfem, die minder heet doch anders byna van dergelyke uitwerkingen is, te hebben plaats gemaakt (†).

(6) By-

(*) RUTTY *Mat. Med.* Quarto. 1775. p. 2.

(†) Vid. TRILL, *Thes. Medicarum.* Quarto, 1764. Tom. I. p. 90.

(6) Byvoet, die Heesterachtig is, met Blandjes die uit veele smalle verdeelingen samengefteld zyn, en Kloottrondachtige Bloempjes. III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze Byvoet, welke de *Boomachtige Alfem* is VI.
Artemifia
Arbores-
gens.
Boomach-
tige. van LOBEL, groeit, zo gezegd wordt, in Italie en de Levant. Hier wordt de *Breedbladige Boomachtige Averoon*, van C. BAUHINUS, t'huis gebragt. LOBEL getuigt, dat deeze, gelyk de Averuit, als een Boompje, eens Mans langte hoog groeit; zynde de gemeene Alfem, die ook tot dit Geflagt betrokken is, in Bladen en Bloemen niet zeer ongelyk; doch de Bladen witter hebbende. In Nederland vergaat, zegt hy, en verfterft dit Gewas, fomtyds, door Vorst en kwaad Weder. De Smaak is wat bitter Speceryachtig en de Reuk niet onaangenaam. Het Soortelyk verschil, van deeze met de gewoone Alfem, is wat klein, zo de Ridder oordeelt.

G N A P H A L I U M. Droogbloem.

Een naakte Stoel; het Zaadkuifje gepluimd; de Kelk rondachtig van figuur en ruuw, bekleed met over elkander leggende Schubbetjes, die los-

(6) *Artemifia Fruticosa*, Foliis compositis multifidis linearibus, Flor. subglobosis. Absynthium Arborescens. LOB. Icon. 753. Abrotanum latifolium Arborescens C. B. Pin. 136.

D 2

III. losse Punten hebben, toelukkende, holronde, gekleurd; zyn de Kenmerken van dit Geslacht; welks Bloemen de eigenschap hebben van gedroogd haar Kleur te behouden, en deswegen geef ik 'er den naam van *Droogbloem* aan.

Het bevat by de vyftig Soorten, onder welken de negentien eersten Heesterachtig zyn en dus hier behooren. Zy worden, behalve de eerste, naar dat de Bloemhoofdjes Zilver- of Goudkleurig zyn, onderscheiden. De meesten hebben haare Groeyplaats aan de Kaap der Goede Hope.

I.
Gnaphalium eximium.
Oitmun-
tende.
Pl. XXX.
Fig. 2.

(1) Droogbloem, die Heesterachtig is, met ongesteelde Eyronde, opgeregte, Wollige Bladen, dicht by een; de Bloemtuil ongesteeld.

Wegens de ongemeene fraaiheid voert deeze Soort, waar van men de Takken als iets raars van de Kaap mede brengt en duur verkoopt, den bynaam. Geen Afbeelding vindt men 'er, tot nog toe, van, dan alleen in 't Vogelen-Werk van den beroemden EDWARDS, of in de nagemaakte Platen van hetzelfde door SELIGMANN, thans ook in 't Nederduitsch uitgegeven (†). Men noemt het aldaar *Afrikaansch Eli-*

(1) *Gnaphalium fruticosum*, Fol. sessilibus, ovatis, confertis, erectis, tomentosis, Corymbo sessili. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 946. p. 620. Ed. XII. p. 543. *Mant.* 573. *Eliechrysum Africanum* Floribus sessilibus Lanceolatis, Capitulis congestis ex rubello Aureis. EDW. *Av.* p. T. 183.

(†) SELIGM. *Vog.* VI. DEEL, bladz. 83. Pl. LXXVIII.

Elichrysum met Lancetswyze ongesteelde Wollige III.
Bladen en ronde Bloemhoofdjes, uit den rooden A. DEFL.
Goudkleurig; gelyk aan EDWARDS de Kruid- XVII.
 kenners naam van deeze Plant, zo hy verhaalt, HOOFD-
 door den Heer WATSON opgegeven was. STUK.
Tweede
Rang.

Die Afbeelding, nogthans, is zo onnaauwkeurig, ja zo onnatuurlyk, dat ik niet begryp hoe de groote LINNÆUS, die zo veele Afbeeldingen, wegens de gebrekkelykheid, verworpen heeft, dezelve heeft kunnen aanhaalen. Gedagte uitbeelder en beschryver van zo veele Vogelen en andere Natuurlyke Zaaken, hoe veel Roem ook in dit opzigt verdienende, (om dat hy byna niets, dan 't gene nog niet uitgegeven was, aan 't licht gebragt heeft,) bekennt ten opzigt van dit Gewas zelf, dat hy, tot sieraad, aan 't zelve, van onderen, Bloemtakjes gemaakt had, daar hem naderhand bericht was, dat hetzelve niet meer dan een enkelen Tros aand den top draagt. Dit maakt, dat men hem, vooral wat het Bywerk belangt, niet altoos kan betrouwen. Maar bovendien zyn de Bloemtrosfen by hem gesteeled, zo met gemeene als byzondere Steeltjes, en de Bladen geheel anders, dan die in de overgezondene Takken voorkomen. Ik vond derhalve niet ondienstig, van een der fraaisten uit de mynen, in *Fig. 2* op Pl. XXX, de Afbeelding mede te deelen; waar uit men kan zien, in hoe verre die van de zyne verschilt en met de volgende beschryving van den Ridder srookt.

D 3

,, De

III. „ De Steng is Heefterachtig, van dikte als
 AFDEEL. „ een Vinger, Wollig. De Bladen, digt by
 XVII. „ een geplaatst en ongesteeld, zyn Eyrond,
 HOOFD- „ spitsachtig, ongeaderd, wederzyds bekleed
 STUK. „ met eene witachtige Wolligheid. De End-
Tweede
Rang. „ Tros of Tuil heeft geen gemeenen Steel,
 „ maar bestaat uit enkele Steeltjes, die meest
 „ eenbloemig zyn. De Bloemen zyn Kloottrond
 „ en hebben Kelken van grootte als het uiterste
 „ Vingerlid, bekleed met rondachtige, oneffe-
 „ ne, holle, stompe, gladde, paarschachtige
 „ Schubben.”

Myn Takken zyn ongeveer een Voet lang, en schynen dus van den Wortel afgerukt te zyn. Zy hebben de dikte niet van een Vinger, maar zyn van onderen tot boven digt bekleed met Bladen van eene Lancetswys' ovaale figuur, taameelyk puntig, en wederzyds zo dik bedekt met eene witte Wolligheid, dat zy zig op 't gezigt en gevoel als Fluweel vertoonen. De Tak is, gelyk in ééne, waar zy afgeplukt zyn, zig openbaart, met een dergelyk dik Dons begroeid. De Bloemen of Bloemkelken, die de End - Tros uitmaaken, gelyken zeer veel naar Aardbeziën, en hebben eene hoog Purperroode Kleur, zittende ieder op zyn eigen Steel, De hier afgebeelde heeft negen zodanige Bloemen; anderen hebben 'er meer dan twaalf, waar onder ook twee of drie op een gemeen Steeltje voorkomen; doch de Tros heeft geen gemeenen Steel. Voorts is een Blommetje met
 het

het Zaadkuifje by A, zeer sterk vergroot zyn-
de, geplaatst, om de gepluimdheid van het Pluis
aan te wyzen.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

* Met Zilverkleurige Hoofdjes.

- (2) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
ongesteelde smalle, van boven gladde, aan
den rand omgekrulde Bladen; de Bloemen
eenigermaate aan Hoofdjes, die lang ge-
steeld zyn.

II.
Gnapha-
lium Arbo-
reum.
Boomach-
tige.

Dit is een Heester van Mans langte, be-
paald Takkig met Bladen als van Rosmaryn,
die ongesteeld zyn, dicht by elkander geplaatst,
uitgestrekt, van onderen zo wel als de Tak-
ken Wollig, met kleiner Blaadjes over-
hoeks, yer van elkander. Dezelve heeft de
Bloemtuil zo gedrongen, dat die zig als een
Bloemhoofdje vertoont. De Kelken zyn wit,
Afschkleurig ruig. De Stoel is Wollig. 't Gewas
groeit, zo wel als het volgende, aan de Kaap.

- (3) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
drieribbig Eyronde omvattende Bladen,
welke wederzyds Wollig zyn.

III.
Grandiflo-
rum.
Grootbloes-
mige.

Tot

(2) *Gnaphalium* Frut. Fol. fessilibus linearibus supra gla-
bris, margine revolutis, Floribus subcapitatis, Pedunculis
elongatis. *Ann Acad.* VI. Afr. 53. BERG. *Cap.* 259.

(3) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus ovatis trinerviis
utrinque lanuginosis. BERG. *Cap.* 245. *Gnaphalium tomento-*
sum Fol. inser. subrotundis, superioribus acuminatis. BURM.
Afr. 213. T. 76. f. 1. *Elichrysum Afr.* *Lanuginosum latifo-*

D 4

lium

III. Tot deeze Soort wordt het Wollige Gnaphalium, dat de onderfte Bladen rondachtig, de bovenften gefpitst heeft, van den Hoogleeraar J. BURMANNUS, betrokken. Het heeft groote Sneeuwitte Bloemen, die tot een fraay rond Hoofdje vergaard zyn, 't welk op een langen Steel ftaat. De Bladen zyn van onderen Wollig, van boven groenachtig, wel twee Duimen lang. Men vindt 'er Verfcheidenheden van, zo wel als van de voorgaande, ten opzigt van de grootte en figuur der Bladen en Bloemen, zo de jonge Heer N. L. BURMANNUS aanmerkt.

Tweede Rang.

IV. Gnaphalium Fruticosans. Heefterachtige.

(4) Droogbloem, die Heefterachtig is, met Eyronde omvattende Bladen, een ftyve Steng, het Bloemhoofdje ongefteeld.

Deeze, zegt de Ridder, komt de voorgaande Soort naby. Zy heeft de Steng Heefterachtig, een Vinger dik, ftyf, ruig: de Bladen van grootte als een Duimlid, van onderen Wollig, van boven Haairig, op 't laatst kaal. De Bloemen vergaard tot een ongefteeld end Hoofdje, met den Kelk van buiten geel, van binnen wit, zyn nog grooter dan in de voorgaande Soort, en de Bladen verfmallen opwaards niet.

(5) Droog-

lium Calyce Fl. Argenteo & amplifimo. OLDENL. Afr. 27.

(4) *Gnaphalium* Frut. Fol. ovatis amplexicaulibus, Caule rigente, Cymâ fessili. *Mant.* 282.

- (5) Droogbloem , die Heesterachtig is , met ^{III.}
Lancetvormige Bladen en samengestelde ^{AFDEEL.}
Tuiltjes , beiden ongesteeld ; de Bloemsteel- ^{XVII.}
tjes ongebladerd , de Kelken gestraald. ^{HOOFD-}
^{STUK.}
^{V.}

Van dit Kaapsche Gewas , door den ouden ^{Coronatum,}
 Heer BURMANNUS afgebeeld , zyn de Sten- ^{Gekroon-}
 den Houtig , de Takken ruig , de Bladen zeer
 Wollig. De Bloemsteeltjes maaken een Kroon-
 tje aan 't end der gebladerde Takjes , voerende
 ieder een ruigen Kelk , uitgebreid tot een witte
 Straalkrans.

- (6) Droogbloem , die Heesterachtig is , met ^{VI.}
ongesteelde Lancetvormige Bladen en witte ^{Discolorum.}
Kelken , die de onderste Schubben rood- ^{Tweekleur-}
achtig hebben. ^{rige.}

Van deeze zyn , volgens de beschryving van
 LINNÆUS , de Stengen laag Heesterachtig , de
 Bladen Lancetvormig , van onderen dik Wol-
 lig : de gemeene Bloemsteeltjes lang. De Kel-
 ken hebben de zes onderste Schubben , die kor-
 ter zyn , rood ; de twaalf binnensten wit en
 stomp.

(5) *Gnaphalium* Frut. Fol. sessilibus Lanceolatis , Corymbis
 comp. sess. Pedunc. aphyllis , Cal. coronatis. *Gnaph.* Fol. ob-
 longis , acutis , crassis & incanis , Flor. albis umbellatis. BURM.
Afr. 188. T. 69. f. 3.

(6) *Gnaphalium* Frut. Fol. sess. Lanceol. Calyc. albis , Squa-
 mis inferioribus incarnatis. *Gnaphalium* Pyramidale, BERG.
Cap. 255. *Gnaph.* Frut. toment. Folio oblongo , Flor. cym-
 fis. BURM. *Afr.* 224. T. 79. f. 4.

D 5

III. AfDE. L. XVII. HOOFD-STUK. stomp. 't Getal der Blommetjes is op 't hoogste vyf. Zyn Ed. betreft 'er toe het *Heesterachtige Wollige Gnaphalium* van den ouden Hoogleeraar BURMANNUS, dat door den jongen Heer is t'huis gebragt tot de tweede Soort.

VII. *Gnaphalium Muricatum.* Stekelige. (7) Droogbloem, die Heesterachtig is, met Elsvormige gespitse Bladen, een samengesteld Kroontje, de Kelken Rolrond, meest driebloemig.

Deeze Soort, tot welke aanmerkelyke Verscheidenheden behooren, is door deeze omschryving, in 't algemeen, genoeg bepaald. De drie Afbeeldingen van den Hoogleeraar BURMANNUS, op zyn Negen-en-zeventigste Plaat van Afrikaansche Planten, wyzen de verschillende Gestalten aan, van dit Gewas. In zyn Ed. derde Figuur zyn de Bloemen meer als Kroontjes, in de tweede meer Hoofdjeswyze en in de eerste is de Pypachtige Kelk het blykbaarste. De Heer

(7) *Gnaphalium* Frut. Fol. Subulatis mucronatis, Umbellâ compositâ, Calicibus subtrifloris cylindricis. BERG *Cap.* 262. *Gnaph.* Caule Frut, &c. *H. Cliff.* 403. *Gnaph.* Fruticosum &c. BURM. *Afr.* 221. T. 79. f. 1. *Argyrocome* Cap. B. Spei, *Thymi* foliis. PET. *Gaz.* T. 7. f. 3. *Xeranthemum* Afr. frutescens &c. RAJ. *Suppl.* 182. *Xeranth.* Stœch. citr. foliis &c. PLUK. *Mant.* 190. *Gnaphaloides* Ethiop frut. PLUK. *Alm.* 92. RAJ. *Suppl.* 193. *Eupatorioides* Cap. B. Spei. PET. *Cent.* 208. *Lychnis Coronaria* Monomotapeasis. PLUK. *Amalth.* 134. T. 406. f. 6. β. *Gnaphalium* Fruticosum Fol. rarioribus capitatum, BURM. *Afr.* 223. T. 79. f. 2. γ. *Greaph.* Frut &c. *Ibid.* f. 3.

Heer BERGIUS heeft 'er vier Verscheidenheden van gemaakt, noemende de eerste *Kroontjesdraagende*; de tweede *Hoofdige*; de derde *Keul- of Kunbladige*; de vierde *Gebondelde*.
 Zyne tweede heeft hy nog in een *Wyd gemikte* en een *Byna regtopstaande* onderscheiden.
 Dit maakt 'er zes, op ieder van welken zyn Ed. byzondere Autheuren aanhaalt. Men kan 'er echter niet al het verschil uit begrypen, dat in deeze Gewassen heerscht. De Stengen en Takjes zyn in sommigen wit en Wollig, in anderen bruin, in allen Houtig en in de meesten lang; de Takjes in sommigen wyder, in anderen naauwer gemikt, of byna regtopstaande: de Blaadjes in sommigen zo scherp gespits en styf gepunt, dat zy even als die van den Geneverboom steeken. In veelen zyn Tropjes van kleine Blaadjes, Voetangelswyze, daar tusfchen geplaatst. Het Bloemhoofdje is in sommigen losfer en Kroontjes-achtig, in anderen meer gedrongen en digt by een. Het bestaat uit verscheide gemeene Kelkjes, in getropte Blaadjes vervat, en zelf meest drie, doch somtyds ook vyf of zes Blommetjes bevattende, van de gewoone figuur en gesteldheid in deeze Klasse, zittende op een Vrugtbeginzel, dat met een Haairig Pluis, doorgaans van langte als het Blommetje, is gekroond, zynde de Stoel in allen maakt.

III.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-

STUK.

Tweede

Rang.

(3) Droeg-

II. DEEL. VI. STUK.

III. (8) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
 AFDEEL. ongesteelde smalle Blaadjes, de buitenste
 XVII. Kelken ruuw, de binnensten roodachtig.
 HOOFD-
 STUK.

VIII. Dit is een Heeftertje met styve ongelijke
 Gnaphalium Eri- Rysjes en zeer kleine Blaadjes ver van elkan-
 coides. der, weinige ongesteelde end-Bloempjes heb-
 Heyachtig. bende, wier buitenste Kelk uit Afchkleurig
 groene, eenigermaate Wollige Blaadjes, de
 binnenste uit roodachtige, gladde, langwerpige
 Schubben bestaat.

IX. (9) Duurbloem, die Heesterachtig is, met
 Teretifo- digt getropte Spilrondachtige Blaadjes,
 lium. getakte Tuilen, en uitwendig Roestkleurige
 Fynbladig. Kelken.

De Bladen of Blaadjes zyn, in deeze Soort,
 zo dicht by elkander en zo menigvuldig aan de
 Takjes, dat PLUKENET dezelve *Ethiopisch*
Duizendblad, grys zynde, met Hey-Blaadjes
 en een sierlyke Bloem, getyteld hadt. Men
 vindt de Afbeelding ook by den Heer BUR-
 MANNUS, die het Gewas *Heesterachtig Gna-*
pha-

(8) *Gnaphalium* Frut. Fol. sessilibus linearibus, Calycibus
 exterioribus rudibus, interioribus incarnatis. *Am. Acad.* VI.
Afr. 57.

(9) *Gnaphalium* Frut. Fol. confertis teretiusculis, Corym-
 bis ramosis, Cal. extus Ferrugineis. *BERG. Cap.* 261. *H. Cliff.*
 401. *Gnaph.* Frut. Fol. tenuissimis teretibus &c. *BURM. Afr.*
 217. T. 27. f. 3. *Millefolium* Ethiop. *Ericæ folio incanum*,
Flor. specioso. *PLUK. Alm.* 251. T. 308. f. 2.

phalium, met zeer fyne ronde Blaadjes en menigvuldige Takjes, noemt. Gedagte Hoog-^{III. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.}leeraar zegt, daar van tien en meer Verschei-^{Twede Rang.}denheden, zo ten opzigt van de verandering der Bloemen, als van de grootte, het getal, de plaatsing en het maakzel der Bladen, te kennen en te bezitten. 't Gewas heeft in allen eene Heyachtige Gestalte.

* * Met Goudkleurige Hoofdjes.

(10) Droogbloem met *Elsvormige gespitsde Bladen, en rondachtige Kelk-Schubben.* ^{X. *Gnaphalium mucronatum.* Spitsbladig.}

Tot deeze Soort, wier Soortnaam van den Heer BERGIUS afkomstig is, wordt het *Heesterachtige Xeranthemum*, met zeer smalle Blaadjes en Zwavelkleurige Bloemen, van den Heer J. BURMANNUS, t'huis gebragt. De Steng geeft Takken van een Voet uit, zegt deeze Hoogleeraar, die de Bloemen klein noemt, doch dit heeft betrekking tot de *Xeranthema*. BERGIUS zegt, dat de Bloemen groot zyn, in vergelyking naamelyk met die van dit Geslagt.

(11) Droogbloem, die *Heesterachtig is, met Liniaale Bladen, een samengestelde Tuil- en Roedachtige Takken.* ^{XI. *Gnaphalium Stechas.* Rynbloemen.}

(10) *Gnaphalium* Frut. Fol. subulatis mucronatis, Calycinis Squamis subrorundis. *Mant.* 283. *Gnaph. mucronatum*. BERG. *Cap.* 269. *Xeranthemum frutescens*, Fol. linearibus angustifinis, Capitulis Sulphureis. BURM. *Afr.* 179. T. 66. f. 3.

(11) *Gnaphalium* Frut. Fol. linearibus, Ramis virgatis, Co-

III. Deze Soort is de eerste der Europeischen
 AFDEEL onder de Gnaphaliums. Zy maakt niet de ge-
 XVII. woone Stéchas uit , welke tot het Geslacht van
 HOOFD- Lavendel behoort en reeds door my beschree-
 STUK. ven is †; maar een byzonder Gewas, wegens
 Tweede Rang. zyne Goudgeurige Toppen *Chrysocome* en ge-
 † V. STUK. meenlyk *Stœchas citrina* genoemd wordende,
 bl. 284. 't welk men ook onder de *Elichrysa* geteld heeft.
 Het groeit natuurlyk in Duitſchland, Vrankryk,
 Spanje en het Oosten, op drooge Heuvelen, zo
 de Ridder zegt. In ons Land valt een laage,
 Kruidige Soort, welke 'er veel naargelykt. Het
 wordt door zyne Smalbladigheid onderscheiden,
 en in Languedok *l'Immortelle jaune des Jardi-
 niers*, dat is de Geele onverganglyke Bloem
 der Tuinlieden, getyteld, zo GOUAN schryft.
 Sommigen by ons noemen het *Sauveto* zegt GA-
 RIDELL, die getuigt, dat het op de Heuvelen
 omstreeks Aix, en door geheel Provence, zeer
 gemeen is. Zelfs in de Elfaz komt het voor,
 volgens Doktor MAPPUS, daar men het *Rein-
 blumen* noemt of *Immerschôn*, dat is Altydschoon.
 De Bloemen hebben een aangenaamen Reuk en
 zyn als Geneesmiddelen aangepreezen. Het
 groeit naauwlyks een Voet hoog, en heeft smal-
 le Bladjes, die zo wel als de Stengen Wol-
 lig

lymbo composito. H. Cliff. 401. H. Ups. 256. GOUAN. Monsp. 435. Elichrysum f. Stœchas citrina angustifolia, C. B. Pin. 264. Helichrysum f. Chrysocoma angustifolia vulgaris. MORIS. Hist. III. p. 401. S. 7. T. II. f. 7. Chrysocoma f. Stœchas citrina minor. BARR. Icon. 410, 409, 278. Stœchas citrina. DOD. Pempt. 263. TOURN. Inst. 452.

lig zyn , met losse Bloemkroontjes op den Top.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

- (12) Droogbloem, die Heesterachtig is, met byna Lancetvormige, Wollige, ongesteelde Bladen en overhoekse ronde Bloemtuiltjes, de Bloemen Klootrond.

XII.
Gnaphalium ignescens.
Vuurkleurig.

Vuurkleurig noemt men een Verw, die uit het geele naar 't roode trekt. Het *Elichrysum* van BOERHAAVE, met een bevallig roode Kleur der Bloemen, wordt hier t'huis gebragt door den Ridder, die de Groeiplaats onzeker stelde. De volgende zyn wederom van de Kaap afkomstig.

- (13) Droogbloem, die Heesterachtig is, met Wigvormige, getande, ongesteelde Bladen, en een enkele Bloemtuil.

XIII.
Dentatum.
Getande.

Dit is een klein Kaapfch Gewas, geheel grys, met drietandige dikke gaderde Bladen en langwerpige Bloemhoofdjes, van eene Goudglanzige Kleur.

(14) Droog-

(12) *Gnaphalium* Frut. Fol. sub lanceolatis tomentosis sessilibus, Corymb. alternis congestis, Flor. globosis. R. *Lugdbat.* 149. *Elichrysum* Flore suave rubente. BOERH. *Lugdbat.* I. p. 120.

(13) *Gnaphalium* Frut. Fol. Cuneiformibus dentatis sessilibus, Corymbo simplici. R. *Lugdb.* 151. *Coma Aurea incana*, Fol. obtusis tridentatis, Capitulis oblongis. BURM. *Afr.* 185. T. 68, f. 3.

III. (14) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
 AFDEEL. XVII. omvattende Lancetvormige Zaagswys' ge-
 HOOFD- tante Bladen, die van boven kaal zyn.
 STUK.

XIV. Dit Gewas heeft Houtige Stengen, die rond
 Gnapha- en groen zyn, overtoogen met eene Fluweel-
 lium achtige Wolligheid: de Bladen, die van onde-
 Serratam. ren de Takjes omvatten, zyn spits langwerpig,
 Zaagswy- aan de kanten een weinig Zaagswyze getand,
 ze. zagt in 't aanraaken, van boven groen, van
 onderen bleek. Op 't end komt een Tuil,
 uit menigvuldige Kroontjes samengesteld, van
 Bloemen die klein zyn, Roestkleurig of ros-
 achtig geel, haare schoonheid lang behou-
 dende.

XV. (15) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
 Patulum. omvattende Spatelachtige Bladen en ver-
 Uitgebrei- gaarde Tuilen, de Takken uitgebreid.

Van deeze zyn de Takken Draadachtig dun,
 een Voet of langer, wit Wollig, met kleine
 Takjes overhoeks bezet, die Wollig zyn, ge-
 lykerwys de Bladen. Deeze hebben eene Spa-
 telachtige figuur, aan 't end rond zynde en
 ge-

(14) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus Lanceolatis
 serratis, supra nudis. Gnaph. Folio oblongo acuto molli,
 Floribus Ferrugineis. BURM. *Afr.* 214. T. 76. f. 3. BREYN.
Prodr. III. T. 18. f. 2.

(15) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus Spatulatis,
 Corymbis aggregatis, Ramis patentibus. *H. Cliff.* 402. N.
 15. Elichrysum *Afr.* Folio oblongo tomentoso, Caulem am-
 plexante, Flore luteo. BOERH. *Lugdb.* I. p. 121. BERG. *Cap.*
 249.

getand, aan 't begin smal en ongesteeld, met III. AFDEEL. XVII. HOOFD-
 ronde Hoeken de Steng omvattende, van bo-
 ven groenachtig, een Duim lang. De Kroon-
 tjes, by een vergaard, van Bloemen, wier ge-
 meene Kelk wit schubbig is, doch de Blommet-
 jes zyn geelachtig. STUK. Tweede Rang.

(16) Droogbloem, die Heesterachtig is, met XVI. *Petiolatum*.
 effenrandige gesteelde Eyronde Bladen en Gesteelde,
 digt getropte end-Bloemen.

Deeze verschilt van de anderen zeer, door
 haare ronde Blaadjes, welke van boven groen,
 van onderen, zo wel als de Takken, met eene
 witte Wolligheid bekleed en gesteeld zyn. De
 Bloemen, die aan 't end van ieder Takje voort-
 komen, zyn schoon Zwavelkleurig en taamelyk
 groot. Ik kan niet zien, waar in deeze zo zeer
 gelyken zou naar de voorgaande Soort. Zy
 komt, dunkt my, nader aan de volgende.

(17) Droogbloem, die Heesterachtig is, met XVII. *Crasse-*
 breed Lancetvormige, eenigermaate ge-
 steelde, Lederachtige Wollige Bladen; een-
 Samengestelde Tuil; de Steng Kroontakkig. lium. Dikbladi- ge.

Dee-

(16) *Gnaphalium* Frut. Fol. ovatis integerrimis Petiolatis,
 Flor. confertis terminalibus. *H. Cliff.* 402. *Gnaphalium* to-
 mentosum, Fol. orbiculatis subtus incanis. *BURM. Afr.* 214.
T. 76. f. 2.

(17) *Gnaphalium* Frut. Fol. lato-Lanceolatis subpetiolatis,
 Coriaceis tomentosis, Corymbo composito, Caule prolifero.
Mant. 112.

E

III. Deze heeft de Steng een Voet lang, Tak-
 AFDEEL. kig : de Bladen met eene digte Wolligheid be-
 XVII. kleed en styfachtig , allengs verfmallende naar
 HOOFD- de Bloemtuil , die uit menigvuldige Bloemen fa-
 STUK. mengefteld is , wier Kelken bleek , de Blom-
 metjes hooger geel zyn , maar zig , voor 't
 ontluiken , wit vertoonen.

XVIII.
 Mariti-
 mum.
 Strandmin-
 nende.

(18) Droogbloem , die Heefterachtig is , en
 zeer Takkig , de Bladen Lancetvormig ,
 ongefteeld , fpitsachtig , de binnenfte Kelk-
 fchubben Goudkleurig hebbende.

Deeze groeit aan de Zeekust by de Kaap. 't
 Is een Heefter van vier Voeten hoog , met vee-
 le ruigachtige Takken , de Bladen overhoeks ,
 digt by een , ongefteeld , Lancetvormig , Wol-
 lig , Afchkleurig hebbende. De Bloemen maa-
 ken digte , rondachtige Kroontjes , die eeniger-
 maate gefteeld zyn , aan 't end der Takken. De
 Kelk is gefchubd , ruuw , uit den witten ruig-
 achtig , met fpits getipte Schubben , die een
 bruinachtigen rand hebben , zynde de binnenfte
 ry , zo wel als de Blommetjes , hoog Goud-
 kleurig.

De aangehaalde , van den Hoogleeraar BUR-
 MANNUS , is een zeer fraay Gewas , t'eene-
 maal met een Fluweelachtig Dons , dar uit den
 gec-

(18) *Gnaphalium Frut. Ramofissimum* , Fol. Lanceolatis
 fesilibus acutiusculis , Calycinis intimis Squamis Aureis. *Mant.*
 283. *Gnaph. Sericeum* , Fol. oblongis acutis , Floribus cymosis.
BURM. Afr. 216. T. 77. f. 2.

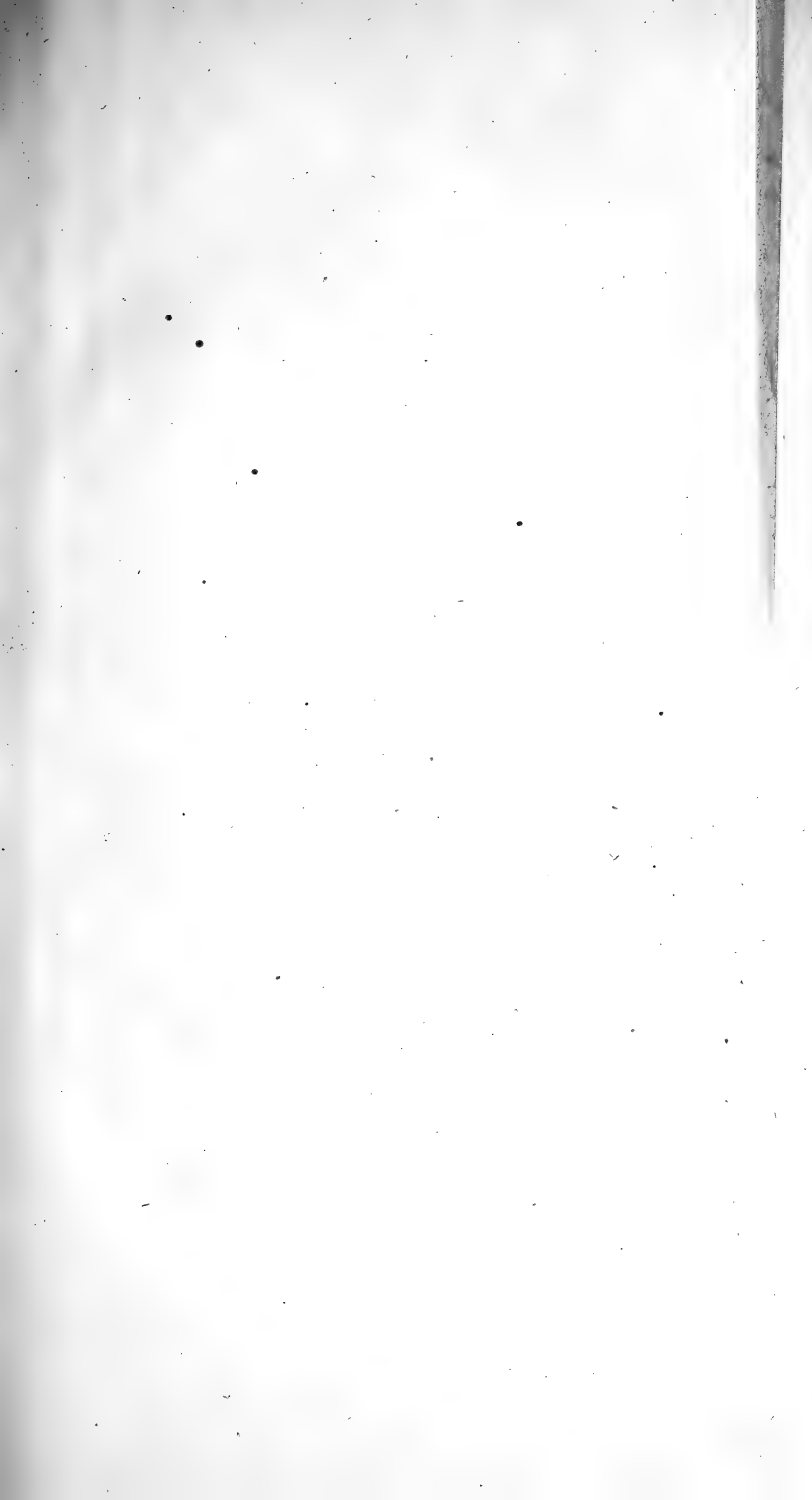

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

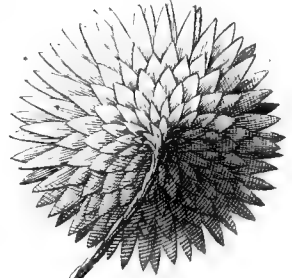
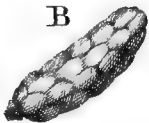

Fig. 1.

2

geelen ziet, bekleed; zig in veele zyd - Takken III. verdeelende, die meest naar 't end toe met veele AFDEEL. HOOFD- Bladen bezet zyn, van boven donkerer, van XVII. onderen bleeker, de Takken met een breedde STUK. Voet omvattende, welker Top met eene Tros- Tweede Rang. wyze Kroon van Bloempjes praalt, en wier Kelken glanzig geel zyn; maakende dus een Kroontje dat als uit verscheide Trosjes is samengefeld, geel van Kleur. Als eene Verscheidenheid wordt van zyn Ed. alhier het *Afrikaansche Elichrysum* van PLUKENET, met menigvuldige smalle Blaadjes, welks Bloem-Schubbetjes als een Robyn schitteren; t'huis gebragt; doch dit laatste heeft LINNÆUS tot een volgende Soort, die een Trosachtige Bloemtuil heeft, betrokken.

(19) Droogbloem, die laag Heesterachtig is, XIX. met zeer smalle Blaadjes, een kruipende *Gnaphalium* re- regte Steng en geheel enkelde opstaande pens. Takjes. Kruipende. Pl. XXXI. Fig. 1c

Deeze Soort is zonderling, wegens een kruipende, Draadachtig dunne, geheel enkelde, hoekige, Wortelschietende Steng, van vier Voeten lang, die overblyft en kleine overendstaande Takjes, van twee Duimen langte, uitgeeft, welke Blad en Bloem draagen. De
Blad-

(19) *Gnaphalium Suffruticosum* Fol. linearibus, Canle repente recto, Ramis erectis simplicissimis. *Mant.* 283.

E 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. Blaadjes zyn Draadachtig , kaal , flap , eeniger-
 AFDEEL. maate Lymerig , overhoeks geplaatst , uitge-
 XVII. breed en spits : de Bloemhoofdjes , aan 't end ,
 HOOFD- bestaan uit samengehoopte Kelken , stomp , met
 STUK. weinige Blommetjes gevuld , geelachtig , van
 Tweede grootte als Hennipzaad.
 Rang.

Zodanig een Gewas , van de Kaap afkomstig , onder myne gedroogde Planten bezittende , waar van de Steng rykelyk een Voet langte heeft , heb ik daar van , om dat het nog nooit in Plaat gebragt was , zo veel ik weet , de Afbeelding alhier , in *Fig. 1* , op Plaat XXXI , medegedeeld. De Bloemen , die by elkander getropt de Aairen of Hoofdjes uitmaaken , zyn door my ten nauwkeurigste onderzocht , en met de Kenmerken van dit Geslagt overeenkomstig bevonden. Ieder Bloem , hebbende den Kelk geschubd en geelachtig gekleurd , bevat ongeveer vyf Blommetjes , wier Zaadkuifje gepluimd is en de Stoel naakt.

X E R A N T H E M U M. Straalbloem.

De Stoel is Kaffig , het Zaadkuifje Borstelig , de Kelk geschubd , met eene Kroon van gekleurde Straalen in dit Geslagt , 't welk van de droogheid der Bloemen , of daar van , dat zy gedroogd haare Kleur en Glans behouden , den naam voert , wordende van SCHAEFFER , niet zeer eigen , *Papierbloem* getyeld.

De meeste Soorten zyn in hetzelfde Heesterachtig ; weshalve ik ze allen hier beschryven zal

zal. De uitwendige gedaante is door den Ridder hier meer in 't Oog gehouden dan de gedagte Kenmerken, die alleenlyk plaats hebben in de eerste Soort, naamelyk

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

* Met een Kaffigen Stoel en een vyf-Borstelig Zaadkuifje.

Tweede
Rang.

(1) Straalbloem, die Kruidig is, met Lancetvormige uitgebreide Bladen.

I.
Xeranthemum annuum.
Jaarlykfe.

Deeze Soort groeit in Oostenryk, Switserland, Italie en de Zuidelyke deelen van Vrankryk. Men heeft 'er Verscheidenheden van, die in eenige opzigten verschillen, doch daar in overeenkomen, dat de Bladen als die van den Olyfboom zyn, en dat de Hoofdjes veel naar die van sommige Koornbloemen gelyken. CLUSSIUS geeft de Afbeelding van, en beschryft, de eerste, als een Gewas, dat met een witachtige Steng ter hoogte van een Elle opschiet, die

zig

(1) *Xeranthemum Herbaceum* Fol. Lanceolatis patentibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 947. p. 546. *Veg.* XIII. p. 624. JACQ. *Kind.* 150. GOUAN. *Monsp.* 436. *H. Cliff.* 400. *Xeranthemum Olex folio* &c. MORIS. *Hist.* III. p. 43. S. 6. T. 21. f. 2. *Jacea Olex folio Capitulis simplicibus*. C. B. *Pin.* 272. *Ptar-mica Austriaca*. CLUS. *Hist.* II. p. 11. PANN. 547. *β.* *Xer. Olex folio foetens*. MORIS. *ut supra.* f. 1. *Xeranth. Cap. inapertis*. HALL. *Helv.* 709. T. 23. *Jacea Olex folio, minore Flore*. C. B. *Pin.* 272. *γ.* *Xeranth. Orientale Frnçū maximo*. TOURNEF. *Cor.* 38. *Jacea Olex folio Capit. compactis*. C. B. *Pin.* 272. *δ.* *Jacea incana Cyani Capitulis*. *Ibid.*

E 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. **AFDEEL** **XVII.** **HOOFD-** **STUK.** *Tweede Rang.* zig in eenige Takken verdeelt, op 't end Hoofdjes hebbende van Zilverkleurige Schubben, met twaalf of veertien styve, drooge Blaadjes gestraald, welke in 't eerst wit zyn, wordende vervolgens purperkleurig blaauw, en die Kleur, als men ze tuschen droog Papier legt, Jaaren lang behoudende. Het Zaad zit in een digte Wolligheid, en is zeer klein, de Kelk rappig in deeze, die ook de Kafjes gaaf van Rand heeft. Deeze heeft geen Reuk, doch de Italiaanfche, die een kleinere Bloem heeft, stinkt volgens MORISON, dat echter de Heer HALLER ontkent in de zyne, van hem afgebeeld, plaats te hebben. Zyn Ed. noemt dezelve Xeranthemum van Walliser Land, met geslootten Bloemhoofdjes, en zegt, dat de Bladen smal en spits, van boven zwartachtig zyn, van onderen wit, aan beide zyden Wollig, en de Bloemen, die nooit opengaan, van onderen Zilverkleurig geschubd, van boven Vleeschkleurig of wit. Deeze is zo sterk niet van Gewas en heeft de Schubben van den Kelk zo rappig niet, maar de Kafjes als gescheurd, de Krans byna zesbladig en draagt vyf of zes grootere Zaaden, zegt LINNÆUS. De Derde, in de Levant waargenomen, heeft, volgens TOURNEFORT, zeer groote Zaadknoppen en de Vierde zou dezelve hebben als die der Koornbloemen, volgens BAUHINUS.

** Met

** Met een naakten Stoel en Haairige III.
 Zaadkuifjes. AFDEEL.
 XVII.

(2) Straalbloem, die Heesterachtig is en regt- HOOFD-
 opstaande, met aangegroeide smal Lancet- STUK.
 vormige Bladen, die Eeltige Punten heb- II.
 ben; de Takken eenbloemig en gebladerd. Vestitum.
 Bekleede.

Deeze Soort, gelyk alle de volgende, van 't Zuid-end van Afrika, of van de Kaap afkomstig, is door den Hoogleeraar J. BURMANUS zeer fraay in Afbeelding gebragt. Het geheele Gewas is met een digte Wolligheid overtoogen. De Takken zyn meer dan twee Voeten lang, rond en dik. De Bladen zyn ook lang, smal en dik. De Bloemen, die zig byna als Goudsbloemen vertoonen, hebben den Kelk en Straalen zeer glanzig Zilverkleur: het midden of de Schyf is bruin. Zyn Ed. merkt die met zwarte Punten, van RAY, als een Verscheidenheid van deeze aan.

(3) Straalbloem, die Heesterachtig is en regt- III-
 Speciosissim-
 op mum.
 Uitmun-

(2) *Xeranthemum*, Fruticosum erectum, Fol. adnatis lanceolato-linearibus apice calloso mucronatis, Ramis unifloris Foliosis. Xer. Frut. Lanuginosum. BURM. Afr. 177. T. 66. f. 1. Xer. Afr. Ramosum Gnaphalii folio. RAJ. Suppl. 182. Xer. Speciosum Capense, Flore albo maximo. PET. Gaz. I. T. 1. f. 9. Chryfocome f. Argyrocome Afr. Ericoides. SEB. Thes. II. p. 45. T. 43. f. 5.

(3) *Xeranthemum* Frut. erectum, Fol. amplexi-caulibus lanceolatis trinerviis, Flor. pedunculatis. Xeranth. tomentosum latifolium Flore maximo. BURM. Afr. 173. T. 66. f. 2.

E 4

Eli-

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

opstaande, de Bladen omvattende, Lan-
cetvormig en drie-Ribbig, de Bloemen
gesteeld.

Deeze is insgelyks afgebeeld door gezegden
Hoogleeraar, die aanmerkt, dat de Bloemen
ongemeen groot en schoon zyn, van een geel-
achtige Kleur; gelyk zyn Ed. deeze, zo wel
als de voorgaande, in 't Kruidboek van wylen
den Wel Ed. Groot-Agtbaaren Heer WIT-
SEN, gevonden hadt. Zy hebben het Zaad-
kuifje gepluimd, zo de Ridder aanmerkt.

IV.
Prolife-
rum.
Kroontak-
kige.
Pl. XXXI.
Fig. 2.

(4) Straalbloem met een Heesterachtige Kroon-
takkige Steng, de Bloemen ongesteeld, de
Bladen als ronde Korreltjes op elkander
leggende en naauwlyks te onderscheiden.

In schoonheid overtreft nog deeze, die de
Koningin der Afrikaansche of Kaapsche Bloe-
men van BREYNIUS genoemd wordt, de voor-
gemelden. De grootte der Bloemen is wei-
nig minder dan in de laatste Soort. Zy heb-
ben een ongemeen schoonen Zilverkleurigen
Straalkrans, met een rood Koperigen weerschyn,
ver-

Elichrysum Afr. Arbor. BOERH. *Lugd.* I. p. 121. Elichr.
Afr. Lanuginosum lanifol. BREYN *lc.* 27. T. 16. f. 1. RAJ.
Suppl. 182. N. 13. SEB. *Thes.* II. p. 45. T. 43. f. 6.

(4) *Xeranthemum* Caule Frut. prolifero, Flor. sessilibus,
Fol. granulato-subrotundis, imbricatis, obsolete. Elichrysum
Abrotani foeminae foliis. BREIN *lc.* 28. T. 17. f. 1. SEB. *Mus.*
II. T. 89. f. 6. *Carduus Xeranthemoides.* RAJ. *Suppl.* 1920
Mant. 467. BERG. *Cap.* 272.

verliezende den Glans , door 't bewaaren , zo min als de anderen. Het is een styf Kroonswys' getakt Heeftertje , op de Bergen aan de Kaap groeiende , welks Takjes kruislings bezet zyn met kleine stompjes van Korrelachtige Blaadjes , hoedanigen LINNÆUS in geen ander Gewas gevonden hadt. Zy worden echter door den vermaarden BREYN , die een Afbeelding van dit Gewas gegeven heeft , by die van de Wyfjes Averoon of Santolina vergeleeken. Die Afbeelding , zegt de Heer BERGIUS , is taa- melyk goed ; myns oordeels is dezelve zeer slegt en niet natuurlyk , doch beter dan die van SEBA , alwaar zy geheel anders voorkomen dan in myne Takken , van de Kaap ontvan- gen. Ook begryp ik niet , hoe de *Ethiopische Tamarisch* , met gryze Zevenbooms Bladen , een roodachtige Bloem en Hoofdjes als van de Jacéa , die tusfchen de Takjes verspreid zyn , hier t'huis gebragt kan worden. In de mynen komen alle de Bloemen op de Toppen der Takjes voort , die op verre naa zo regt niet als by SEBA , maar zeer knoestig en hoekig uitge- groeid zyn. Mooglyk zal de Groeiplaats , op Bergtoppen of in Vlakten , eenig onderscheid hier in , zo wel als in de langte der Bladstom- pjes , veroirzaaken.

Om het verschil aan te toonen , zo wel als wegens de schoonheid van dit Gewas , heb ik een van myne Takken , in *Fig. 2* , op Plaat XXXI , doen afbeelden , in eenige van welker

E 5

Bloe-

III. Bloemen de Stoel geheel naakt en bloot, in
AFDEEL. anderen nog bezet is met de Blommetjes, die
XVII. een Violetkleurigen Mond hebben, en dus uit-
HOOFD- munten in het Pluis der Zaaden, hoedanig een
STUK. Blommetje met zyn Vrugtbeginzel en het gedag-
Tweede te Haairachtige of Borstelige Pluis, dat Haairig
Rang. is, doch aan 't end Penfeelswyze zig verdeelt,
 by A, als ook een Blader - Stompje, beiden
 sterk vergroot zynde, by B, in Afbeelding zyn
 gebragt. BREYN beeldt geen andere Bloemen
 af, dan met een naakten Stoel, zonder Blom-
 metjes, die hy niet gezien zal hebben. De Vrugt-
 beginzels van 't Gnaphalium hebben, gelyk
 men op Pl. XXX by A ziet, het Zaadkuifje
 geheel uit Pluis, dat Vederachtig is, bestaande,
 en dus gepluimd.

V. (5) Straalbloem met een Heesterachtige Steng,
Imbrica- Eyronde, eenigermaate Wollige Blaadjes
tum. en geschubde Bloemsteeltjet.
 Geschubde.

De Kelken van deeze zyn glanzig wit, van
 buiten ten halve rosachtig, en het Zaadkuifje
 is roodachtig volgens den Ridder, die hier de
 Bonte van BERGIUS heeft t'huis gebragt.

(6) Straal.

(5) *Xeranthemum Caulibus Fruticosis, Fol. ovatis subtomen-*
tofis, Pedunculis squamosis. Xeranthemum Capense Tartonraire
Foliis. PET. Gaz. T. 5. f. 10. Xeranth. variegatum. BERG.
Cap. 271. Elichrysum Fol. Thymi incanis dense stipatum.
 BREYN *Icon. T. 18. f. 1.*

- (6) Straalbloem, die Heesterachtig is, met op III.
 elkander leggende, Eyrond-Elsvormige, AFDEEL,
 gladde Bladen. XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze heeft de Kelken glanzig Purperkleur, VI.
 de onderste Schubben Tegelroodachtig en het *Canescens.*
 Zaadkuifje of Pluis der Zaaden is wit, de Blom-ge.
 metjes rood. *Grysachtig.*

*** Met een naakten Stoel en gepluimde
 Zaadkuifjes.

- (7) Straalbloem met Heesterachtige neerleg- VII.
 gende Stengen, en Wollige omgekromde *Xeranthemum retortum.*
 Bladen. *tum.*
 Omge-
 kromd.

Dit is een klein Kaapsch Heester-Gewasje,
 met dunne leggende Stengetjes, waar aan dun-
 ne Takjes groeijen, met kromme Blaadjes als
 van 't Polium, volgens DILLENIUS, welke
 de Takjes eenigermaate omvatten. Het brengt
 gesteelde Bloemhoofdjes voort, van taamelyke
 grootte, die Zilverkleurig gestraald zyn.

- (8) Straalbloem met de Kelkschubben *Docr-* VIII.
achtig gespitst. *Spinosum.*
 Gedoond.

De

(6) *Xeranthemum Fruticosum*, Fol. imbricatis ovato-subu-
 latis glabris. Xer. Incanum Fol. subrotundis Flore purpureo.
 BURM. *Afr.* 183. T. 68. f. 1.

(7) *Xeranthemum Caul. Frutescentibus provolutis*, Fol.
 tomentosis recurvatis. Xer. Recept. nudis, Seminum Pappo
 plumoso. *H. Cliff.* 400. *Xeranthemoides procumbens* Polii folio.
 DILL. *Elth.* 433. T. 322. f. 415. R. *Lugdb.* 152, N. 2.

(8) *Xeranthemum Squamis Calycinis mucronato-Spinosis.*

Xer.

III. De uitsteekende Kelkchubben, die de Krans
 AFDEEL. van de Bloem maaken, zyn in deeze Soort ge-
 XVII. wapend met Doornachtige Punten. 't Gewas is
 HOOFD- laag en verdeelt zig in Houtige Takjes, bezet
 STUK. met Lancetvormige Blaadjes, die wederzyds
 groen zyn, en de Bloemkrans is geel of rood-
 achtig.

IX. (9) Straalbloem met Takken die eenbloemig en
Sesamoides. Schubswyze bekleed zyn met smalle Blaad-
Smalbladi- jes.
ge.

De bynaam, *Sesamoides*, van PLUKENET
 ontleend, schynt niet toepasselyk op een Ge-
 was, dat zeer smalle Blaadjes heeft, en voor
 't overige ook geheel niet naar de *Sesamum* ge-
 lykt. Doch gedagte Autheur heeft dien bynaam
 ontleend van een Plant met smalle Blaadjes en
 Steeltjes als de Koorenbloemen, *Sesamoides*
parva Dioscoridis genaamd en afgebeeld by LO-
 BEL, 't welk hy noemt *Xeranthemum Sesamoi-*
des, geevende vervolgens ook deezen naam aan
 dit

Xer. Ramosum, Petiolis simplicibus, Capite spinoso. BURM.
Afr. 182. T. 67. f. 3. Xeranth. spinosum Ethiopicum, Capit.
 compactis purpurascensibus. BREYN *Prodr.* 2. p. 105.

(9) *Xeranthemum* Ramis unifloris imbricatis Fol. linearibus.
 Xer. Ramosum Fol. Squamosis linearibus, Floribus Argenteis.
 BURM. *Afr.* 181. T. 67. f. 2. β. Xeranthem. Sesamoides Flor.
 albo, Ericæ Foliis Cauli tomentose astrictis. PLUK. *Amaltb.*
 213. T. 449. f. 5. Chrysocome f. Argyrocome Afr. Ericoides
 Cap. Bonæ Spei. SEB. *Thes.* II. T. 43. f. 5. Elichrysum
 Africanum lanuginosum angustissimo folio, calyce Flor. Argen-
 teo & amplissimo. BREYN *lc.* 27. T. 16. f. 2. BERG. *Cap.*
 272. R. *Lugdb.* 152. N. 4.

dit Kaapfche Gewas, 't welk van anderen *Hey-*
bladig is getyteld. Hy zegt, dat het Bladen ^{III.}
 van Hey heeft, die aan den Wolligen Steel ^{AFDEEL,}
 als vast gelymd zyn; doch aan den Wortel ^{XVII.}
 losse Bladen, die langer zyn, als van de Ryn- ^{HOOFD}
 bloemen, Die by SEBA afgebeeld is, moet ^{STUK.}
 daar van eene Verscheidenheid zyn, als aan de ^{Tweede}
 Takjes zelf de Blaadjes niet aangeplakt hebben- ^{Rang.}
 de. De Afbeelding van den Hoogleeraar J.
 BURMANNUS vertoont die aanvoeging der
 Blaadjes zeer duidelyk in een Takje met ver-
 scheidene van deeze Bloemen, schoon Zilverwit
 van Kleur; doch de twee van hetzelfde, die uit-
 gespreid vertoond worden, zyn veel kleiner,
 dan die men geslooten op zyde ziet. In de Af-
 beelding van BREYN zyn de Bloemsteele veel
 te kort gemaakt.

Behalve de zodanigen, wier Kelkschubben van ^{Pl. XXXI.}
 de kleinften tot de grootften toe zeer spits zyn, ^{Fig. 3, 4.}
 een Zilverwitte Bloem maakende van byna twee
 Duim middellyn, heb ik 'er, van dergelyk Ge-
 was, die de Kelkschubben zo spits niet hebben
 en de Bloem wat kleiner, doch het middelstuk
 of de Schyf grooter, en deeze zyn van buiten
 Roozeroodachtig, van binnen geel, met een
 niet minder schoonen Glans. Ook heb ik 'er, van
 dat slag, geheel Zwavelkleurig of zuiver hoog
 Geel, gelyk die is, waar van de Afbeelding,
 in Fig. 3, op Plaat XXXI, is vertoond. Aan
 een zy-Takje van één derzelve komen inder-
 daad Blaadjes voor van aanmerkelyke langte en
 zeer

III. zeer smal, naar die van Rosmaryn eenigszins
 AFDEEL. gelykende, hoedanig eene door BERGIUS uit
 XVII. RAY, op deeze Soort, is aangehaald (*). Of
 HOOFD- deeze, nu, een weezentlyke Verscheidenheid
 STUK. zyn, dan een enkele Speeling der Natur, zou
 mischien by nader onderzoek blyken kunnen.
 Onder een menigte van deeze Bloemen, van de
 Kaap ontvangen, ten minste, heb ik nooit an-
 deren, dan de Zilverkleurigen; gezien met zo
 spitse Kelk-Schubben; als Fig. 4, in een der-
 zelve, volmaakt natuurlyk van agteren uitge-
 spreid afgebeeld, aanwyst, en waar uit blykt,
 hoe zeer dezelve van die rood- en geelkleurigen
 verschille. Zy behouden altemaal haar Kleur en
 Glans en zyn dus onder de Onverganglyken,
 in 't Fransch *Immortelles*, te rekenen, en te-
 vens van de fraaist gekleurden; zo dat gedagte
 Plaat eenigen der schoonste Bloemen van de Kaap
 voorstelt.

X.
Virgatum.
 Rysachtigc.

(10) Straalbloem met eenbloemige Rysachtige
 Takken; de Bladen Lancetvormig Wollig;
 de Bloemsteelen bykans naakt.

Deeze zou voornaamelyk van de voorgaande
 Soort verschillen, door den Kelk geel, niet
 wit

(*) *Xeranthemum Capense* Roxismani folio Flore albo.
Suppl. App. p. 239. N. 22.

(10) *Xeranthemum* Ramis unifloris virgatis, Fol. Lanceolatis
 tomentosis, Pedunculis subnudis. *Mant. 284. BERG. Cap. 275.*
*Elichrysum Africanum tomentosum, angustissimo Folio, Caly-
 ce Sulphureo amplo. BREYN. Prodr. 3. T. 16. f. 3.*

wit of paarsch, te hebben, volgens LINNÆUS, III. aan wien de Heer D. VAN ROYEN berigt ^{AFDEEL.} XVII. hadt, dat zy de Meelknopjes gestaart heeft. In ^{HOOFD-} de eerste opslag zou derhalve myne gemelde hier ^{STUK.} schynen t'huis te hooren; doch ik bevind niet, ^{Tweede} dat dezelve de Takjes minder geschubd of ^{Rang.} Rysachtiger, de Bloemsteelen naakter, of de Bladen Lancetvormiger heeft, dan de Zilverkleurigen. Gedagte eigenschap der Meelknopjes heb ik derhalve my de uitneemende moeite niet willen geeven te onderzoeken. Die van BERCIUS, bovendien, schynt my duidelyk van de voorgaande te verschillen.

(II) Straalbloem met naakte eenbloemige ^{XI.} Bloemsteelen aan 't end der Takken uit- ^{Stebelina.} steekende; de Bladen Lancetvormig en ^{Naakte.} Wollig.

Deeze heeft, volgens den zelfden Leidfen Hooглеeraar, een Houtige Steng, die teder is, gepluimd Takkig, en, gelyk het gantsche Gewas, met eene witte Wolligheid bedekt; geevende aan 't end lange Bloemsteelen uit.

(12) Straalbloem met eenzaame knikkende ^{XII.} Bloem- ^{Variegata.} ^{stem.} Bonte.

(11) *Xeranthemum* Pedunculis terminalibus exsertis nudis unifloris, Fol. Lanceolatis tomentosis. *Syst. Nat.* VII. *Veg.* XIII.

(12) *Xeranthemum* Flor. solitariis nutantibus, Squamis Calycinis obtusis maculatis. ROYEN *Msj.* *Xeranthemum* Afr. Gnaphalii Fol. tomentosis &c. RAJ. *Suppl.* 181.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

*Bloemen, de Kelkschubben stomp en ge-
vlakt.*

Deeze heeft, volgens de aangehaalde van RAY, Wollige Bladen als van het Gnaphalium, die, zoſwel als de toppen der Schubben, Roestkleurig zyn. 't Gewas groeit tot de hoogte van een Voet of hooger, en heeft een dikke ſtyve Steng, die van onder tot boven bezet is met Wollig gryze Blaadjes, langer dan een Duim en een derde Duims breed, zynde opwaards in eenige Takjes verdeeld, die ieder een enkele groote witte Bloem, met Roestkleurige Tippen, draagen.

XIII.
Panícula-
tum.
Tuildraa-
gende.

(13) *Straalbloem, die de Bloemen in een Tuil
vergaard heeft, met smal Lancetvormige
Bladen.*

Door veele Bloemen by elkander in een Tuiltje vergaard te hebben, op den top der Stengen of Takken, verſchilt deeze van alle de anderen. Zy zyn niettemin van dergelyke ſiguur doch kleiner, hebbende een Zilverkleurigen krans van uitſteekende Kelkschubben, zeer ſpits gepunt, rondom een Schyf of middelſtuk van geelachtige Blommetjes. De Bladen, die de Takjes omvatten, zyn lang, smal, ſpits, ſlap en Wollig. 't Gewas ſchynt weinig meer
hoogte

(13) *Xeranthemum* Flor. paniculatis, Fol. lineari-Lanceo-
latis, Xer. incanum, Fol. oblongo-acutis, Capitulis plurimis
Argenteis. BURM. *Afr.* 180. T. 67. f. 1.

hoogte te hebben dan de naastvoorgaande Soort. Het is, gelyk alle de overigen, behalve de eerste, van de Kaap of het Zuid-end van Afrika afkomstig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

B A C C H A R I S. Roerkruid.

Dit Geslacht heeft een naakten Stoel : het Zaadkuifje is Haairig, de Kelk geschubd en Rolrond : de Wyfjes - Blommetjes zyn onder de Tweeslagtigen gemengd. Het voert den Griekfchen naam, van DIOSCORIDES afkomstig, die aan sommige Soorten van het volgende wordt gegeven.

Agt Soorten, altemaal uitheemsche en de meesten Heesterachtig, zyn 'er in vervat, als volgt.

(I) Roerkruid met Lancetvormige overlangs Zaagswys' getande Bladen.

I.
Baccharis
Ivaefolia.
Zaagbladige

Deeze Soort is door Pater FEUILLÉE in Peru of Chili waargenomen, die daar toe de *Afrikaansche laage Conyza* van TOURNEFORT, met smalle geribde Bladen en Kroontjes-Bloemen,

(1) *Baccharis* Fol. Lanceolatis, longitudinaliter serrato-dentatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 949. p. 547. *Veg.* XIII. p. 625. *H. Cliff.* 404. *R. Lugdb.* 152. *Conyza frutescens*, Fol. angustioribus nervosis. FEUILL. *Peruv.* 750. T. 37. Eupator, Afr. Agerato affinis Flor. albis, PLUK. *Alm.* 400. T. 328. f. 2. *Con. Afr. humilis*, Fol. angustioribus nervosis, Fl. umbellatis. TOURN. *Inst.* p. 455. BARTH. *Act. Hafn.* II. p. 57.

F

III. men , betreft , zeggende , dat zy een taame
 AFDEEL. lyk aangenaamen Reuk heeft , en dat de In-
 XVII. diaanen 'er het Afkookzel van gebruiken tot ver-
 HOOFD- fterking van de Maag. 't Gewas is Heesteracht-
 STUK. tig, en komt in Bladerloof eenigermaate met
 Tweede een Soort van Balsamkruid overeen. De Wyfjes-
 Rang. Blommetjes , hoedanig de meesten zyn , komen
 in drie- en verdeeld voor; de Tweeflagtigen ,
 die het midden beslaan , weinig in getal , zyn
 in vyven gedeeld.

Dit zelfde Gewas zou , volgens den Franeker
 Hovenier M E E S E , door den Ridder ook ge-
 plaatst zyn in 't Geslacht van *Iva* , 't welk hy
 alleenlyk uit de aanhaaling van MORISON op-
 gemaakt kan hebben ; maar behalve dat de Sexe
 der Planten by de Autheuren , vooral wat de
 Samenteelige Gewasfen aangaat , dikwils zeer
 duister is , zo blykt uit de andere aanhaalingen ,
 van den *Hortus Cliffortianus* , VAN ROYEN
H. Lugdbat. enz. , dat hier weezentlyk ver-
 schillende Plantgewasfen bedoeld worden ; zyn-
 de de Aanmerkingen van M E E S E derhalven
 in deezen ongegrond (†).

II.
Baccharis
Neriiifolia.
 Langbla-
 dig.

(2) Roerkruid met Lancetvormige Bladen , die
 aan 't end maar één of twee Tandjes heb-
 ben.

Het

(†) Zie dezelve in zyn Werkje over de *Syngenesia* ,
 Leeuw. 1761. p. 35.

(2) *Baccharis* Fol. Lanceolatis superne uno alterove Denti-
 culo serratis. *H. Cliff.* 404. *R. Lugdb.* 152. *Arbuscula Foliis*
Nerii. BOERH. *Lugdb.* II. p. 263.

Het Boompje met Oleander-Bladen van BOER-
 HAAVE wordt hier t'huis gebragt. 't Gewas is
 uit Afrika afkomstig.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

(3) Roerkruid *met ovaalachtig Lancetvormige*
Bladen, die effenrandig naakt zyn en gesteed.

III.
Baccharis
Arborea.
 Boomachtig.

Deeze in de Boschen van 't Oostindisch
 Eiland Johanna, door den Heer KOENIG,
 waargenomen, maakt den grootsten Boom uit
 in deeze Klasse, zegt de Ridder. Dezelve is
 echter, zo hy elders verhaalt, maar drie
 Voeten hoog, doch heeft den Stam een Arm
 dik (†). De Bladen, die overhoeks groeijen,
 hebben byna de grootte van de Handpalm, zyn-
 de ruuwachtig doch niet Wollig. Aan 't end
 der Takken komt een Bloemtuil, van een Span
 lang en breed, bestaande uit Klootrondachtige
 Kelken, digt bekleed met Elsvormige Schubbet-
 jes, die over elkander leggen. Het Zaadkuifje
 is Haairig, eens zo lang als de Kelk, vaal van
 Kleur en de Zaaden zyn gestrept.

(4) Roerkruid *met stomp Eyronde Bladen,*
die aan 't end met uitranding gekarteld zyn.

IV.
Baccharis
Halimifolia.
 Decidua.
 Breedbladig.

(3) *Baccharis* Fol. Elliptico-Lanceolatis, integerrimis nu-
 dis petiolatis. *Mant.* 284.

(†) In 't Geslacht van Conyza komt een Oostindische
 voor, met dergelyken Stam, wel twee Mans langren hoog.

(4) *Baccharis* Fol. obovatis superne emarginato-crenatis.
H. Cliff. 405. *GRON. Virg.* 121. *R. Lugdb.* 153. *Senecio*
Virg. arborescens Atriplicis folio. *RAJ. Hist.* 1799. *HERM.*

F 2

Parad.

III. Deze Virginifche heeft Bladen, welke naar die der Wilde Melde gelyken en blaauwachtig of Zeegroen zyn. 't Gewas is Boomachtig en heeft het Pluis der Bladen Zilverkleurig.

V. (5) Roerkruid met breed Lancetvormige, ongesteelde, getande, gestoppelde Bladen.

Baccharis
Dioscoridis.

Levantfch. Deze zou, misfchien, de *Baccharis* van DIOSCORIDES kunnen zyn. 't Gewas, dat in Egypte en Syrie groeit, brengt veele Steeltjes uit éenen Wortel voort, waar aan langwerpige Blaadjes als van den Olyfboom, die vet en ruigachtig zyn, van eenen vry zwaaren Reuk, doch met eenige aangenaamheid, gelykende in Bloem en Zaad veel naar de groote Conyza. De Ingezetenen van Tripoli, in Syrie, noemenze *Thaun*, zo RAUWOLF getuigt.

VI. (6) Roerkruid met stomp Eyronde Bladen, die gesteeeld en fyn getand zyn.

Baccharis
Indica.
Indi-
aanfch.

Het

Parad. p. T. 225. Pseudo-Helichrysum Virg. frutescens, &c. MORIS. *Hist.* III. p. 90. S. 7. T. 10. f. 4. Elichryso affinis Virginiana Frutescens &c PLUK. *Alm.* 134. T. 27. f. 2. Argyrocome Virginiana Atriplicis folio. PET. *Gaz.* T. 7. f. 4.

(5) *Baccharis* Fol. lato-Lanceolatis dentatis sessilibus stipulatis. *Am. Acad.* IV. p. 289. Conyza major altera. C. B. *Pm.* 265. Conyza Dioscoridis. RAUW. *It.* 54. T. 54. Conyza Syriz. J. B. *Hist.* II. p. 1054. RAJ. *Hist.* 262. GRON. *Or.* 110.

(6) *Baccharis* Fol. obovatis denticulatis petiolatis. Eupatorio affinis Planta Zeylanica Fol. Ulmi. BREYN *Cent.* T. 70. BURM. *Fl. Ind.* 178.

Het Ceylonfche Gewas van BREYN, met ^{III.} Olmen-Bladen, naar 't Boelkens-Kruid gely- ^{AFDEEL,} kende, zou ook aan de Kaap der Goede Hope ^{XVII.} waargenomen zyn. Het heeft de Takken met ^{HOOFD-} verheven Streepen; de Bladen zyn ftomp o- ^{STUK.} vaal en glad, van grootte als een Duimlid, ^{Tweede} cenigermate Zaagswyze getand. Aan 't end ^{Rang.} komt een groote Tuil van hoekige Bloemsteel-
tjes met eenige Elsvormige Blikjes. De Kelken zyn Rolrond en glad.

(7) Roerkruid met *ftomp Eyronde, effenran-* ^{VII.}
dige, ruuwe ongefteelde Bladen, die van ^{Baccharis}
onderen geaderd zyn. ^{Brasliana.}
^{Brasili-}
^{aanfche.}

Deeze Brasiliaanfche, die de Steng eeniger-
maate hoekig heeft, brengt zeer yle, Takkige,
Tuiltjes van Bloemen voort, ver van elkander,
wier Kelken fpijfe Schubben hebben en het
Zaadkuifje is Roestkleurig.

(8) Roerkruid met *Lancetvormige Zaagswys'* ^{VIII.}
getande Bladen en gebladerde Tuilen. ^{Baccharis}
^{fatida.}
^{Stinkend.}

Hier wordt de Heefterachtige, zeer ftinken-
de, Amerikaanfche Conyza, van DILLEN IUS,
t'huis

(7) *Baccharis* Fol. obovatis, integris, scabris, fessilibus,
subtus Venosis. Tremate. MAROGR. *Bras.* 81. BURM. *Fl.*
Ind. 178.

(8) *Baccharis* Fol. Lanceolatis serrato-dentatis, Corymbis
Foliosis. CRON. *Virg.* 121. *Conyza Americana* Frutescens &
foetidissima, DILL *Elth.* 106. T. 89. f. 105 ?

F 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. t'huis gebragt. 't Gewas groeit in Virginie, en
 AFDEEL. is van CLAYTON Boelkens - Kruid met witte
 XVII.
 HOOFD- Bloemen, getyeld. Drie Ellen hoogte hadt
 STUK. het in Engeland, in de open Grond, bereikt.

Tweede
 Rang.

C O N Y Z A. Tonderkruid.

Een naakte Stoel; een eenvoudig Haairig
 Zaadkuifje; een geschubde rondachtige Kelk,
 en de Straalen der Bloem in drie - en gedeeld,
 zyn de byzondere Kenmerken van dit Geslagt.

De eerste Soort, die Kruidig is, voert, ik
 weet niet om welke reden, den Nederduitschen
 naam van *Donderkruid*, mooglyk beter *Tonder-*
kruid gespeld, dien ik derhalve als een Ge-
 slagtnaam gebruik (†). Onder de drie - en - twintig
 Soorten van hetzelfde komen eenige Heester-
 achtigen voor, welke hier volgen.

III.
Conyza
fordida.
 Vuilkleu-
 rig.

(3) Tonderkruid met effenrandige smalle Bla-
 den; driebloemige lange Bloemsteelen; de
 Steng laag Heesterachtig.

Dit Gewas, te vooren met den zelfden by-
 naam

(†) Want de benaaming van *Donderkruid* weet ik geen re-
 den voor; daar mooglyk de Wolligheid der Bladen of het
 Pluis der Bloemen, gedroogd, voor Tonder zou kunnen ver-
 strekken.

(3) *Conyza* Fol. linearibus integerrimis, Pedunculis longis
 trifloris, Caule suffruticoso. *Veg.* XIII. Gen. 950. p. 626.
Mant. 466. *Gnaphalium fordida*, *Sp. Plant* 1193. *H. Cliff.*
 401. *GOUAN* *Monsp.* 435. *GER.* *Prov.* 212. *GARID.* *Aix.*
 157. *Elichrysum* sylv. angustif. Capit. conglobatis. *C. B.*
Pin. 264. *TOURNE.* *Inst.* 453. *Stoechas citrina altera.* *LOU.*
Jc. 1486.

naam onder de Soorten van *Gnaphalium* be-
 trokken, en dus getyeld, om dat de Bloem-
 kelken niet meer dan eene vuile Goudkleur
 hebben, groeit in Languedok, Provence en Ita-
 lie, op Rotfen en Muuren. Het zweemt veel
 naar het *Elichryfum*, doch heeft langer Bladen
 en kleine ronde Hoofdjes. Ook is het als een
 basterd-Soort van de Rynbloemen aangemerkt
 geweest. GARIDELL hadt opgemerkt, dat
 dit Gewas eenen Harstachtigen Reuk heeft, en
 een laffen Gras - Smaak. Men vindt het by
 LOBEL, onder den naam van andere of twee-
 de *Stæchas citrina*, afgebeeld.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

(4) Tonderkruid met smalle een weinig getan-
 de Bladen, zeer lange eenbloemige Steelen,
 de Steng Heesterachtig.

IV.
Conyza
Saxatilis.
 Steenmin-
 nend.

Deeze, die naar de voorgaande vry veel ge-
 lykt, groeit in de Zuidelyke deelen van Euro-
 pa, in Palestina en zelfs aan de Kaap der Goede
 Hope. Men vindt 'er de Afbeelding van by
 BOCCONE. C BAUHINUS vertoont ook dit
 Gewas, en zegt, dat het een Steng van an-
 derhalve Handbreed heeft, die in eenige korte
 Tak-

(4) *Conyza* Fol. linearibus subdentatis, Pedunculis longissimis
 unifloris, Caule Suffruticoso. *H. Cliff.* 401. *Helichrysum* Cap.
 singular. brevibus. *MOR. Hist.* III. p. 87. S. 7. T. 10. f. 16.
Helichrysum Saxatile, singulari Capitulo amplo. *BOCC. Mus.*
 142. T. 104. *Elichryso* sylvestri, Flore oblongo, similis. *C.*
B. Pin. 165. *Prodr.* T. p. 123.

F 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. Takjes verdeeld is, zo dat men het naauwlyks
 AFDEEL. XVII. onder de Heesters tellen kan. Het was dus
 HOOFD- op het Gebergte van Italie waargenomen.
 STUK.

XII. (12) Tonderkruid met een bogtige Heester-
 Conyza tortuosa. achtige Steng, langwerpig Eyronde effen-
 Bogtig. randige Bladen, en omgeboogen Trosfen.

Deeze is door VAILLANT, onder den naam van Conyza van Madagaskar, die Heesterachtig is, met een bogtige Steng en Kornoelje - Booms Bladen, voorgesteld.

XIII. (13) Tonderkruid met Eyronde Wollige Bla-
 Candida. den, getropte Bloemen, de Bloemsteeltjes
 Wit. zydelings en aan 't end der Takken.

Op Kandia vindt men deeze Soort, die wegens de witheid der Bladen, welke in figuur ook naar die van 't Wollekruid gelyken, den bynaam voert. De Bloemsteelen loopen opwaards dikker. Men vindt 'er eene Verscheidenheid van, welke met korte kromme Bloemstiraalen praalt.

(14) Ton-

(12) *Conyza Caule tortuoso Fruticoso, Fol. ovato-oblongis integerimis, Racemis reflexis. H. Cliff. 405. Conyza Madagascariensis, Fruticosa, tortuoso Caule, Corni folio. VAILL. AË. 1719. p. 396.*

(13) *Conyza Fol. ovatis tomentosis, Flor. confertis, Pedunculis lateralibus terminalibusque. H. Cliff. 405. R. Lugdb. 157. Conyza Cretica Frut. Folio molli candidissimo, tomentoso. TOURNE. Cor. 33. Con. Saxatilis Fol. Filaginis. BOXB. Cent. II. p. 23. T. 17. After tomentosus luteus Verbasci folio. BOCC. Sic. 60. T. 31. f. 2. Jacobæa Cret. incana &c. BARR. Rar. T. 217. After Ragusinus folio Verbasci. ZAN. Hib. 33.*

- (14) Tonderkruid met Lancetvormig Eyronde III.
 ruuwe Bladen, eenbloemige Bloemsteelen AFDEEL.
 en rappige Kelken. XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze Indifche is een Jaarlyks Gewas, doch met Houtige Stengen, die rond, ruig en regt zyn. Het heeft de Bladen overhoeks, spits, Zaagswys' getand, met een Steeltje dat van onderen paarsch is. De tippen des Kelks zyn Lancetvormig, verlangd en uitgebreid: de Bloem is klein en paarschachtig, uit vyf-en twintig Tweeflachtige Blommetjes samengefteld. Het Zaad is bitter en heeft een Wormdoodende kragt, volgens den beroemden HERMANNUS.

- (15) Tonderkruid met Lancetvormige, van onderen Wollige Bladen, de Bladsteelen XV.
 ook Zaagswyze getand. Conyza
 Balsamife-
 ra.
 Balsem-
 draagend.

Onder den naam van Ruikende Conyza is deeze door RUMPHIUS beschreeven, die aanmerkt, dat dezelve in Gestalte naar het Kruid van dien naam, in Wolligheid der Bladeren naar

(14) *Conyza* Fol. Lanceolato ovatis scabris, Pedunculis unifloris, Calycibus squarrosis. Baccharoides. *Fl. Zeyl.* 418. *Conyza*. Ind. *Virgæ Aureæ folio &c.* VAILL. *Mem.* 1719. p. 358. *Scabiosa Conyzoides* Fol. latis dentatis &c. BURM. *Fl. Zeyl.* 210. T. 95. Cattu-Schiragam. *Hort. Mal.* II. p. 39. T. 24. RAJ. *Hist.* 443. BURM. *Fl. Ind.* p. 178.

(15) *Conyza* Fol. Lanceolatis subtus tomentosis, Petiolis etiam serrato dentatis. *Conyza Arbor Zeylanensis &c.* PLUK. *Amalb.* 64. *Conyza odorata*. RUMPH. *Amb.* VI. T. 24. f. 1. *Conyza odorata* f. *Helenium alterum* *Salviæ odorem spirans.* CLUS. *Exot. L.* IV. C. 23, p. 92. BURM. *Fl. Ind.* 178.

III. naar 't Alants-Wortel Kruid en in Reuk naar
 AFDEEL. de Salie gelykt. Men noemt het *Sambong* in
 XVII. Oostindie , alwaar het op de Eilanden zo wel
 HOOFD- als aan de Vaste Kust groeit. Daar is een Soort
 STUK. van, die meer dan eens Mans langte hoog op-
 Tweede schiet, en deswegen wordt het de *Conyza-Boom*
 Rang. by PLUKENET getyteld. De Bladen zyn wel
 een Voet lang en een Hand breed , sterk ge-
 derd , doch zagt in 't aanraaken , op de kanten
 ongelyk getand. De Bloemen zyn met een Pluis
 van kleine Draadjes gestraald, zo RUMPHIUS
 aanmerkt , zeggende , dat men de Bladen niet
 als Moeskruid eet , onder de Indiaanen , maar
 dezelve om den Geur onder de Spyzen doet ,
 wordende die , op Java , in plaats van Salie , en het
 Afkookzel , zo wel in - als uitwendig , gebruikt.
 In een Tuin , of op een gebouwd Land , wordt
 dit Gewas somtyds een Boom , van wel twee
 Mans langten hoog , met een Stam van een
 Arm dik (*).

XVI. (16) Tonderkruid met langwerpige Bladen en
 Conyza } Plui-
 Cinerea. }
 Afchkleu- }
 rig. }

(*) Van die hoogte zegt RUMPHIUS deeze Ruikende *Conyza* in zyn Tuin op Ambon gehad te hebben. Hierom is 't my onbegrypelyk , hoe LINNÆUS van de *Baccharis Arborea* , (zie hier voor bladz. 83.) heeft kunnen zeggen , dat dezelve de Grootste Boom in deeze Klasse zy.

(16) *Conyza* Fol. oblongis , Flor. paniculatis , Coroll. Cylindricis , Calyce duplo longioribus. Senecio Indicus Atriplicis folio. MORIS. *Hist.* III. p. 106. S. 7. T. 17. f. 7. Senecioides. *Fl. Zeyl.* 419. Senecio Indica Fol. ternis crenatis. BURM. *Zeyl.* 211. T. 96. f. 1. Eupatorium angustiore folio Bermudense. PLUK. *Alm.* 141. T. 243. f. 3. Olus Scrophinum, RUMPH. *Amb.* VI. T. 14. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 179.

Pluimen van Rolronde Bloemen, die eens zo lang zyn als de Kelk. III. AFDEEL, XVII.

Dit Gewas, ook in Oostindie groeiende, noemt gedagte Autheur *Zeugen- of Varkens-Moes*, om dat het veel van die Bceften gegeten wordt; strekkende de malsche Toppen, gekookt, ook den Indiaanen tot Spyze. Het groeit met eenige Stengen, niet veel hooger dan een Elle, zegt hy, en heeft Bladen naar die der Netelen gelykende, doch wat langer en spitser, aan de kanten grof getand. De Bloemen schy- nen zeer klein te zyn, maakende yle Tuiltjes op de toppen der Stengen of Bladsteelen. Dus schynt hetzelfde van de *Ceylonsche Senecio* met drievoudige gekartelde Biaden van den Hoog- leeraar BURMANNUS, te verschillen. De Bloemen zyn Rolrond en paarfch, met korte Stylen en het Zaadpluis langer dan de Kelk, zegt onze Ridder.

(17) *Tonderkruid met Eyronde, Zaagswys' getande, eenigermaate Wollige, spitse* XVII. *Conyza odorata.* Bla- welrie- kend,

(17) *Conyza* Fol. ovatis ferratis subtomentosis acutis, Caule Corymboso, Corollis subglobosis. *Am. Acad. V. p. 406.* *Conyza odorata minor erecta purpurascens Corymbosa.* BROWN. *Jam. 318.* *Conyza Arborescens purpurea Folio Verbasci dentato.* PLUM. *Spec. 9. Ic. 97.* *Conyza major odorata s. Baccharis Flor. purpureis nudis,* SLOAN. *Jam. 124. Hist. I. p. 258. T. 152. f. 1. β. Eupator Conyzoides Maderaspatana, Fol. glabris. Flore purpurascente.* PLUK. *Alm. 141. T. 177. f. 2.* BURM. *Fl. Ind. p. 179.*

II. DEEL. VI, STUK,

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

*Bladen, en getuilde Bloemen, die Klooz-
rondachtig zyn.*

*Tweede
Rang.*

In de Westindiën komt deeze Soort voor, welke by PLUMIER den naam voert van *Boomachtige paarsche Conyza*, met getande Wolkruids Bladen. SLOANE vondtze op Moezrasfige plaatfen aan de Zeekust van 't Eiland Jamaika. Een dergelyk Gewas fchynt het te zyn, dat PLUKENET onder de Planten van Madras aantekent, hebbende gladde Bladen en eene paarschachtige Bloem; zynde dit op Java onder den naam van *Sambong Outang* of *Wilde Salie* bekend.

XVIII.
*Chinenfis.
Chineefch.*

(18) *Tonderkruid met Lancetswys' Eyronde omgeboogen Zaagswys' getande Bladen, die van onderen Wollig zyn; de Bloemen getropt aan 't end.*

Dit Gewas, dat RUMPHIUS *Ambonfche Senecio* tytelt, fchiet, met een dikke hardachtig Steng, fomtyds een Elle hoog. Zelden draagt het meer dan drie Bloemen aan Tropjes by elkander. Het wordt op Ambon *Liefdekruid* genoemd, dewyl het Vrouwvolk zig daar mede het Aangezicht wafcht, om de Mannen te behaagen. De Heefterachtige Conyza, met Reuk van

(18) *Conyza* Fol. Lanceolato-ovatis, reflexo-ferratis, subtus tomentosis, Flor. terminalibus congestis. Senecio Amboinicus. RUMPH. *Amb.* VI. T. 14. f. 2. BURM. *Fl. Ind.* p. 179.

van Cistus, welke de beroemde SLOANE op III. AFDEEL. XVII. HOOFD-
 Jamaika waarnam, fchynt naar 't zelve te gely-
 ken. Op Java wordt het, wegens de Bloemen, Paarle-Knop getyteld. STUK.

(19) Tonderkruid met ovaale, effenrandige, ruuwe, van onderen ruige Bladen. XIX. *Hirsuta*,
 Kuig.

Dit Chineefche Gewas heeft eene ruigachtige Steng; de Bladen langwerpig of ovaal, effenrandig, ruuw, van onderen zeer ruig en bleek; de Bloemen Troswyze famengehoopt; de Kelken als van het Sterrekruid.

(20) Tonderkruid met Eyronde effenrandige spitse, van onderen Wollige Bladen; de Aairen over de eene zyde gekroond, en omgeboogen Blikjes. XX. *Conyza*
Arbores-
cens.
Boonacht-
tig.

Dit Gewas, in de Westindiën voorkomende, en van PLUMIER *Boomachtige Conyza* met blaauwe Bloemen, getyteld, geeft de Hoofdjes Aaiswyze tot de zyden der Takken uit, volgens SLOANE, die meent, dat het de *Tremate* der Brasiliaanen zy. Hier toe behoort het

(19) *Conyza* Fol. ovalibus integerrimis scabris subtus hirsutis.

(20) *Conyza* Fol. ovatis integerrimis acutis subtus tomentosis, Spicis recurvatis secundis, Bracteis reflexis. *Conyza* Arborescens Floribus caeruleis. PLUM. Sp. 10. T. 130. f. 2. *Conyza* Frut. flore pallide purpureo &c. SLOAN. Jam. 124. *Hist.* I. p 257. *Eupatorium erectum hirsutum* &c. BROWN. Jam. 313.

II. DEEL. VI. STUK,

III. het opgeregte ruige Boelkens - Kruid van BROWNE, dat de Bloem - Aairen aan 't end der Takken altemaal over eene zyde hellende heeft.

AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.
XXI. *Fruticosa.* Heefsterachtig. (21) Tonderkruid met Eyronde effenrandige stompe Bladen; de Bloemen ongesteeld overhoeks, de Takjes bogtig.

Deeze, ook in Zuid - Amerika groeiende, is Heefsterachtig en heeft Bladen als die van den Kwee - Boom, volgens PLUMIER, wiens Amerikaansch Heefsterachtig Boelkens - Kruid, met Bladen van Hondsdraf en eene paarfchachtige Bloem, hier ook t'huis gebragt wordt.

S E N E C I O. Kruiskruid.

De byzondere Kenmerken van dit Geslacht zyn; een naakte Stoel; een eenvoudig Zaadkuifje, dat Haairig is; de Kelk Rolrond, gekelkt, de Schubben van het Onderkelkje, aan 't end, als verschroeid hebbende.

Onder de menigvuldige Soorten van hetzelfde, waar van het gewoone Kruiskruid ééne is, komen eenige Heefsterachtige, meest Kaapfche; voor, welken ik hier zal beschryven.

(34) Kruis-

(21) *Conyza* Fol. ovatis integerrimis obtusis, Flor. fesilibus alternis, Ramulis flexuosis. *Conyza frutescens* Cydoniæ folio. PLUM. Sp. 9. Ic. 95. f. 1. *Eupatorium* Amer. frutescens; *Hederæ terrestris* folio; Flore purpurascente. PLUM. Sp. 10.

(34) Kruiskruid met gestraalde Bloemen en verspreide smalle Bladen, de Steng Heesterachtig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Van dit Afrikaansche of liever Kaapfche Gewas, zyn de Afbeeldingen, hier aangehaald, aanmerkelyk verschillende. Het komt somtyds Heesterachtig, somtyds Kruidig voor, hebbende de Bladen ook breeder of smaller, maar dit verschilt op de zelfde Plant, gelyk men uit de Afbeelding van COMMELYN kan zien, die 'er Lavendel-Bladen aan toefchryft. Ik heb een Tak daar van, volkomen strookende met de beschryving van den Heer BERGIUS, die deeze Soort van zyne *Draadbladige* onderscheidt, tot welke die met groene Haarachtig dunne Bladen, van HERMANNUS, door zyn Ed. t'huis gebragt wordt. Deeze Draadbladige is door den Ridder betrokken tot de *Gekroonde*, welke de Bladen Vinswyze getand heeft, dat in de beschryving van BERGIUS niet te vinden is, maar wel in die van zyne *Grootbloemige*. LINNÆUS vraagt, of die ook mede behoore tot deeze Soort,

(34) *Senecio* Corollis radiantibus, Foliis linearibus sparsis, Caule fruticoso. Jacobæa Afr. Fol. Capillaceo viridi. HERM. Afr. 14. Jac. Afr. fruticans oblongis Foliis angustis integris incanis. VOLCK. Nor. 224. Jac. Afr. Frutescens Lavendulæ Folio latiore & angustiore. COMM. Hort. II. p. 141. T. 71. Jac. Ethiop. Lavendulæ folio. BREYN Cent. T. 63. Jac. Æthiop. angust. & prælongis fol. rarius crenatis. PLUK. Mans. 107. T. 421. f. 5.

II. DEEL. VI. STUK,

III. Soort, 't welk my gantsch niet waarschylyk
 AFDEEL. voorkomt. De Bladen zyn wel, in deeze Lang-
 XVII. bladige, hier en daar somtyds wat gefchaard,
 HOOFD- doch zodanig niet ingefneeden of verdeeld, als
 STUK. in dezelve. 't Gewas groeit Heesterachtig, met
 Tweede Stengen, die eerst groen, dan Wollig, en ein-
 Rang. delyk Houtachtig bruin zyn, hebbende de Bladen
 om laag veel breeder dan aan de Bloendraa-
 gende Takjes, gekroond met eenige Bloemen,
 met de bepaalingen van dit Geslagt overeen-
 komstig, welke niet zeer groot en geel gestraald
 zyn, gevuld met het Haairachtige witte Pluis
 der Vrughtbeginzelen of aanrypende Zaaden.

XXXVI. (36) Kruiskruid met gestraalde Bloemen en
 Senecio Ha- stomp Eyronde, Vleezige, getande Bladen,
 limifolius. de Steng Heesterachtig.
 Meldebla- dig.

De Bladen van deeze Soort, die in de El-
 thamsche Tuin een Gewas maakte van twee of
 drie Ellen hoog met een Stam van een Atm dik;
 waren rondachtig; glad, dik en styf, aan de
 kanten getand, vlak, doch een weinig samen-
 getrokken, in figuur als tuschen die der Made-
 lieven en Hemelsleutels in; voorts in gedaante
 naar die der Zec-Melde gelykende; als bekleed
 zynde met eenige Wolligheid en fyn geaderd.
 't Ver-

(36) *Senecio* Coroll. radiantibus, Fol. obovatis Carnosis
 dentatis, Caule Fruticoso, Solidago Fol. obverse ovatis &c.
H. Cliff. 411. *Doria Afr.* Arborescens Fol. crassis et succu-
 lentis, Atriplicem referentibus, *DILL. Ehb.* 124. T. 104. f.
 124.

't Verschil fchynt niet groot te zyn tusſchen
deeze en de veertigſte Soort.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

- (37) Kruiskruid *met geſtraalde Bloemen, en
Pylvormige getande Bladen, de Steng om-
vattende, die Heeſterachtig is.*

XXXVII.
Senecio.
Ilicifolius.
Groen-
Eikbladige.

Deeze Kaapſche Heeſter bereikt dikwils de
hoogte van een Menſch, zegt COMMELYN,
hebbende een ronde Haairige Steng, in der-
gelyke Takken verdeeld, waar aan Bladen,
die langwerpig, Zaagswyze getand en geſpitst
zyn, van boven glanzig groen, van onderen
witachtig, en dus naar die van den Groen-Eik
gelykende. De bovenſte zyn ſmaller, de Bloemp-
jes geel geſtraald.

- (39) Kruiskruid *met geſtraalde Bloemen en
Spatelvormige, uitgegulpte, ruuwe Bladen,
de Steng omvattende, die Heeſterachtig is.*

XXXIX.
Senecio
rigidus.
Sryfbladige.

't Gewas van deeze munt uit door de ſtyf-
heid

(37) *Senecio* Coroll. radiantibus, Foliis Sagittatis amplexi-
caulibus dentatis, Caule Fruticoſo. *Vir. Cliff.* 84. *H. Cliff.*
406. R. *Lugdb.* Jacobza Afr. Frutescens Fol. incisis et subtus
cinereis. *COMM. Rar.* 42. T. 42. *BERG. Cap.* 281. *SEB. Theſ.*
I. Tab. 22. f. 4.

(39) *Senecio* Coroll. radiantibus, Fol. amplexicaulibus Spa-
tulatis repandis, erosis, scabris, Caule Fruticoſo. *H. Cliff.*
406. R. *Lugdbat.* 164. Jacobza Afr. Frutescens, Fol. rigidis
& hirsutis. *COMM. Hort.* II. p. 149. T. 75. Jacobza Afr.
ramosissima, Fol. Senecionis pinguis, rigidis et lucentibus,
subtus incanis. *RAJ. Suppl.* 179. *SEB. Mus.* I. T. 22. f. 5.

G

III. heid zyner Bladen , die ook den rand als ge-
 AFDEEL. doordnd hebben , en van boven glanzig doch
 XVII. niet glad zyn , van onderen grys en ruigach-
 HOOFD- tig. De Steng is styf , ruuw en onbevallig.
 STUK. De Bloemen zyn klein en vyfbladig gestraald
 Tweede met de Blommetjes onverdeeld en ver van el-
 Rang. kander. Uit Zaad geteeld , was het wel zeven
 of agt Voeten hoog , in de Amsterdamsche Tuin ,
 opgeschooten.

XL. (40) Kraiskruid met gestraalde Bloemen en
 Senecio Po- spatelvormig Eyronde , effenrandige , stom-
 pulifolius. pe Bladen , de volwasfenen glad van bo-
 Popelier- ven ; de Steng Heesterachtig.
 bladige.

Deeze Soort , mede , gelyk alle de hier be-
 schreevene , van de Kaap afkomstig , en t'eene-
 maal met eene witte Wolligheid bekleed , hadt
 de Bladen rondachtig ovaal , effenrandig , of
 naauwlyks met een of twee Tandjes blykbaar ,
 en gesteld ; de Bladsteeltjes lang , en met een
 uitgebreiden Voet de Takken omvattende , zegt
 LINNÆUS. Zyn Ed. betreft daar toe de
 Afrikaansche met Bladen van den Witten Pope-
 lier of Abeelboom , door RAY opgegeven , en
 noemt dezelve *Popelierbladig* (*). Die Bladen ,
 nog-

(40) *Senecio* Coroll. radiantibus , Fol. ovatis spatulatis inte-
 gris obtusis ; adultioribus supra glabris , Caule Fruticoso. Jaco-
 bæ Africana Populi albæ foliis. RAJ. *Suppl.* 177.

(*) *Populifolius* was in *Spec. Plant.* als ook in *Syst. Nat.*
 Ed. XII. , deeze Soort gebynaamd ; doch thans in *Veg. Ed.*
 XIII. , zekerlyk door een Drukfeil en verwarring met de vol-
 gende Eerste Soort van *Aster* , (thans *Inula* ,) *Polifolius*.

Fig. 1.

Fig. 2.

hogthans, zyn, gelyk zyn Ed. zelf in de Soortelyke bepaaling van deezen Boom zegt, hoekig getand en wel zeer blykbaar, gelyk iedereen weet; ook eenigermaate rondachtig, doch geenzins Spatelvormig stomp Eyrond, gelyk die van dit Gewas door zyn Ed. worden voorgesteld. Mooglyk zal hier t'huis te brengen zyn de *Senecio Solidaginoides* van den Heer BERGIUS, met welke een Tak van myne Kaapsche Planten, in Fig. 1, op Plaat XXXII, hier nevens afgebeeld, en tot dit Geslagt behoorende, zeer veel overeenkomst heeft, als uit de volgende beschryving blykt.

De Steng is Heefsterachtig, de Takjes zyn rond, gestreept en glad: de Bladen dik wigvormig, aan 't end getand, stomp, agterwaards allengs versmallende en daar ongetand, ongesteeld, met twee kleine Oortjes den Tak omvattende, overhoeks geplaatst, sterk gaderd, een of anderhalf Duim lang: de Bloemen taa- melyk groot, maakende een samengefelde Tuil aan 't end der Takken, met smalle Blikjes. De gemeene Kelk is geknot rondachtig, veelbladig, uit smalle, spitse, evenwydige Schubben bestaande, die een dunnen rand of zoom hebben. Zy vertoonen zig klaar in de geopende Kelk, met zynen naakten Stoel, by *a*; zynde *b* de zelfde Kelk van onderen gezien, waar door het blykt, hoe dezelve aldaar een klein Kelkje van spitse Schubbetjes heeft, aan dit Geslagt eigen. De Bloem is langer dan de Kelk,

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
TUK.
Twee
Rang.

Senecio
Solidaginoides.
Spatelbla-
dig.
Pl. XXXII:
Fig. 1.

G 2

ge

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

gestraald. Zy bestaat uit Tweeslagtige Blommetjes, in vyven verdeeld, als *c*, en Trechterachtig; als ook uit Vrouwelyke Blommetjes *d*, die een stompe Lip hebben, en een dun Buisje, met een Styl, die een weinig uitsteekt, hebbende den Stempel bruin en in tweeën gedeeld of uit twee langwerpige ruige Stukken, die Rolrond zyn, bestaande. De Meelknopjes en deeze Styl vertoonen zig in het sterk vergroote Tweeslagtige Blommetje by *e*, gelyk het Zaadkuifje, welks Haartjes eenigermaate gebaard zyn, als *f*, aan het gezegde Blommetje *c*, op het Vrugtbeginzel. De Stoel, binnen den Kelk, by *a*, is wegens de Holletjes of eigen Kelkjes, die getand zyn, waar in de Zaadjes gezeten hebben, eenigermaate als een Honnigraat. De Bladen en Takken, zo wel als de Bloemsteeltjes, zyn hier en daar met eene losse Wolligheid, die 'er ligt af gaat, bekleed; gelyk LINNÆUS ten opzigt van het Popelierbladige Kruiskruid aantekent.

Vier nieuwe Soorten zyn door den Hoogleraar N. L. BURMANNUS hier bygevoegd, die echter zonder Afbeeldingen weinig uitdoen. De eerste noemt zyn Ed. *Senecio Verbascifolius*, om dat de Bladen naar die van 't Wollekruid gelyken, zynde gesteld, langwerpig ovaal en gekarteld. De Bloemen kwamen aan 't end, by zesfen, als Hoofdjes, uit de Oxels der Bladen voort. De andere Soort heet *Lanatus*; maar de Wolligheid alleen kan naauwlyks onderscheiding

ding maaken , aangezien andere Soorten ook III.
 Wollig zyn. De derde noemt zyn Ed. *Lanige-* AFDEEL.
rus, dat is Woldraagende, om dat dezelve by XVII.
 den oirfprong der Bladen, uit den Wortel, met HOOFD-
 een aanmerkelyke Wolligheid bezet is. Zy STUK.
 heeft Vinswys' verdeelde Bladen, een enkele, Tweede
 eenbloemige , byna kaale Steng en eenen knob- Rang.
 beligen Wortel. De vierde Soort , eindelyk ,
Lanceolatus gebynaamd, insgelyks met gestraal-
 de Bloemen , heeft de Bladen ten halve om-
 vattende , Lancetvormig , Zaagswyze getand ,
 van onderen Wollig, de Bloemen getuild. In
 verscheide andere Soorten zyn ook de Bladen
 van dien aart.

A S T E R .

De Kenmerken van dit Geslagt, dat gemeen-
 lyk *Aster* , 't welk men Sterrekruid vertaalen
 kan, genoemd wordt, zyn; een naakte Stoel,
 een enkel Haairig Zaadkuifje, een Bloem met
 meer dan tien Straalen; de onderste Kelk-Schub-
 ben eenigermate rappig of niet tegen de an-
 deren aan' fluitende.

Onder de menigvuldige Soorten van hetzelfde
 komen thans , de *Polifolius* uitgemonsterd en
 tot de *Inula* betrokken zynde, maar vier, al-
 temaal Kaapsche, die Heesters zyn, voor, als
 volgt.

G 3 (1) As-

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(1) *Aster*, die laag Heesterachtig is, met afloopende, Elsvormige, gesleufde, op de kant ruuwe Bladen, en endelingse Bloemen.

I.
Aster Taxifolius.
Taxisbladi-
ge.
Pl. XXXII.
Fig. 2.

't Gewas van deeze bestaat uit ronde Rysjes, naauwlyks een Voet lang, Draadachtig dun, van boven Takkig; de Takjes vergaard, enkeld, gebladerd, regtopstaande; de Bladen Elsvormig, smal, spits, regt, sleufswyze uitgehold, op de kant kort gehaaid, van onderen breeder, ongesteeld, op elkander leggende, rykelyk een half Duim lang. De Bloemen komen aan 't end der Takjes voort, op Steeltjes die dezelve verlangen. De gemeene Kelk is veelbladig, Schubswyze samengesteld uit smal Lancetvormige spitse, zeer fyn gehaarde Blaadjes, waar van de buitensten kortst. De Bloem bestaat uit geele Trechterswyze Blommetjes, in vyven gedeeld, die tweeflagtig zyn, en rondom gefraald met Vrouwelyke, paarsche, Spatelblommetjes. Het Vruchtbeginzel is, in beiden, gekroond met een zeer fyn gepluimd Haairig Zaadkuifje, en de Stoel is kaal.

Met deeze beschryving, van den Heer BERGIUS ontleend, komt het Kaapsche Gewas uit myne Verzameling overeen, waar van een Takje

(1) *Aster Suffruticosus*, Foliis decurrentibus subulatis, Canalsculatis ciliatis margine scabris, Floribus terminalibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 954. p. 553. *Veg.* XIII. p. 632. *Am. Acad.* XI. Afr. 96. BERG, Cap. 286.

Takje, in de Natuurlyke grootte, in *Fig. 2.*,
 op *Plaat XXXII*, is afgebeeld. Het gezegde
 behoef ik niet te herhaalen. Men ziet by *f*
 een Tweeflagtig Blommetje, en by *g* een Vrou-
 welyk, hoedanigen de Krans maaken, beiden
 sterk vergroot; blykende daar in het verschil
 der Vrughtbeginzelen, dat in de eerftgemelden
 Draadachtig dun is, gelyk zyn *Ed.* zegt, en in
 de laatstgemelden spits Eyrondachtig en plat.
 Deeze laafte gedaante openbaart zig nog dui-
 delyker in een byna volkomen Zaadje by *h*, 't
 welk tot de Vrouwelyke Blommetjes of die
 van den Omtrek behoort; als nog met hetzel-
 ve, zo wel als met het Zaadkuifje gekroond
 zynde, hetwelk in de twee anderen zig ook
 zeer zigbaar verftoont, zynde fyn gepluimd.

(2) *After die Heefterachtig is, met Eyron-*
de, eenigermate gefchubde, omgekromde,
Zaagswys' gehaairde Bladen en endelingse
Bloemen.

De Steng van deeze, een Voet lang, is regt
 en rond, Afchgraauw, ruigachtig ruuw, met
 groene Rysjes en vergaarde Takjes, drie of
 vier by elkander. De Bladen zyn Lancetswys'
 ovaal, spitsachtig, met gedoornde Tandjes,
 ver-

(2) *After Frut. Fol. ovatis recurvis ferrato-ciliatis, Flor.*
terminalibus. BERG, Cap. 285. Am. Acad. VI. Afr. 68. As-
ter Afr. Frut. splendidibus parvis & reflexis foliis. COMM.
Hort. II. p. 55. T. 28. R. J. Suppl. 159.

G 4

II. DEEL: VI. STUK.

III.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

verspreid en glad, een zesde Duims lang. De Bloemen komen, aan 't end der Takjes, op korte Steeltjes voort. De gemeene Kelk is byna als in de voorgaande Soort. De Blommetjes in 't midden zyn geel, die aan den Rand, welke de Straalen maaken, wit, volgens de Waarneeming van BERGIUS.

III.
Aster
erinitus.
Gehaairde.

(3) Aster die Heesterachtig is, met langwerpige Eyronde, spitse, van onderen Wollige Bladen, de Kelken in Haairtjes uitlopende.

Hier zyn de Rysjes minder Takkig, de Bladen ongesteeld, van onderen met een witte Wolligheid bezet, aan den rand ruuw, zeer spits: de Bloemsteeltjes aan 't end gebladerd, eenbloemig: de Kelkschubben hebben aan 't end een bruin Haairtje: de Bloemen zyn blaauw gestraald.

IV.
Aster Fruticulosus.
Gestippelde.

(4) Aster die Heesterachtig is, met smalle gestippelde Bladen, en naakte éénbloemige Bloem-Steeltjes.

Dec-

(3) Aster Fruticulosus, Fol. ovato-oblongis acutis subtus tomentosis, Calycibus Pilo terminatis. *Am. Acad.* VI. Afr. 66.

(4) Aster Fruticulosus, Fol. linearibus punctatis, Pedunculis unisloris nudis. *H. Cliff.* 409. *R. Lugdb.* 168. Aster Africanus Frut. Fol. angustis & plerumque conjunctis. *COMM. Hort.* II. p. 53. T. 27. β . Aster maritimus Fruticosus, Hysopifolius confertis, Flore albo. *PLUK. Mant.* 29. T. 340. f. 19. Aster Hysopifolius. *BERG. Cap.* 237.

Deze heeft, volgens BERGIUS, Draad-
 achtige Takken, die Wollig zyn, met vergaar-
 de Takjes, bezet met smalle ruige Blaadjes,
 meer dan een Nagel lang. Aan 't end der Tak-
 jes komen twee of drie Bloemsteeltjes by elk-
 ander voort, die uitermaate lang zyn, en fyn
 gehaaid, eenbloemig. De gemeene Kelk, de
 Blommetjes en deelen der Vruchtmaaking, zyn
 byna als in de voorgaande Soorten.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

C I N E R A R I A. Afchkruid.

Dit Geslacht heeft insgelyks den Stool naakt en
 het Zaadkuifje eenvoudig gehaaid, maar de
 Kelk is enkeld, veelbladig en effen.

Het bevat ook verscheidene Soorten, waar on-
 der de vyf laatsten hier t'huis behooren; naa-
 melyk.

- (9) Afchkruid met Bloempluimen; de Bladen
 Vinswyze verdeeld met uitgesneden Slip-
 pen, de Steng Heesterachtig.

IX.
 Cineraria
 maritima.
 Middell-
 landsch.

Byna geen Afbeeldingen vindt men van dit
 zo bekende Gewas, dat gemeenlyk den naam
 uan

(9) *Cineraria Flor. paniculatis, Foliis pinnatifidis tomento-
 sis, Laciniis sinuatis: Caule frutescente. Syst. Nat. XII.
 Gen. 957. p. 556. Veg. XIII. p. 636. Othonna 2. Hort.
 Ups. 273. Solidago Foliis pinnatifidis; Laciniis sinuatis, Co-
 rymbis racemosis. H. Cliff. 140. GRON. Orient. 277. Jacobza
 maritima. C. B. Pin. 131. TOURNE. Inst. 486. Marina Jaco-
 bza &c. LOB. Icon. 227. Cineraria. DOD. Pempt. 642. GER.
 Prov. 205.*

G 5

III. van *Jacobaea maritima* by de Tuinlieden en by
 AFDEEL de Liefhebbers, 't zy al of niet Taalkundig,
 XVII. voert. DODONÉUS spreekt 'er slegts van en
 HOOFD- de figuur van LOBEL is door de kleinte naauw-
 STUK. lyks kenbaar. By WEINMANN vindt men
 Tweede wel een Afbeelding, die taamelyk strookt; doch
 Rang. de Afchkleurige witheid der Bladen, weshalve
 deeze Soort in 't byzonder den naam van *Cine-
 raria*, dat is Afchkruid, voert, is daar geheel
 vergeten. Het groeit aan de Oevers der Mid-
 dellandsche Zee, zo wel in 't Gebied van Ge-
 nua als aan de Kust van Provence, natuurlyk,
 en verdraagt somtyds onze Winterkoude, doch
 wordt meest in Potten geplant en strekt dus tot
 versiering der Bloemperken.

't Gewas komt, in Gestalte, veel met het
 gewoone St. Jakobs - Kruid, dat hier in de
 Velden groeit, overeen, waar van het ook den
 naam heeft, doch is, in alle opzigten, grover
 en zwaarder. De onderste Bladen gelyken
 eenigermate naar die der Eikeboomen; de bo-
 venste zyn dieper ingesneeden; allen van boven
 donker groen, van onderen, zo wel als de
 Stengen, met eene graauwachtig witte Wol-
 ligheid dik bekleed. Op den top draagt het
 geele Bloemen, die Pluimswyze samengehoopt
 zyn.

X. (10) Afchkruid met Pluimbloemen; de Bladen
Cineraria Vins-
Canadensis.
 Kanadatch.

(10) *Cineraria* Flor. paniculatis; Fol. pinnatifidis subvillosis
 la:

Vinswyze verdeeld en ruigachtig, met uitgesneden Slippen; de Steng Kruidig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze schiet, volgens BAUHINUS, Stengen van een Elle hoog, die rond zyn en met een witte Wolligheid bekleed; hebbende de onderste Bladen rondachtig, met de Steelen een Voet lang, een Hand breed, gefnipperd of diep ingesneeden en op de kanten uitgegulpt, van boven groen en van onderen wit, even als in de voorgaande; maar de Bloemstraal is uitgebreid, niet omgekruld, en de Kelk aan de Punten een weinig verschroeid, zo de Ridder aanmerkt. Voeg hier by, dat dit een Jaarlyks Gewas is, niet overwinterende, gelyk het andre. KALM heeft deeze Soort in Kanada waargenomen.

Tweede
Rang.

(11) Afchkruid met eenbloemige Stengen en verspreide Bladen; de Steng Heesterachtig.

XI.
Cineraria
Linifolia.
Vlaichbladige.

De Steng van deeze is Heesterachtig, samengesteld en ruuw; zeer dicht bezet met zeer smalle groene Blaadjes en enkele Bloemsteeltjes uitgeevende, die Draadachtig zyn, wat langer dan de Bladen, met kleine geele Bloempjes. 't Gewas groeit, zo wel als de volgende, aan de Kaap.

(12) Afch-

laciniis sinuatis; Caule Herbaceo. Jacob, maritima f. Cineraria latifolia. C. B. Pin. 131. Prodr. 69.

(11) *Cineraria Pedunc. unifloris, Fols sparsis, Caule Fruticoso. Am. Acad. VI. Afr. 82.*

II, DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD.
STUK.

(12) Afchkruid met de Steng bykans twee-
bloemig, de Bladen eenigermaate Wollig
en stomp Eyrond.

XII.
Cineraria
purpurata.
Gepurperd.

Deeze nieuwe Soort heeft een enkele Kruidi-
ge Steng, van een Voet lang, met Wolligheid
bekleed. De Bladen zyn Eyrondachtig, ge-
steeld, van boven ruig, van onderen Wollig.
Aan 't end van de Steng komen twee zeer lan-
ge Draadachtig dunne Steelen, die regtop
staan, ieder een Bloem dragende, die paarfch
geftraald is. Dezelve heeft een veelbladigen
Kelk, uit korte, ruigachtige, Lancetvormige
Blaadjes samengefteld. Het Zaadkuifje is ge-
pluimd; de Stoel naakt.

XIII.
Cineraria
Ameloides.
Blaauw-
ftaalig.

(13) Afchkruid met eenbloemige Steeltjes, de
Bladen gepaard, Eyrond, naakt; de Steng
laag Heefterachtig.

Tot deeze Soort, welke zeer naar de *Amel-
lus Lychnitis* gelykt, is betrokken de *Afrikaan-
se blaauwe Solidago*, die Heefterachtig is, met
St Jans Kruid Blaadjes, van VAILLANT. 't
Is een Heefterachtig Gewas, met een ruuwe
Takkige Steng en zeer kleine Eyronde groene
Blaadjes, geevende enkele naakte Bloemfteelen
uit,

(12) *Cineraria Caule subbiflora*, Foi. obovatis subtomen-
tofis. *Mant.* 285.

(13) *Cineraria Pedunc. unifloris*, Fol. oppositis ovatis nu-
dis, Caule Suffruticoso. *BERG. Cap.* 290. *Solidago Afr.* Fru-
tescens coerulea &c. *VAILL. Mém.* de 1720. p. 564. *Aster*
Afric. Frutescens &c. *RAJ. Suppl.* 158. *Aster Caule ramoso*
scabro. *MILL. Diss.* T. 76. f. 2.

uit, ieder met ééne Bloem, volgens RAY. III. AFDEEL. XVII. HOOFD-
 Dat de geteelde Plant in deeze Soort niet wei-
 nig van de oirpronklyke verschille, is door den Heer BERGIUS waargenomen, als kom-
 mende dus aan de Steng Bladen van twee Duimen of langer, aan de Takken van één Duim
 voor. STUK. Tweede Rang.

I N U L A.

Een naakte Stoel; een eenvoudig gehaaïrd Zaadkuifje: de Meelknopjes van onderen in twee Borstels uitlopende, zyn de byzondere Kenmerken van dit Geslagt, 't welk, behalve de Alantswortel en veele anderen, ook eenige Heesters, van de Kaap afkomstig, bevat, als volgt.

(22) *Inula met aflopende, stomp Eyronde, eenigermaate getande Bladen; de Steng laag Heesteracheig; de Bloemen ongesteeld aan 't end.* XXII. *Inula caerulea.* Blaauwe.

Dit Gewas is voorheen *Aster Polifolius* genoemd geweest, doch thans hier t'huis gebragt door den Ridder, die 'er toe betreft de *Inula Cernua* van BERGIUS, welke een Heesterachtige Steng heeft van een Voet of langer, die met een Wollige Schors bekleed en styf is, van

(22) *Inula* Fol. decurrentibus obovatis subserratis, Caule suffruticoso, Flor. sessilibus terminalibus. *Mant.* 471. *Inula cernua.* BERG. *Cap.* 288. *Aster Fruticosus Africanus*, Fol. parvis Chamædryos, Flor. caeruleis. RAJ. *Suppl.* 160. N. 29.

III. van boven in ftyve Takjes verdeeld , welke
AFDEEL. Knoopig zyn en wederom verdeeld in kleiner
HOOFD- Takjes , allen met een fyne Wolligheid. De
XVII. Blaadjes , van grootte als een Nagel , zyn ftop
STUK. Eyronnd , als met Spinrag overtoogen , ongefteeld ,
Tweede met een Wollig Knobbeltje , daar boven , waar
Rang. uit Tropjes van kleine Blaadjes voortkomen.
 De Bloemen zyn groot en knikkende ; zy heb-
 ben een veelbladigen Kelk : de Schyf is gevuld
 met Tweeflagtige Blommetjes ; de Krans be-
 ftaat uit Vrouwelyke Spatelblommetjes ; beiden
 hebben zy een langwerpige Eyronnd Vrugtbegin-
 zel , met een Pluimachtig Zaadkuifje , dat broofch
 is , den Stempel in tweeën gedeeld , de vyf
 Meeldraadjes Draadachtig : de Meelknopjes tot
 een Pypje famengevoegd , dat boven in vyven
 gedeeld is , en van onderen in tien , geeven-
 de dus ieder Meelknopje twee Borfteltjes uit
 en de Stoel is bezet met hokjes als een Ho-
 nigraat.

XXIII. (23) *Inula met fmalle , effenrandige , Wollige ,*
Inula *verspreide Blaadjes ; de Steng Heefter-*
Aromatica. *achtig.*
Kruidrige.

De Blaadjes van deeze Soort gelyken veel
 naar die van Lavendel , zynde aan de kanten
 omgekruld , en wederzyds Wollig : de Bloe-
 men

(23) *Inula* Fol. linearibus integerrimis tomentosis , sparsis ,
 Caule fruticoso. *Am. Acad.* VI. Afr. 71. *Aster frutescens luteus*
Mauritanicus. **PLUK.** *Alm.* 58. T. 326. f. 2.

men komen enkeld, ongesteeld, aan 't end der Takjes voort: de Kelk is langwerpig, geschubd; de Bloemstraal uit den witten Roozekleurig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(24) *Inula met Elsvormig smalle, driekantige, zeer dicht samengevoegde Blaadjes; de Steng Heefsterachtig.*

XXIV.
Inula
Pinisfolia.
Fynbla-
dige.

De Steng van deeze is Heefsterachtig, een half Voet lang, zeer ruuw door 't afvallen der Bladen. De Takjes komen in een Krans voort, en geeven end-Steeltjes uit, kleiner dan de Bladen, met byna ongesteelde Bloemen, die geel geftraald zyn. De Kelk is langwerpig en bestaat uit smalle Schubben. De Ethiopische Jacobæa met Lorkenbooms Bladen van BREYN, wordt hier t'huis gebragt.

P E R D I C I U M.

De Blommetjes, die de Bloemen samenstellen, zyn in dit Geslacht in Lippen verdeeld, komende hetzelfde voorts, wat den naakten Stoel en 't Haairige Zaadkuifje aangaat, met het vorige overeen.

Maar ééne Soort van de drie behoort in hetzelfde tot de Heefsters, naamelyk

(2) Per-

(24) *Inula* Fol. subulato-linearibus, triquetris, confertissimis, Caule fruticoso. *Mant.* 472. *Am. Acad.* VI. Afr. 70. *Jacobæa* Ethiopica Lanicis folio. *BREYN Cent.* T. 64. *MORIS. Hist.* III. S. 7. T. 18. f. 31.

II. DEEL. VI. STUK.

III. (2) *Perdicium* met byna gestraalde Bloemen ;
 AFDEEL. wier buitenste Kelk vierbladig is, de Steng
 XVII. Heesterachtig.
 HOOFD-
 STUK.

II. Dit Gewas, op Jamaika groeiende, is *Tri-*
xis getyeld door den vermaarden BROWNE.
Perdicium Het heeft de Bladen Lancetvormig ovaal, ge-
Radiatale. steeld, naakt, getand, doch by de Bloemen
 Gestraald. ongetand, die weinig in getal aan 't end der
 Takken voortkomen. De buitenste Kelk is
 vier-, de binnenste agtbladig: de Bloem geel,
 gestraald, maar zonderling. Alle Blommetjes
 zyn eenbladig, in tweeën gedeeld, de buiten-
 ste Lip breeder, uitgebreid, drietandig, de
 binnenste Lip tweetandig hebbende. De groot-
 sten komen in de Krans voor. De Gestalte is
 als die van de Conyza of Inula.

L E Y S E R A.

In dit Geslacht is de Stoel eenigermaate Kaf-
 fig, zo wel als 't Zaadkuifje, doch hetzelfde
 komt, op de Schyf, ook gepluimd voor, ende
 Kelk is rappig.

De drie Soorten van hetzelfde, allen van de
 Kaap afkomstig, zyn Heesterachtig, als volgt.

(1) Ley-

(2) *Perdicium* Flor. subradiatis Calyc. exteriore tetraphyllo,
 Caulis Fruticoso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 960. p. 559. *Veg.*
 XIII. p. 639. *Inula* *Trixis*, *Am. Acad.* V. p. 406. *Trixis* *Fru-*
tescens, Fol. nitidis ovatis dentatis, Floribus comosis, BROWN.
Jam. 312. T. 33. f. 1.

(1) *Leyfera met verspreide Bladen en gesteelde Bloemen.* III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Van dit Gewas vindt men een Afbeelding door BREYN uitgegeven, die de zyne veel beter oordeelt te zyn, dan van HERMANNUS, welke naar die van SEBA meer gelykt. 't Verschil is, inderdaad, aanmerkelyk, doch zal mooglyk afhangen van de Groeiplaats. Het is een schoone Soort van Afer, zegt HERMANNUS, op drooge Bergachtige plaatfen aan de Kaap voortkomende, die een Houtige Steng heeft, bekleed met zeer fyne Borstelige gryze Blaadjes, en op den top gesteelde Bloemhoofdjes hebbende met Goudkleurige Straalen. LINNÆUS zegt, dat de Kelken Tolachtig zyn met alle Schubben rappig: de kanten der Bladen met geklierde Haairtjes bezet; en alle Zaaden met een Vliezigen rand gekroond, doch op de Schyf komen gepluimde Zaadkuifjes voor. De Stoel is aan den rand Kaffig, in 't midden naakt: alles volgens de Waarneeming van den Hoogleeraar D. VAN ROYEN. De beschryving van BERGIUS komt nagenoeg daar mede overeen.

(2) Ley-

(1) *Leyfera Foliis sparsis, Flor. pedunculatis. Syst. Nat. XII. Gen. 963, p. 560. Veg. XIII. p. 640. Am. Acad. VI. Afr. 74. Aferopterus luteus Laricis Foliis lanuginosis. VAILL. Mem. 1720. p. 405. Afer Erhiopicus Stœchadis foliis Flore Aureo. HERM. Lugab. 68. T. 71. BREYN. Icon. 26. T. 14. f. 3. SEB. Mus. II. T. 66. f. 6. BERG. Cap. 292.*

H

II. DEEL. VI. STUK.

III. (2) *Leysera met drievoudige Bladen en byna ongesteelde Bloemen.*

AFDEEL.
XVII.

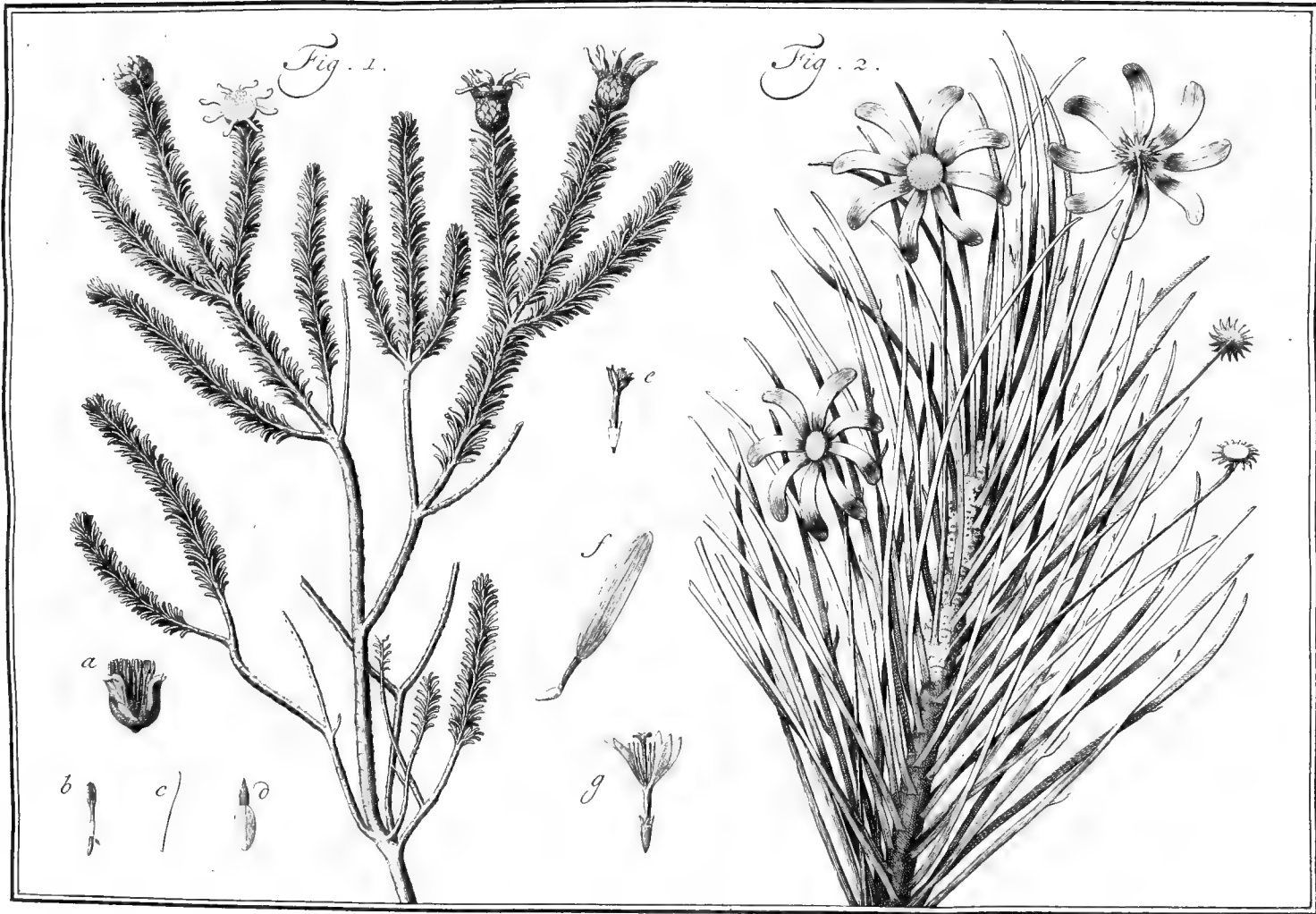
HOOFD-
STUK.

De Hoogleeraar N. L. BURMANNUS beschryft deeze Soort onder den naam van *Callicornia licornia*, en zegt, dat het een Heester is met de Takken door Lidtekens ruuw, de Bladen drievoudig, byna regtopstaande, een Duim lang, smal en Wollig; de Bloemen eenzaam aan 't end, byna ongesteeld; de gemeene Kelk Eyronnd, bekleed met Vliezige gekleurde Schubben: een samengefelde Straalbloem; waar van de Blommetjes ten deele Tweeflagtig, ten deele Vrouwelyk; de eerften ruig en Pypachtig, de laatsten Spatelswys' Lancetvormig in drieën gedeeld. De eerften hebben vyf Meeldraadjes, met Rolronde Pypachtige Meelknopjes; beiden een klein Vrugtbeginzel, met een Draadachtigen Styl en tweedeeligen Stempel. Het Zaad, dat in de onveranderde Kelk aanrypt, heeft een Kuifje van vyf gepluimde Borsteltjes, en de Stoel is met Kafjes bezet, die de Blommetjes onderscheiden. Zyn Ed. tekent hier van eene Verscheidenheid met zeer korte, dunne, gladde Blaadjes; als ook eene *fynbladige* en eene *driebloemige*, aan.

(3) Ley-

(2) *Leysera* Fol. trifariis, Flor. subsesilibus. *Mant.* 286.
Callicornia Gnaphalodes. BURM. *Prodr.* p. 24. *FLUK.* *Phyt.*
T. 350. f. 4.

(3) *Leysera met driekantige Bladen, die aan de Punt Eeltig en omgekromd zyn.*

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
III.
Leysera
Palcacea.
Heyachtig-
ge.
Pl. XXXIII.
Fig. 1.

Van deeze zegt LINNÆUS: de Bladen zyn dun met Haairtjes bezet, aan de binnenzijde uitgegroeft met eene Wollige Sleuf. De geheele Stoel heeft Kafjes byna van langte als de Blommetjes. Het Kroontje van alle Zaaden is Vliezig, zonder eenig Kuifje. Hierom ftrookt zy met de *Bupthalma* in Kenmerken; maar is aan de eerfte zo gelyk, dat menze in gedaante naauwlyks onderscheide.

De aangehaalde van den Heer BERGIUS, door deezen *Heyachtige* gebynaamd, komt volmaakt overeen met dat Kaapfe Gewas uit myne Verzameling, 't welk in *Fig. 1*, op Plaat XXXIII, hier nevens, is afgebeeld. De Steng is rond en graauwachtig, met Lidtekens, bepaaldelyk getakt, drie vierden van een Voet lang. De Takken en Takjes hebben die zelfde eigenschappen en de kleinften zyn geheel wit Wollig. De Bladen, driekantig Elsvormig ftomp, van boven diep gefleufd en Wollig, van onderen rondachtig en groen, eenigszins Haairig, ongesteeld, met een omgeboogen Tip, twee of drie Lynen lang, digt by één, uitgespreid. De Bloemen komen eenzaam, ongesteeld, aan 't end der Takjes voort. De gemeene

(3) *Leysera Fol. triquetris, apice callosis, recurvatis.* VAN ROYEN. *Leysera Ericoides.* BERG. *Cap.* 294.

H 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. ne Kelk is byna Klootrond , glad , gefchubd ,
 AFDEEL. met Lancetvormige spitse , glanzige , ros-geel-
 XVII. achtige Schubben , de onderften digt aange-
 HOOFD- drukt , de bovenften aan de Punten een weinig
 STUK. rappig. De Bloem is platachtig , hooger dan de
 Tweede Kelk , geftraald. De Blommetjes , waar zy uit
 Rang. bestaat , zyn in 't midden Tweeflagtig , ros-geel ,
 Trechtersvormig , met den Mond in vyven ge-
 deeld ; die aan den rand Vrouwelyk , van der-
 gelyke Kleur , met een Spatelvormige stompe ,
 drietandige Lip , welke zig met eenige verhef-
 fing uitbreidt. Het Vruchtbeginzel , Rolrond en
 krom , is gekroond met een eigen Kelkje , Vlie-
 zig , geknot , onverdeeld , maar een weinig rap-
 pig aan den bovenkant. Dit bevat het Blom-
 metje , dat in de Tweeflachtigen een Pypachtig
 vyfdeelig Meelknopje heeft , en in beiden een
 Styl met twee omgeboogen Stempels. De Stoel
 is bezet met zeer fmalle Kafjes , van langte als
 de Blommetjes en tusfchen dezelve geplaatst ,
 vallende ligt af.

Men ziet dus , dat de *Asteropterus* van VAIL-
 LANT , die geel is met Rosmaryn-Bladen , of-
 fchoon dezelve volgens D. SHERARD den
 Stoel ruig heeft , hier niet behooren kan ; dewyl
 VAILLANT dien Geflagt naam van de ge-
 pluimdheid der Zaaden afleidt , niet alleen , maar
 duidelyk zegt , dat alle de Soorten van zyn ge-
 melde Geflagt den Zaadstoel met Pluimpjes ge-
 kroond hebben , terwyl de Bloem naar die van

't Sterrekruid gelykt. BERCIUS hadt den- III.
 zelve hier t'huis gebragt. AFDEEL.
 XVII.

Myne Afbeelding vertoont het Gewas, en daar HOOFD-
 nevens, by de Letter *a*, den geopenden Kelk STUK.
 met een gedeelte der Tweeflagtige Blommetjes Tweede
 nog daar in; waar van 'er één afzonderlyk met Rang.
 zyn Vrugtbeginzel, wel driemaal in langte ver-
 groot, by *b* is voorgesteld, als ook een der Kaf-
 jes by *c*, en by *d* een der binnenste Schubbetjes
 van den Kelk, allen in de zelfde trap van Ver-
 grooting.

Die in het Geslagt van *Chrysanthemum* of
 andere volgende eenigermate Heefterachtig
 voorkomen, kunnen in de beschryving niet ge-
 voeglyk afgezonderd worden. Ik gaa dan over
 tot dat van

A M E L L U S.

Een Kaffige Stoel, het Zaadkuifje uit enkele
 Haartjes bestaande en een geschubde Kelk,
 maakt de byzondere Kenmerken van dit Ge-
 slag uit, 't welk maar twee Soorten bevat.

(1) *Amellus* met gepaarde, Lancetvormige I.
 stom- *Amellus*
Lycnitis.
 Eenbloe-
 imige.

(1) *Amellus* Fol. oppositis Lanceolatis obtusis tomentosis,
 Pedunculis unifloris, Syst. Nat. XII. Gen. 978. p. 567. Veg.
 XIII. p. 647. Mant. 476. BERG. Cap. 298. Verbefina Aste-
 roides. Sp. Plant. I. p. 902. Buphthalmum Foliis oppositis
 Lanceolato-linearibus &c. Hort. Cliff. 415. Chrysanth. vel
 potius Buphthalmum Afric. Asteris flore coeruleo. BREYN
 Prodr. p. 23. Icon. T. 15, f. 2.

H 3

II. DEEL, VI. STUK:

III. *stompe, Wollige Bladen en eenbloemige Bloemsteelen.*

AFDEEL,
XVII.

HOOFD
STUK

Tweede
Rang.

Dit Gewas, aan de Kaap groeiende, heeft een ronde Steng en Bladen naar die der Violetten gelykende, terwyl de Bloem is als die van 't Sterrekruid, in 't midden geel, en Violetkleurig gestraald. De Bloemsteelen, aan 't end, zyn bykans naakt. De Blommetjes worden door smalle Kafjes onderscheiden. Het Zaadkuifje is Haairig, met weinig Pluis, en dat der Vrouwelyke Blommetjes Kaffig. Dezelve maaken een getal van omtrent vyfentwintig aan den omtrek uit.

II.
Amellus
umbellatus.
Kroonbloemige.

(2) *Amellus met gepaarde, drieribbige, van onderen Wollige Bladen en Kroontjes-Bloemen.*

Deeze, op Jamaika ontdekt, heeft de Steng Wollig, de Bladen als gezegd is en gekarteld; geevende aan 't end een Kroontje uit van lange Steeltjes, de ondersten dikwils Kranswyze. De Kelk bestaat uit spitse Schubben.

B U P H T H A L M U M.

De byzondere Kenmerken van dit Geslacht zyn, een Kaffige Zaadstoel; het Zaadkuifje een flaauwe

(2) *Amellus* Fol. oppositis triplinerviis, subtus tomentosis, Floribus umbellatis. *Am. Acad.* V. p. 407 *Solidago villosa incana*, Fol. ovatis oppositis &c. *BROWN. Jam.* 320, T. 33. f. 2.

aaauwe Rand; de kanten der Zaaden, inzonderheid van die aan den omtrek, gezoomd: de Stempel der Tweeflagtige Blommetjes onverdeeld.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Onder de Soorten van hetzelfde, welke TOURNEFORT *Asterisci* genoemd heeft, komen twee voor, die Heefterachtig zyn, beiden Westindische, als volgt.

Tweede
Rang.

(I) *Buphthalmum met gepaarde Lancetvormige Bladen en tweetandige Bladsteelen de Steng Heefterachtig.*

I.
Buphthalmum Frutescens.
Heefterig.

Dit Gewas is onder verscheide Benaamingen voorgesteld en afgebeeld. DILLENIUS noemt het *Asteriscus*, niettegenstaande het Kenmerk van den Gesternden Kelk, gelyk hy zelf aanmerkt, daar aan ontbreekt. Tot een of twee Ellen hoogte groeide het in de Broeihuizen van den Elthamfen Tuin. Het hadt dunne Houtige Takken, en dikke Bladen, Fluweelachtig en grys, naar die der Violieren gelykende.

(I) *Buphthalmum* Fol. oppositis Lanceolatis, Petiolis bidentatis, Caulis Fruticoso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 977. p. 568. *Veg.* XIII. p. 649. *H. Cliff.* 415. GRON. *Virg.* 127. R. *Lugd.* 170. *Asteriscus* Frut. Leucii Fol. Sericeis & incanis. DILL. *Elth.* 44. T. 38. f. 44. *Corona Solis* Frut. PLUM. *Sp.* 10. Ic. 107. *Chrysanth. ex Ins. Caribæis &c.* PLUK. *Alm.* 102. T. 115. f. 4. MORIS. *Hist.* III. p. 25. RAJ. *Suppl.* 211. *Chrysanthemum* Frut. maritimum, Fol. glaucis oblongis, Flore luteo. SLOAN. *Jam.* 125. *Hist.* I. p. 260. CATESE. *Car.* I. T. 93. SEL. *Vog.* IV. D. p. 77. Pl. 26.

H 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. de. Wegens de Bloem is het, van anderen, tot de Chrysanthen of Goudsbloemen t'huis gebragt. CATESBY zegt, dat het aan de Zeekusten der Bermudifche Eilanden, ter hoogte van vier of vyf Voeten, op de Rotfen groeit. De Woonplaats van deeze Soort is anders gesteld op Jamaika en in Virginie.

AFDEEL
XVII.

HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

II.
*Bupthalmum Ar-
borescens.*
Boomachtig.

(2) *Bupthalmum met gepaarde Lancetvormige, wederzyds Wollige, ongetande effenrandige Bladen; de Steng Heesterachtig.*

Deeze heeft ook haare Groeiplaats in Amerika, en zou door CATESBY onder den naam van *Zonnebloempjes van de Bermudes-Eilanden* bedoeld kunnen zyn: maar zyne Afbeelding verschilt aanmerkelyk van die van DILLENIUS, naar zulk een Gewas uit den Elthamfen Tuin, 't welk byna van hoogte als 't voorgaande was, gemaakt. Dit hadt ook de Bladen glanzig groen: des ik niet begryp, hoe dezelve Wollig kunnen gezegd worden te zyn. De *Amerikaansche Zonnebloem*, met Bladen van Laureola, door PLUMIER waarge-

NO-

(2) *Bupthalmum* Fol. oppositis Lanceolatis utrinque tomentosis edentulis integerrimis, Caule Fruticoso. Asteriscus Frutescens Leucii Foliis viridibus & splendentibus. DILL. *Elth.* 43. T. 38. f. 43. Chrysanth. Bermudense. MORIS. *Hist.* III. p. 25. PLUK. *Alm.* 102. RAJ. *Suppl.* 210. Corona Solis Frutescens Laureolæ folio, Flore luteo. PLUM. *Sp.* 10. T. 106. f. 2? CATESB. *Car.* I. T. 92? SEL. *Vog.* IV. D. Pl. 84.

nomen, komt daar mede overeen. De Gestal- III.
te is Boomachtiger dan in de voorgaande AFDEEL.
Soort. XVII.
HOOFD-
STUK.

DERDE RANG.

Vrugtelooze Veehyvery.

Derde
Rang.

Dus noemt men het, in de Samenteelige of Samengefelde Bloemen, wanneer de middelste Blommetjes, die de Schyf beflaan, Tweeflagtig en vrugtbaar zyn, doch de Vrouwelyke, aan den Omtrek, geen Stempel hebben en derhalve geen Zaad voortbrengen. De meeflen van deez Rang hebben Geftraaide Bloemen, als

O S M I T E S . Reukkruid.

Een Geflagt, 't welk op de zogenaamde Zonnebloemen volgt, en, gelyk die, den Stoel Kaffig of met Kafjes bezet heeft, en geftraald met Spatelblommetjes, maar het Zaadkuifje zeer klein en den Kelk rappig gefchubd.

De Griekfche naam is van den fterken Reuk afkomstig. Het bevat drie Soorten, allen Kaapfe Gewafen, die Heefterachtig zyn, als volgt.

(1) Reukkruid met *Liniaale Vleezige Bladen*
en *rappige Stengen.*

I.
Osmites
Bellidia-
strum.
Van Madelief-
achtige.

(1) *Osmites* Fol. *Linearibus Carnosis*, *Caulibus scariosis*.
Syst. Nat. XII. Gen. 983. p. 571. *Veg.* XII. p. 651. *An-*
themis suffruticosa, Fol. *linearibus triquetris* &c. *Am. Acad.*

H 5

IV.

III. Van deeze Soort maakte VAILLANT zyn
 AFDEEL. Geflagt van *Bellidiastrum*, om dat derzelve
 XVII. Bloem naar die der Madelieven, zegt hy, ge-
 HOOFD- lykht, en de Autheuren haar daar toe betrokken
 STUK. hebben. Van HERMANNUS, immers, was
 Derde dit Gewas genoemd *Afrikaanfche Bellis*, die
 Rang. Kroontjes draagt en Heefterachtig is, met eene
 Kamfer-Reuk. Hy noemt het ruigachtig, met
 Bladen als van Vlasch. De Bladen zyn drie-
 kantig, ongesteeld, en zitten dicht by een,
 meest Wollig, aan de enden der Takjes, alwaar
 de Bloemen eenzaam, ongesteeld, voortkomen,
 hebbende den Kelk met Schubbige Blaadjes
 bekleed, de Straalen wit en Borstelige Kafjes.

II. (2) Reukkruid met *Lancetvormige een weinig*
Osmites gekartelde Bladen, die aan 't agter-end
Campbori- getand zyn.
 na.
 Kamferige.

Dit is een Heester met overhoekse Bladen,
 een end-Bloem draagende met een bladerigen
 Kelk, wit gestraald en geel in 't midden, de
 Zaaden naakt, de Kafjes blaauwachtig getipt.
 Dit Gewas heeft een zeer sterken Kamfer-
 Reuk. De Afrikaanfche Water-Madelieven,
 met

IV. p. 330. *Bellis Frutescens Afr. Camphorata.* RAJ. *Suppl.*
 228. *Bellidiastrum subhirsutum Linifolium.* VAILL. *Mém.*
 1720. p. 588.

(2) *Osmites* Fol. *Lanceolatis subferratis, Basi dentatis.* Mant.
 477. *Ann. Acad. VI. Afr.* 78. *Bellis Camphorifera Africana*
Aquatica Flore albo. SEB. *Mus.* I. p. 143. T. 90. f. 8. β .
Anthemis Leucantha. Sp. *Plant.* 1261. *Ann. Acad. VI.*
Afr. 75.

met een witte Bloem, van SEBA, zyn hier t'huis gebragt; zo wel als de *Anthemis Leucantha*, die op zyde van ieder Blad twee of drie scherpe Tandén heeft.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(3) Reukkruid met Lancetvormige gestipte Bladen en gebladerde Stengen.

III.
Osmites
Asteriscoides.
Sterbloemige.

Deeze heeft ook een Heesterachtige Steng, met vergaarde Takken en verspreide Bladen, die nu breeder dan smaller Lancetvormig zyn, zeer spits, wederzyds Wollig, rykelyk een Duim lang, dik en Vleezig. De Bloemen komen, drie of vier by elkander, aan 't end der Takken voort. De Groeiplaats is op Waterige Plaatsen.

G O R T E R I A.

Dit Geslacht, naar den vermaarden Hoogleraar D. DE GORTER, die de inlandsche Kruidkunde niet minder dan de uitheemsche bevorderd heeft, getyteld, heeft een naakten Stoel, een Wollig Zaadkuifje; de Bloem is met Spatelblommetjes gestraald, en de Kelk bekleed met gedoornde Schubben. Een bykans naak-

(3) *Osmites* Fol. Lanceolatis punctatis, Caulibus foliosis. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 79. *Leucanthemum* Frut. foliis crassis. *BURM. Afr.* 161. T. 58. f. 1. *Bellis* Frut. *Africana* *Camphorata*. *RAJ. Suppl.* 221. *Bellis* Aq. *Camphorata* *Umbell.* Frut. *SEB. Mus.* I. p. 24. T. 16. f. 3, 4. *BERG. Cap.* 477.

II, DEEL, VI, STUK.

III. naakte Stoel en een Haairig Zaadkuifje, wordt
 AFDEEL. 'er elders aan toegeschreeven (*).
 XVII.

HOOFD- Vyf Soorten, allen Kaapfche, komen 'er,
 STUK. door byvoeging van een nieuwe, terwyl de
 Derde laatste uitgemonfterd is, thans in voor, naa-
 Rang. melyk.

I. (1) *Gorteria met effenrandige en uitgeoekte*
Lancetvormige Bladen, de Steng regtop-
staande, de Bloemen gesteeld.
Gorteria
Personata.
 Kliffen-
 koppige.

Deeze heeft haar bynaam, om dat de Bloem-
 koppen naar die der Kliffen gelyken. De Zaa-
 den fchieten Wortel door den afgevallen Kelk,
 dien men derhalve onder aan den Wortel vindt,
 uit welken verfcheide Stengetjes voortkomen van
 een Span lang, die rondachtig en Haairig zyn,
 en niet zeer Takkig. Van de Bladen overhoeks,
 smal Lancetvormig, ongefteeld, ftekelyk, van
 onderen met een witte Wolligheid, hebben de
 grootften meest twee diepe Infnydingen weder-
 zyds. De Kelken, aan 't end, zyn Eyrond,
 eenbladig, met gefpitfte Schubben bekleed, die
 ftyf zyn, doch naauwlyks fteekende. De Blom-
 met-

(*) Naamelyk in de Optelling aan 't Hoofd der Klaffe, en
 het voorige aan 't Hoofd van het Geflagt. Dit zelfde ver-
 fchil, 't geen zonderling is, vindt men zo wel in *Ed. Veg.*
 XIII. als in *Ed. XII.* Doch ik heb dergelyke meer opgemerkt.
 Of het met voordagt dan by verbetering zy, is my duifter.

(1) *Gorteria* Fol. Lanceolatis integris sinuatisque, Caule
 erecto, Floribus pedunculatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 981. p.
 571. *Veg.* XIII. p. 652. *Carduus* Ethiop. perpusillus &c. *FLUK.*
Alm 86. T. 273. f. 6. *Jacea minor Hieracii folio, Capite*
spinoso, Hispanica, BARR, Ic, T, 160, BERG, Cap. 300.

metjes, op de Schyf, zyn blaauwachtig, die van den Ontrek, welke de Bloemen geftraald maaken, korter dan de Slippen van den Kelk, geel, doch van onderen Violet. Het Vrugtbeginzel der Tweeflagtige Blommetjes is Eyrondachtig, van boven gekroond met een overvloedig, eenvoudig, gekruld Pluis, een weinig langer dan het Pypje.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Derde
Rang.

(2) *Gorteria met eenbloemige Steelen, de Bladen Lancetvormig, Vinswyze verdeeld, de Steng neergedrukt.*

II.
Gorteria
rigens.
Styfhaai-
rige.

Dit Gewas is onder verscheide Naamen voorgesteld geweest. MILLER geeft 'er een fraaije Afbeelding van, onder den naam van *Arctotis* met leggende Takken, de Bladen smal Lancetvormig en styf, van onderen Zilverkleurig, met eene groote Goudgeele Bloem, die zeer lang gesteed is. Volgens den Heer BERGIUS is de Steng Heefterachtig met neerhurkende Takken, die aan 't end gebladerd zyn. Onder de Blaadjes vindt men sommigen enkeld, anderen Vinswyze verdeeld, twee Duimen lang, met Steeltjes van een Duim, die in een Scheede zitten, welke Vliezig is, van boven met styf-

ach-

(2) *Gorteria Scapis unifloris, Foliis Lanceolatis pinnatifidis, Caule depresso. Am. Acad. VI. Afr. 30. Arctotis Ramis decumbentibus &c. MILL. Dict. T. 49. Arctotis Fol. Lanceolatis &c. LEYS. Orig. 6. Arctotheca Fol. rigidis leniter dissectis. VAILL. Mem. 1728. N. 9. Anemonospermos Fol. rigidis &c. RAJ. Suppl. 182. BERG. Cap. 304.*

II, DEEL, VI. STUK.

III. achtige Haartjes. De Bloemsteelen komen, enkeld of dubbeld, aan 't end der Takken voort: zy zyn dik, rond, regtopstaande, een Handbreed lang en naakt. De Kelk is van onderen eenbladig, van boven bekleed met regtopstaande Schubben, die Doornachtig gehaaid zyn. De Bloem heeft een geele Schyf, zo hoog als de Kelk, en Straalen ongelyk langer, ook geel, maar aan 't Grondstuk, van binnen, paarfchachtig. Het Vrugtbeginzel is aan alle zyden omringd met een eenvoudig; ongesteeld Pluis, korter dan het Blommetje. De beschryving was door zyn Ed. naar een Plant, in Holland geteeld zynde, opgemaakt.

III. (3) *Gorteria met Lancetvormige, afloopende, Doornachtig gehaairde, aangegroeide Bladen en ongesteelde Bloemen.*

Gorteria Squarrosa.
Rappige.

Deeze Soort, door COMMELYN in Afbeelding gebragt, wordt door hem als een Soort van Afer aangemerkt, die Heesterachtig is met kleine glinsterende omgeboogene Bladen. De Blaadjes, zegt de Ridder, zyn ongesteeld, een weinig langs de Takken afloopende, aan de Punt gedoornd, en wederzyds gehaaid met drie of vier Doorntjes. De Steng, die ruig is,

(3) *Gorteria* Fol. Lanceolatis, decurrentibus, adnatis, ciliato-Spinulosis, Flor. sessilibus. *Mant* 476. *Am. Acad.* VI. Aft. 77. *Xeranthemum* Caulibus Frutescentibus provolutis &c. *Sp. Plant.* I. p. 359. Afer Africanus Frut. *COMM. Hort.* II. p. 55. T. 21. *BERG. Cap.* 301.

is, geeft getroppte Takjes uit, aan 't end ieder een Bloem draagende, wier Kelk rappig is wegens de omgekrulde Schubben of Blaadjes naar die van de Takjes gelykende; en de Bloemen zyn geel gestraald.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Derde
Rang.

- (4) *Gorteria met Lancetvormige afloopende, omgekromde, Doornachtig gehaairde Blaaden, de Bloemen endelings.*

IV.
Gorteria
Setosa.
Borstelige.

In de voorgaande Soort leggen de Blaadjes nederwaards over elkander, in deeze zyn dezelve omgekromd, volgens de aanmerking van den Ridder en de Takjes groeijen niet by tropen maar overhoeks uit de Steng. die ook niet ruig is. Voorts komen de Blaadjes met die van de voorgaande Soort overeen, doch de Bloemen zyn gesteeld, geel en van onderen Violet gestraald, komende menigvuldig voor aan dit Gewas, 't welk op Rotfen aan den Zeekant groeit.

- (5) *Gorteria met Schubachtige dubbeldgehaairde Blaadjes, die de buitenste Haairtjes en het end-Doorntje omgeboogen hebben.*

V.
Gorteria
Ciliaris.
Gehaairde.

Een

(4) *Gorteria* Fol. Lanceolatis decurr. recurvis, ciliato-spinosis, Flor. terminalibus. *Mant.* 287.

(5) *Gorteria* Fol. imbricatis, bifariam ciliatis, Ciliis exterioribus Spinaque terminali reflexis. *Carlina* Fol. imbricatis, oblongis reticulatis &c. *BURM. Afr.* 151. T. 54. f. 1. *Carduus* Afr. luteus *Atractylidis* facie. *RAJ. Suppl.* 196. *Aculeota* *Ethiopica*, *Atractylidis* facie. *PLUK. Amalib.* 51. T. 354. f. 3. *SEB. Mus.* I. T. 23. f. 1.

H, DEEL, VI, STUK,

III. Een verwonderlyk Gewas is deeze, meest gelykende naar sommigen van onze Distels, die de Stengen dicht bezet hebben met gekrulde stekelige Blaadjes; doch hetzelfde heeft geen andere Bladen, dan zulken, die de Steng en Takken bekleeden. Het is door den Hoogleeraar J. BURMANNUS ten naauwkeurigste naar 't Leven afgebeeld, met aanwyzing van de figuur der Blaadjes, Bloemen, Zaadhuisjes en Zaden, die geheel zonder eenig Pluis schynen te zyn. De Takken, zegt zyn Ed., zyn twee Voeten lang en dik, draagende aan 't end groote geele gestraalde Bloemen, omvangen met een Krans van finalle Blaadjes, den Kelk uitmaakende, waar in de gezegde Zaadjes aanrypen. De Groeiplaats is, gelyk die der anderen, aan de Kaap, en van dit byzonderlyk in de Kloven van Rotsen, daar zig de afloopen- de Vogtheid vergaart.

VIERDE RANG.

Noodzaaklyke Veelwyvery.

Dus wordt het genoemd, wanneer de Twee- slagtige Blommetjes, die het midden beslaan, wegens gebrek van een Stempel onvrugtbaar zyn, maar de Vrouwelyke, aan den rand, Zaad voortbrengen, en dus dezelve tot de Voortteeling noodig waren. Hier in komt voor, het Geslacht van

OSTEO-

O S T E O S P E R M U M. Beenzaader. III.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-

STUK.

Tierde

Rangs

Dus genaamd wegens de Beenige hardheid der Zaaden, die rondachig en gekleurd zyn, zonder Pluis of Zaadkuifje; bestaande de overige Kenmerken in een naakte Stoel en een veelbladige Kelk.

Het getal der Soorten, altemaal van de Kaap afkomstig en meest Heesterachtig, is thans negen, als volgt.

(1) Beenzaader met getakte Doornen.

Osteospermum spinosum.
Gedoornede.

De beroemde COMMELYN gaf aan dit slag van Afrikaansche Gewassen, om dat zy naar de Chrysanthen gelyken, doch een Zaad, als gemeld is, voortbrengen, den naam van *Chrysanthemoides Osteospermon*, waar van LINNÆUS het laatste woord, met een Latynschen uitgang, tot een Geslagtnaam gebruikt. Zyn Ed. nam deeze Soort in onze Hortus Medicus waar, zynde die aldaar uit Zaad van de Kaap voortgekomen, en hy merkt omtrent dezelve aan, dat zy een Stammetje van een Voet heeft, waar uit ronde groene Takjes spruiten, bezet met on-

(1) *Osteospermum Spinis Ramosis. Syst. Nat. XII. Gen. 992. p. 578. Mant. 480. Veg. XIII. p. 660. H. Cliff. 424. R. Lugdb. 179. BERG Cap. 331. MORIS. Hist. III. S. 6. T. 3. f. 56. Chrysanthemoides Osteospermum Afr. odoratum spinosum & viscosum. COMM. Hort. II. p. 85. T. 43. Chrys. Afr. Frut. spinosum. VOLCK. Nor. p. T. 105. Minilifera Frutescens aculeata & Baccifera. VAILL. Mem. 1720, p. 374.*

I

II. DEEL. VI. STUK.

III. ongesteelde langachtige smalle gefchaarde Bladen. De Takjes , zegt hy , loopen in een Doorn uit , wiens punt , allengs zwellende , een Straal - Bloem voortbrengt , vervat in een Kelk die in agten verdeeld is , en daar op volgen in dit Land gemeenlyk drie of vier ronde zwarte Beenige of Steenige Zaaden , naar Besfen gelykende en een witte zoetachtige Pit bevattende. 't Geheele Gewas is Lymerig , met een Reuk als van Terpentbyn en smaakt naar den Balsam Kopayve.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Vierde
Rang.

VOLCKAMER merkt aan , dat dit Gewas eerst zyne Doornen uitgeeft , wanneer het de hoogte van een Elle bereikt , en die Doornen zyn veel zichtbaarer in zyne Afbeelding dan in die van gedagten Hoogleeraar , in welke laatste de Bladen ook veel meer uitgehoekt zyn , dan in de zyne. Deeze beiden zyn niettemin naar in de Tuinen geteelde Gewasfen gemaakt. BERCIUS betreft hier toe een dergelyk Gewas , dat de Bladen kleiner , smaller , en byna onverdeeld heeft , zynde met grooter en sterker Doornen gewapend. De Straalen der Bloem zyn in beiden drielandig , zegt hy ; waar van zig in geen der beide Afbeeldingen eenig blyk vertoont. LINNÆUS merkt aan , dat de Vrucht aan een lang Steeltje hangt , uit Besfen in 't ronde gefchikt bestaande , die bruinachtig paarsch zyn , Beenig , Kloottrond , en dat deeze Soort zeer naby komt aan de naastvolgende (*).

(2) Been-

(*) *Affine Opifero* staat 'er in *Ed. Veg.* XIII. doch dat dit

- (2) Beenzaader met Lancetvormige gespitste; ^{III.}
 eenigermaate gesteelde, gladde Bladen, ^{AFDEEL.}
 die Zaagswyze getand zyn, de Takjes met ^{XVII.}
 Tandachtige hoeken. ^{HOOFD-}
^{STUK.}

De Zaadkorrels, in deeze Soort, byna van ^{II.}
 grootte en figuur als Kerfen-Pitten of als Erw- ^{Osteosper-}
 ten zynde, heeft dezelve daar van den bynaam. ^{mum Pisi-}
 De Bladen zyn taamelyk dik en styf, Wigvor- ^{ferum}
 mig, aan de Punt gespitst; zy hebben korte ^{Erwttdaa-}
 Steeltjes en spitse Tandjes, zynde glad en twee ^{gende.}
 Duimen lang. De Bloemen komen op gefchubde
 Steeltjes, eenigermaate Tuilswyze, voort. De
 Schyf-Blommetjes hebben een zeer klein; de
 Rand-Blommctjes, die de Krans uitmaaken,
 een rond en groot Vrugtbeginzel, gelyk in de
 andere Soorten.

- (3) Beenzaader met stomp Eyronde, Zaags- ^{III.}
 wys' getande, gesteelde, een weinig afloo- ^{Osteosper-}
 pendes Bladen. ^{mum Mo-}
^{De} ^{moniliferum.}
^{Kraaldraa-}
^{gende,}

een Drukfeil is, en dat het moet zyn *Affine O. Pissifero*, is
 uit de *Mant.* blykbaar.

(2) *Osteospermum* Fol. Lanceolatis, mucronatis, subpetiola-
 tis, glabris ferratis, Ramulis denticulato-angulatis. MILL.
Jc. 129. T. 194. f. 1. *Osteospermum* Fruticans Lanuginosum.
 BURM. *Afr.* 171. T. 61. f. 2. BERG. *Cap.* 330.

(3) *Osteospermum* Fol. obovatis ferratis, petiolatis, subde-
 currenibus. *H. Cliff.* 124. R. *Lngdb.* 179. Chrysanthemoides
Afrum Populi albæ foliis. DILL. *Elth.* 20. T. 68. f. 79.
 Chrysanth *Afr.* Frutescens, Telephii fere Foliis crassis Osteo-
 carpon. PLUK. *Amalth.* 55. T. 382. f. 4. Chrysanthemum
 Arborescens Ethiopicum Fol. Populi albæ. BREZN. *Cent.* 155.
 T. 76. Monilifera Frutescens Baccifera, Folo subrotundq
 crenato. VAILL. *Mém.* 1720. p. 573.

III. De Bynaam is afgeleid van 't woord *Moni-*
 AFDEEL *lifera*, welk VAILLANT tot een Geslagnaam
 XVII. gebruikt hadt voor deeze en andere Soorten,
 HOOFD- om dat derzelve Zaad naar Kraalen gelykt.
 STUK. BOERHAAVE en anderen hebben 'er, onder
 Vierde den naam van *Chrysanthemoides met Abeelbooms-*
 Rang. *Bladen*, gewag van gemaakt. 't Gewas is
 Boomachtig volgens sommigen, volgens anderen
 Heesterachtig. In de Elthamse Tuin wierdt het,
 in zeven of agt jaaren, een Boompje van vyf
 Voeten hoog, met den Stam twee Duimen
 dik. De Takken en Bladen waren hier en daar
 met Wollige Vlakken besprengd. Onder de
 Bladsteelen zit een Knobbeltje, dat uit drie
 deelen bestaat of driedubbeld is. Het heeft de
 Bloemen gesteld en geel, met vierribbige,
 stompe, drietandige Straalen. Voor 't overige
 bestaat het voornaamste verschil met de voor-
 gaande Soort daar in, dat die de Tandjes der
 Bladen als uitgeknaagd heeft en dat in dezelve
 de kleinste jonge Bladjes glad, in deeze Kraal-
 dragende Wollig zyn.

IV. (4) Beenzaader met langwerpige, Tandswys'
 Osteosper- gehoekte, ruuwe, half omvattende Bladen
 mum. en gesleufde Takken.
 Illicifolium.
 Hulstbla-
 dige.

Deeze heeft Bladen als de Groen-Eik of
 als

(4) *Osteospermum* Fol. oblongis, dentato-angulatis scabris,
 semi-amplexicaulibus; Ramis fulcatis. Osteosp. Fol. scabris
 sinuato-denticulatis. BURM, *Afr.* 172. T. 62.

als die van Hulst, ongesteeld, byna de Takken III.
omvattende, wederzyds met drie Tandjes ge- AFDEEL,
hoekt, aan de hoeken gespitst, met den rand XVII.
een weinig omgeplooid, van boven ruuw, van HOOFD-
onderen ruig en byna geweld, zegt de Ridder. STUK.

(5) Beenzaader met ovaal-Lancetvormige, V.
gekartelde, gehaairde Bladen. Ciliatum.
Gehaarde,

De Wolligheid der Bladen onderscheidt voor-
naamelyk deeze, waar van een Takje door den
Hoogleeraar J. BURMANNUS, zo wel als
van de voorgaande Soort, is afgebeeld. LIN-
NÆUS hadtze niet gezien en schynt de Haairig-
heid aan den rand der Bladen, daar gedagte Heer
in die Soort van spreekt, op deeze toegepast te
hebben. De Bloempjes zyn zeer klein en bren-
gen kleine Zaadjes voort: ook schynt het Ge-
was ongelijk teerder te zyn dan in de voor-
gaande.

(6) Beenzaader met Lineale spitse gekielde VI.
afstandige Bladen en een endelingse Bloem- Junceum.
pluim. Biesach-
tige.

De Steng van deeze is, volgens den Ridder,
vyf

(5) *Osteospermum* Fol. Elliptico - Lanceolatis crenatis cilia-
ris. BERG. Cap. 332. Osteosp. Fruticans Lanuginosum &c.
BURM. Afr. 171. T. 61. f. 2.

(6) *Osteospermum* Fol. Linearibus acutis carinatis distanti-
bus, Paniculâ terminali. Mant. 290. Osteosp. Junceum, BERG.
Cap. 334.

III. vyf Voeten hoog, regtopstaande; de Bladen
 AFDEEL. Elsvormig, effen, ongesteeld, zeer ver van
 XVII. elkander: de Plum, aan 't end, bestaat uit een-
 HOOFD- bloemige Steeltjes, met kleine Blaadjes yl be-
 STUK. zet. Volgens BERGIUS zyn de Bladen maar
 Vierde een Nagel lang en de Kelken Wollig of kort
 Rang. gehaaid.

VII. (7) Beenzaader met *Lancetvormige gladd*
 Osteosper- *Bladen en getuilde Bloemen.*
 mum Co-
 rymbosum.
 Getuilde. Deze, op Steenige Bergen aan de Kaap

groeijende, heeft een Heesterachtige regtop-
 staande Steng van een Vinger dik: de Bladen
 overhoeks, ongesteeld, glad, ter langte van een
 Vinger, doch aan Bloendraagende Takken
 kleiner. De Bloemplum, aan 't end, is ge-
 tuild, met Lymmerige Bloemsteeltjes van geele
 Bloemen. De Zaaden zyn langwerpig, grooter
 dan Tarwe-Graantjes.

VII. (8) Beenzaader met *Eyronde, stompe, op el-*
 Imbrica- *kander leggende Bladen.*
 18100.
 Geschubde. De Steng van deze is twee Voeten hoog,

met ongesteelde Blaadjes Schubachtig bekleed,
 die glad zyn, doch aan den rand met korte Ly-
 mmerige Haairtjes en ruig in de Oxelen. De
 Bloemsteel, aan 't end, is Draadachtig dun,
 een-

(7) *Osteospermum* Fol; *Lanceolatis glabris*, *Floribus panicu-*
latis. Mant. 290.

(8) *Osteospermum* Fol, *ovatis, obtusis, imbricatis. Mant. 290.*

eenbloemig, ongebladerd, de Bloem geel, de **III.**
Kelk eenvoudig. **AFDEEL.**

- (9) Beenzaader met *Lancetvormige versprei-*
de, glatte, effenrandige Bladen en gewol-
de Oxelen. **XVII.**
HOOFD-
STUK.
IX.

Polygaloi-
des.
Kleinbladi-
ge.

In deeze Soort, door BERGIUS omftandig
beschreeven, is de Steng nauwlyks een Voet
hoog, paarschachtig bruin, gestreept, glad; de
Takjes zyn groen; de Blaadjes een Duim lang,
spitsachtig, eenigermaate gekield, ongesteeld:
de Bloemen komen, aan 't end der Takken,
eenzaam voort, op lange Draadachtige Bloem-
steelen. De gemeene Kelk is veelbladig, met
een gestraalde geele Bloem, welke de Straa-
len drietandig heeft. Voorts komt de Vrucht-
making, nagenoeg, met alle de overige Soor-
ten van dit Geslacht overeen.

Drie nieuwen heeft 'er de Hoogleeraar N. L.
BURMANNUS, onder de bynaamen van *Ge-*
tande, *Gryze* en *Roodachtige*, bygevoegd. De
twce eerste benamingen zyn met de hoeda-
nigheden van verscheide andere Soorten ge-
meen, en het laatste Gewas wordt, zonder mel-
ding van eenige Roodachtigheid, door den ou-
den

(9) *Osteospermum* Fol. Lanceolatis sparsis glabris integerrimis, Axillis Lanatis. *Ost. Polygaloides.* BERG. *Cap.* 333. *Ost. Fol. Lanceol. imbric. sessilibus.* R. *Lugdb.* 179. *Chrysanth. Frutic. Polygoni foliis Africanum.* PLUK. *Mant.* 47. T. 382. *Monilifera Polygalæ foliis.* VAILL. *Mem.* 1720, p. 274.

I 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. den Heer BURMANNUS Wollig en getand
AFDEEL. genoemd (*).
XVII.

HOOFD-
STUK.

Vierde
Rang.

O T H O N N A.

De Kenmerken van dit Geslagt bestaan voornamelyk in ~~een~~ éénbladige Kelk, die van boven in veele punten verdeeld is en Rolrondachtig van figuur. Voorts heeft hetzelfde een naakten Stoel, gelyk het voorgaande; maar het Zaadkuifje ontbreekt in sommige, in anderen is het Zaad Haairachtig gepluisd. In eenige Soorten zyn de Straalblommetjes alleen vrugbaar, in anderen ook die van de Schyf, en de Kelk is somtyds diep verdeeld, somtyds slegst getand.

Daar toe behooren thans elf Soorten, ook altemaal van de Kaap afkomstig en meest Heesterachtig, als volgt.

I.
Othonna
Bubosa.
Knobbel-
wortelige.

(1) Othonna met langwerpige naakte gesteelde
Bladen, een Kruidige Steng en zeer lan-
ge eenbloemige Bloemsteel.

Tot

(*) Osteosperm. Frut. Lanuginosum Fol. oblongis dentatis.
Afr. T. 61. f. 2.

(1) Othonna Fol. oblongis nudis petiolatis, Caulis Herbaceo,
Pedunculis unifloris longissimis. Syst. Nat. XII. Gen. 993. p.
579. Veg. XIII. p. 661. Othonna Fol. ovatis integris, quæ
Jacobææ affinis Planta tuberosâ Radice, Cap. B. Spei. BREYN
Cent. T. 66. MORIS. Hist. III. p. 111. S. 7. T. 18. f. 33. ß.
Othonna, Fol. ovato - Cuneiformibus dentatis quæ Solidago
Fol. oblongis dentatis glabris, Floribus magnis umbellatis.
BURM. Afr. 164. T. 59. cum Varietatibus.

Tot dit Gewas, dat onder den naam van **III.**
Knobbelwortelige Kaapse Plant, die naar 't St. **AFDEEL.**
 Jakobs Kruid gelykt, door BREYN afgebeeld **XVII.**
 is, wordt t'huis gebragt de *Solidago* met lang- **HOOFD-**
 werpige getande gladde Bladen en groote Kroon- **STUK.**
 tjes - Bloemen, van den Hoogleeraar J. BUR- **Vierde**
 MANNUS. Deeze laatste is een Heester, **Rang.**
 groeiende in de Kloven der Rotsen, en dikke
 Takken hebbende, aan welken de Bladen, by-
 na als in sommige Soorten van Sedum, trop-
 wyze voortkomen, gelykende, door hunne
 Tandjes, veel naar die van Hulst. Uit het
 midden der Bladen schieten lange Bloemst-
 gels, die zig boven in dikke eenbloemige
 Steelen, Kroontjeswys', verdeelen. De Kelk
 is als gezegd is, maar het Zaad aanmerkelyk
 gepluisd.

Uit de gezegde Afbeeldingen blykt, dat 'er
 een groot verschil van Gestalte plaats heeft in
 dit Gewas, mooglyk veel van de Groeiplaats
 afhangerende. In het Kruidboek van OLDEN-
 LAND komen van het Kruidige Verscheiden-
 heden voor, die de Wortelbladen gevind heb-
 ben, of de Bladen geheel Eyrond, of ten uiter-
 ste final en Linaal, of Lancetvormig getand
 en ongetand; van het Heesterachtige met de
 Bladen overhoeks, Lancetvormig en getand, of
 de getropte Bladen Lancetvormig, byna onge-
 steeld. De Bloemsteelen, en de Bladen by de-
 zelve, zyn dikwyls gepaard en de Kelken som-
 tyds in vyven gedeeld.

I 5 (2) Ot-

III. (2) *Othonna met Liniaale gevinde, eeniger-*
 AFDEEL. maate getands Bladen.
 XVII.

HOOFD- Deze Soort, naar de Fluweelbloemen gely-
 STUK. kende, munt uit door haare kleinte en fynbla-
 II. digheid. De Steng is Draadachtig en bogtig ;
Othonna
Tagetes.
 Fynbladi- de Kelk Bekerachtig, aan den Mond met on-
 ge. gevaar veertien Tandjes , en zy heeft veele
 Straalblommetjes.

III. (3) *Othonna met de Bladen Vinswyze in lan-*
Pectinata.
 Alstbladi- ge smalle Slippen verdeeld.
 ge.

Door COMMELYN is deeze als een mede-
 Soort van *Jacobæa* aangemerkt , en , zo als de-
 zelve in de Hortus Medicus uit Zaad was voort-
 geteeld , beschreeven. De Steng is een Vin-
 ger dik , met Lidtekens der Bladen , en ver-
 spreidt zig in gryze Takken , met Bladen naar
 die van de Kroontjes draagende Alst gelykende
 en grys. Uit het end der Takken komen Stee-
 len voort met een groote geele samengefelde
 Bloem , en daar op volgen gepluisde Zaadjes.
 De Reuk der Bladen , zegt hy , is als die van 't
 Loof der geele Wortelen en de Bloemen stinken.

(4) Ot-

(2) *Othonna* Fol. Linearibus pinnatis subdentatis. *Tagetes*
minimus tenuiter diviso Folio. BREYN *Prodr.* II. p. 101. *Chry-*
santh. Afric. pumilum &c. RAJ. *Suppl.* 212.

(3) *Othonna* Fol. pinnatifidis , Laciniis Linearibus paralle-
 lis. *H. Cliff* 419. *R. Lugdb* 179. MILL. *Dict.* T. 194. f. 2.
Jacobæa Africana Frutescens Fol. Absynth. umbelliferi incanis.
 COMM. *Hort.* II. p. 137. T. 69. β . *Jacobæa* Absynthites,
 tomentosis Cincraniz foliis , Ethiopica. PLUK. *Alm.* 106.

(4) *Othonna met de Bladen Vinswyze in smalle Slippen verdeeld; de Stengen met ruige Knietjes.*

III.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

Dat Afrikaansche Gewas, ook in de Stads Kruidtuin alhier geteeld, aan 't welke de beroemde COMMELYN, wegens deszelfs breed Gesternd Zaadhuisje, een byzonderen naam gegeven hadt, maakt deeze Soort uit. Hier wordt ook t'huis gebragt de *Heesterachtige Afrikaansche Jacobæa*, met Bladen van Averoon of Zec-Venkel, door VOLCKAMER van dien Hoogleeraar ontvangen, en welker Afbeelding aanmerkelyk verschilt, niet alleen, maar in welker beschryving van zulk een Zaadhuisje geen het minste gewag gemaakt wordt. Die Neuremburgse Doktor zegt alleen, dat het bruine, naakte Zaadjes, onder Pluis verschoolen, voortbrengt. Zyne Afbeelding houdt BERGIUS voor beter dan die van COMMELYN, doch merkt aan, dat dit Gewas niet in 't Geslagt van *Othonna* plaats kan vinden, dewyl de Kelk veelbladig is. Hier op antwoordt de Ridder niet, die hetzelfde daar toe betrokken hadt.

IV.
Othonna
Abrotani-
folia.
Averoon-
bladige.

(4) *Othonna* Fol. multifido-pinnatis Linearibus, Caule Gemiculis vilosis. R. *Lugdb* 380. *Cineraria Abrotanifolia*. BERG. *Cap.* 292. *Asteroplatycarpus Afr.* Frutescens &c. COMM. *Hort.* II. p. 63. T. 32. *Jacobæa Afr.* Frut. Fol. *Abrotani*, major & minor. VOLCK. *Nor.* 225. RAJ. *Suppl.* 179. PLUK. *Phyt.* 323. f. 2. *Conyza montana Frutescens*, SEB. *Mus.* II. T. 23. f. 6.

II. DEEL. VI. STUK.

III. hadt. De door zyn Ed. aangehaalde *Berg-*
 AFDEEL XVII. *Conyza* van SEBA heeft, volgens de Afbeel-
 HOOFD- ding, weezentlyk den Kelk eenbladig; doch
 STUK. de Bladen zyn meer overeenkomstig met de
Vierde voorgaande van COMMELYN. Volgens VOLC-
Rang. KAMER zou dit Gewas wel twee en door den
 tyd meer Ellen hoog groeijen; te weeten zy-
 ne groote; want de kleine, die het Loof fyn
 als Venkelbladen heeft, schynt daar van te
 verschillen. Nogthans is het de Afbeelding
 daar van, die BERGIUS bedoelt, zeggende
 dat de Vinnetjes of Snipperingen der Bladen
 Draadachtig dun zyn.

V.
Othonna
Coronopi-
folia
 Herts-
 hoornbla-
 dige.

(5) *Othonna met de onderste Bladen Lancet-*
vormig onverdeeld, de bovensten Tands-
wyze uitgehoekt.

De Heesterachtige Afrikaansche *Jacobæa*,
 met Bladen die naar Herts-Hoornen gelyken,
 van COMMELYN, is deeze, insgelyks in on-
 ze Akademie-Tuinen bekend. Dezelve heeft
 een Stammetje somtyds een Voet hoog, met
 lange Takken; de Bladen een Duim lang,
 van boven Afchgraauw, van onderen Wollig;
 de Bloemen geel en daar op volgen Zaaden
 met Pluis gekroond.

(6) Ot-

(5) *Othonna Fol. infimis Lanceolatis integerrimis, superioribus sinuato-dentatis. H. Cliff. 419. R. Lugdb. 179. Jacobæa Africana Frutescens Coronopi folio, COMM. Hort. p. 139. T. 79. RAJ. Suppl. 175.*

- (6) *Othonna met Lancetvormige, drieribbigē, effenrandige Zaaden; de Steng laag Heesterachtig kruipende.* III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

't Gewas van deeze bestaat uit kleine groene, leggende, enkele Takjes, met drieribbigē Sappige Blaadjes, alles Zeegroen en de Bloemen geel, wier Steeltjes lang, van boven verdikt en Pypachtig zyn, de Kelken meest in vyven of zesfen gedeeld. Het Zaadkuifje is wit en lang. Het bloeit byna het geheele Jaar, doch brengt in Europa, gelyk veele anderen, geen ryp Zaad voort. Dus beschryft de Heer GOUAN deeze Soort, die in de Koninglyke Tuin te Montpellier overwinterde in de open Lugt. De aangehaalde *Afrikaanse Heesterachtige geele Aster* met Bladen van *Thymelæa*, van RAY, schynt veel sterker van Gewas te zyn.

- (7) *Othonna met Lancetvormige, effenrandige, eenigermaate Vleezige Bladen, de Steng regtopstaande.* VI.
VII.
Othonna
Cheirifolia.
Smallbladi-
ge.

Deeze gelykt veel naar de voorgaande, maar groeit vier Voeten hoog en staat regt overend, zegt LINNÆUS.

(8) Ot-

(6) *Othonna* Fol. Lanceolatis trinerviis integerrimis, Caule Suffruticoso repente. R. *Lugdb.* 179. DU HAM. *Arbr.* II. p. 94. T. 17. GOUAN *Monsp.* 464. Aster Fruticosus Africanus luteus, Fol. Thymelææ. RAJ. *Suppl.* 167. MILL. *Id.* 245. f. 1.

(7) *Othonna* Fol. Lanceolatis integerrimis subcarnosis, Caule erecto. Mant. 118. H. *Cliff.* 419. R. *Lugdb.* 179. MILL. *Id.* 263. T. 245. f. 2.

II. DEEL. VI. STUK.

III. (8) *Othonna met Lancetvormige, gladde, om-*
 AFDEEL. *vattende Bladen en gepluimde Bloemen.*
 XVII.

HOOFD- De Heer BERGIUS heeft deeze Soort Klein-
 STUK.

VIII. *bloemige* getyteld; om dat de Bloemen kleiner
Othonna zyn dan in de anderen. Zy heeft de Bladen
Parviflo Piekachtig van figuur, de Steng omvattende,
 ra. Kleinbloemige. styf en Zeegroen, zynde deswegen *Senecio ri-*
gens genoemd geweest. Met twee, drie of vier
 Stengen schiet het Gewas uit den Wortel tot
 twee Ellen hoogte, zo VOLCKAMER aan-
 merkt.

IX. (9) *Othonna met Draadachtige Vleezige Bla-*
Tenuis
fina. *den, de Steng Heesterachtig.*
 Dunbladi-

ge. Dit Gewas, een Steng van twee Voeten
 Pl. XXXIII. of langer hebbende, hadt onze Ridder lang
 Fig. 2. gekweekt, zonder dat het heeft willen bloei-
 jen. Het schein echter zyn Ed. hier t'huis te
 hooren, niettegenstaande de Heer MILLER
 hetzelfde, wegens de Gestalte, tot de Crasfu-
 laas betrokken hadt.

Tot geen ander Geslagt schynt, wegens den
 eenbladigen Kelk, en tot geen andere Soort,
 wegens de smalheid der Bladen, betrokken
 te

(8) *Othonna* Fol. Lanceolatis glabris amplexicaulibus, Flor.
 Paniculatis. BERG. Cap. 335. Mant. 289. *Senecio rigens*. Sp.
 Plant. 1224. Jacobæa Afr. Frut. Folio longiore glauc. COMM.
 Hort. II. p. 143. T. 72. VOLCK. Nor. T. p. 226.

(9) *Othonna* Fol. Filiformibus carnosis, Caule Fruticoso.
 Mant. 118. *Crasfia* Frut. Fol. longis teretibus alternis, Caule
 Frut. ramoso. MILL, Dick. T. 8. FLUK. Phyt. T. 319. f. 5.

te kunnen worden het Gewas, waar van ik ^{III.}
 in *Fig. 2*, op *Plaat XXXIII*, de Afbeelding ^{AFDEEL.}
 gegeven heb. De Steng of Tak van 't zelve ^{HOOFD-}
 is geheel Houtig en dik, met een geele Schors, ^{XVII.}
 overhoeks dicht bezet met zeer dunne Bladen, ^{STUK.}
 van drie of vier Duimen lang, vertoonen- ^{Vierde}
 de zig als gladchtig, en sommigen hebben ^{Rang.}
 zydelingse Uitwasjes. Hier en daar geeft
 deeze Steng, Kranswyze, eenige Bloemstee-
 len uit, die niet minder dun en lang zyn
 dan de Bladen, allen zeer weinig uitgebreid.
 Aan 't end van ieder Bloemsteel is een eenbla-
 dige Kelk, ten halve verdeeld in veele Punten,
 op wiens Schyf of Stoel, die wel in Hokjes
 als een Honigraat verdeeld, doch niet Kaffig en
 dus naakt is, de Tweeslagtige Blommetjes geplant
 zyn. Het Vruchtbeginzel van deeze heeft een
 Wollig bekleedzel, en is van boven met korte
 Pluimpjes voorzien, welke als tot een Kelk
 voor het Blommetje verstrekken, gelyk men
 ziet by *e*, alwaar hetzelfde, in langte eens ver-
 groot, is voorgesteld; zo ook een Vrouwelyk
 of Straalblommetje van den Omrek, by *f*:
 maar by *g* is een Tweeslagtig Blommetje, op
 zig zelf, viermaal in langte, en dus in Lighaa-
 melyke grootte vierenzestig maal vergroot zyn-
 de, verbeeld, om den Styl en de Meelknopjes
 of Vruchtmaakende deelen van dit Gewas te ver-
 tegenwoordigen. Wat zekere witte Wolligheid
 en bruine Vliesjes, Tropswyze aan den Tak
 zittende, betekenen, en of die aan denzelven

na.

III. natuurlyk dan onnatuurlyk zyn, en van zekere
 AFDEEL. Infekten of Schildluizen afkomstig, is my dui-
 XVII. HOOFD- ster (*).
 TUK.

X. (10) *Othonna met Ovaale eenigermaate ge-
 Othonna tandende Bladen, de Steng Heefsterachtig.
 Frutescens. Heefsterige.*

't Gewas van deeze, in de Akademie-Tuin te Upsal geteeld, hadt een Steng van een Voet hoogte in 't eerste Jaar, die rond was en glad: de Bladen geleeken naar de Steng-Bladen van Witte Kool, stomp-Eyronde zynde met een klein Steeltje, en aan 't end een Puntje, dik en sappig, de ondersten ongetand, de middelsten een weinig, de bovensten met veele Tandjes. Op 't end van de Steng kwamen eenige Draadachtige, regtopstaande Bloemsteelen voort, ieder met ééne Bloem, die een Rolronden, stompen, gelyken Kelk hadt, in agten verdeeld, en een Krans van agt geele Straalen, eens zo lang als de Kelk, aan 't end byna drielandig, met twee Lancetvormige korte Stempels, zynde de Schyf ook geel. De Zaadjes der Straalblommetjes hadden een overvloedig Haairig Pluis, van langte als de Kelk.

Waarom deeze, in 't byzonder, den naam van

(* Zonderling is 't, dat in de Vierde Soort, by VOLCKAMER, zig iets dergelyks openbaart.

(10) *Othonna* Fol. Ovalibus subdentatis, Caule Frutescente. *Mant.* 288. *Cineraria Othonnites. Sp. Plant.* 1244. *Jacobæa Afr.* Frutescens crassis & succulentis Foliis. *COMM. Hort. II.* p. 147. T. 76 *Solidago Afræ Frutescens Fol. crassis dentatis.* *VAILL. Mem.* 1720.

van *Heesterige* vocre, terwyl anderen veel fterker van Gewas fchynen te zyn, is my duidter. Ook zie ik niet, dat die van **PLUKENETIUS**, welke *Chryfanth met Hemelſteutels-Bladen* getyeld wordt, wegens den naam hier meer behoore, dan tot de Derde Soort van 't voorgaande Geflagt, aangemerkt hy dezelve den bynaam van *Oſteocarpon*, dat is Beenzaadig, geeft. 't Verſchil van deeze met de volgende is aanmerkelyk.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Vierde
Rang.

(II) *Othonna met langwerpige effenrandige Bladen, de Steng Boomachtig, Vleezig, met gewolde Lidtekens.*

XI.
Othonna
Arbores-
eens.
Boomach-
tige.

Het Gewas, dat hier bedoeld wordt, was in de Elthamſe Tuin, vyf Jaaren oud zynde, maar een Boompje van een Voet hoog, bloeiende aldaar, in 't jaar 1729, in het Winterhuis. De Stam van 't zelve was een Vinger dik, taay en Vleezig, gelyk in de Boomachtige Huislook, met een bleek bruinachtige Schors gedekt en hier en daar bezet met Wollige Knobbeltjes, hoedanige Wolligheid men ook waarnam aan den oirſprong der Bladen. Deeze hadden nagenoeg de gedaante van de

Bla-

(11) *Othonna* Fol. oblongis integerrimis, Caule Arborescente Carnoso, Cicatricibus Lanatis. Doria Africana Arborescens, Floribus singularibus. DILL. *Elsh.* 123. T. 103. f. 123. Cotel. *Afra Arborea* crasso Caudice, Folio Auriculæ Urſi angustiore. BOERH. *Lugd.* II. p. 288. N. 9?

K

II, DEEL. VI. STUK.

III. Bladen der Auriculaas , zogenaamd ; zynde
 AFDEEL dik en sappig , aan 't end stomp , ongekarteld ,
 XVII. wederzyds groen , maar als besprengd met
 HOOFD eenige glinsterende of Meelige Stippen. Aan
 STUK. 't end der Takken kwamen lange dunne Bloem-
 Vierde steeltjes voort , in 't midden een Vlokje , en op
 Rang. 't end een vyfdeelligen Kelk hebbende , met
 een Bloem van vyf breede , geele Spatelblom-
 metjes , in 't midden met Trechterblommetjes ;
 leverende de eerste alleen het vrugtbare Zaad
 uit , dat dik en rond was , met een kort bruin-
 achtig Zaadkuifje. Van de Blommetjes , in 't
 midden , kwamen niet dan lange , onvrugtbare
 Zaadjes , met een wit Pluis , voort.

H I P P I A.

Een naakte Stoel ; geen Zaadkuifje : de
 Zaaden zeer breed gezoomd en naakt : de Kelk
 half Klootronk en eenigermaate Schubachtig
 bekleed : tien Straalblommetjes naauwlyks zicht-
 baar en eenigermaate in drieën verdeeld ; maakt
 de Kenmerken van dit nieuwe Geslacht uit.

I. De eenigste Soort van hetzelfde (1) heeft aan-
 merkelyk gedwaald , eer zy tot deezen Zetel
Hippia *Frutescens* kwam. LINNÆUS hadtze eerst *Heesterachtig*
 Heestelige.

(1) *Hippia*. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 1324. p. 661. *Eriocephalus Pectinifolius*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 994. p. 579. *Tanacetum Frutescens*. *Sp. Plant.* 1183. *Tan.* Fol. Pinnatis integerrimis. *H. Cliff.* 398. *R. Lugdb.* 154. *Tan. Afric.* *Arborescens Lavendulæ multifido folio*. *COMM. Hort.* II. p. 201. T. 101.

tig *Tanacetum* genoemd; vervolgens overge-
 bragt in 't Geslagt van *Eriocephalus*; doch
 eindelyk oordeelde zyn Ed., dat haare byzon-
 dere Vruchtmaaking een eigen Geslagt verdien-
 de. Zy is het *Boomachtige Afrikaansche Reine-*
varen van COMMELYN, welks Loof naar dat
 van de Lavendel met gesnipperde Bladen van
 CLUSIUS, zegt hy, veel gelykt. De Bladen
 waren, op ieder zyde, als een Kam verdeeld.
 In de Amsterdamsche Tuin maakte het, volgens
 dien Autheur, een Stam of Steng van zes of
 zeven Voeten hoogte, rond en met een brui-
 nen Bast bekleed, van boven Takken uitgee-
 vende, die aan 't end Wollig waren en zig in
 Kroontjes verdeelden van geele Bloemen, heb-
 bende het Loof den Reuk en Smaak van het
 gewoone Reinevaren. Dien zelfden Reuk word
 ik nog eenigermaate gewaar in de Bloemen van
 een gedroogden Tak van dit Gewas, byna an-
 derhalf Voet lang, van de Kaap overgebracht,
 en in myne Verzameling berustende.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Vierde
 Rang.

ERIOCEPHALUS. Wolkop.

In dit Geslagt, dat zynen naam van de Wollig-
 heid der Bloemhoofdjes ontvangen heeft, zyn
 de Kenmerken; een eenigermaate Haairige Zaad-
 stoel; het Zaad zonder Pluis; de Kelk uit tien
 gelyke Blaadjes bestaande, en vyf Straalblom-
 metjes.

Het heeft twee Soorten, beiden van de
 K 2 Kaap

III. Kaap afkomstig , in beiden Heesterachtig ,
 AFDEEL. als volgt.
 XVII.

HOOFD- (1) Wolkop met geheele en verdeelde Bladen,
 STUK. de Bloemen aan Tuiltjes.

i.
*Eriocepha-
 lus Africa-
 nus.*

Getuilde.

Deeze Soort is in naauwkeurige Afbeelding
 gebracht door den geleerden DILLENUS. Zyn
 Ed. merkt aan , dat het Gewas gewoonlyk Hee-
 sterachtig opschiet tot twee of drie Ellen hoog-
 te , maar dat het , wanneer men 't opsnocit , een
 taamelyk groot Boompje wordt , dewyl de Sten-
 gen Houtig zyn. De Takken zyn Bondelswy-
 ze begroeid met Zeegroene Bladen , van eenen
 Kruidrigen Reuk en Smaak , de buitensten kor-
 ter en doorgaans in drieën , de binnensten lan-
 ger en niet verdeeld. De Bloemen , by Tuil-
 tjes , van zes , zeven of agt , op den Top voort-
 komende , bestaan ieder uit drie , vier , of vyf ,
 korte breede Spatelblommetjes , en zes , zeven
 of meer Trechterblommetjes , die het midden
 beslaan , zynde beiden begreepen in twee Kel-
 ken , de buitenste zo wel vyfbladig als de bin-
 nenste , waar tusfchen een witte Wolligheid is
 vervat. Van de Spatelblommetjes alleen komen
 goede Zaadjes , zynde die der Trechterblom-
 metjes fchraal en onvrugbaar.

(2) Wol-

(1) *Eriocephalus* Fol. integris divisisque Floribus Corymbo-
 sis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 994. p. 579. *Veg.* XIII. p. 662. *H.*
Cliff. 424. R. *Lugdb.* 178. *Erioceph. sempervirens*, Fol. fas-
 ciculatis & digitatis. *DILL. Elth.* 132. T. 110. f. 134. *Abro-*
tanum Afr. Fol. tereti tridentato. *WALTH. Hort.* I. T. 1.

(2) Wolkop met *Liniaale onverdeelde Bladen*, III.
de Bloemen aan Trosjes. AFDEEL.

Deeze heeft de zelfde Gestalte, maar alle XVII.
 Bladen zyn onverdeeld en de Bloemen hangen HOOFD-
 Troswyze aan Steeltjes korter dan de Kelk, STUK.
 die insgelyks dubbeld is, en ook eene aanmer- II.
 kelyke Wolligheid tusfchen zyne verdubbeling Racemosus.
 bevat. Straalbloemen waren 'er niet aan ge- Getroste.
 zien.

V Y F D E R A N G.

Afgezonderde Veelwyvery.

Deeze heeft plaats, wanneer verscheide
 Kelkjes, die ieder één of meer Blommetjes
 en derzelve Vrughtbeginzels bevatten, geza-
 melyk in een gemeene Kelk begreepen zyn,
 maakende duste famen, als 't ware, één Bloem
 uit. Zy bevat zes Geslagten, onder welken
 vier hier t'huis gebragt moeten worden, als
 voor eerst dat van

E L E P H A N T O P U S. Olyphants - Poot.

In het byzondere Kelkje van deeze zyn vier
 Tweeslagtige Spatelblommetjes vervat: de Stoel
 is naakt: het Zaadkuifje Borstelig.

Twee Soorten, beiden Indische Gewasfen,
 komen in dit Geslagt voor, naamelyk

(1) Oly-

(2) *Eriocephalus* Fol. Linearibus indivisis, Flor. Racemosis.
Am. Acad. VI. Afr. 87. *Abrotanum* Afr. Fol. *Argenteis an-*
gustis, Flor. spicatis. *RAJ. Suppl.* 233.

K 3

N. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.

(I) Olyphants-Poot met langwerpige ruuwe
Bladen.

HOOFD-
STUK.

Elephantopus scaber.
Ruuwe.

Deeze Soort zou eigentlyk den Griekfchen Geslagtnaam, door den beroemden VAILLANT in trein gebragt, welke *Olyphants-Poot* betekent, mogen voeren. Dezelye strekt tot navolging van den Malabaarsen naam *Ana-Schovadi*, betekeneude den Voetftap van een Olyphant, welken de Bladen van dergelyk Gewas, door hunne figuur, zouden uitdrukken. Dat is evenwel het zelfde Gewas niet. Het tegenwoordige groeit byna in de gedaante van Bernagie, anderhalf of twee Voeten hoog, met een ftyve ruige Steng, en de Bladen ook zeer ruig, eenigermaate geplooid en gekarteld. Uit derzelver Oxelen komen Steelen voort, met Bloemhoofdjes, die in Bladertjes vervat zyn, bestaande uit afgezonderde Kelkjes van ftekelige Schubben, welke ieder drie, vier of vyf, paarschachtige Trechter-Blommetjes, welke zeer diep ingefneeden zyn, bevatten (*). Dezel-

(I) *Elephantopus* Fol. oblongis scabris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 997. p. 580. *Veg.* XIII. p. 663. *H. Cliff.* 390. *H. Ups.* 147. GRON *Virg.* 176. R. *Lugd.* 131. *Elephantopus erectus* &c. BROWN *Jam.* 312. *Elephantopus Conyza folio.* DILL. *Elib.* 126. T. 106. f. 126. *Bidens Frutescens* &c. BREYN. *ic.* T. 24. *Echinophora Indica affinis* &c. PLUK. *Alm.* 132. T. 388. f. 6. *Ana Schovadi.* *Hert. Mal.* X. p. 13. T. 7. BURM. *Fl. Ind.* p. 185.

(*) DILLENIUS, van wien ik de befchryving ontleend heb, zegt, dat het waare *Flosculi* zyn, en ik houdze ook voor

zelve zyn Tweeflagtig, en hebben een Vrugt- ^{III.}
 beginzel met witte drooge platte Puntjes, in ^{AFDEEL.}
 plaats van Pluis, gekroond. De *Heesterachtige* ^{XVII.}
Bidens van BREYN, en de *Indifche Scabio-* ^{HOOFD-}
fa van BONTIUS, fchynen nader met het Ma- ^{STUK.}
 labaarfe Gewas, voorge meld, te ftrooken. ^{17. fde}
 Rang.

(2) Olyphants - Poot *met Eyronde Wollige* ^{II.}
Bladen. ^{Tomento-}
^{fus.}
 Wollige.

Deeze, in de Westindiën en in Virginie
 groeiende, verfchilt niet uitermaate van de
 voorgaande Soort. De Bladen gelyken veel
 naar die van het Kruid, dat men *Primula*
Veris noemt, waar van die van de andere ook
 niet grootelyks verfchillen; en de Gefalte is
 byna de zelfde. Alleen zyn de Bladen wat
 ronder en niet zo ruuw.

O E D E R A.

De byzondere Kelkjes zyn in dit Geflagt
 veelbloemig; bevattende Trechterblommetjes
 die tweeflagtig zyn en één of twee Vrouwe-
 ly-

voor zodanigen, offchoon de Verdeelingen der Blommetjes
 zo ongelyk zyn, dat LINNÆUS dit Gewas als een voorbeeld
 heeft aangehaald, waar door het volftekte onderscheid, tus-
 fchen de *Flores Flosculosi* en *semiflosculosi* van TOURNEFORT,
 zou verdwynen. Zie GMEL. *Flor. Siber.* Tom. II. Præf. p.
 VI.

(2) *Elephantopus* Fol. ovatis tomentosis. GRON. *Virg.* 115.
 Elephant. erectus hirsutus &c. BROWN. *Jam.* 311.

K 4

III. lyke Spatelblommetjes ; de Stoel is Kaffig en
 AFDEEL. XVII. het Zaadkuifje bestaat uit verscheide Kafjes.
 HOOFD- Het is benoemd ter Eere van den Deenschen
 STUK. Hoogleeraar in de Kruidkunde, den Heer OEDERUS,
 I. en bevat maar ééne enkele Soort (1),
 Oedera van de Kaap afkomstig, welke te vooren *Kaapsch*
 Prolifera. *Buphthalmum* is getyeld geweest. Wat de
 Kinderende, reden zy van den tegenwoordigen bynaam, die
 ten opzigt van sommige Bloemen, gelyk van
 de Madelieven en anderen, zeer gebruikelijk
 is, doch in de Stengen en Takken een andere
 betekenis heeft (*), begryp ik uit de be-
 schryving niet. Mooglyk ziet het op de groei-
 jing der Bladen, die alleenlyk aan de toppen
 der Takken zig groen bevinden zouden, zynde
 het overige met Lidtekens der afgevallene
 of met dorre Bladen bedekt.

't Gewas heeft een Heesterachtige samenge-
 stelde Steng en opstygende Takken. De Bladen
 zyn gepaard, ongesteeld, smal, spits, gesleufd,
 omgekromd, op zyde met Tandjes of Haairtjes.
 Aan 't end komen ongesteelde Bloemen voort,
 welke Kelken hebben van Lancetvormige Blaad-
 jes, breeder dan die van de Steng. De Straal-
 blommetjes zyn eens zo lang als de Schyf, van
 boven geel, van onderen paarsch; de middel-
 sten

(1) Oedera. *Syst. Nat.* XII. *Mant.* 291. *Veg.* XIII. *Gen.* 1325. p. 663. *Buphthalmum Capense.* *Sp. Plant.* 1274. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 76. *BERG. Cap.* 297.

(*) *Caulis prolifer, ex apicis centro emittens tantum Ramos.* *Pinus. Philos. Bot.* p. 49.

ften Tweeflagtig, doch omringd met andere III. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK. Vrouwelyke Blommetjes, die zo wel een Vrugt- beginzel hebben als de Tweeflagtigen.

S T O E B E. Stebe.

Vyfte Rang.

De byzondere Kelkjes zyn, in dit Geslagt, eenbloemige, of bevatten ieder maar één Blommetje, dat Trechterachtig en Tweeflagtig is; de Stoel naakt; het Zaadkuifje uit Pluimpjes bestaande.

Het voert den Griekfchen naam, die op eenige Soorten van Gewasfen is toegepast, welke nu meest tot het Geslagt van *Centaurea* betrokken zyn; moettende dezelve dus uitgesproken worden; gelyk men die Gewasfen, in 't Hollandfch, ook plagt te noemen *Stebenkruid*. Vier Soorten, altemaal Kaapfche, komen 'er van voor, als volgt.

(1) Stebe met Haakig omgekromde naakte Blaadjas.

I. *Stæbe*
Ethiopica,
Ethiopi-
sche.

De Bladen van deeze zyn Elsvormig, omgekruild, agterwaards krom, ftyf, en als die van den Geneverboom fteekende, glad, behalve aan het Grondftuk. De Afrikaanfche *Heesterachtige Conyza*, met Haakige gryze Hey-Blaad-

(1) *Stæbe* Fol. recurvato-uncinatis nudis. *Syst. Nat.* XII. *Mant.* 481. *Veg.* XIII. *Gen.* 1001. p. 664. *H. Cliff.* 390. *Conyza* Afr. *Frutescens*, Fol. *Ericæ*. *TOURNF. Inst.* 455. *Helichrysoïdes Juniperi foliis*. *VAILL. Mem.* 1719. p. 393.

K 5

III. **AFDEFL.** XVII. **HOOFDSTUK.** *Vyfde Rang.* Blaadjes van OLDENLAND, als ook de *Helichrysoïdes* van VAILLANT met menigvuldige haakige Bladen als van den Geneverboom en Bloemen aan de Topjes der Takken, wordt hier t'huis gebragt. De gemeene Kelk bestaat uit Elsvormige Schubben, die den Stoel rondom bekleeden; de eigen Kelk is vyfbladig, enkeld in ieder Schub van den anderen begreepen, en begrypt één Blommetje, 't welk Trechterachtig is en Tweeflagtig, behalve de Meeldraadjes en Knopjes een Styl bevattende met een spitfen tweedeeligen Stempel: de Zaaden zyn langwerpig, met een lang gepluimd Zaadkuifje.

II. *Stæbe Ericoides. Heyachtige.*

(2) *Stæbe met omgekromde gryze Blaadjes en twee ongelyke Blommetjes by een.*

Deeze is *Heyachtig Eupatorium* door BREYN getyteld, die 't zelve redelyk wel afbeeldt. Het is een krom Heyachtig Heeftertje, digt bezet met finalle, spitse, kromme, gryze Blaadjes, hebbende ongesteelde Bloemhoofdjes aan 't end der Takken, wier gemeene Kelk geschubd, een weinig rappig is en veelbloemig, bevattende tien byzondere Kelkjes, die Rolrond zyn, ieder met twee Blommetjes, het eene Trechter-, het andere Spatelvormig. Het eerste is Tweeflagtig, het andere heeft geen Kunne.

(2) *Stæbe Fol. recurvatis incanis, Corollis bifloris difformibus* BERG *Cap.* 339. *Mant.* 574. *Eupatorium Ericoides* Cap. B *Spe.* BREYN *Cent.* 140. T. 69. MORIS. *Hist.* III. p. 97. S. 7. T. 18. f. 10.

Fig. 1.

Fig. 3.

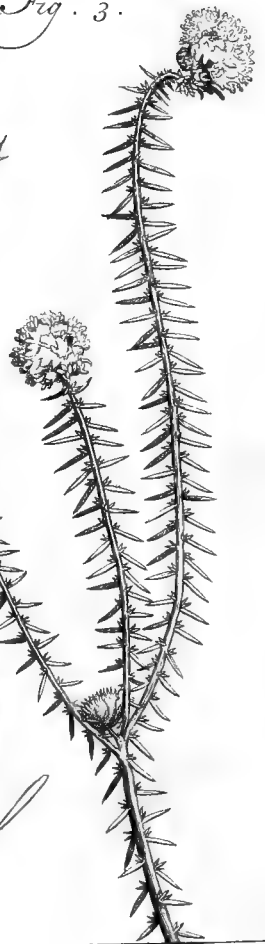

Fig. 2.

Fig. 2.

ne. Het Zaadkuifje is ongesteeld, gepluimd; III.
AFDEEL.
XVII.
de Stoel Wollig. HOOFD-
STUK.

(3) Stebe met omgekantelde Blaadjes, die aan de eene zyde Wollig zyn, en leggende Stengetjes. III.
Stæbe
prostrata.
Hurkende.

Deeze heeft de Stengetjes Draadchtig dun, eenigermaate Houtig, neerhurkende, bepaald Takkig, aan de toppen Afchgrauw, van grootte als de Wilde Thym, en overhoekse ongesteelde, ovaale, zeer spitse Blaadjes, van grootte als die van 't Duizendgrein, van boven wit Wollig, van onderen naakt, omgekromd en zodanig omgekanteld, dat de Wollige zyde de onderste worde. Zy draagt enkele Bloemhoofdjes, die ongesteeld zyn, van grootte als een Erwt, aan 't end der Takjes.

(4) Stebe met Schubs wys' aangedrukte Blaadjes. IV.
Stæbe Gna-
phaloides.
Schoone.

De beschryving van deeze, onder den naam van *Seriphium Corymbiferum* voorgesteld, door den Ridder, was als volgt: „ De Stengen Heesterachtig, Kroontakkig, Rysachtig, anderhalf Voet lang, met Draadachtige Takjes, die door aangedrukte Blaadjes bedekt zyn. „ De PL. XXXIV.
Fig. 1.

(3) *Stæbe Fol. resupinatis hinc tomentosis, Caulibus prostratis. Mant. 291.*

(4) *Stæbe Fol. imbricatis appressis. Stæbe Gomphrenoides. BERG. Cap. 336. Seriphium Corymbiferum. Mant. 119. Gnaphalium niveum, Sp. Plant. 1192.*

III. „ De Blaadjes Lancetvormig Eyronnd , onge-
AFDEEL „ steeld , op de kant gehaaird , van buiten
XVII. „ naakt , van binnen Wollig , overendstaande ,
HOOFD- „ digt tegen de Takjes aangedrukt. De Bloem-
STUK. „ hoofdjcs aan 't end , half Klootronnd , wit ,
Vyfte „ uit veele Kelkjes samengehoopt , maaken
Rang. „ ongesteelde Tropbloemen , die ongeftraald
 „ zyn , samengefteld uit gefchubde Kelkjes ,
 „ die glad en wit zyn , van Lancetswys' Els-
 „ vormige Schubbetjes. Dezelfen bevatten
 „ één wit Blommetje en witte Meeldraadjes ,
 „ zynde het Zaad gekroond met zes gepluimde
 „ Borfteltjes en de Gestalte is als die van het
 „ Kaapfche Xeranthemum.”

In het weezentlyke der Gestalte van 't Ge-
 was , als ook wat de Blaadjes en Bloem aangaat ,
 komt met deeze Soort volmaakt overeen , dat
 Takje uit myne Verzameling van Kaapfe Plan-
 ten , 't welk in *Fig. 1* , op Plaat XXXIV , na-
 tuurlyk is afgebeeld. Zelfs ziet men hier die
 groeiing der Takjes plaats hebben , uit hoofde
 van welke zy *Proliferi* genoemd worden door
 den Ridder. Niet minder strookt hier de *Stæbe*
Gomphrenoides van den Heer BERGIUS , die
 zegt , dat derzelver Steng Kroontjes van Tak-
 ken uitgeeft , en aan de Blaadjes de grootte van
 een halve Nagel , aan de Bloemhoofdjes die van
 een Kers toefchryft. De Gemeene Kelk , zegt
 zyn Ed. , bestaat uit Blaadjes , welke naar die
 der Takken gelyken. Dit heeft plaats in de
 myne : de Eigen Kelk uit omtrent tien Schub-
 betjes ,

betjes, die smal, spits, Kaffig, geelachtig wit, **III.**
 opstaande, Schubachtig geplaatst en ongelijk **AFDEEL.**
 zyn, naar onderen verkleinende. De vergroote **XVII.**
 Afbeelding van een zodanig Kelkje, uit één **HOOFD-**
 myner Bloemen van dit Takje, by *a*, wyst zulks **STUK.**
 aan. Het Blommetje, hier in begreepen, is by *b*
 afzonderlyk voorgesteld, dat eenbladig en *Vyfte*
 Trechtervormig is, met een Cylindrisch Pypje, *Rang.*
 en den Mond in vyven gedeeld heeft met spitse
 Slippen. Het rust op een Vruchtbeginzel, af-
 zonderlyk by *c* vertoond, dat stomp Eyronde,
 Hoekig, van boven gezoomd en gekroond is
 met vyf Borsteltjes of Haairtjes, die een Sten-
 getje hebben, dat van boven in Pluimpjes uit-
 loopt, zynde meer dan eens zo lang als 't
 Vruchtbeginzel. De Schubbetjes van het by-
 zondere Kelkje zyn geelachtig wit en de Mond
 der Blommetjes is ros van Kleur, 't welk de
 Hoofdjes niet onbevallig maakt. De figuur der
 Kelkblaadjes en derzelver Haairigheid op de kant
 is by *d*, alles met aanmerkelyke Vergroo-
 ting, voorgesteld, gelyk uit de kleinheid van de Blom-
 metjes in de Hoofdjes blykt.

Tot deezen zelfden Rang behoort een Kaapsch
 Heeftertje, uit myne Verzameling, dat een
 Bloem heeft uit geheel afgezonderde Blomme-
 tjes bestaande, en tot geen der Geslagten van
 deezen Rang betrokken kan worden. Ik geef
 'er, aangezien de naam van mynen onlangs over-
 leeden Vrind, Doktor BASTER, niet onver-
 diend in de Kruidkunde, thans uitgevallen was,
 ge-

III. gelyk ik bevoorens op zyn plaats gemeld heb*,
 AFDEEL. XVII. ter zyner roemwaardige nagedagtenisse den naam
 HOOFD aan van

STUK

B A S T E R I A.

Vyfte

Rang

* Zie II. De Kenmerken zyn: eenbloemige Kelkjes :
 D. V. ST. de middelsten Tweeflagtige Blommerjes be-
 bl. 228. vattende , die met Vrouwelyke omringd zyn ;
 en ongekuifde Zaadjes , ieder in een Vliezig
 Celletje beslooten.

Basteria
aculeata.
 Gedoorn-

de.

Pl. XXXIV

Fig. 2.

Het Gewas in *Fig. 2*, op de zelfde Plaat,
 naar 't Leven vertoond, heeft een ronde, Afch-
 graauwe, taamelyk gladde, doch overlans een
 weinig uitgegroefde Houtige Steng, die zig Gaf-
 felswyze in Takjes verdeeld; welke Takjes,
 overhoeks en zeer ruim, bezet zyn met Lan-
 cetvormige gladde Bladen, ongeveer een Duim
 lang, geribd, taamelyk dik, wederzyds begroeid
 met weinige, zeer lange, geelachtige, styve,
 spitse Doornjes. Op 't end der Takjes komt
 een Bloem voort, of Bloemhoofdje, welks Kelk
 Schubswyze bestaat uit Bladjes van de zelfde
 Kleur, ieder in een dikken grooten Doorn, die
 mede geel is, uitlopende. Zulks blykt duide-
 lyker uit de vergroote Afbeelding van het Bloem-
 hoofdje by *e*, 't welk ik geopend en de meeste
 Blommerjes daar uit genomen heb. Hier ziet
 men de gesteldheid der Hokjes of Celletjes,
 welke de Zaden bevatten of Vrugtbeginzels;
 zynde Vliezig en zig van boven uitbreidende

tot

tot een taamelyk grooten Kelk voor het Blommetje, dat 'er met zyn Pypje byna geheel in vervat is, doch met zyn Trechter of Mondstuk ver daar buiten uitsteekt. De gedagte Blommetjes, die ten getale van elf of twaalf, Rosgeel van Kleur, in dit Hoofdje waren, bevond ik allen tot over 't midden in vyven gedeeld te zyn, doch byna de helft waren Vrouwelyk, gelyk 'er één, geopend en vergroot, by *f* is voorgesteld, de anderen Tweeflagtig. Liever zou ik de eersten *Gelubde* kunnen noemen, dewyl zy wel een Styl, doch geen Stempel hadden, beslaande den Omtrek zonder Zaad of Zaadhuisje. De andere Blommetjes, ook geopend, waren, gelyk by *g* een derzelve ver- toond wordt, niet alleen met een Styl en Stempel, maar ook met zeer duidelyke *Antheræ* voorzien, zynde dezelve, van elkander afgescheiden, zeer langwerpig of Draadachtig, groen van Kleur, en rondom vol van een menigte Stuifmeel, dat zig ook aan den zwartachtigen Stempel openbaarde. Men ziet gezegde deelen duidelyk in het Tweeflagtig Blommetje *g*, en zulk een *Anthera* afzonderlyk by *h*, nog sterker vergroot, waar nevens de uitgesprongen Zaadjes of Vrugtbeginzels, by *i*, eens zo lang als natuurlyk, ver- toond zyn. Hier zyn dan duidelyk de Vrugtmaakende deelen van dit Gewas in Plaat gebragt.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK.
Vyfte
Rang.

ZES-

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Zesde
Rang.

Z E S D E R A N G .

Eenwyvery.

Dus wordt de gesteldheid in deeze Klasse genoemd, wanneer de Bloemen, ten opzigt van de samenvoeging der Meelknopjes, die Eigenschap bezitten, om welke zodanige Planten *Syngenesia*, dat is Samenteelige, genoemd worden, maar niet uit veele Blommetjes, *in een zelfde Kelk vervat*, bestaan. Dit laatste maakt eigentlijk de volstrekte onderscheiding tusschen deezen en den voorgaanden Rang, gelijk wy zien zullen in 't Geslacht van

S E R I P H I U M .

De Kenmerken zyn; een geschubde Kelk, bevattende een eenbladig Bloempje van geregelde figuur; waar op volgt een langwerpig Zaadje, beneden de Bloem gebooren.

Vyf Soorten, altemaal Heesterachtig en van de Kaap afkomstig, zyn 'er thans in opgetekend, naamelyk

I.
Seriphium
cinereum.
Afschkleu-
rig.

- (1) *Seriphium met enkele Bloempjes, Kranswyze geaaid en uitgebreide Blaadjes.*

Dec-

(1) *Seriphium* Flor. verticillato-spicatis unifloris, Fol. patentibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1003. p. 582. *Mant.* 481. *Veg.* XIII. p. 665. *Tamariscus Æthiopicus* Coridis Folio glabro, Herbar. *Impiæ* Capitulis in Spicam sessilibus. *PLUK. Mant.*

173.

Deeze Soort is het, waar omtrent de Francker Hovenier MEESE den Ridder doorstrykt, als had dezelve met voordagt een zelfde Gewas in twee verschillende Rang en Geslagten willen plaatzen. Hy maakte zulks daar uit op, dat hy by deeze Soort en by een Soort van *Artemisia*, waarfchynlyk de *Æthiopica* als thans de Derde zynde, gelykluidende aanhaalingen vindt, het welk, zo hy met reden aanmerkt, ook in andere Gevallen gebeurd is; doch hy fchynt niet bedagt te hebben, dat de *Synonyma* geenszins de weezentlyke Kenmerken uitmaaken, en dikwils, ten opzigt van de Deelen der Vrughtmaaking, zo duister zyn, dat men met geen mooglykheid kan bepaalen, tot welk een Geslagt de Plant, die afgebeeld of beschreeven is, behoore. PLUKENETIUS zelf verzekert, dat van dit slag van Gewassen, die zo Afchkleurig of als met Afch bestooven zyn, en Mosachtige Blaadjes hebben met geaairde kleine Bloemhoofdjes, aan de Kaap verscheide Soorten voorkomen. Zekerlyk zal LINNÆUS deeze naauwkeurig onderzocht, en de Bloem zodanig bevonden hebben, dat zy niet tot den Tweeden maar tot deezen Vyfden Rang onder de Samenteeligen behoorde (*). Ten

178. T. 297. f. 1. Frutex cinereus Muscosus &c. PLUK. *Alm.*

159. *Mant.* 85. Breynia Cineroides Capensis. PET. *Gaz.* 2.

T. 3. f. 9. Artemisia Floribus simplicibus. H. *Cliff.* 403. Sc-

riphium cinereum, BERG. *Cap.* 340.

(*) Voor 't overige kan ik, de Werken van LINNÆUS,

I

wel-

N. DEEL. VI. STUK.

III. Ten opzigt van de Gestalte komt het Gewas
 AFDEEL vry veel met het gene in *Fig. 1*, op Plaat
 XVII. XXX, hier voor afgebeeld is, overeen, en
 HOOFD- verschilt 'er ook weinig van, ten opzigt van
 STUK. de Blaadjes, maar de Takjes komen Kranswy-
 Ze 2e de ze aan den Steng voort en de Aairen zyn Vos-
 Rang. senstaartachtig, vaal of bleekrood van Kleur,
 't welk in die Takken van de myne geen plaats
 heeft. Ook zyn de Schubbetjes van den Kelk
 zeer smal, en byna Borstelachtig zegt de Rid-
 der; in de myne taamelyk breed en stomp.
 Van Blommetjes heb ik daar in geen blyk kun-
 nen vinden. De Heer BERGIUS spreekt,
 in zyne beschryving van het *Seriphium cine-*
reum, ook van dezelve niet, zo dat het twy-
 felachtig is, welke hy bedoele.

(2) Se-

welken MEESE met aanwyzing der Bladzijden aanhaalt, na-
 ziende, niet begrypen wat de Man wil zeggen. De Ridder
 heeft, 't is waar, de *Artemisia Flor. simplicibus*, (dat is Ar-
 temisia met enkelde Bloemen,) van de Kaap afkomstig, ge-
 plaatst onder de *Seriphiums*, en daar van de eerste Soort
 gemaakt; doch welk blyk is 'er, dat dit zelfde Gewas door
 zyn Ed. ook in 't Geslacht van *Artemisia* gelaten, veel min,
 dat het nog de Derde *Artemisia* zou zyn: want deeze is in
 de *Spec. Plant.* p. 345, de *Santonicum*, en in de *Syst. Nat.*
Ed. X de *Abrotanum*; beiden Gewassen, wier Groeiplaats
 in de Oosterfche Landen aangewezen wordt. Zo hy nu al
 de *Artemisia Ethiopica*, die de eerste is, gelyk ik denk,
 bedoeld mogt hebben, vervalt toch zyne zo langwylige als
 lastige Aanmerking; dewyl daar geen gelyke aanhaalingen als
 by de *Seriphium*, noch in het eene noch het andere Werk,
 zyn gebruikt. Zie MEESE over de *Syngenesia*. Lccuw. 1761.
 p. 30.

- (2) *Seriphium met zesbloemige Bloem-Aai ren, de Blaadjes gekorrelde Eyronachtig.* III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze Soort voert den naam van *Kaapse Breynia*, met witte gepluimde Hoofdjes, by PETIVER, en was *Stæbe* met eenbloemige Kelken en geaarde Bloemen, door den Hoog-leraar VAN ROYEN getyteld. Ook wordt hier t'huis gebragt de *Afrikaansche Abrotanoides* van RAY, met groote ronde Bloemhoofdjes, en Afchkleurige Mosachtige Blaadjes. 't Schynt vreemd, dat LINNÆUS de Blaadjes Draadachtig noemt, terwyl hy ze als boven bepaald hadt; doch zyn Ed. verklaart zulks met te zeggen, dat de Bloemen zydelings ongesteeld, vyf- of zesbloemig voortkomen, zyn- de geschubd met gekorrelde Blaadjes.

- (3) *Seriphium met eenbloemige Hoofdjes en geschubde Blaadjes.* III.
Seriphium
fuscum.
BRUN.

Hier moet een weezentlyke misflag begaan zyn: want de *Stæbe Ericoides* van BERGIUS, die in 't voorgaande Geslagt aangehaald was en aldaar behoort, komt hier op nieuws te

VOOR-

(2) *Seriphium* Flor. Spicatis sexfloris, Foliis granulato-ovatis. *Mant.* 481. *Stæbe* Floribus capitatis, Calycibus unifloris. *R. Lugdb.* 145. *Breynia* Capensis, Capitulis albis plumosis. *PET. Gaz.* 9. T. 5. f. 4. *Abrotanoides* Africanum. Fol. cinereis Muscosis, &c. *RAY. Suppl.* 233.

(3) *Seriphium* Floribus capitatis, Foliis imbricatis. *Mant.* 481. *Abrotanoides* Capensis *Erica* folio. *PET. Gaz.* 9. T. 5. f. 2.

L 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. voorfchyn. Zy kan hier geen plaats vinden ,
 AFDEEL. om dat de Kelkjes eenbloemig zyn in deeze
 XVII. Soort , maakende met elkander een Hoofdje
 HOOFD- uit , aan 't end der Takken , die verdraaid en
 STUK. bogtig zyn , of krom , met Afchkleurige ftompe
 Zesde Blaadjes , welke , volgens de bepaaling , Schub-
 Rang. achtig op elkander leggen. Van waar het den
 bynaam van bruin heeft , is my onbekend.

IV. (4) *Seriphium met Elsvormige verdraaide*
Blaadjes. als afwykende Schubben.
Seriphium
Gnaphaloi-
des.

Rondhoof-
 dig.

Deeze van BERGIUS , door den Ridder
 aangehaald , heeft een Heefterachtig bruin , rond ,
 Stengetje , van een Span hoog , met veele
 Kranswyze gryze Takjes ; de Blaadjes ver-
 ftrooid , Elsvormig met een spitse fcheeve Punt
 en grys , van boven met een witte Wollige
 Streep , van onderen verhevenrond en groenach-
 tig , ongesteeld , een Lyn lang , verdraaid. De
 Bloemen maaken Hoofdjes uit aan 't end der
 Takjes , die eenzaam , ongesteeld en rondachtig
 zyn , van grootte als een groote Erwt. Eenige
 Blaadjes , even als die aan de Takjes zitten ge-
 fatzoeneerd , bekleeden het Bloemhoofdje , dat
 half

(4) *Seriphium* Fol. Subulatis tortis , imbricato - patulis. Stoe-
 be Capitata. BERG. *Cap.* 338. *Mant.* 481. Abrotanoides Afri-
 cana Foliis Argenteis minoribus & brevissimis , Floribus in
 Spicas breves congestis. RAJ. *Suppl.* 233. Tamariscus Ericoides
 Foliolis incanis Æthiopicus , Capitulis purpureis in summitate
 globosis. PLUK. *Mant.* 178.

half Klootrond is, bestaande uit dergelyke geschubde Blommetjes als in de laatste Soort van Stebe, zynde voor 't overige van de gewoone hoedanigheid der Tweeslagtigen in deeze Klasse. Het Vruchtbeginzel is langwerpig, gekroond met een gepluimd Zaadkuifje, van ongeveer twaalf Straalen, zo lang als het Blommetje, dat twee Rolronde Stempels, die overend staan, aan de Punt verdikkende, op den Styl heeft.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Zesde
Rang.

Tot deeze Soort schynt t'huis gebracht te kunnen worden, dat Heeftertje uit myne Verzameling, zo zeer naar de *Gnaphalium muricatum*, volgens de Afbeeldingen, gelykende, dat men het onverhoeds daar toc betrekken zou: (zie Fig. 3, op Plaat XXXIV.) Ik heb daar in de Kenmerken van een geschubden, rondachtigen, gekleurden Kelk, tot de *Gnaphaliums* behoorende, niet kunnen vinden, en, hoewel het niet volstrekt met de beschryving van BERGIUS overeenkomt, zal het nogthans nergens beter dan hier voegen.

PL. XXXIV.
Fig. 3.

't Gewas heeft bruine Stengetjes, waar aan wyd gemikte gegaffelde, Wollig witte, Takjes voortkomen, die bezet zyn met Elsvormig spitse, stekelige, en weezentlyk verdraaide of omgekeerde Blaadjes, van een vierde Duims lang, staande meest nederwaardt gestrekt aan de Takjes en in de Wollige Oxelen tropjes van zeer kleine spitse Blaadjes hebbende. De Kleur deezer Blaadjes is groen; zy zyn glad en Priemswys' rondachtig, doch hebben een

L 3

Wol-

III. Wollige Sleuf of Holte , die zig maar in de
 APDEEL. oudsten openbaart.
 XVII.

HOOFD- In de Mikken en aan de enden der Tak-
 STUK, jes , komen ronde Hoofdjes , van grootte
 Zesde als een groote Erwt voor , die zeer Wollig
 Rang. zyn , en wel door eenige Blaadjes beschut ,
 doch geen gemeenen Kelk hebben. Zy be-
 staan uit een samenhooping van zeer Wollige
 Kelkjes , *k* , wier buitenste Schubben zwart-
 bruine Punten hebben , doch de binnensten een
 wit Bloempje maaken , als *l* , waar mede dee-
 ze Bloemhoofdjes praalen. Dit Bloempje , dat
 eigentlyk maar een Kelkje is , uit Schubbetjes
 als *m* bestaande , bevat een Blommetje *n* , dat
 ros of bruingeel is , zittende als verholten in
 een Pluis , 't welk geenszins Pluimachtig is ,
 gelyk in de Gnaphaliums , maar uit twaalf
 witte Draadjes of gedoornde Haairtjes , die aan
 't end geknodst zyn , als *o* , bestaat ; zynde
 dit laatste byna tienmaal in langte vergroot.

De Blommetjes , in dit Gewas uitermaate
 klein en byna geheel Pypachtig , zyn derhalve
 zeer moeielyk voor 't Mikroskoop te ontleen-
 den. Een derzelven in een Druppeltje Vogt
 opfscheurende , leverde het een menigte van
 Stuifmeel-Bolletjes uit , die de gewoone Ver-
 tooning maakten , waar van elders gesproken
 is. Zy hebben eene ronde eenigszins ovaal-
 achtige figuur , en in het Blommetje vertoon-
 de zig de dubbelde Stempel van den Styl , om-
 ringd van zyne Meelknopjes , terwyl een me-
 nig-

nigte der gezegde Bolletjes van het Stuifmeel
 zig in en buiten, en aan de kanten van het
 Blommetje openbaarden.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD.
 STUK.

(5) *Seriphium met driebloemige Bloemen ge-
 aaird en zeer smalle Blaadjes.*

V.
*Seriphium
 ambiguum.*
 Twyfel-
 achtige.

Deeze, voorheen tot de *Artemisia* t'huisachtige,
 gebracht, is een leggend Afchkleurig Heeftert-
 je, met enkele smalle Blaadjes digt by elkan-
 der, en, aan 't end der Takjes, lange Aairen
 van rondachtige Bloemen, met Afchgrauwe
 Kelken, die de binnenste ry der Schubben
 Vliezig gekleurd, wit hebben, gelyk in de *Gna-*
phaliums, zegt de Ridder. Vier of vyf Haair-
 achtige Straalen, die aan 't end gepluimd zyn,
 van langte als de Blommetjes, omringen de-
 zelve. Het Zaadkuifje betreft dit Gewas, zo
 zyn Ed. aanmerkt, tot dit Geslacht. De Afri-
 kaanfche Kruidrige Heester, met een klein ge-
 aaird Blommetje, van COMMELYN, zou hier
 toe misfchien kunnen behooren.

S T R U M P F I A.

Een vyftandige Kelk; een vyfbladige re-
 gelmaatige Bloem: het Vrugtbeginzel onder
 de Kelk wordt eene eenzaadige Befic.

Dus zyn de Kenmerken opgegeven van dit
 Ge-

(5) *Seriphium* Flor. Spicatis trifloris, Fol. linearibus. *Arte-*
misia ambigua. *Sp. Plant.* 1190. Frutex Africanus Aromati-
 cus Flore spicato exiguo. *COMM. Hort.* II. p. 117. T. 592

L 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. Geslagt, het welk van den Heer JACQUIN
 AFDEEL benoemd is ter eere van den Duitschen Hoog-
 XVII. naar STRUMPF. De eenigste Soort (1)
 HOOF' d. : zyn Ed. op de Rotfen aan de Zee-Kust
 STUK. van Kurasfau, inzonderheid by de Plaats de
 I. Klip genaamd, waargenomen, is een Heester
 Strumpfia van drie Voeten hoog, met ronde Afchkleurige
 maritima Bladen, naar die van
 Kuras- Rosmaryn zeer gelykende. In de Oxels komen
 faufche. korte Bloemsteeltjes voort, ieder met vyf klei-
 ne witte Blommetjes, waar op weeke witte
 Besfen, van grootte als een Erwtje, volgen.
 De Meelknopjes zyn vyf in getal, tot één Lig-
 haam famengegroeid, dat den Styl omringt,
 even als in de Samengestelde Bloemen. By
 PLUMIER en SLOANE zyn, onder den naam
 van *Thymelæa*, Afbeeldingen, zo't fchynt, van
 dit Gewas gegeven: ten minste worden dezel-
 ven daar toe betrokken; doch die van PLU-
 MIER, *Tournefortia* door den Heer BUR-
 MANNUS getyteld, verschilt aanmerkelyk van
 de beschryving van JACQUIN.

L O B E L I A.

De Kenmerken van dit Geslagt, welks naam
 ter gedagtenisse van den ouden Kruidkenner

L o-

(1) Strumpfia. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1002. p. 582. *Veg.*
 XIII. p. 665. JACQ. *Amer. Hist.* p. 218. *Thymelæa humilior*
Foliis acutis atrovirentibus. SLOAN. *Jam. Hist.* II. p. 93. T.
 189. f. 2. *Thymelæa frutescens Rosmarini folio, Flore albo,*
 PLUM. *Sp.* 17. *lc.* 251. f. 1.

LOBEL strekt, zyn: een Kelk in vyven ge- **HL.**
 deeld; een eenbladige onregelmaatige Bloem: **AFDEEL.**
 het Zaadhuisje beneden, met twee of drie **XVII.**
 Holligheden. **HOOFD-**
STUK.

In dit Geslagt komen die Planten, welke ^{Zesde} _{Rang.}
TOURNEFORT begreepen heeft onder den
 naam van *Rapuntium*, bevattende de zoge-
 naamde *Kardinaals-Bloemen*, wegens haare on-
 gemeen sterke hoogroode Kleur, den Liefheb-
 beren van Flora t'over bekend. Hier uit kan
 men eenig denkbeeld van de Bloem opmaaken,
 die, voor 't overige, door gezegden Kruid-
 kundigen niet alleen zcer fierlyk in Plaat ge-
 bragt, maar door den bekwaamen Bloem- Ont-
 leeder, den Heer **BERKHEY**, nader en ten
 naauwkeurigste, in alle haare deelen is onder-
 zocht, afgebeeld en beschreeven (*).

Het bevat veele Soorten, die naar de effen-
 randigheid of infnydingen der Bladen, en naar
 dat de Steng opgeregt of leggende is, gefmal-
 deeld zyn. Onder de eefften, die geheel on-
 verdeelde Bladen hebben, komt, na dat de
 Eerste, of die van **PLUMIER**, uitgemonsterd
 en tot een byzonder Geslagt, onder den naam
 van *Scævola*, gemaakt is, alleenlyk eene
 Soort voor, welke hier t'huis behoort, naa-
 melyk

(2) Lo-

(*) *Expos. Flor. composst.* Leid. 1760. Tab. I. Fig.
 1-6.

L 5

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVII.

HOOFD-
STUK.

II.
*Lobelia Pi-
nisfolia.*
Pynboom-
bladige.

(2) *Lobelia die Heesterachtig is , met Lini-
aale, getropte, effenrandige Bladen.*

Dat de Bloem van deeze Soort ook zeer on-
regelmatig is , blykt eenigermaate uit de Af-
beelding van BREYN , doch beter uit die ,
welke de Heer J. BURMANNUS , in zyn
Werk over de Afrikaansche Planten , gegeven
heeft , onder den naam van *Heesterige Rapun-
culus* met gespitsfe sterk geribde Bladen , die
Bloempjes aan de enden der Takjes draagt.
BREYN noemtze gehelmd en zegt , dat zy
niet veel van de Kardinaals - Bloemen verschil-
len , doch violet zyn van kleur , bestaande uit
een Lipje , van vooren in vyf Slippen ver-
deeld , en een Pypachtig Grond- of agter-Stuk ,
uit welks midden , als een Peperhuisje , een
lange Styl uitspreekt , die aan 't end een dik
langwerpig , witachtig , van vooren Haairig
Kopje heeft , even als de Rapuntia en andere
Helmbloemen. De Bladen vergelykt hy by
die van den Pynboom. Gezegde Hoogleeraar
noemt het een Heesterachtig Gewas , met Hou-
tigitige ronde Takken , die zeer dicht bekleed zyn
met langwerpige , spitse , van boven groene ,
van onderen bleekere Bladen , zeer naar die van
den

(2) *Lobelia fruticosa* Foliis linearibus confertis integerrimis.
Syst. Nat. XII. Gen. 1006 p. 583. *Veg.* XIII. p. 666. BERG.
Cap. 172. R. *Lugd.* 241 *Rapunculus Æthiopicus* &c. BREYN.
Cent. 173. T. 87. *Rap. fruticosus* &c. BURM. *Afr.* III. T.
41. f. 2. *Rap. Fl. cœruleo galericulato*, RAJ. *Suppl.* 384.
Rapuntium Æthiopicum &c. *Ibid.* 385.

den Rosmaryn-Boom gelykende , doch kleiner ,
aan het end der Takken en zeer dicht by een ;
tusfchen welken aldaar de Bloemen op korte
Steeltjes voortkomen , dië gehelmd zyn , van
boven verdeeld in drie grootere , van onderen
in twee kleinere Slippen . enz. Deeze Soort is
derhalve , van de Kaap afkomstig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Zesde
Rang.

V I O L A.

Een vyfbladige Kelk ; een vyfbladige onre-
gelmaatige Bloem , die van agteren gehoord
is : het Zaadhuisje boven den Kelk , drie-
kleppig , met ééne Holligheid. Dit zyn
de Kenmerken van het Geflagt deezes naams ,
't welk de gemeene Violen en veele andere
Kruiden bevat , onder welken wel eenige wei-
nige Heefterachtige voorkomen , doch die niet
gevoeglyk van de anderen afgezonderd kunnen
worden , dan alleen dezze Amerikaanfche.

(25) *Viola die Boomachtig en gedoord is ,*
Ranks wys' klimmenae , met langwerpige ,
stompe , gladdé Bladen.

XXV.
Viola
Hybanthus.
Bochel-
Bloem.

Door LOEFLING is dezelve in Zuid-A-
Amerika ontdekt , een Gewas zynde , dat
langs

(25) *Viola Arborescens , scandens , aculeata , Fol. oblon-*
gis , obtusif , glabris. Syst. Nat. XII. Gen. 1007. p. 584.
Veg. XIII. p. 668. Calceolaria Frutescens. LOEFL. Itin. 282 ,
185. N. 3. Hybanthus. JACQ Amer. Hist. p. 77. T. 175.
Fig. 24 , 25.

III. langs de Boomen Heefterachtig opklimt, met
 AFDEEL. een kromme gedraaide Steng, van dikte als
 XVII. eens Kinds Arm, latende om hoog Draadach-
 HOOFD- tige Takken nederhangen, die Houtig zyn,
 STUK. met gebladerde Takjes hier en daar begroeid.
 Zesde De Bladen zaten tropswyze aan de enden van
 Rang. die Takjes, zynde Lancetvormig of langwer-
 pig, stomp en wederzyds glad, twee, drie of
 vier Duimen lang. Uit de Oxels der Bladen
 kwamen hangende Bloemsteeltjes voort, twee
 of drie by elkander, ieder met eene bleekge-
 le onregelmaatige Bloem, enz.

De Heer JACQUIN vondt by de Havàna, in de Westindiën, een Gewas, dat naar de-
 zelve schein te gelyken, door zyn Ed. *Hy-*
bantius genaamd, wegens de bultigheid van
 de Bloem, die een zeer groote rondachtige
 Honig-Kleur hadt, in een Bochel van den
 Kelk, tusfchen de Meeldraadjes en 't vyfde
 Bloemblaadje geplaatst. Volgens zyne vergroo-
 te Afbeelding moeten de Bloempjes byfter
 klein zyn. De Vrugt was iets grooter dan
 een Erwt, bevattende eenige ronde Zaadjes.
 't Gewas maakte aldaar, in de Bosfchen, een
 onbevalligen, regtftammigen, Takkigen Hee-
 fter uit, die gedoornd was, van zeven Voet-
 ten hoog.

XVIII. HOOFDSTUK.

 III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

*Beschryving van de MANWYVIGE HEE-
 STERS, dat is de zodanigen, in welken de
 Meeldraadjes, op de eene of andere manier,
 met den Styl samengevoegd zyn; gelyk in de
 Pasfiebloemen en anderen plaats heeft.*

Dat de Plantgewassen van dien aart, naar
 het getal der Meeldraadjes, in de Ran-
 gen van Twee-, Drie-, Vier-, Vyf-, Zes-,
 Tien-, Twaalf- of Veelmannigen, zyn ver-
 deeld, heb ik, toen ik de Boomen beschreef,
 reeds gemeld. De Driemannigen leveren hier
 één Geslagt van Heesters uit, naamelyk, dat
 den naam voert van

S A L A C I A .

Deszelfs Kenmerken zyn : een Kelk in vy-
 ven gedeeld, en een vyfbladige Bloem, be-
 vattende een enkeld Vruchtbeginzel, op welks Top
 de Meelknopjes zitten.

Maar ééne Soort is van dit Geslagt be-
 kend (1), die den bynaam van *Chineefche* naar
 haare Groeiplaats voert. Het is een Heester
 met hoekige, gladde, zeer wyd gemikte Tak-
 ken, die van onderen dikachtig zyn. Dezelve
 heeft

 I.
Salacia
Chinenfis.
Chinee-
fche.

(1) *Salacia. Syst. Nat. Vég. XIII. Ged. 1326. p. 683.*

III. heeft de Bladen overhoeks, ver van elkander, gesteld, ovaal gelyk die van den Pruimboom, effenrandig, spitsachtig en glad. De Bloemen komen, in de Oxelen, veel uit ééne Knop voort, met eenbloemige Steeltjes, die korter dan de Bladsteelen zyn. 't Geslagt komt in Kenmerken dat van den Salamanderboom* naby, doch 't Gewas is in Gestalte verschillende. Tot den Rang der Vyfmannigen behoort, in de eerste plaats, 't Geslagt van

G L U T A.

Hier van zyn de Kenmerken: een Klokswyze afvallende Kelk; een vyfbladige Bloem, die de Blaadjes onder het Vrugtbeginzel aangelymd heeft: zynde dit Vrugtbeginzel enkeld en de Meeldraadjes op deszelfs Top ingeplant. Het staat op een Stander.

I. De eenigste Soort, van dit nieuwe Geslagt bekend (1), voert den Oostindischen bynaam. Het is een Boomachtig Gewas, met de Takken aan 't end gebladerd. De Bladen groeijen overhoeks; zy zyn ongesteld, breed Lancetvormig, byna een Voet lang, geaderd, naakt: aan de Bloemdraagende Takken slegts een Handpalm groot, stomper, digter by een of meer getropt. Aan 't end komt een gesteelde
Pluim

(1) Gluta. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 1327. p. 683. *Mans.* 293.

Pluim voort, van Bloemen ter grootte van die **III.**
 van de Kool. De Groeiplaats is op Java. **AFDEEL.**
XVIII.

Een byzondere Vruchtmaaking vertoont zig **HOOFD-**
 hier, zo de Ridder aanmerkt; aangezien het Vrucht-**STUK.**
 beginzel gefteeld is, in de eerfte plaats, en, **Pentax-**
 ten anderen, om dat de Meeldraadjes aan des-**dria.**
 zelfs Voet ingeplant zyn en de Bloemblaadjes,
 aan het geheele Steeltje des Vruchtbeginzels, als
 aangelymd. De Bloemblaadjes daar van afge-
 scheiden zynde, zo zal de plaatzing der Meel-
 draadjes, zegt zyn Ed., overeenkomen met het
 volgende Geflagt.

P A S S I F L O R A. Pasfiebloem.

Tot den zelfden Rang behoort hetzelve, dat
 den Kelk vyfbladig en vyf Bloemblaadjes heeft,
 maar een Vruchtbeginzel met drie Stylen, 't
 welk een gefteelde Befie wordt. Het Honig-
 bakje is een Kroon, die den Stander omringt.

Sommige Soorten wyken meer of min van
 deeze Kenmerken af, die ontleend zyn van de
 Bloemen der zodanigen, welken men van ouds,
 onder de Roomfchgezinden, de Werktuigen van
 't Lyden des Heilands agtte te verbeelden. Tot
 omtrent het midden der voorgaande Eeuw fchynt
 maar ééne Soort bekend geweest en befchreevea
 te zyn, waar uit men zulks opmaakte. Ver-
 volgens zyn langs hoe meer andere Soorten, in-
 zonderheid door Pater PLUMIER, ontdekt en
 aan 't licht gebragt; zo dat TOURNEFORT
 'er reeds een aanzienlyke Lyst van heeft, die

na-

III. naderhand nog aanmerkelyk is vergroot. Hy ge-
 AFDEEL. bruikte tot een Geslagtnaam, 't woord *Grana-*
 XVIII. *dilla*, van Spaansche of Italiaansche afkomst,
 HOOFD- betekeneude een Gewas, welks Vrugt naar een
 STUK. Granaat - Appel gelykt. Verscheidene zyn hem
Vyfman- hier in nagevolgd. PLUMIER begreepze on-
nige. der den Geslagtnaam van *Clematis*, om dat het
 meestal Rankswyze klimmende en omslingerende
 Gewassen zyn. Wegens de Heesterachtigheid
 van veelen, en om datze niet gevoeglyk afge-
 zonderd kunnen worden, zal ik alle de Soorten
 van LINNÆUS, wier getal zes - en - twintig is,
 alhier beschryven. Aanmerkelyk is 't, dat zy
 allen uit de Westindiën, of uit Amerika, ha-
 ren oirsprong hebben. Men vindtze, door den
 Ridder, naar de Verdeelingen der Bladen ge-
 smaldeeld, als volgt.

* Met onverdeelde Bladen.

I.
Pasiflora
Serrati-
folia.
 Zaagbladi-
 ge.

(I) Pasfiebloem met onverdeelde, Zaagswys'
 getande, Bladen.

Deeze Soort, in de openbaare Kruidhoven
 bekend, heeft haare natuurlyke Groeiplaats te
 Suriname. De Steng is rond, Haairig, klim-
 mende: de Bladen zyn Eyronde Lancetvormig
 en gesteed; de Bloemen rood van Kleur, met
 de

(I) *Pasiflora* Fol. indivisus ovatis serratis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1021. p. 598. *Veg.* XIII. p. 684. *Am. Acad.* I. p. 217.
 f. 1. *Pasiflora* Fol. ovato - lanceolatis integris serratis. *H. Cliff.*
 431. R. *Lugdbat.* 260. *Granadilla Americana* Folio oblongo
 &c. *MART. Cent.* 36, T. 36. *JACQ. Hort.* T. 10.

de Kroon in 't midden purper en aan de tippen geelachtig groen; de Meelknopjes van boven witachtig, van onderen geel; het omwindzel driebladig. De *Amerikaansche Wilde Hoppe*, met Klaauwieren, van **PLUKENET**, ge-lykt, buiten de deelen der Vrughtmaaking, naar deze zeer.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentan-
dria.

- (2) Pasfiebloem met onverdeelde Eyronde effenrandige Bladen, die aan de Steeltjes twee Klieren hebben.

II.
Pasiflora
pallida.
Bleeké.

TOURNEFORT noemt deze Granadilla met Blad van Androsæmum en Vrughten als van den Jobenboom. Volgens de Afbeelding schyntze overeen te komen met de *Murucuja* van Brasfl, door PISO en MARCGRAAF aan 't licht gebragt. De bleekheid der Bloemen geeft 'er den bynaam aan. Het Honigbakje is zeer kort en het Omwindzel uitermaate klein.

- (3) Pasfiebloem met onverdeelde Eyronde byna effenrandige Bladen; de Bladsteelen ongeklierd.

III.
Pasiflora
Cuprea.
Koperkleu-
rige.

De

(2) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis integerrimis, Petiolis biglandulosis. *Am. Acad.* I. p. 218. f. 2. Clematis Indica alia Flore minore pallido. *PLUM. Am.* 74. T. 89. Clematis Murucuja Pyriformis minor. *MORIS. Hist.* III. p. 7. T. 2. f. 4.

(3) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis subintegerrimis, Petiolis æqualibus. *Am. Acad.* I. p. 219. f. 3. Granadilla Flore Cupreo, Fructu Olivæformi. *DILL.* 165. T. 138. f. 165. Granadilla Am. Fructu subrotundo &c. *MART. Cent.* 37. T. 374. Gran. Fol. Salsaparillæ trinerviis, &c. *CATESB. Car.* II. p. 93. T. 93.

M

II. DEEL. VI. STUK.

III. De Kleur der Bloemen geeft den bynaam
 AFDEEL. aan deeze, welke echter by CATESBY onder
 XVIII. den naam van Granadilla met drieribbige Sal-
 HOOFD. faparille-Bladen, purpere Bloemen en een blaau-
 STUK. we Olyfachtige Vrugt, is voorgesteld. Die
 Vyfman- Bloemen zyn by anderen, misfchien door de
 nige. verschillende Groeiplaats, als Vuurkleurig of
 rosgeel befchreeven. 't Gewas heeft Bladen
 als van de Kappers, dik en ftyf: de Bloemen
 gaan 's avonds open: het Honigbakje is Saffraan-
 kleurig, zeer kort en geflooten: de Stamper
 uitermaate lang. Het groeit op de Bahama-
 Eilanden.

IV. (4) Pasfiebloem met onverdeelde Hartvormige
 effenrandige Bladen; de Bladfteelen onge-
 klierd.
 Pasiflora
 Tiliifolia.
 Lindebla-
 dige.

Pater FEUILLÉE vindt dit Gewas in de
 Tuinen en op verfcheide andere plaatsfen der
 Valey van Lima in Peru. Hy is de eenigfte
 van wien men eene befchryving van hetzelve
 heeft. De Stam, omtrent een half Duim dik,
 verdeelt zig in verfcheide dunne Ranken, die
 met haare Klaauwieren langs de Boomen klau-
 teren. De Bladen, die ongeveer vyf Duimen
 lang zyn en vier Duimen breed, hebben Stee-
 len van twee Duimen en de figuur is byna als
 die der Linden. Ook zynze dun en wederzyds
 bly-

(4) *Pasiflora*. Fol. indiv. Cordatis integerrimis, Petioliis
 aequalibus. *Am. Acad.* I. p. 219. f. 4. *Granadilla Pomifera*
Tiliz folio. FEUILL. *Peruv.* II. p. 720. T. 12.

bly-groen. De Bloem komt met die van de andere Soorten overeen, dan dat haare Kroon Karmosyn-rood is, met een witten Band of Ring. De Vrugt is rond, derdhalf Duim dik, rood en geel van buiten, wit van binnen, en binnen een vry dikke Schil, vol van een Waterige zelfstandigheid, die zoet van Smaak is, doch gemengd met eene menigte Korreltjes van het Zaad. Hier uit ziet men dat die Vrugt de grootte van een taamelyken Appel heeft.

- (5) Pasiebloem met onverdeelde, Hartvormig langwerpige effenrandige Bladen; de Bladsteelen met twee Klieren; de Omwindzels onverdeeld.
- III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentag-
dria.
v.
Passiflora
Malifor-
mis.
Appeldraa-
gende.

De Vrugt van deeze is eigentlyk, door den ingedrukten Navel, Appelvormig, gelyk dezelve van PLUMIER genoemd wordt. De Bloem komt, in Kleur, Reuk, maakzel en kleinte, met die van de Twee-en-twintigste Soort overeen. De Bladen zyn een half Voet lang. 't Gewas groeit op St. Domingo en het Schildpadden Eiland.

- (6) Pasiebloem met onverdeelde, byna Hartvormig langwerpige effenrandige Bladen; de Bladsteelen met twee Klieren; de Omwindzels onverdeeld.
- VI.
Passiflora
VOT-
Quadrangularis.
Vierhoekig.

(5) *Passiflora* Fol. indiv. Cordato-oblongis integerrimis, Petiolis biglandulosis; involucris integerrimis. *Am. Acad. I. 6c.* p. 220, f. 5. R. *Lugdb.* 261. *Clematis Indica latifolia*, Flore clavato, Fructu Maliformi. *PLUM. Amer.* 67. T. 82. *RAJ. Suppl.* 340.

- (6) *Passiflora* Fol. indiv. subcordatis integerrimis, Petiolis

M 2 se

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*vormige, effenrandige Bladen, wier Stee-
len zesklorig zyn, de Steng met vier
Vliezige kanten.*

*Vyfman-
nige.*

Zeer fraay is deeze in Afbeelding gebragt door den Heer JACQUIN, die haar ook op de Westindifche Eilanden waarnam, en, behalve de Vliezige hoekigheid der Heefterachtige Stengen van dit Gewas, 't welk Bladen van dergelyke grootte als de twee voorigen heeft, de Bloemen beschryft als zeer fchoon en welriekend, gelykende in Kleur naar die van de volgende Soort, doch een weinig grooter. Volgens zyne Afbeelding, inderdaad, moeten zy wel zo groot als de Handpalm zyn. De Vrugten waren Eyronnd en glad, uit den geelen groen, grooter dan een Ganzen-Ey, zeer lekker van Reuk en Smaak, doch zeer grof van Schil. In een Spongieuze Bast van een Vinger dik, die tot voedzel van Zwynen en ander Vee strekte, was een Vleesch vervat, van een aangenaamen Rinschen Smaak, zittende binnen dien Bast, welke als den Bolster uitmaakte, in een eigen Vlies. Men acht deeze Vrugten aldaar hoog onder de Nageregten, wordende het daar in vervatte Vleesch of Sap veelal met Wyn genuttigd, dien het zeer verkoelde. Alom vindt zyn Ed. dit Gewas aldaar in de

Tui-

*sexglandulosis, Caule membranaceo tetragono. Passiflora Fol.
&c. Caule quadrangulo alato, BROWN. Jam. 327. JACQ. Amer.
Hist. p. 231. T. 143.*

Tuinen, alwaar het tot bekleeding van Prie-
 len en tevens tot vermaak voor 't Oog strek-
 te, doch dit nadeel toebragt, dat de Slangen
 'er door aangeloekt werden, om te aazen op de
 Rotten, die groote Liefhebbers van deeze
 Vruchten zyn. Hierom nestelen de Slangen, zegt
 hy, dikwils in het Loof.

III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Pentandria.

Zyne Afbeelding, inderdaad, vertoont ons
 deeze Vrucht wel vyf Duimen lang en drie Dui-
 men dik, zynde dus byna van grootte als een
 Vuist, overlans een weinig geribd; doch een
 ander Gewas van dien aart, 't welk zyn Ed. als
 eene Verscheidenheid aanmerkt, groeiende aan
 de Vaste Kust, hadt eene Vrucht als een Me-
 loen, of dikwils grooter dan eens Kinds Hoofd,
 zynde rondachtig, en overdwars met een ron-
 de Sleuf, van een Vinger diep, uitgegroefd.
 Het kwam in Bladen en Gestalte met deeze
 Soort overeen.

(7) *Pasfiebloem met onverdeelde Eyronde ef-
 fenrandige Bladen, tweeklierige Bladstee-
 len en getande Omwindfelen.*

VII.
*Pasiflora
 Laurifolia.
 Laurier-
 bladige.*

De Afbeelding van deeze Soort vindt men
 by

(7) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis integerrimis, Petiolis
 biglandulosis, involucris dentatis. *Am. Acad.* I. p. 220. F.
 6. R. *Lugdb.* 532. *Pasiflora* Arborea, Laurinis foliis Ameri-
 cina. *PLUK. Alu.* 282. T. 211. f. 3. *Clematis Indica* Fructu
 Citriforimi, Fol. oblongis. *PLUM. Am.* 64. T. 80. *RAJ. Suppl.*
 341. *Marquiaas. MER. Sur.* T. 21. *JACQ. Obs.* I. p. 35.

M 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. by MERIAN, die aanmerkt, dat men de
 AFDEEL. XVIII. Vrugten te Suriname *Marquiaas* noemt, wel-
 HOOFD- ke naam waarschylyk van 't Amerikaansch
 STUK, woord *Murucuja*, waar mede het Gewas door
Vyfman- PISO bestempeld werdt, afkomstig zal zyn.
nige. Zy zegt dat de Bloemen grooter dan de gewoo-
 ne Pasfiebloem, en zeer aangenaam van Reuk
 zyn, lokkende dus allerley vliegend Gedierte
 aan, en tevens niet weinig Ongediert; 't welk
 mooglyk de reden zal zyn, dat de Hollanders
 te Suriname 'er tot Prieelen weinig gebruik
 van maakten. Zie hier wat de Heer JACQUIN,
 op de Westindische Eilanden, alwaar de Fran-
 schen de Vrugten *Pommes de Lianne* of Klim-
 op-Appelen, de Engelschen *Honey-Suckles* of
 Honig-Prammen tytelen, heeft waargenomen.

Het komt op Martenique overal, zo wel op
 de Bergen als aan de Oevers der Rivieren en
 onderlopende Zee-Stranden, doch meest in
 Boschagie, dat niet te veel belommerd is,
 van zelf voort: beklimmende de hooge Boomen
 tot aan den Top. Het is Heesterig en Hou-
 tig, maar de jonge Takken zyn Kruidig en
 groen. De Bladen zyn langwerpig Eyronnd,
 spits of stomp, niet ingefneeden, glanzig, bly-
 groen, vlak, derdhalf Duim lang, met een
 kort Steeltje. Uit derzelve Oxels komen zeer
 lange Klaauwieren voort. De Bloemen zyn
 zeer schoon, Violet, paarsch, wit, op eene
 geregelde wyze gemengeld, en welriekende.
 De Vrugt heeft byna de figuur en grootte van

een

een Hoender-Ey, ruikende ook zeer Kruid- III.
 rig en aangenaam. Zy zyn ryp als de Schil AFDEEL.
 geel is, die dan, Lederachtig taay zynde, aan XVIII.
 het end met een Mes of bytende wordt gco- HOOFD-
 pend, als wanneer men, door een zagte fa- STUK.
 mendrukking, het daar in bevatte Vleesch en *Pentandria.*
 Sap met de Zaaden kan uitflurpen. Het is
 Waterig wit met eenige Lymerigheid, zoet
 en zeer Smaakelyk met een lieflyken Geur;
 des het van de Europeaanen niet minder dan
 van de Inboorlingen bemind wordt. De Zaaden
 zyn Hartvormig.

(8) Pasfiebloem *met onverdeelde langwerpige VIII.*
effenrandige Bladen en getropte Bloe- *Pasiflora*
men. *multiflora.*
 Veelbloemige.

Dewyl in meest alle Soorten de Bloemen
 enkeld uit de Oxelen voortkomen, zo is dee-
 ze genoegzaam onderscheiden door haare Veel-
 bloemigheid, als geevende vyf of zes Bloe-
 men, elk op een byzonder Steeltje, uit ieder
 Oxel. Dezelfen hebben de Kroon of het Ho-
 nigbakje geel en de Vrugt is Violet; de Groei-
 plaats op 't Eiland San Domingo.

** Met

(*) *Pasiflora* Fol. indivisis oblongis integerrimis, Flori-
 bus confertis. *Am. Acad.* I. p. 221. f. 7. *Pasiflora* Lauri-
 nis foliis polyanthos *Amer.* PLUK. *Alm.* 282. *Granadilla*
Flore minore Corymboso. PLUM. *Sp.* 7. *Clematis Indica*
polyanthos odoratissima. PLUM. *Am.* 75. T. 90. RAJ. *Suppl.*
 343.

M 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.

** Met tweekwabbige Bladen.

AFDEEL,
XVIII.
HOOFD-
STUK.

- (9) Pasfiebloem met tweekwabbige, dwars langwerpige, de Steng omvattende Bladen, die gesteed en van onderen gestippeld zyn.

IX.
Pasiflora
perfoliata.
Doorbladige.

De Bladen van dit Gewas gelyken in groeiing naar die van de doorbladerige Kamperfolie, zo SLOANE, die 't zelve op Jamaika waargenomen heeft, opmerkte. Het heeft de Bladen niettemin tweekwabbig, of zelfs driekwabbig zo BROWNE wil, zynde het middelste Kwabbetje zeer klein en door een Borsteltje bepaald.

X.
Pasiflora
rubra.
Roodc.

- (10) Pasfiebloem met tweekwabbige Hartvormig gespitsde Bladen, die van onderen eenigermaate Wollig zyn.

De Roodheid van de Vrucht geeft den bynaam aan deeze Soort, die op Jamaika en andere Westindische Eilanden, als ook op Cayenne, natuurlyk groeit. De Bladen zyn Halfmaan-

(9) *Pasiflora* Fol. bilobis oblongis transversis amplexicaulibus, petiolatis, subtus punctatis. *Am. Acad.* I. p. 222. f. 3. *Pasiflora* Fol. trilobis &c. BROWN. *Jam.* 328. Flos *Pasiflonis perfoliatus* f. *Pericl. perfoliati folio.* SLOAN. *Jam.* 104. *Hist.* I. p. 130. T. 142. f. 3, 4. RAJ. *Suppl.* 342.

(10) *Pasiflora* Fol. bil. Cordatis acuminatis, subtus subtomentosis. *Am. Acad.* I. p. 222. f. 9. *Pasiflora* Fol. tenuioribus trinerviis &c. BROWN. *Jam.* 328. *Clematis Indica* Flore clavato &c. PLUM. *Am.* 68. T. 83. RAJ. *Suppl.* 341. Flos *Passionis Foliū mediā laciniā quasi abscisā, Flore minore.* Carne. SLOAN. *Jam.* 104. *Hist.* I. p. 229.

maanvormig als met twee Hoornen: de Blad-
steeltjes ongeklieerd. De Bloem-Kroon is wit
en paarsch bont, in fyne Draadjes verdeeld.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
TUK.

(11) Pasfiebloem met tweekwabbigen van agte-
ren uitgerande Bladen; de Kwabben smal,
stomp en wyd van een, waar tusfchen een
klein Puntje.

XI.
Pasiflora
Normalis
Hoekige.

De Bladen van deeze bestaan uit twee lange
stompe Kwabben, die een regten Hoek beslui-
ten, zegt de Ridder, en daar van heeft zy den
bynaam. Hier tusfchen is een klein Borstelig
Kwabbetje. De Bladsteeltjes zyn ook onge-
klieerd. 't Gewas komt voor in Zuid-Amerika,
en zou door HERNANDEZ onder den naam
van *Contrayerva* voorgesteld zyn, daar hy Bla-
den als een Hoefzyer aan geeft; doch het is de
Wortel van dit Gewas niet, daar men van ouds-
her in de Geneeskunde onder dien naam ge-
bruik van gemaakt heeft.

(12) Pasfiebloem met tweekwabbigen, stompe,
van agteren onverdeelde Bladen en een-
bladige Honigbakjes.

XII.
Pasiflora
Murucuja
Dee-
Omge-
kromde.

(11) *Pasiflora* Fol. bil. Basi emarginatis; Lobis linearibus
obtusis divaricatis, intermedio obsoleto mucronato. *Am. Acad.*
V. p. 408. *Pasiflora* Fol. trilobis &c. BROWN. *Jam.* 328.
N. 11. *Connepilli* f. *Contrajetva*. HERN. *Mex.* 301.

(12) *Pasiflora* Fol. bilob. obtulis Basi indivisis, Nectariis
monophyllis. *Am. Acad.* I. p. 223. f. 10. R. *Lugab.* 261.
Clematis Indica Flore puniceo, Folio lunato. PLUM. *Amer.*
72. T. 87. RAJ. *Suppl.* 342. *Murucuja folio lunato*. TOURNE.
Inst. p. 241.

III. Deze Soort maakt de *Murucuja* van TOUR-
 AFDEEL NEFORT uit ; een Gewas , 't welk die Kruid-
 XVIII. kenner van de andere Granadillaas , tot een
 HOOFD- byzonder Geslagt. heeft afgezonderd ; om dat
 STUK. *Vysman-* de Bloem geen Kroonswys' maar een Koker-
nige. achtig Honigbakje heeft. Dezelve is , volgens
 sommigen , paarsch , doch volgens PLUMIER ,
 die het Gewas eerst ontdekte , hoogrood van
 kleur. Hy vindt hetzelfde op 't Eiland San
 Domingo. De Bladen zyn stomp tweekwab-
 big , met een Borsteltje in 't midden ; van on-
 deren gestippeld ; de Bladsteelen ongeklieerd ; de
 Bloemsteelen met Borstelige Blikjes , zegt LIN-
 NÆUS.

XIII. (13) Pasfiebloem met tweekwabbige , van ag-
Pasiflora teren ronde en geklieerde Bladen , die van
Vespertilio. onderen gestippeld zyn , met de Kwabben
 Gavlerkte. spits en van één wykende.

De bynaam komt daar van , dat de Bladen
 naar de Vlerken van een Vledermuis gelyken.
 Zy hebben aan den Voet twee Honigklijertjes.
 De Bloem is klein en wit met omgedraaide
 Meeldraadjes ; de Vrugt Sappig en Eyrond. 't
 Gewas is uit Amerika in de Kruidtuinen van Eu-

RO-

(13) *Pasiflora* Fol. bil. Basi rotundatis glandulosisque ,
 Lobis acutis divaricatis , subtus punctatis. *Am. Acad.* I. p.
 223. f. 11. *Pasiflora* Fol. obverse lunatis , punctis duobis
 Melliferis sub basi. *Vir. Cliff.* 91. *H. Cliff.* 431. *R. Lugdb.*
 260. *Granadilla* bicornis Flore candido , Fil. intortis. *DILL.*
Elib. 164. T. 137. f. 164. *Granadilla* Fol. lunato &c. *MART.*
Cent. 52. T. 52.

ropa overgebracht en door DILLENIUS zeer fraay afgebeeld. III.
AFDEEL.
XVIII.

(14) Pasfiebloem met tweekwabbige, Hartvormige, langwerpige gesteelde Bladen. HOOFD-
STUK.
XIV.

Deeze schoone Soort van Pasfiebloem is door Pater PLUMIER, by Leogane op 't Eiland San Domingo, ééns of tweemaal gevonden. Pasiflora-
Capsularis.
Doos-
achtige.
Dezelve schoot dunne Rysjes met Bladen, somtyds grooter dan een Handpalm, hier en daar bezet, welke tweehoornig, blygroen, en lang gesteelde waren, geevende uit de Oxels Bloemen, gelyk in de andere Soorten, wat breeder dan een Duim, geheel wit van Kleur, en daar op volgde een wederzyds gespitste, zeshoekige, roode Vrucht, die zig dus eenigermaate Doosachtig vertoont, vol zwarte Zaadjes.

*** Met driekwabbige Bladen.

(15) Pasfiebloem met byna driekwabbige stompe rondachtige Bladen, die van onderen gestippeld zyn. XV.
Pasiflora
rotundifolia.
Rondbladige.

Deeze, op 't Eiland Martenique door gezegden Pater waargenomen, beklimt, met haare Ran-

(14) *Pasiflora* Fol. bilobis cordatis oblongis petiolatis. Granadilla Fructu rubente, Folio bicorni. PLUM. Sp. 6. Ic. 138. f. 2. BARREL. Icon. in Tit. Fig. 1.

(15) *Pasiflora* Fol. subtrilobis obtusis subrotundis, subtus punctatis. Granadilla Folio Hederaeo, Flore albo, Fructu globofo villoso. PLUM. Sp. 6. Ic. 138. f. 1. BARREL. Icon. in Tit. Fig. 2. JACQ. Obs. II. T. 46. f. 1.

III. Ranken, even als de andere Soorten van Gra-
 AFDEEL. nadilla, zegt hy, de hoogste Boomen. Zy
 XVIII. heeft Bladen grooter dan de Handpalm, wel-
 HOOFD- keken hy Klyfachtig noemt, eenigermaate naar
 STUK. die van de Hondsdraf of Aardveil gelykende,
 Vyfman- doch niet volkomen rond (†), zo men de Af-
 nige. beeldingen raadpleegt, inzonderheid die op den
 Tytel van 't Werk van BARRELIER, alwaar
 dit Gewas nevens de Afbeelding van dien
 Monnik, tegen over de voorgaande Soort, en
 in de zelfde grootte verтоond is. De Heer
 JACQUIN geeft een nieuwe Afbeelding van
 het Blad, welke nog minder naar rond gelykt.
 Zy hebben een Parabolifche figuur, loopende in
 drie zeer stompe ronde Kwabben uit, tot ie-
 der van welken een Elsvormig Puntje uitfteekt.
 De Bladen zyn zeer glad, en gelyken dus,
 meer of min, naar die van den Tulpenboom.
 De Bladfteelen zyn ongeklieerd; de Bloemen
 Reukeloos, van middelmaatige grootte, wit
 van Blaadjes met een geele Kroon, en de Vrugt
 is een ronde Befie. Van onderen, tusfchen de
 Ribben, is het Blad bezet met een ry van Klier-
 achtige Stippen.

XVI. (16) Pasfiebloem met driekwabbige langwer-
 Pasiflora pi-
 punctata.
 Gevlakte.

(†) *Folia sunt circinata rotundatis*, wordt in het *Monitum*
 agter de Voorrede gezegd.

(16) *Pasiflora* Fol. subtrilobis oblongis subtus punctatis
 intermedio minore. *Am. Acad.* I. p. 224. f. 12. *Pasiflora* fo-
 liis bilobis obtusis, Nectario multifido, R. *Lugdb.* 260. *Gra-*
nad. Folio tricuspidi obtuso & oculato. FEUILL. *Peruv.* I
 p. 718. T. 11. *Hort. Angl.* 25.

pige, van onderen gestippelde Bladen, hebbende de middelste Kwab kleinst.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

De Bladen van deeze Soort zyn, aan beide zyden, met eenige Vlakken getekend; zegt FEUILLÉE, die, met het Mikroskoop gezien, zig vertoonen als geele Kringetjes, hebbende een middelstip als een Kwastje in vyven gesneeden, bruin groen, en hier door afsteekende op de Kleur der Bladen, die aan de bovenzijde donker, aan de onderzijde helder groen is. Van agteren zynze rond, van vooren driekwabbig en veel breeder dan lang. Hy vindt dit Gewas alleenlyk in een Tuin benoorden Lima, de Hoofdstad van Peru. De Bloem is witachtig, met Blaadjes korter dan de Kelk, en de buitenste omtrek van het Honigbakje bestaat uit dertig geele Straalen, die geknodst zyn, byna van langte als de Blaadjes: de middelste ry is Haairachtig en korter: de binnenste geplooid, geknot en ook groen. De Stoel is gedekt met een holrond, gestreept, witachtig Dekzel. De Bladen zyn byna tweekwabbig met ongeklieerde Steelen, zegt de Ridder.

(17) Pasiebloem met driekwabbige Hartvor-

XVII.
mi-Pasiflora
lutea.
Geele.

(17) *Pasiflora* Fol. trilobis Cordatis aequalibus, obtusis, glabris integerrimis. *Am. Acad.* I. 224. f. 13. GRON. *Virg.* 140. *H. Cliff.* 431. *R. Lugdb.* 261. *Clematis Pasiflonalis triphyllos* Fl. luteo. MORIS. *Hist.* I. p. 7. S. 1. T. 2. f. 3. *Flos Pasiflonis minor*, Folio in tres lacinias non ferratas, minus profundas, divisio. SLOAN. *Jam.* 104. *Hist.* I. p. 231.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XVIII.

*mige gelyke , stompe gladde effenrandige
Bladen.*

HOOFD-
STUK.

*Vyfman-
nige*

Deeze Soort , gemeenlyk den naam voerende van *Geele Pasfiebloem* , heeft eigentlyk de Bladen van Klyf of Klim-op , maar driepuntig of driekwabbig. De Groeciplaats is in Virginie en op Jamaika , in Landstreeken , die Zand- of Steenachtig zyn. 't Is een Jaarlyks Gewas , met gladde Ranken , hebbende kleine Bloemen , wier Blaadjes kleiner dan de Kelk zyn en groenachtig geel , het Honigbakje van de zelfde langte. De Vrucht is ook klein , wordende in de rypheid zwart. MUNTING heeftze als een Tuinplant gekend en 'er de Afbeelding van gegeven.

XVIII.
*Pasiflora
minima.*
Zeer
kleine.

(18) *Pasfiebloem met driedeelige effenrandige
Bladen ; de Kwabben eenigermaate Lan-
cetvormig ; de middelste langst.*

Deeze , op Kurasfaugroeiende , heeft een zeer kleine vyfbladige groene Bloem , en de Vrucht is een kleine zwarte Besic. De verdeelingen der Bladen zyn smal en spits , loopende tot over 't midden door ; de Bladen ruigachtig , de Bladsteelen ongekleerd.

(19) Pas-

(18) *Pasiflora* Fol. trifidis integerrimis ; Lobis sublan-
ceolatis : intermedio longiore. *Am. Acad.* I. p. 229. f. 18.
LOEFL. *Itin.* 247. *Pasiflora* f. Flös Pasfionis Curasavicus &c.
FLUK. *Alm.* 282. T. 210. f. 3. JACQ. *Hort.* T. 20. Grana-
dilla Folio glabro tricuspidi & angusto , Flore virescente mi-
nimo. *TOURNE. Inst.* p. 240.

- (19) Pasfiebloem met driekwabbigge , byna
Schildvormige Bladen ; de Schors Kurk-
achtig. III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze groeit op St. Domingo en de nabuu-
 rige Westindifche Eilanden. De Bladen zyn XIX.
 fpitsachtig driekwabbig , van agteren onver- *Pasiflora*
 deeld, effenrandig glad, hebbende twee Klie- *suberosa,*
 ren by het Steeltje. De Bloemen zyn Reu- *Kurkbastie*
 keloos bleek , in vyven gedeeld; de Vrugten *ge.*
 Violetkleurig. Het is een Heefterachtig Ge-
 was, met een blyvende Stam, die een witten,
 gefcheurden, Kurkachtigen Bast heeft. De Bla-
 den zyn, als de Plant nog jong is, Schildvor-
 mig ; doch in de volwasfene als die van Klyf
 of Klim-op , altoos zeer glad en weinig ver-
 fchillende van die der Geele Pasfiebloem.

- (20) Pasfiebloem met driekwabbigge Wollige XX.
Bladen, die aan den Voet, wederzyds, een *Pasiflora*
omgeboogen Tandje hebben. *holosericea,*
 De *Fluweel-*
bladige.

(19) *Pasiflora* Fol. trilobis subpeltatis, Cortice Suberoso.
Am. Acad. I. p. 226. f. 14. R. *Lugdb.* 261. Clem. Ind. Fol.
 Hederaceo major, Fructu Olivæformi. PLUM. *Amer.* 70. T.
 84. RAJ. *Suppl.* 339. Pasifl. affinis, Hederæ folio America-
 na. FLUK. *Alm.* 202. T. 210. f. 4. β. Clem. Ind. fol. angu-
 sto trifido. PLUM. *Am.* 70. T. 85. Flos Pasfionis minor, Fol.
 in tres lacin. non serratas &c. SLOAN, *Jam.* 104. *Hift.* I. p.
 310.

(20) *Pasiflora* Fol. trilobis tomentosus, Basi utrinque Den-
 ticulo reflexo. *Am. Acad.* I. p. 226. f. 15. H. *Cliff.* 432. R.
Lugdb. Granadilla Folio hastato holosericeo &c. MART. *Cent.*
 51. T. 51.

III. De Groeiplaats van deeze is by Vera Cruz
 AFDEEL, in Amerika. Zy heeft de Bladen Piekswys'
 XVIII.
 HOOFD driekwabbig en met eene Fluweelachrige Wol-
 STUK, ligheid bedekt. De Kleur der Bloemblaadjes
 is witachtig, maar die van de Franje paarfch
 en geel bont; zo dat de Kroon paarfch is met
 een geelen Zoom, 't welk de Bloemen zeer
 verfiert.

XXI. (21) Pasfiebloem met driekwabbige zagt Haai-
 rige. *Pasiflora*
hirsuta.
 Haairige. rige Bladen en gepaarde Bloemen.

Een zachte Haairigheid der Bladen, eeniger-
 maate als die van de Heemst, heeft plaats in
 deeze, welke van TOURNEFORT *Granadil-*
la met een Klyfachtig Blad getyteld is. Zy is
 zwaar en onaangenaam van Reuk; hebbende
 zeer kleine witte Bloemen en niet minder klei-
 ne blaauwe Vrugten. De Groeyplaats wordt
 gesteld op St. Domingo en op Kurasfau.

XXII. (22) Pasfiebloem met driekwabbige Hartvor-
 mige. *Pasiflora*
fetida.
 Stinkende. mi-

(21) *Pasiflora* Fol. trilobis villosis, Flor. oppositis. *Am.*
Acad. I. p. 227. f. 16. *Pasifl.* non crenata Americ. triphyl-
 la. *PLUK.* *Alm.* 282. T. 212. f. 1. *Clem.* Indica Flore minimo
 pallido. *PLUM.* *Amer.* 73. T. 88. Flos *Pasiflonis* albus, Folio
Hibisci Sericeo trilobato. *HERM.* *Parad.* T. p. 176.

(22) *Pasiflora* Fol. trilobis cordatis pilosis, Involucris
 multifido-capillaribus. *Am. Acad.* I. p. 228. f. 17. *Phil.*
Bot. 260. *H. Cliff.* 431. *R. Lugdb.* 261. Flos *Pasiflonis* albus
 Reticulatus. *HERM.* *Par.* T. p. 173. *Clematis* Indica hirsuta
 foetida. *PLUM.* *Am.* 71. T. 86. β . *Pasiflora* Vescicaria He-
 deracea, Fol. Lanuginosis, odore tetro, &c. *PLUK.* *Alm.*
 382. T. 104. f. 1.

mige , gehaairde Bladen , de Omwindzels **III.**
 Haarachtig dun gefnipperd. **AFDEEL.**
XVIII.

HOOFD-
STUK.

Deeze , een Jaarlyks Gewas , dat op de Eilanden St. Domingo , Martenique en Kurasfau , groeit , wordt door haaren Stank gekend. Zy heeft een ronde Haairige Steng , meer dan Mans langte hoog , doch zwak : de Bladen zyn wederzyds begroeid met veele witte Haairtjes ; de Bladsteelen met Elsvormige Kliertjes : de Bloemsteelen komen enkeld uit de Oxelen voort , niet dubbeld , gelyk in de voorgaande. Het Omwindzel of de Kelk is driebladig , en heeft de Blaadjes Haarachtig verdeeld. De Bloem is wit , doch in eene Verscheidenheid van **PLUKENET** zyn de Vezels der Bloemen wit en paarfch bont opgegeven. **Pentandria.**

(23) Pasfiebloem met driekwabbige , Zaags- **XXIII.**
 wys' getande Bladen. **Pasiflora**
incarnata.

Rooze-
kleurige.

Deeze , in Virginie , Brasfil en Peru , groei- jende , is de Soort van Pasfiebloem , welke al- lereerst , en tot omtrent het midden der voor- gaande Eeuw eeniglyk en alleen , in Europa fchynt

(23) *Pasiflora* Fol. trilobis ferratis. *Am. Acad.* I. p. 230. f. 19. *Hort. Ups.* 278. *GRON. Virg.* 140. *Pasiflora* &c. *Lobis ovatis.* *H. Cliff.* 432. *R. Lugdb.* 260. *Granadilla Hispanis,* *Flos Passionis Italis.* *HERN. Mex. T.* p. 388. *RAJ. Hist.* 649. *Clem. trifolia,* *Flore Roseo clavato.* *C. B. Pin.* 301. *TOURNE. Inst.* 240. *Murucuja Maliformis alia.* *MARCGR. Bras.* 71.

N

II. DEEL. VI. STUK.

III. schynt bekend geweest te zyn. Men noemt-
 AFDEEL. ze *Roozekleurige*, wegens de Kleur der Bloe-
 XVIII. men, die een bleek paarsche Kroon hebben, en
 HOOFD- de Meeldraadjes zo wel als de Stylen gevlakt ;
 STUK. de Meelknopjes overlans geschikt ; het Om-
Vyfman-
nige. windzel spits, gekarteld en zeer klein, op zy-
 de, uit den Rand, een rond Kliertje voort-
 brengende. De Bladen hebben drie Eyronde
 Kwabben, die op zyde gekarteld zyn, en de
 Bladsteelen twee stompe groene Kliertjes. De
 Wortel blyft over, doch jaarlyks vergaan de
 Steng en Takken, die somtyds wel de hoogte
 van twaalf Voeten bereiken, hebbende in de
 Akademie-Tuin van Upsal drie geheele Maan-
 den dagelyks gebloeid. In haare Groeiplaats
 draagt deeze Soort een groote Eyronde Vrucht,
 die eetbaar is; zelfs in Virginie.

**** Met veeldeelige Bladen.

XXIV.
Pasiflora
cœrulea.
 Blaauwe.

(24) *Pasfiebloem met effenrandige gevingerde*
Bladen.

Deeze, die wegens de Hemelsblauwe Kroon
 den bynaam voert, is de gemeenste onder alle
 de

(24) *Pasiflora* Fol. palmatis integerrimis. *Am. Acad.* I. p. 231. f. 20. *H. Ups.* 278. *GOUAN Mœusp.* 476. *Pasiflora* Fol. palm. quinque-part. integerr. Involucris Cordatis triphyl-
 lis. *H. Cliff.* 432. *R. Lugdb.* 260. Granad. polyphyllos Fructu ovato. *TOURNEF. Inst.* 241. Gran. Pentaph. Fl. cœruleo magno. *BOERH. Lugdb.* II. p. 81. *DU HAMEL Arbr.* I. p. 272. T. 107. Granadilla Indica scandens *MICH. Flor.* 46. *Clematis quinquefolia.* *ROB. Leon.* Flos Passionis major pentaphyllus. *SLOAN, Jam.* 104. *Hist.* I. 229. *RAJ. Suppl.* 339.

de Pasfiebloemen. 't Gewas, dat uit Brasil afkomstig zou zyn, verdraagt zeer wel de Winterkoude der Zuidelyke deelen van Europa, doch kan niet tegen zwaare Vorst. In ons Klimaat moet het, derhalve, 's Winters in Huis gezet worden, wil men geen gevaar loopen van het te verliezen. De Bladen zyn meest in vyven of in zevenen verdeeld, met Lancetvormige effenrandige Slippen. Het heeft groote Hartvormige Bladerige Blikjes en Nierachtige getande Stoppeltjes. De Blaadjes van den Kelk, anders zeer naar die van de Bloem gelykende, zyn beneden de tip met een Tandje gewapend. Het Honigbakje, dat de Kroon maakt, heeft zyne Straalen naar 't midden donkerpaarsch, aan de enden Hemelschblauw of Violet, en daar tusfchen wit. Dus geeft het een zeer schoone Bloem, welke maar éénen Dag bloeit en gevolgd wordt van een ronde Vrucht, die zuur van Smaak is, bevattende een Saffraankleurig Sap. Zelden ziet men het Gewas, hier te Lande, Vrucht draagen; doch het schiet somtyds op, tot meer dan twintig Voeten hoogte.

Tot deeze Soort schynen eenige Pasfiebloemen betrokken te moeten worden, die of duijter voorgesteld, of met geene zekerheid bekend zyn. Hier toe behoort de Vyfbladige met een blaauwe gestippelde Bloem van MUNTING, waar in de middelste der vyf Kwabben driepuntig is verdeeld, gelyk de tweede Appelvormige *Murucuja* van Brasil, door PISO, ook

N 2

VOOR

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Vyfman-
nige.

voorgefteld wordt, en zulks heeft insgelyks plaats in de Klokvormige van ROCHEFORT, wier Bloemen volftrekt overeenkomen met die andere van MUNTING; doch men denkt dat de Afbeelding, hier van, naar verflenfte Bloemen zal opgemaakt zyn, of mooglyk naar een gedroogde Plant (*). De *Veelbladige* met een Eyronde Vrucht van TOURNEFORT, die van BARRERE en anderen, zullen hier ook t'huis behooren.

XXV.
Pasiflora
Serrata.
Gekartel-
de.

(25) Pasfiebloem met gevingerde Bladen, die Zaagswyze gekarteld zyn.

De Vrucht van eenige Soorten is, niet ongepast, by een Komkommer vergeleeken, maar ik vind zeldzaam, dat PLUMIER aan deeze de Vrucht van een Koloquint gegeven heeft. Niet alleen 't verfchil van Smaak, maar ook de figuur, die Peerachtig is, fchynt weinig daar mede te ftrooken. Mooglyk zal hy de grootte maar bedoelen. 't Gewas, dat op Martenique gevonden is, heeft de Bladen in zevenen verdeeld en op de kanten Zaagswyze ge-

(*) Men valt hier over en affronteert dien braaven Kruidbefchryver in *Am. Acad.* als waren byna alle zyne Afbeeldingen gefchetst naar gedroogde Planten; dat ik geenszins geloof en al was het zo, waren zy daarom niet te veragten; zynde de Uitheemsche Gewassen, hier in de Tuinen geteeld, dikwils van de in haar Land gegroeide zeer verfchillende en dus de Afbeeldingen naar dezelve fomtyds onvolmaakt.

(25) *Pasiflora* Fol. palmatis serratis. *Am. Acad.* I. p. 232. f. 21. *Clematis Indica polyphylla major*, Flore clavato, Fructu Colocynthidis. PLUM. *Amer.* 62. T. 79. RAJ. *Suppl.* 340. *Granadilla polyphyllos* Fructu Colocynthidis. TOURNEF. *Infl.* 241.

getand: de Bloemen zyn zeer groot: de Omwindzels effenrandig, gestippeld, van grootte als de Bloem, bestaande de Kroon uit Vezels of Straalen, die Violet en wit bont zyn, geboogen en gekruld. Voorts is de Stander of Steel van het Vrugtbeginzel, met zyne vyf Meeldraadjes onder aan, en drie Knodsachtige Stylen op het Vrugtbeginzel zittende, 't welk het weezenlyke Kenmerk uitmaakt van dit Geslagt, hier even als in de andere Soorten.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentaria
dria.

(26) Pasfiebloem met Voetachtige Zaagswys' getande Bladen.

XXVI.
Pasiflora
Pedata.
Voetbladi-
ge.

Deeze Soort verschilt inzonderheid door de figuur der Bladen, die niet egaal verdeeld zyn, maar zodanig, dat het Steeltje voorloopt in een enkeld Lancetvormig ovaal Blad, van vier Duimen langte, doch wederzyds een ander Blad uitgeeft, het welk in drieën is gesneedn, zodanig, dat twee agterste Slippen maar als Oortjes zyn. De Bloemen zyn groot en hebben dergelyke Omwindzels. De Vezels, die het Honigbakje of de Kroon maaken, zyn rood met witte Ringen, de enden Violet, en gedraaid als de Hairlokken van Medusa. Hier wordt een Afbeelding t'huis gebragt van ROCHFORT, die zegt, dat de Hollanders, in de West-

(26) *Pasiflora* Fol. *Pedatis ferratis.* *Am. Acad.* I. p. 233. f. 22. *Clematis Indica polyphylla*, *Flore crispato.* PLUM. *Amer.* 66. T. 81. RAJ. *Suppl.* 341. *Flos Passionis*, ROCHEF. *Ant.* p. 119. T. p. 118. f. 3.

N 3

II. DEEL, VI. STUK.

III. Westindiën, den naam van *Rang-Appelen* gegeven aan de Vruchten der Pasiebloemen. Van deze Soort worden zy zo groot als een gemeene Appel; zynde geel van Kleur en hebbende een Bast zo dik en taay als die van een Graanaat-Appel. Van binnen bevatten zy ongemeen harde zwarte Pitten of Zaadkorrels, in een Sappig Vleesch, dat zeer rins en verfrischende is, wordende inzonderheid tot verkoeling gebruikt in Heete Koortsen. Men konfyt in Brasil ook de Bloemen en Bast van deze Appelen, even als by ons de Oranje-Schillen en Bloesem. Tot opwekking van den Appetyt is 'er een Syroop van in gebruik, welke haar wederga niet heeft. Voorts beminnen de Brasiliaanen, zegt hy, het Loof van dit Gewas, over Prieelen en Gaanderyën gelegd zynde, en dezelve belommerende, niet alleen, maar ook met een aangenaamen Geur vervullende. PLUMIER hadt deze Soort op St. Domingo waargenomen, en merkt aan, dat de Bast van de Vruchten overeenkomt met die der kleine Kalabasjes, daar men Tabaksdoosjes van maakt, zynde glad van Oppervlakte en glanzig groen van Kleur, met eenige heldere Stippen gevlaakt.

ARISTOLOCHIA. Oosterlucie.

Dit Geslacht, tot de Zesmannigen in deze Klasse behoorende, heeft geen Kelk, maar een eenbladige Tongwyze onverdeelde Bloem,
wor-

wordende het Vruchtbeginzel, dat onder de Bloem zit, een zeshokkig Zaadhuisje.

III.
AFDEEL.
XVIII.

Een-en-twintig Soorten zyn 'er in begrepen, die, meestal Heesters of Rankgewassen zynde, altemaal hier beschreeven zullen worden.

HOOFD-STUK.
Hexan-
dria.

(1) *Osterlucie met tweekwabbige Bladen en eene windende Steng.*

Aristolochia bilobata.

Deeze, op St. Domingo waargenomen door PLUMIER, schiet uit een Penwortel, van een Voet lang en een Duim dik, zwart van buiten, geelachtig van binnen en zeer bitter van Smaak, dunne, gladde, Knoopige Ranken, die langs de Haagen kruipen. Hier aan zyn Bladen, die naar eens Paards Hoef gelyken; Bloemen als van de gewoone Osterlucie en daar op volgen Vruchten van grootte als een Duiven-Ey.

Twee-
kwabbige.

(2) *Osterlucie met driekwabbige Bladen, een windende Steng en zeer groote Bloemen.*

II.
Aristolochia trilobata.

De Bladen van deeze zyn als die van Klyf, in drieën gedeeld. Het is een klimmend Gewas,

Driekwab-
bige.

(1) *Aristolochia* Fol. bilobis Caule volubili. *Syst. Nat.* XII, Gen. 1022. p. 600. *Veg.* XIII, p. 686. *Arist. longa scandens*, Foliis Ferri Equini effigie. *PLUM. Sp.* 5. *Amer.* 91. T. 106. *RAY. Suppl.* 395.

(2) *Aristolochia* Fol. trilobis, Caule volubili, Floribus maximis. *JACQ. Spec.* 8. T. 3. *Arist. Fol. Hederaceo trifido &c.* *PLUM. Sp.* 5. *Ar. scandens &c.* *BROWN. Jam.* 328.

III. was , in Zuid - Amerika groeiende , dat een
 AFDEEL. Kruiderige of Aromaticke Steng heeft , wor-
 XVIII. dende als een Geneesmiddel gebruikt tegen
 HOOFD- den Venynigen Beet der Slangen.
 STUK.

III. (3) Oosterlucie met Hartvormige Piekswys'
Aristolochia pen- byna driekwabbe Bladen , een windende
tandra. Steng , en een Hartvormig omvattend
 Vyfman- Blikje.
 nige.

Dit is een Windend Gewas , dat de nabuu-
 rige Heesters tot agt Voeten hoogte beklimt ,
 hebbende eenbloemige Oxel - Steelen , wier
 top een Hartvormig Blikje draagt , waar in de
 ongesteelde Bloem geplaatst is , zynde van bui-
 ten groen , van binnen bruin. 't Getal van
 vyven heeft hier zo wel in de Meeldraadjes
 als in de verdeelingen van den Stempel en
 van het Zaadhuisje plaats. De Heer JAC-
 QUIN heeft deeze Soort in de Boschen by
 de Havàna gevonden.

IV. (4) Oosterlucie met Nierachtige byna Schild-
Aristolochia pelta- vormige Bladen en een windende Steng.
ta. Deze , in Zuid - Amerika huisvestende , heeft
 schild- Bladige.

(3) *Aristolochia* Fol. Cord. Hastato-subtrilobis , Caule volubili ,
 Bractea Cordata amplexante. *Arif. Flor. pentandris. JACQ.*
Amer. Hist. 233. T. 147.

(4) *Aristolochia* Fol. Reniformibus subpeltatis , Caule vo-
 lubili. *JACQ. Sp. 9. T. 4. Arif. Afari folio umbilicatis , Flore*
longissimo , Radice repente, PLUM. Sp. 5. Ic. 32. f. 2.

Bladen als die van Mans - Oor , welke in 't midden op de Steel staan. De Bloemsteeltjes hebben één Bloem , die ruig is en eene uitermaate lange Lip heeft , zynde van buiten gestippeld.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(5) *Oosterlucie met langwerpige gespitste Bladen , een windende Steng en veelbloemige Bloemsteelen.*

v.
Aristolochia maxima.
Grootvrugtige.

De Heer JACQUIN, die deeze in de Carthageensche Boschen vondt , merkt aan , dat het Gewas de Boomen beklimt tot dertig Voeten hoogte. De Stengen zyn rond , de Bladen fomtyds een Voet lang ; de Oxel - Steelen meest twee - of - driebloemig , hebbende ieder Bloem een Lancetvormig Blikje. Zy zyn donkerpaarsch en groot , doch kort van Lip. De Vrugt is uitermaate groot , gelykende naar een Mandje , en splyt aan den Steel in zesfen open , terwyl zy aan den Top geheel blyft , kunnende vervolgens samengevouwen en als een Reis - Zak of Beurs gebruikt worden ; dewyl zy geheel doorweven is met dwarse Vezeldraaden.

(6) Ooster-

(5) *Aristolochia* Fol. oblongis acuminatis , Caule volubili , Pedunculis multifloris. JACQ. *Amer. Hist.* 233. T. 146. *Aristolochia* Fol. oblongo-ovatis obtusis integerrimis , Caule scandente &c. MILL. *Dict.* 13.

N 5

II. DEEL, VI, STUK.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

VI.
Aristolochia bilabiata.
Tweelippige.

VII.
Erecta.
Regtopstaande.

VIII.
Arborescens.

Boomachtige.

IX.
Caudata.
Gestaarte.

(6) Osterlucie met langwerpig Eyronde driearbige Bladen, een windende Steng en tweelippige Bloemen.

(7) Osterlucie met Lancetvormige, ongesteelde, eenigermaate ruige Bladen, een oprechte Steng en eenzaame eenbloemige Bloemsteelen; de Bloemen by uitstek lang.

(8) Osterlucie met Hartvormig Lancetvormige Bladen, de Steng regtopstaande en Heesterachtig.

(9) Osterlucie met Hartvormig gespitsde, driearbige Bladen en eene windende Steng.

Zodanig eene klimmende Osterlucie heeft BROWNE op Jamaika gevonden, wier Bloemlippen als Waaijers maakten, uitlopende in een dunne Draadachtige Staart. De Heer JACQUIN nam deeze zonderlinge Bloemen ook waar op 't Eiland van St. Domingo, bekleedende het Gewas de Heesterige Heuvelen by Kaap Fran-

(6) *Aristolochia* Fol. ovato-oblongis trinerviis, Caule volubili, Corollis bilabiatis. † *Aristolochia scandens* Fol. oblongis, Radice repente. PLUM. *Sp. 5. Ic. 32. f. 1.*

(7) *Aristolochia* Fol. lanceolatis sessilibus subhirsutis, Caule erecto, Pedunculi solitarii unifloris, Floribus longissimis. MILL. *Dict. 12. †.*

(8) *Aristolochia* Fol. Cordato-lanceolatis, Caule erecto fruticoso. H. *Cliff. 433.* *Aristol. polyrhizos, Auriculatis folii, Virginiana.* PLUK. *Alm. 50. T. 78. f. 1.*

(9) *Aristolochia* Fol. Cordatis acuminatis triplinerviis, Caule volubili. JACQ. *Amer. Hist. 232. T. 145.* *Aristolochia scandens &c.* BROWN. *Jam. 329.*

Français. Het klom tot tien Voeten hoogte III.
 by de Boomen op, hebbende, gelyk veel AFDEEL.
 dere Soorten, een walgelyken Reuk. De drie XVIII.
 naastvoorgaande groeiden ook allen in Ame- HOOFD.
 rika. STUK.

(10) Ofterlucie met Hartvormige Bladen; een X.
 windende Heefterachtige Steng, enkele Aristolo-
 Bloemen, met de Lip grooter dan de chia odora-
 Bloem. tisfima.
 Sterk
 ruikende.

Tot deeze Soort zouden de aangehaalde kun-
 nen behooren, waar onder de Klimmende, zeer
 sterk ruikende van SLOANE een Gewas is met
 een groene Steng, zig om Boomen of Heesters
 windende tot zes of agt Voeten hoogte. De
 Reuk van 't zelve was zeer aangenaam. De Lip
 der Bloemen is zeer groot en paarsch van Kleur.
 Men wil dat het de Mexikaansche van HER-
 NANDEZ zoude zyn.

(11) Ofterlucie met Hartvormige gespits XI.
 Bladen, een Heefterachtige windende Steng; Anguicida.
 Slang-
 en-doodende.

(10) *Aristolochia* Fol. Cordatis, Caule volubili Fruticoso,
 Pedunc. solitariis, Labio Corollis majore Arist. scandens
 odoratissima. SLOAN. *Jam.* 60; *Hist.* I. p. 162. T. 104. f. 1.
 RAJ. *Suppl.* 394. BROWN. *Jam.* 329, Aristol. Folio Cordi-
 formi &c. PLUM. *Sp.* 5. *Ic.* 34.

(11) *Aristolochia* Fol. Cord. acuminatis, Caule volubili
 Fruticoso, Pedunc. solitariis. Stipulis Cordatis. JACQ. *Amer.*
Hist. 233. T. 144. Arist. Mexic. Flore acutiore. MOR. *Hist.* III.
 p. 509. S. 12. T. 17. f. 7. BURM. *Fl. Ind.* p. 191.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*enkelde Bloemsteelen en Hartvormige Stop-
peltjes.*

De Reuk van dit geheele Gewas is walgelyk
Zesman- en onaangenaam zegt de Heer J A C Q U I N , die
nige. 't zelve in 't Kreupelbosch by Karthagena
doorgaans aantrof. Het beklint de Boomen
tot tien Voeten hoogte, met zyne ronde Sten-
gen, die by den Wortel Kurkachtig van Bast
zyn. De Bloem heeft een spits Lancetvormige
Lip, die van agteren in een Pypje famenloopt:
de Zaadhuisjes zyn zeshoekig en bruin. „ Het
„ Sap van den Wortel, dat Oranjekleurig,
„ bitter en stinkende is, door kaauwen onder
„ 't Speekzel gemengd, en dan, tot een of
„ twee Druppels, in den Bek van een taame-
„ lyk groote Slang gedroopen, maakt dit Dier
„ zo dronken en vadzig, dat men het op aller-
„ ley manieren behandelen en zelfs in zyn Boe-
„ zem steeken kan, zonder gevaar, komende
„ het, na verloop van eenige Uren, (zegt hy)
„ eerst weder tot zig zelve. Doet men het
„ meer Druppeien inzwelgen, dan wordt het
„ op staande voet door een Stuipachtige trillen-
„ de beweging, die over 't geheele Lighaam
„ zeer zichtbaar is, bevangen, en sterft wel
„ dra. De Amerikaansche Kwakzalvers maa-
„ ken hier gebruik van, om de Menschen te
„ overreeden, dat zy een Geheim bezitten,
„ 't welk hun Lighaam voor den Beet, zelfs
„ van Venynige Slangen, beveiligt. Ik heb
„ ON-

„ ondervonden, dat die Dieren voor den Reuk **III.**
 „ van deezen Wortel weg vlugten. Een Mensch **AFDEEL.**
 „ kan veilig eenige Druppels van het Sap in- **XVIII.**
 „ zwelgen, maar het maakt een Walging, ge- **HOOFD-**
 „ lyk ik zelf gewaar wierd, en geloof, der- **STUK.**
 „ halve, dat het in grooter Gifte een Braakmid- **Hexan-**
 „ del, of op een andere manier schadelyk zou **dria.**
 „ kunnen zyn. Men wil, dat door hetzelve op
 „ te leggen of in te neemen een Venynige Beet
 „ kan worden genezen. Dit zou de Indiaan',
 „ die my het Geheim ontdekte, driemaal op
 „ zig zelf ondervonden hebben: doch ik kan
 „ niets daar van zeggen. De Ingezetenen, die
 „ de Plant flegts by naam kennen, heeten de-
 „ zelve *Contracapitan*, en die met de zeer groo-
 „ te Vrugten wordt van hun *Capitan* ge-
 „ noemd.”

(12) *Osterlucie met effenrandige Piekswyze
 Bladen, een flappe enkelde Steng en om-
 gekromde eenzaame Bloemen.*

XII.
Aristolochia Maurorum.
 Moorsche.

Deeze Orientaalsche groeit by Aleppo in de
 Plantagiën van Olyfboomen volgens RAUWOLF,
 wordende van de Mooren *Rhafut* en *Rumigi*
 geheten. De Reuk van dezelve, zegt hy, is
 niet

(12) *Aristolochia* Fol. Hastatis integerrimis, Caule infirmo
 simplici, Floribus solitariis recurvatis. GRON. *Orient.* 280.
Aristol. Orientalis, Fol. lanceolatis. TOURNEF. *Inst. Cor.* 161.
Arist. Maurorum. C. B. *Pin.* 307. *Arist. peregrina* Rauwolfii
 CLUS. *Hist.* II. p. 71. *Arist. Rhafut & Rumigi*. RAUW. *It.*
 121. T. 23.

II. DEEL. VI. STUK.

III. niet aangenaam. Zy geeft uit den Wortel door-
 AFDEEL. gaans vier dunne Stengetjes, welke van boven
 XVIII. eenige Bladeren hebben, gelykende naar die van
 HOOFD- Water - Varen, doch met Oortjes als in de Ede-
 STUK. le Salie. Tusfchen de onderfte Bladen kwamen
 Zesman- de Bloemen voort, welke naar die van de ge-
 nige. woone Ofterlucie gelyken zouden.

XIII. (13) Ofterlucie met Hartvormige spitsachtige
 Aristolo- Bladen, een windende Steng en veelbloe-
 chia Indica. mige Bloemfteelen.
 Oostindi-
 fche.

Deeze Oostindifche wordt *Carloe-Vegon* van de Indiaanen en *Kokerlingen* van de Hollanders op Malabar genoemd. De Ceylonfche naam is *Sacfanda* of *Sacfada* volgens HERMANNUS. De Mexikaanfche is hier van verfchillende.

XIV. (14) Ofterlucie met Hartvormige spitsachtige
 Baetica. Bladen, een windende Steng en byna drie-
 Spaanfche. voudige Bloemfteelen, langer dan de Blad-
 fteelen.

Op verfcheide plaatsfen van Spanje heeft de vermaarde CLUSIUS deeze in Haagen en Kreu- pel-

(13) *Aristolochia* Fol. Cordatis, acutiusculis, Caule volubili, Pedunculis multifloris. *Fl. Zeyl.* 323. *Carloe-Vegon. Hort. Mal.* VIII. p. 48. T. 25. *RAJ. Supp.* 394. β . *Aristol. Caule volub.* *Sec. Hort. Cliff.* 433. *BURM. Fl. Ind.* p. 191.

(14) *Aristolochia* Fol. Cordatis acutiusculis, Caule volubili, Pedunc. subternis Petiolo longioribus. *Aristolochia Clematis ferpens.* C. B. *Pin.* 307. *MORIS. Hist.* III. p. 509. S. 12. T. 17. f. 6. *Aristolochia Clematidis Baetica,* CLUS. *Hist.* II. p. 71. *Hisp.* p. 323.

pelbosch groeiende gevonden. Hy noemt de **III.**
 zelve tweede of andere *Klimmende Osterlucie*, **AFDEEL.**
 en **LOBEL** voegt 'er den bynaam van *Spaan-HOOFD-*
sche by. 't Gewas heeft lange dunne Ranken, **STUK.**
 waar mede het allerley Geboomte omslingert, **Hexan-**
 fchietende dikwils boven den Top uit. De Bladen **dria.**
 zyn als die van Klyf; de Bloem is uit den paar-
 schen zwart, zittende op een zeer lang Steeltje.

(15) *Osterlucie met langwerpig Hartvormige* **XV.**
gespitste gegolfde Bladen, een slappe Steng **Aristol-**
en eenzaame Bloemen. **chia Sem-**
pervirens.
Altyd
groene.

De bynaam drukt de hoedanigheid uit, waar
 in deeze van de andere Europische, die men
Pistolochia noemt, verschilt. Haare Groeyplaats
 is op Kandia.

(16) *Aristolochia met langwerpig Hartvormi-* **XVI.**
ge vlakke Bladen; slappe, bogtige, ronde **Serpenta-**
Steng en eenzaame Bloemen. **ria.**
Slangen-
Wortel.

Van deeze Soort, die in Virginie groeit,
 komt

(15) *Aristolochia Fol. Cordato-oblongis acuminatis undatis,*
Caule infirmo, Flor. solitariis. Arist. Caulibus infirmis &c.
Hort. Cliff. 432. SAUV. Monsp. 111. Pistolochia Cretica. C.
B. Pin. 307. MORIS. Hist. III. p. 510. S. 12. T. 17. f. 16.
Pistolochia altera sempervirens. CLUS. Hist. II. p. 160.

(16) *Aristolochia Fol. Cordato-oblongis planis, Caulibus*
infirmis flexuosis teretibus, Flor. solitariis. GRON. Virg. 140.
Aristol. Caul. infirmis &c. Mat. Med. 416 Arist. Pistolochia
f. Serpentaria Virginiana, Caule nodoso. PLUK. Alm. 50. T.
148. f. 5. CATESB. Car. 1. T. p. 29. SELIGM. Vog. II. Deel.
bl. 47. Pl. 58. RAJ. Suppl. 394. Arist. polyrhizos Virginiana.
MORIS. Hist. III. p. 510. S. 12. T. 17. f. 14.

II. DEEL, VI. STUK,

III. komt de Wortel, die in de Geneeskunde, van
 AFDEEL. overlang, bekend is, onder den naam van *Vir-*
 XVIII. *ginische Slangen-Wortel* *. De beschrijving,
 HOOFD- welke van het Gewas door Doktor BANISTER
 STUK. aan RAY was medegedeeld, komt vry wel
Zesman- overeen met die van CATESBY, doch in
nige. geen van beiden, zo min als in de Afbeelding,
 * *Serpen-* vind ik gewag gemaakt van de Knoopigheid
saria Vir- der Stengen. De eerste meldt, dat die ge-
giniana meenlyk regtopstaan, niet Rankachtig slinge-
 rende zyn noch kruipende; de ander, dat zy
 buigzaam zyn en vertoontze Rankachtig. Dit
 verschil kan daar uit ontstaan, dat de laatste
 een wild groeiende Plant voorgesteld heeft,
 die in de Tuinen, zegt hy, overgebracht zyn-
 de, een Steng krygt zo dik dat menze niet
 omspannen kan: terwyl de eerste mooglyk een
 dus gekweekt Gewas bedoelt (†). Hoe 't zy,
 beiden komen daar in overeen, dat de Bloe-
 men slegts by den Wortel groeijen en donker
 paarfch gelipt zyn. Het Zaadhuisje, zegt BA-
 NISTER, wordt byna een Duim dik, bevattende
 veele kleine Zaadjes.

De Wortel van dit Gewas, uit veele dunne
 Vezeltjes bestaande, is onder de Amerikanen
 als

(†) Dat het verschil des Ouderdoms en der Groeiplaats
 een aanmerkelyk verschil in dit Gewas maakt, wordt ook
 aangemerkt in 't Werk van den Heer GRONOVIVS, over de
 Virginische Planten. *pag. cit.* Doch dat CATESBY hetzelfde met
 zeer Knoopige Stengen, of zeer gezwollen Leedjes, afgebeeld
 zou hebben, kan ik niet bespeuren.

als een groot Tegengift van den Beet der Rattelflangen bekend, en wordt derhalve van de Wilden vlytig opgezogt. Niettemin is dezelve, gedroogd zynde, in Virginie gantsch niet duur. Van buiten is hy bruin, van binnen geelachtig, sterk en Kruidrig van Reuk, hebbende eenen scherpen bitterachtigen Smaak. Men houdtze voor een Middel, dat de Ontlastingen, zo door de onzichtbaare Gaatjes van de Huid, als door de Waterwegen, kragtig bevordert, zynde tevens Hartsterkende en tegen de Opstying dienstig; doch allermeeft wordt 'er gebruik van gemaakt tegen Afloopende Koortfen, die van langen duur zyn, inzonderheid de Derdaagse. Het Ofsenvleesch wordt door dezen Wortel langer voor 't bederf bewaard dan door Zee-Zout (*).

III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
*Pentane-
 dria.*

(17) Ofterlucie met Hartvormige gekartelde, van onderen Netswyze, gesteelde Bladen, de Bloemen eenzaam.

XVII.
Pistolochia.
 Kraam-
 wortel.

In Spanje, in Languedok en Provence, is deeze Soort een wild Gewas, dat men *Pistolochia* noemt, als van vertrouwelyke kragten zyn-

(*) RUTTY. *Mat. Med.* Quarto. Lond. & Roterod. 1775. p. 432.

(17) *Aristolochia* Fol. Cordatis crenulatis, subtus reticulatis, petiolatis; Flor. solitariis. GOUAN. *Monsp.* 476. SAUV. *Monsp.* 111. *Hort. Cliff.* 433. *Aristolochia Pistolochia dicta.* C. B. *Pin.* 307. *Pistolochia.* CLUS. *Hist.* II. p. 72. DOD. *Pempt.* 525. GER. *Prov.* 131. GARID. *Aix.* 39.

O

III. zynde; doch ik vind niet, dat dezelve ten dten
 AFDEEL. opzigte byzonderlyk in aanmerking komt, of
 XVIII. gelyk staa met de Pistolochia van PLINIUS,
 HOOFD- die zegt, dat het Afkookzel of Aftrekzel van
 STUK. den Wortel in Water, voor de genen die Stui-
Vyfman-
nige. pen of Kneuzingen hebben, of van om hoog
 gevallen waren, zeer nuttig zoude zyn. 't Is
 een laag Gewas, met dunne Ranken of Steel-
 tjes, van de volgende weinig verschillende,
 dan dat het een Hartvormig, ongesteeld, klein
 Blikje heeft aan den voet der Bloemsteeltjes.

XVIII. (18) Osterlucie met *Hartvormige*, byna onge-
Aristolochia steelde, *stompe Bladen*, *zwakke Stengen*
rotunda. en *eenzaame Bloemen*.
 Ronde.

Drie Soorten van *Aristolochia* hebben DIOS-
 CORIDES en GALENUS gesteld, de Ron-
 de, Lange en Dunne, waar by gemeenlyk een
 Vierde, die men Boontjes Holwortel noemt,
 hier niet t'huis behoorende, gevoegd wordt.
 De Ronde, 't welk deeze Soort is, voert van
 de gedaante des Wortels dien naam. 't Gewas,
 dat in Italie, Spanje en de Zuidelyke deelen van
 Vrankryk groeit, brengt uit den Wortel veele
 Ranken voort, somtyds een Elle hoog, die
 vier-

(18) *Aristolochia* Fol. Cord. sublesf. obtusif, Caule infirmo,
 Floribus Solitariis. GOUAN. *Mensp.* 476. *H. Cliff.* 432. *Mat.*
Med. 414. SAUV. *Mensp.* 111. GER. *Prov.* 133. GARID. *Aix.*
 39. *Aristolochia rotunda* &c. C. B. *Pin.* 307. *Arist.* *rotunda*
prima. CLUS. *Hist.* 2, p. 70. *Hisp.* 318. CAM. *Epis.* 419.

vierkant zyn, overhoeks bezet met donkergroene Bladen, van middelmaatige grootte, die kort of naauwlyks gesteeld zyn, en in derzelver Oxelen donkerpaarsche Bloemen, met een taamelyk breede Lip, waar op Zaadhuisjes volgen als kleine Meloentjes, met zwartachtige Zaaden. De Wortel is Bolachtig rond, rimpelig, zwartachtig, van binnen van Kleur als Palmboom-Hout en heeft een groven Bast, somtyds wel drie Duimen dik, Kruidrig van Reuk en Smaak, doch eenigszins bitterachtig.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.
Pentan-
dria.

(19) *Osterlucie met Hartvormige gesteelde effenrandige stompachtige Bladen, een zwakke Steng en eenzaam Bloemen.*

XIX.
Longa.
Lange.

Deeze, op de zelfde plaatsen voortkomende, verschilt aanmerkelyk, doordien de Bladen bleeker groen en lang gesteeld zyn. De Bloem bestaat, even als in de andere Soorten, uit een Trechterachtig Pypje, op het Vrughtbeginzel zittende, en zig in een Lip uitbreidende, doch is uit den groenen witachtig van Kleur, van binnen ruig, gelyk in de anderen. De Vrucht is eveneens, maar de Wortel, van gestalte als een Fransche Raap, wordt somtyds wel een Arm

(19) *Aristolochia* Fol. Cord. petiol. integerrimis obtusiusculis, Caule infimo, Flor. solitariis. GOUAN. *Monsp.* 477. SAUV. *Monsp.* 111. GER. *Prov.* 133. *Aristol. longa vera.* C. B. *Pin.* 307. MILL. *Diff.* 51. *Arist. longa.* CLUS. *Hist.* 2. p. 70. *Hisp.* 319. β. *Arist. longa Hispanica.* C. B. *Pin.* 307.

III. Arm dik en een half Elle lang gevonden, zegt
AFDEEL **CLUSIUS.** Zodanig een Plant groeide in de
XVIII.
HOOFD- Zuidelyke deelen van Vrankryk tusfchen 't
STUK. Koorn of in de Wyngaarden, maar in Spanje
Vyfman- kwam 'er hem eene voor, die in de Kleur van de
nige. Bloem, als ook in de figuur van den Wortel
 een weinig verfchilde. Deeze wordt, in 't
 byzonder, de Spaanfche getyteld van **BAU-**
HINUS.

XX. (20) Ofterlueie met Hartvormige ftompachtige,
Aristolochia. ruige Bladen en eenzaame hangende,
Hirfuta. omgekromde, byna geknotte Bloemen.
 Ruige.

De vermaarde **TOURNEFORT** vindt deeze Soort, welke hy keurlyk in Plaat gebragt heeft, in zyne Levantfche Reistogt op 't Eiland Skio. De Steng is geftreept en ruig; de Bladen zyn Hartvormig ftomp met een Pantje; de Bloemen omgekromd zonder een verlangde Lip, zegt de Ridder. Uit de befchryving van **TOURNEFORT** blykt, dat dit Gewas ook een taamelyk dikken Wortel heeft, van anderhalf of twee Voeten lang, van buiten paarfchachtig, van binnen geelachtig gemarmerd en uitermaate bitter, zo wel als de geheele Plant.

(21) Ofter-

(20) *Aristolochia* Fol. Cord. obtufiusculis hirtis, Flor. folitariis pendulis recurvatis subtruncatis. Arist. longa subhirsuta, Folio oblongo, Flore maximo. **TOURNEF. It. I. p. T. 147.**

(21) Osterlucie met Hartvormige Bladen, III.
 regtopstaande Stengen en getropte Oxelbloemen. AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze, die in de Zuidelyke en middelste deelen van Europa natuurlyk groeit, wordt van CLUSIUS gezegd de anderen in grootte te overtreffen, verheffende zig meer dan een Elle hoog, met een stevige, ronde, gestreepte Steng. De Bladen zyn ook grooter dan in de overigen, bleek groen, lang gesteed. 't Gewas draagt veele bleeke Bloemen en Vrugten als kleine Appeltjes. De Wortel is sterker van Reuk dan in de anderen, doch dun, wordende nooit een Vinger dik, lang en sterk voortkruipende; 't welk dit Gewas zeer gehaat in de Tuinen maakt, om dat men het naauwlyks kan bepalen of uitroeijen. Zelfs is het in de Wyngaarden, op sommige plaatsen van Languedok, zo gemeen, dat de Wyn 'er een onaangenaamen Geur van krygt.

De Osterlucie heeft haaren Griekfchen naam, zo sommigen willen, van het nut, dat haare Wortel toebrenge, om de Ontlasting te bevorderen.

(21) *Aristolochia* Fol. Cordatis, Caule erecto, Flor. Axillaribus confertis. Hort. Ups. 279. Mat. Med. 475. Dalil. Par. 279. H. Cliff. 432. SAUV. Monsp. III GOUAN. Monsp. 477. GER. Prov. 183. GARID. Aix. 39. Arist. Clematitis recta. C. B. Pin. 307. Ar. Clem. Vulgaris. CLUS. Hist. 2. p. 71. Hist. p. 321. *Aristolochia rotunda*. FUCHS. Hist. 90. HALL. Helv. 196. TOURNEF. Par. 176.

O 3

II. DEEL. VI, STUK.

III. deren in Kraamvrouwen. Sommigen noemenze,
 AFDEEL. in Vrankryk, *Sarrasine*; anderen, in Langue-
 XVIII. dok, *Fauterne*; de Engelschen, volgens MER-
 HOOFD- STUK. RET, *Birthewort*. De Ronde en Lange worden,
 Vyf- in de Geneeskunde, meest gebruikt; de Dunne
 maninge. zeldzaam. Allen zyn het Middelen, die inwendig werken door verdunning van Slymige Vogten, dezelve uitdryvende en de Zenuwen prikkelende; waarom zy als Hoofd- en Borstmiddelen worden aangemerkt. De Ronde is, in dit opzigt, boven de Lange te verkiezen; doch wegens de scherpheid is het niet altoos buiten gevaar. Men heeft deezen Wortel ook tegen de Jicht aangepreezen, en de groote BOERHAAVE merkt aan, dat door deszelfs langduurig gebruik wel de Pynen der Podagristen verzagt, doch derzelve Leven tevens naar oogenschyn, door affschuuring van de Maag en verzwakking des Lighaams, verkort zy. De Lange is een zeer goed uitwendig Middel, tot zuivering van Wonden en vuile Zweeren, als ook tegen de Schurft en andere Huid-kwaalen. Zy komen altermaal in deeze en gene samengestelde Winkelmiddelen, en verschillen in hoedanigheid slegts van meer of minder scherpte. De Paarden-Dokters leggen op Gezwollen der Paarden, die anders ongeneesbaar zyn, den gekookten Wortel van Osterlucie met Lynzaadmeel, of ook den Wortel alleen in Olie gekookt (*).

Sommigen merken aan, dat men deeze laatste Soort van Osterlucie, in plaats van de anderen,

(*) *Rutty Mad. Med.* ut supra. p. 30.

gebruiken kan; dewyl zy vooral niet de minste is in scherpte en bitterheid. Veelen twyfelen ook niet, of het zal deeze geweest zyn, waar van ANDROMACHUS, onder den naam van *Dunne**, in de Theriaak gebruik maakte. 't Gewas, dat in alle zyne deelen uitermaate bitter is, door TOURNEFORT Scheikundig onderzocht, gaf veel zuur Vogt, veel Olie en Aarde, een weinigje Pisachtigen Geest, doch geen vlug Zout. Het vaste of Loog-Zout, door verbranding 'er uit getrokken, maakte de Solutie van Sublimaat, dat zonderling is, niet geel. Het moet derhalven van een byzonderen aart zyn, meer naar dien van Zee-Zout of eenig ander neutraal Zout, trekkende. Hy vindt deeze Plant in de Graffen by de Abtdy van Longchamp, doch nergens anders, omstreeks Parys. RAY hadtze, in zyne Kruidleezers Togten door Duitfchland, nergens aangetroffen. Zy groeit, niettemin, overvloedig aan den Donau en den Ryn (*), ja zelfs in Engeland (†). In onze Provincie komt deeze Osterlucie, die men ook wel *Lange Holwortel* noemt, rykelyk voor, op den Kruidberg by Brederode, en omtrent de Stad Utrecht, in het Sticht (§). Haare Bloemen zouden door de Langpoot, welke ik Vederfpriet genoemd heb *, *Zie I. D. XII. Stuk, be-bl. 451.

(*) KRAMER *Austr.* JACQ *Vindobonens.* MAPPI *Alsat.*

(†) MERRET. *Pinax.*

(‡) COMMEL. *Cat. Ind. Holl.*

III. bevrugt worden, zo de Erlangse Hoogleeraar
 AFDEEL. SCHREBER opgemerkt heeft (*).
 XVIII.

HOOFD-
 STUK.

XIX. HOOFDSTUK.

Beschryving van de HEESTERS, in welke de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen, op de zelfde Plant, van elkander afgezonderd zyn, deswegen EENHUIZIGE (Monoikia) genaamd; gelyk de Hazelaars, Palm, Wonderboom en veele anderen.

De Klasse der Eenhuizige Planten, in het Stelzel der Sexen, is, gelyk wy gezien hebben, naar het getal der Meeldraadjes en andere hoedanigheden, gesmaldeeld *. Onder de
 * II. D. III. STUK, bladz. 244. Driemannigen komen Heesters voor; naamelyk in 't Geslagt van

A X Y R I S.

Waar de Mannelyke Bloemen de drie Meeldraadjes in een driedeelige Kelk hebben, zonder Bloemblaadjes: de Vrouwelyke een tweebledigen Kelk, geen Bloemblaadjes, twee Stylen en een enkeld Zaad, dat rondachtig is.

Vier Soorten, altemaal Siberische of Tartarische Planten, zyn 'er in vervat, als volgt.

(1)

(*) *Tipula Pennicornis fuscundat Flores, D. SCHREBER. Veg. XIII. p. 687.*

- (1) *Axyris met Lancetvormige Wollige Bladen, de Wyfjes-Bloemen vlokkig.* III. AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

De Woonplaats van deeze wordt gesteld in Tartarie en Moravie. **TOURNEFORT** heeft het Gewas op zynen Levantschen Reistogt, mooglyk in Armenie, waargenomen, en 'er, wegens het gehoornde Zaadhuisje, den naam van *Heesterachtige Ceratoides*, met Bladen van den Olyf-Wilg, aangegeven. De Hoogleeraar **VAN ROYEN** noemt het Brandenetel met Lancetvormige Bladen, de Wyfjes-Bloemen ruig. Hier uit kan men eenig denkbeeld opmaaken van het Gewas, 't welk door den Heer **GMELIN** in 't Derde Deel zynen Plantbeschryving van Siberie, 't welk my nog ontbreekt, zo wel als de drie volgende Soorten, is beschreeven en afgebeeld.

- (2) *Axyris met Eyronde Bladen; de Steng regtopstaande en enkele Aairen.* II. *Amaranthoides. Gesternde.*

Dit Gewas schynt te zyn de *Grysachtige Berg-Melde* van den Heer **AMMAN**, door **MESCHER-**

(1) *Axyris* Fol. Lanceolatis tomentosis, Flor. Fœminicis Lanatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1047. f. 618. *Veg.* XIII. p. 706. *Am. Acad.* III. p. 24. *Urtica* Fol. Lanceolatis Floribus Fœmininis hirsutis. R. *Lugd.* 210. *Ceratoides Orientalis Fruticosa Elæagni folio.* **TOURN.** *Cor.* 52. **GMEL.** *Sib.* III. p. 17. T. 3. f. 2.

(2) *Axyris* Fol. ovatis, Caule erecto Spicis simplicibus. *Am. Acad.* III. pag. 24. **GMEL.** *Sib.* III. p. 21. T. 3. *Atriplex Montana incanescens* &c. **AMM.** *Rush.* 23?

O 5

III. SCHERSCHMID in Rusland waargenomen. 't Ge-
 AFDEEL. was heeft ruuwe Bladen met gesternde Haair-
 XIX. jes: de Vrugdtraagende Takken zyn tot ver
 HOOFD- van onderen kaal: aan derzelve end komt een
 STUK. zeer klein Aairtje, dat rappig is, bevattende
 Drieman- zwart Zaad.
 nige.

III. (3) *Axyris met Eyronde Bladen; de Steng*
 Hybrida. *regtopstaande en getropte Aairen.*
 Getropte.

Deze gelykt naar de voorgaande zeer, doch
 verschilt 'er van, door eene lang gesteelde
 Tropswyze Aair, over zyde hangende en ge-
 draaid: de vrugdtraagende Takken nevens de
 Steng samengehoopt en de Bladen ruuwer.

IV. (4) *Axyris met stomp Eyronde Bladen; de*
 Prostrata. *Steng eenigermate verdeeld; de Bloemen*
 Hurkende. *Koppig.*

De Steng van deeze is zeer Takkig, een
 Span lang, wyd en zyd verspreid: de Bladen
 zyn stomp Eyrond, gesteeled: de Bloemen aan
 de enden der Takjes samengehoopt, met veele
 Blaadjes daar onder gemengd zynde. Het is
 een Jaarlysch Gewas, even als de twee voor-
 gaande; doch niettemin van een Heefsterige
 Gestalte.

OM-

(3) *Axyris Fol ovatis, Caule erecto, Spicis conglomera-*
tis. Am. Acad. III. p. 24. GMEL. Sib. III. p. 23. T. 4.
f. 1.

(4) *Axyris Fol. obovatis, Caule subdiviso, Flor. Capita-*
tis. Am. Acad. III. p. 25. GMEL. Sib. III. p. 24. T. 4.
f. 2. ZINN. Geett. 33.

O M P H A L E A.

III.

AFDEEL.

XIX.

HOOFD-
STUK.*Triandria.*

In dit Geflagt hebben de Mannelyke Bloemen een vierbladigen Kelk, zonder Bloemblaadjes en een Eyronden Stoel, waar de Meelknopjes op zitten: de Vrouwelyke komen 'er, wat Kelk en Bloem aangaat, mede overeen, maar hebben een driedeeligen Stempel: het Zaadhuisje of de Vrugt is Vleezig en driehollig: het Zaad enkeld. Het bevat twee Soorten, beiden West-Indifche, die hier volgen.

(1) *Omphalea met Eyrondé Bladen.*

I.

*Omphalea
diandra.*Tweeman-
nige.

Deeze is, onder den naam van *Omphalandria*, door den beroemden Doktor BROWNE, in deszelfs Natuurlyke Historie van 't Eiland Jamaica, voorgesteld. 't Gewas maakt een uitgebreiden Heester, met groote Eyronde Bladen wier Steelen tweeklierig zyn, en aan 't end der Takken komen 'Trosjes van Bloemen of Vruchten voort.

(2) *Omphalea met langwerpige Bladen.*

II.

*Omphalea
triandria.*Drieman-
nige.

De Bladen van deezzen Heester zyn gesteeld, een Handpalm groot, Lancetswys' Eyrond, doch met het stompe End naar buiten; geheel effen-
ran-

(1) *Omphalea Foliis ovatis* †. *Hyß. Nas.* XII. Gen. 1039. p. 619. *Veg.* XIII. p. 706. *Omphalandria Frutescens diffusa, Foliis ampl. ovatis &c.* BROWN. *Jam.* 334.

(2) *Omphalea Foliis oblongis.* *Am. Acad.* V. p. 408. *Omphalandria Fol. obovatis glabris &c.* BROWN. *Jam.* 335. T. 22. f. 4.

II. DEEL. VI. STUK.

III. randig, naakt. De Bloemsteelen, uit de Oxels
 AFDEEL, voortkomende, drie by elkander, zyn eenbloe-
 XIX. mig, naakt, van langte als de Bladsteelen.
 HOOFD- Voorts hebben de Mannetjes Bloemen in dee-
 STUK. ze Soort drie, in de voorrige twee Meeldraadjes,
Drieman-
nige. waar van de Bynaam. Beiden zynze, door ge-
 melden Doktor, op Jamaïka, en tot nog toe
 nergens anders gevonden.

T R A G I A.

De Mannelyke Bloemen hebben hier een drie-
 deeligen Kelk zonder Bloemblaadjes: in de Vrou-
 welyken is de Kelk vyfdeelig en de Styl drie-
 deelig, ook zonder Bloemblaadjes. Het Zaad-
 huisje bestaat uit drie Besfen en heeft drie Hol-
 ligheden, waar in enkele Zaaden.

't Getal der Soorten van dit Geslacht is vyf,
 waar van de meesten Heesterachtig zyn en uit
 Indie afkomstig, als volgt,

I. (1) *Tragia met Hartvormig langwerpige Bla-*
den en een windende Steng.
Tragia
Volubilis.
 Windende.

Door SLOANE is deeze Soort in de West-
 Indiën gevonden en afgebeeld onder den naam
 VAN

(1) *Tragia* Fol. Cordato-oblongis, Caule volubili. *Syst.*
Nat. XII. Gen. 1048. p. 619. *Veg.* XIII. p. 707. *LOEFL.*
Itin. 233. *Tragia scandens* Fol. hastatis serratis hispidis.
BROWN. Jam. 336. *Tragia alia &c. PLUM. Gen.* 14. *lc.* 252.
 f. 2. *Urtica Racemosa scandens angustifolia*, Fr. tricocco.
SLOAN. JAM. 38. *Hist.* I. p. 123. T. 82. f. 1. *RAJ. Suppl.*
 205. *Funis urens.* *RUMPH. Amb.* V. p. 13. T. 9. *BURM. Fl.*
Ind. p. 264. *Tragia scandens longo Beticæ fol. PLUM.*
Gen. 14. *lc.* 252, f. 1.

van *Klimmende Smalbladige Brandenetel*, met eene uit drie Besfen bestaande Vrucht, aan Trosfen. By de Hoofdstad van 't Eiland Jamaika groeide het Gewas overvloedig. PLUMIER vertoont ook hetzelfde met Brandenetel Bladen en een ruige Steng. De Bloempjes komen aan Trosfen of Aairen voort; de Besfen op enkele Steeltjes in de Oxels der Bladen. De Brandende Touwe-Struik, in Oostindie of wel op de Molukkes zeer gemeen, en tot binden in gebruik, wordt hier t'huis gebragt. De beschryving van den Ridder is als volgt.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

„ 't Gewas heeft een windende Steng, die
 „ tegen de Zon omdraait: de Bladen spits
 „ langwerpig Hartvormig, scherp getand, ge-
 „ steeld, met styve Haaren bezet. Uit de
 „ Oxels komen enkele Mannelyke Trosfen,
 „ van groene driedeelige Bloempjes, met drie
 „ geele Meelknopjes. De Vrouwelyke, die en-
 „ keld uit de Oxels komen, zitten op lange,
 „ geleedde kromme Steeltjes en worden ge-
 „ volgd van drie-Besfige Huisjes, met styve
 „ brandende Puntjes gedekt, hebbende ieder
 „ Hokje, van buiten en van onderen, twee
 „ uitpuilende Stippen.

(2) *Tragia met Vrouwelyke Blikjes die vyf-
 bladig zyn, en Vinswyze verdeeld.*

II.
*Tragia
 involucre-
 ta.*

Het Gewas van deeze Soort gelykt zodanig naar Omwikkelde.

(2) *Tragia Bracteis Foemineis pentaphyllis pinnatifidis.* A-

ca-

II. DEEL. VI. STUK,

III. dat der Brandenetelen, dat men het *Heesterachtige Malabaarse Brandenetel*, door COMMELYN, AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK. getyeld vindt. De Landnaam is aldaar *Schorigenam*, doch het valt ook op Ceylon, en is door den Hoogleeraar J. BURMANNUS in *Driemangige*. Afbeelding gebragt, onder den naam van *Ricinokarpos*; om dat de Vrugt eenigermaate naar die van den *Ricinus* gelykt. Uit de Oxels der Bladen brengt het een Steeltje voort, dat aan 't end vyf Blikjes heeft, die Vinswyze verdeeld zyn, en tot Omwindzels strekken voor een Vrouwelyke Bloem, waar boven zig een Aairtje verheft van Mannelyke Bloemen. Voorts is de Gestalte van deeze Soort aanmerkelyk verschillende, komende de Steng nu ruig dan glad voor, zo wel als de Bladen, die ook nu breeder dan finaller zyn.

III.
Tragia
Mercurialis.
Gladde.

(3) *Tragia met Eyronde Bladen.*

Deeze, op Malabar genaamd *Pee-Cupameni*, heeft de Vruchten zonder Omwindzels en is glad van Loof; weshalve aan dergelyke Ceylonfche het

calypha involucris foemineis pentaphyllis pinnatifidis. *Flor. Zeyl.* 340. *Croton Fol. ovato lanceolatis &c.* R. *Lugdb.* 201. *Ricinokarpos Zeylanica hirsuta &c.* BURM. *Zeyl.* 202. T. 92. *Schorigenam. Hort. Mal.* II, p. 73. T. 39. RAJ. *Hist.* 160.

(3) *Tragia Fol. ovatis. Fl. Zeyl.* 334. *Am. Acad.* V. p. 409. *Mercurialis Maderaspatensis. PLUK. Alm.* 243. T. 205. f. 4. *Pecupameni. Hort. Mal.* X. T. 32. RAJ. *Suppl.* 205. β . *Croton Fol. cordatis serratis petiolatis, Floribus spicatis. GRON. Virg.* 153. *Manihot minima Chamædrifolia. PLUM. Sp.* 20. *lc.* 172. f. 2. *Urtica minor iners spicata &c.* SLOAN. *Jam.* 33. *Hist.* I. p. 123. T. 82, f. 3.

het Blad van Bingelkruid is toegeschreeven. **III.**
 Als eene Verscheidenheid wordt hier t'huis ge- **AFDEEL.**
 bragt de *Kleine Westindische Doove Netel*, die **XIX.**
 Aairen draagt, van SLOANE; welke veele ver- **HOOFD-**
 spreide dunne Stengen heeft en gesteelde, **STUK.**
 Zaags- *Triandria.*
 wys' getande Bladen, die stomp en naakt zyn,
 brengende dikwils twee Aairen aan de toppen
 der Takken voort, waar in veele Mannelyke
 Bloemen boven de Vrouwelyken zyn, met Ey-
 ronde spits getande Blikjes omgeven. Op Zan-
 dige Velden, rondom de Hoofdstad van Jamai-
 ka, groeitze veel.

(4) *Tragia met stomp Lancetvormige, eeniger- IV.*
maate getande Bladen. *Tragia u-*

Deeze kleine brandende Ricinus, met Eike- **Brandende.**
 booms-Bladen, van PLUKENET, groeit in
 Virginie.

(5) *Tragia met stomp Lancetvormige, effen- V.*
randige Bladen. *Chamaelea.*

Deeze is Heesterachtig en heeft Bladen als **Smalbladi-**
 die van Vlaschkruid, gelykende in Gestalte **ge.**
 naar

(4) *Tragia* Fol. Lanceolatis obtusis subdentatis. Ricinus
 parvus urens, Fol. Quercinis Virginianus. PLUK. *Alm.* 320. T.
 107. f. 5.

(5) *Tragia* Fol. Lanceolatis obtusis integerrimis. *Fl. Zeyl.*
 335. *Chamaelea* Fol. linearibus, Flosculis spicatis, echinato
 Fructu. BURM. *Zeyl.* 59. T. 52. Codi-avanacu. *Hort. Mal.*
 II. p. 63. T. 34. RAJ. *Hist.* 1710. *Tithymalus tenuifolius*
aquaticus, Fol. raris. BURM. *Zeyl.* 225. BURM. *Fl. Ind.* p.
 295.

II. DEEL. VI. STUK.

III. naar de Wolfsmelk zeer. De Vruchten, die ge-
 APDEEL. doornd zyn, komen in de Oxels der Bladen
 XIX. voort. De hoogte is twee of drie Voeten. Het
 HOOFD. groeit op Zandige plaatfen van Ceylon en Ma-
 STUK. labar.
Vierman-
nigè.

Onder de Viermannigen der Eenhuizige Plant-
 gewasfen, behoort hier het Geflagt van

C I C C A.

Waar van de Kenmerken zyn: Mannelyke
 Bloemen, die den Kelk vierbladig hebben, doch
 geene Bloemblaadjes, zo wel als de Vrouwe-
 lyken, wier Kelk driebladig is; 't getal der Sty-
 len vier; het Zaadhuisje uit vier Hokjes famen-
 gefeld.

I. Maar ééne Soort (1), zynde een Oostindifch
 Cicca Gewas, komt in dit Geflagt voor, den bynaam
Cicca
disticha.
 I. Veerbladi-
 ge.
 voerende van de tweezydigheid der Bladen (*).
 Dezelfen zyn overhoeks geplaatst, gefteeld,
 Eyrond gefpist en effen. Het is een Heefter,
 die enkele Trosfen draagt van Blommetjes,
 aan ieder Stip famengehoopt, gemengd, ge-
 fteeld, van grootte naauwlyks als in de Clu-
 tia, naar welke het Gewas gelykt.

B U X U S. Palm,

De Mannelyke Bloemen hebben hier een
 drie-

(1) Cicca, *Syst. Nat. Veg.* XIII, Gen. 1274. p. 708. *Mant.*
 124.

(*) Hier mede wordt die plaatzing der Bladen bedoeld,
 wanneer dezelfen, gelyk in de Taxis, flegts aan twee regeno-
 verzyden van de Takjes zitten, en dus zou menze Veerbladen
 kunnen noemen.

driebladigen Kelk en twee Bloemblaadjes, met een schyn van Vrugtbeginsel: de Vrouwelyken een vierbladigen Kelk, drie Bloemblaadjes en drie Stylen. De Vrugt is een driefnuitig, driehokkig Zaadhuisje met twee Zaden.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Terran-
dria.*

Tot de eenigste Soort (1) van dit Geslacht, den bynaam van een voornaame Eigenschap van dit zeer bekende Gewas hebbende, worden de Verscheidenheden van hetzelfde t'huisgebragt, die in *Boomachtige* en *Heesterachtige* Palm bestaan. De eerste is by DODONÆUS zeer wel afgebeeld onder den naam van *Buxus*, dat is Palm of Boom-Palm; want de Duitschers noemen hem *Buchsbaum*, de Engelschen *Boxtree*, en sommigen in de Nederlanden *Busboom* of *Bosboom*, waar van de reden blykbaar is; zynde het Hout om Doozen van te draajen zeer bekwaam.

Deeze Boomachtige of grove Palm bemint koude, lugtige, Bergachtige Landstreeken, doch is niet eigen aan de Noordelyke deelen van Europa. Ongemeen glinsteren de Bergen in Heuvelen 'er van in Languedok en Provence. Men vindt het Gewas ook veel in Savoije, Bourgondie en Switserland. Op de Heuvelen omstreeks het Meir van Geneve groeit het overvloedig. Daar is in Engeland; by Dar-
king-

Boom-
Palm.

(1) *Buxus*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1053. p. 621. *Veg.* XIII. p. 705. *H. Cliff. Ups. &c. &c. R. Lugdb.* 400. *Mat. Med.* 423. *GOUAN. Monsp.* 483. *GER. Prov.* 545. *TOURNE. Inst.* 572. *GARID. Aix.* 72. α . *Buxus Arborescens*. C. E. *Pin.* 471. *Buxus*. *DOD. Pempt.* 782. β . *Buxus Fol. rotundioribus*. C. E. *Pin.* 471. *Buxus humilis*. *DOD. Pempt.* 782.

P

II. DEEL. VI. STUK.

III. kingham in Surrey, zekere Hoogte, welke
 AFDEEL men *Boxhill* noemt wegens de menigte van Palm.
 XIX. Of zy in Nederland ook natuurlyk groeije, komt
 HOOFD my, niettegenstaande men ze in 't Duin ag-
 STUK, ter Overveen vindt, bedenkelyk voor. In
Vierman-
nige. Duitschland schynt zelfs de Grove Palm niet
 bekend te zyn, dan in de Hoven.

Het is in die Landen een zeer bekend Boom-
 Gewas, dat tot een aanmerkelyke hoogte op-
 schiet, krygende somtyds een Stam van
 een Arm of Been, ja ook wel een half Voet
 dik: wit van Schors, zeer Takkig en Blaadjes
 hebbende die wat grooter en langwerpiger zyn,
 dan in de gemeene Palm. Die vermaarde Kruid-
 kenner, de Heer HALLER, spreekt 'er dus
 van. „BOERHAAVE stelt de Wyfjes-Bloemen
 „ en de Mannetjes op byzondere Planten. Ik
 „ vind de laatsten in de Oxels der Bladen, en,
 „ op de zelfde Plant, in de Kroontjes, aan 't
 „ end van ieder Tak, de Wyfjes-Bloemen on-
 „ der de Mannetjes gemengd. De Kelk bestaat
 „ uit vier rondachtige drooge Blaadjes. In 't
 „ midden van de Bloem is een vierkant Stoelt-
 „ je, dat vier Meeldraadjes uitgeeft, met zwa-
 „ re Toppen beladen. De Wyfjes-Bloem heeft
 „ een dergelyken Kelk, maar de Vrucht is Pris-
 „ matiek, driehoekig, driehokkig, driehoornig.
 „ Uit de Hoornen komen Pypjes voort, die
 „ naar elkander toegekeerd zyn. In ieder
 „ Hokje zyn twee Zaaden. Hier voegt RAY
 „ by, dat het Zaadhuisje zig Veerkrachtig
 „ opent” (*). Het

(*) TOURNEFORT hadt zulks ook gezegd.

Het Hout, dat van sommigen in Afkookzel tegen de Venus-Ziekte zo sterk geprezen is, wordt hedendaags weinig, en de Olie, die men 'er uit destilleeren kan, wegens zyne scherpheid en stank, byna niet dan uitwendig gebruikt. Men vindtze door QUERCETANUS als een zeer goed en kragtig Pynstillend, Bederfverhoedend en Wormdoodend Middel, in 't byzonder tegen de Vallende Ziekte, opgehemeld. Het Aftrekzel van Palmhout in Wyn zou tegen Kolyk en Afloopende Koortsen dienen. Het Afkookzel is met Vrugt gebruikt tot zuivering van zeere Hoofden, en doet het Haar groeijen. De Bladen, die onaangenaam van Reuk en walgelyk van Smaak zyn, kunnen tot een Purgeermiddel strekken. De Wormen in de Paarden worden 'er door verdreeven. Het Hout, zynde het hardste en zwaarste onder alle die in Europa groeijen, overtreft dezelve ook in duurzaamheid, zynde den Worm niet onderhevig. Tot Draaijers- Sny- en Beeldhouwers-Werk in 't klein, als ook tot Kammen, Meshechten en andere Snuisteryën, is het derhalve zeer in gebruik. Ook maakt men 'er tot Plaatfnyden in Hout geen minder werks van, dan tot Fluiten en andere Musiek-Instrumenten. Van de Wortels, die fraay geaderd zyn, worden sierlyke Tabaksdoozen vervaardigd. Het Zaagzel dient de Tekenaars, om Potlood-strepen uit te doen van Papier.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD.
STUK.
Tetrandria.

P 2

De

III. De Laage Palm, anders fyne Palm genaamd,
 AFDEEL. is hier te Lande bekender dan de Boom-Palm.
 XIX.
 HOOFD- Hoewel men deeze ook wel tot fieraad, 't zy
 STUK. tot Heiningen of Kroonboompjes, Kandelaars
 Laage en Pieramieden, in de Hoven bezigt, is de
 Palm. laage Palm van oneindig meer gebruik in het
 bepaalen der Bedjes en Rabatten en het formee-
 ren van Bloemperken. Dezelve heeft de Blaad-
 jes wat ronder dan de Boom-Palm, van wel-
 ke zy anders in hoedanigheid weinig of niet
 verschilt. Van beiden komt 'er voor, die de
 Blaadjes met Goudkleurige of geelachtige Rand-
 jes heeft, of ook witachtig, voerende den
 naam van Bonte Palm by de Tuinlieden. Zo-
 danig is 'er met de Bladen aan de Punten al-
 leenlyk verguld, of ook met schoone Goud-
 kleurig gestreepte Bladeren. Deeze Bonte Palm
 dient niet tot Heiningen, Haagjes of om de
 Bedden; dewyl men aldaar een egaale Groente
 verkiest: maar zy staat, zo in 't groot, als in
 't klein, op zig zelf, tot Kroonboompjes en an-
 dere Figuren, zeer fraay. Men begrypt ligt,
 dat deeze verandering van Kleuren alleen door
 de konst der Tuinlieden veroorzaakt zy (*).

De zogenaamde Boom- of Heesterachtige
 Soort van Brandenetelen, voor dat Geslagt over-
 laatende, gaa ik over tot de Vyfmännigen, on-
 der welken voorkomt

N E-

(*) Dat men de Tuin-Palm, die gemeenlyk door scheuren
 vermenigvuldigd wordt, ook uit Zaad kan voortteelen, heeft
 de Heer OSBECK bevonden. Zie *Stockholmse Verhandeling*. XXVI.
 Band. p. 30.

N E P H E L I U M.

III.

AFDEEL.

XIX.

HOOFD-
STUK.*Pentan-
dria.*

Waar van de Kenmerken zyn: Mannelyke Bloemen die den Kelk vyftandig en Vrouwelyke die denzelven vierdeelig hebben, beiden zonder Bloemblaadjes; de laatsten twee Vrughtbeginzels, ieder met twee Stylen; waar op volgen twee drooge Pruimvrugten, die gedoornd zyn, ieder één Zaadkorrel bevattende.

De eenigfte Soort (1) is een Indifche Heester, welke de Bladen overhoeks gevind, van twee paaren zonder end-Blaadje, heeft: de Vinblaadjes ftomp Eyrond, de buitenften grootst. Hy draagt een Tros, die overend ftaat en korter dan de Bladen is, uit eenige Aairtjes famengefteld.

I V A.

In dit Geflagt hebben de Mannelyke Bloemen een gemeenen Kelk, die driebladig is, bevattende eenbladige Blommetjes, die in vyven gedeeld zyn en op den Stoel door Haairtjes onderscheiden. De Vrouwelyken hebben een dergelyken Kelk en vyf Straalblommetjes, met twee lange Stylen en een naakt ftomp Zaad.

De twee Soorten, in dit Geflagt voorkomende, zyn beiden tot de famengeftelde Bloemen t'huis gebragt geweest, doch, om dat de Meeldraadjes niet famengevoegd zyn, daar van afge-
zon-

(1) *Nephtelium. Syst. Nat. Veg. XIII. Gen. 1277. p. 711. Mant. 125.*

III. zonderd. Beiden zyn zy uit de Westindiën af-
 AFDEEL, komstig.
 XIX.

HOOFD
 STUK.

(1) *Iva met Lancetvormig Eyronde Bladen en
 eene Kruidige Steng.*

I.

Iva amara.
 Kruidige.

Deeze Soort, in de Akademie - Tuinen zig bevindende, is door den Heer B. DE JUSSIEU genoemd *Tarchonanthos* met Hartvormige Zaagswys getande, drieribbige Bladen. 't Gewas, uit Zuid-Amerika afkomstig, moet Jaarlyks gezaaid worden en heeft niettemin een regte gestreepte Haairige Steng van Mans langte, met weinige Takken, en spitse gesteelde Bladen, van gezegde figuur. De Tros, aan 't end, bestaat uit knikkende Bloemhoofdjes, van driebladige Kelken met Blaadjes omgeven, waar in vyf Vrouwelyke Blommetjes, die de Mannelyke Bloemen van de Schyf omringen.

(2) *Iva met Lancetvormige Bladen, de Steng
 Heesterachtig.*

II.

Iva Frutescens.
 Heesterachtig.

Dit Gewas gelykt zeer, wat de Bloem aangaat, naar het Elichryfum, zynde derhalve
 Peru-

(1) *Iva* Fol. Lanceolato-ovatis, Caule Herbaceo. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1059. p. 624. *Veg.* XIII. p. 712. *H. Ups.* 285. *Am. Acad.* III. p. 25. *Tarchonanthos* Fol. Cord. Serratis, trinerviis. *R. Lugdb.* 538.

(2) *Iva* Fol. Lanceolatis, Caule Fruticoso. *Am. Acad.* III. p. 25. *Parthenium* Fol. Lanc. serratis. *H. Cliff.* 443. *GRON. Virg.* 147. *R. Lugdb.* 36. *Agerato* affinis Peruviana *Frutescens.* *PLUK. Alm.* 12. T. 27. f. 1. *Elichryso* affinis Peruviana *Frutescens.* *HERM. Lugdb.* 666. *Pseudo-Helichrysum Frutescens Peruvianum* &c. *MORIS. Hist.* III. p. 90.

Peruviaansch Basterd - Helichrysum van MORI- III.
 SON getyteld. Het valt ook in Virginie, en AFDEEL.
 staat onder den naam van *Parthenium* geboek- XIX.
 staafd by den Hoogleeraar A. VAN ROYEN. HOOFD-
 HERMANNUS meldt, dat het in de Bever- STUK.
 ningse Tuin geteeld was uit Zaad, van Peru ge- *Pentan-*
 komen. Het was aldaar een aityd groenend *dria.*
 Boompje geworden van zes of zeven Voeten
 hoog, met taaije Knoopige, zeer Takkige, Hou-
 tige Looten, waar aan Bladen veel gelykende
 naar die van Balfemkruid, doch drieribbig en
 aan de kanten zeer getand. De Bloemen kwa-
 men by kleine Tuiltjes of Hoofdjes, byna als
 in het Elichrysum, voort, doch knikkende,
 gelyk in de voorgaande Soort; nu enkeld, dan
 drie of vier by elkander en het schein kleine
 gepluisde Zaadjes te hebben. Van deeze Soort,
 niettemin, die zig in de Cliffortsche Tuin be-
 vondt en aldaar is beschreeven, zullen, naar
 alle gedagten, de Kenmerken zyn afgeleid. Het
 heeft geen aanmerkelyke Reuk of Smaak: zo
 dat het in deezen grootelyks van de Veld-Cy-
 pres, die men in de Winkels *Iva Moschata*
 noemt, verschille.

Vervolgens komen in aanmerking de Veelman-
 nigen, in deeze Klasse, dat is die meer dan
 zeven Meeldraadjes hebben, gelyk

CORYLUS. Hazelaar.

In dit Geslagt is de Kelk der Mannelyke
 Bloemen eenbladig, driedeelig, Schubachtig,

P 4. een-

II. DEEL, VI, STUK,

III. cenbloemig, zonder Blaadjes, met agt Meel-
 AFDEEL. draaden: die der Vrouwelyken tweebladig als
 XIX. gefcheurd, zonder Bloemblaadjes, twee Stylen
 HOOFD- bevattende, en de Vrugt een Eyronde Noot.
 STUK.

*Veelman-
 nige.*

Twee Soorten zyn 'er van opgegeven, wier
 eerste alle Verscheidenheden der gewoone Ha-
 zelnooten, de andere zekere Uitheemschen be-
 helst.

I.
*Corylus
 Avellana.
 Europifche.*

(1) Hazelaar met Eyronde stompe Stoppeltjes.

De Bladerachtige Vliesjes, die dikwils in de
 Planten aan den oorsprong der Bladsteelen of
 Bloemsteelen gevonden worden, en waarschyn-
 lyk overblyfzels zyn van de bekleedzelen der
 Knop, strekken hier, gelyk in eenige andere
 Gewasfen, tot een Soortelyke onderscheiding.
 In onze gewoone Europifche Hazelaar zyn de-
 zelve, gelyk iedereen gemakkelyk kan waar-
 neemen, rondachtig en ftomp, in de Uitheem-
 fche van de volgende Soort final en spits, ge-
 lyk in de meeste Planten. Veelal komen zy
 dubbeld voor, en byna altoos buiten, doch
 fomtyds ook binnen de Oxels der Bladen, ge-
 lyk in de Moerbezie- en Vygeboom. In de
 Wer-

(1) *Corylus Stipulis ovatis obtusif. Syst. Nat. XII. Gen.*
 1074. p. 631. *Veg. XIII. p. 718. Corylus omnium Aucto-*
rum, Corylus Sylvestris. β Cor. sativa Fructu albo majore. S.
Vulgaris. γ. Cor Sativa Fructu rotundo maximo. δ. Cor. al-
tera Fructu oblongo rubente. ε. Cor. Nucibus in Racemum
congectis. C. B. Pin. 418. Avellana Nux Sylvestris FUCHS,
Hist. 368. LÖB. Icon. II. 192.

Werken van DODONÉUS en LOBEL, alwaar veelal de zelfde Plaatdruk gebruikt is, zyn deeze Stoppeltjes eenigermaate, doch in 't Kruidboek van WEINMANN, (waar uit wederom deszelfs onnaauwkeurigheid blykt,) in 't geheel niet aangewezen.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Polyan-
dria.*

Men vindt aldaar gewag gemaakt van vierderley Hazelaaren, die 'er op één Blad afgebeeld zyn (*), als 1. Een *Tamme* of *Zaay-Hazelaar*, met langwerpige witte: 2. Een dergelyke met langwerpige roode Nooten: 3. Een *Tuin-Hazelaar* met een groote ronde witte Vrucht, en 4. Een *Wilde*. Deeze laatste voert 'er, eenvoudig, den naam van *Hazelnooten*, terwyl de eerste en tweede by hem door den naam van *Witte* en *Roode Baardnooten*, de derde door dien van *Seldery-Nooten*, onderscheiden wordt. En deeze laatste zouden de *Groote Spaansche Hazelnooten* zyn: terwyl iedereen weet, dat dezelve een roode Kleur hebben.

Gedagte onderscheidingen, van de gebaarheid der Hulsen afgeleid, zyn by ons niet zo zeer in gebruik, als wel het verschil van *Wilde* en *Tamme Hazelaars*. De eerste vindt men door geheel Europa, zelfs in Sweeden; ja ook in de Noordelyke Deelen van Asie, natuurlyk groeijen. In Siberie, echter, vondt de Heer GMELIN dezelve maar op ééne plaats, aan de Rivier Argun naamelyk; niettegenstaande die in

Wilde.

Rus-

(*) Plaat N. 431.

III. Rusland en 't Ryk van Casan, zegt hy, gemeen
AFDEEL. is. In de Boschen en Haagen van Sweeden,
XIX.
HOOFD. Engeland en Duitschland, is het Gewas ook
STUK. overvloedig, doch nergens gemeener, zo 't
Veelman-
wige. schynt, dan in de Elfaz, aan den Ryn, en in
 Switserland. Men vindt het by ons, in veele
 Boschen van Holland, Gelderland en Overys-
 sel, als ook in de Wouden van Vriesland en
 elders.

De manier van Groeijing is, in de Wilde en
 Tamme, byna de zelfde. Veele taaie ronde
 Ryzen of Teenen komen uit eenen Wortel voort,
 en maaken dus opgroeiende een Boschagie,
 dikwils meer dan eens Mans langte hoog. Op
 die wyze vindt men 't Gewas der Hazelaaren in
 't Kreupelbosch, in Haagen, en ook dikwils aan
 de Slootkanten van Plantagiën, aan de Oevers
 van Beeken en Moerasfen; want zy beminnen
 vogtige plaatsen. De Bladen zyn in de Wilden
 kleiner, de Nooten ronder en zitten in de Hul-
 fen niet verborgen, groeiende by dikke Trop-
 pen, somtyds van tien of meer witachtige Noot-
 jes, waar van echter veelen misdraagen en ledi-
 ge Doppen, zonder Pitten, zyn. Het zonder-
 linge, dat in de Vruchtmaaking van dit Gewas
 plaats heeft, is door den Kruidkundigen Doktor
 MAPPUS, in de Elfaz, aldus waargenomen.

„ Kort na dat de Vruchten afgevallen zyn,
 „ zegt hy, in de Maanden September en Ok-
 „ tober naamelyk, komen de Katten voort,
 „ die gedurende den Winter aangroeijen, en
 „ om-

„ omtrent het end van February of in Maart III.
 „ geel worden, open barften, en een overvloed AFDEEL.
 „ van bleek geel Stof in de Lugt verspreiden. XIX.
 „ Op den zelfden tyd, en dus by de twee Maan- HOOFD-
 „ den voor de Bladfchieting, ja het eerste van STUK.
 „ alle de Bloemen der Boomen, openbaart zig *Polyan-*
 „ zig de Vrouwelyke Bloesfem, op andere plaat- *dria.*
 „ fen van de zelfde Takken, zynde Vruchtbe-
 „ ginzeltjes met bevallig roode Krulletjes, die
 „ voor Stylen of Buisjes verftrekken aan de te-
 „ dere Schepzeltjes. Als deeze door het Stui-
 „ meel der Katten genoegzaam bevrugt zyn,
 „ verdwynen de Krulletjes of verflenzen, en
 „ dan groeijen de Vruchtbeginzeltjes allengs aan.
 „ Uit derzelve menigte wordt een rykelyke
 „ Oogft voorfpeld (*).”

De vermaarde Heer, Doktor SCOPOLI, in
 Karniolie, alwaar men 't Gewas, groeiende in
 dat Land overal aan den voet der Bergen, *Les-*
nik noemt, de Hazelaars waarneemende,
 fchryft 'er dit volgende van. „ De Mannetjes-
 „ Kat komt voor de Bladen, hebbende de vyf
 „ of zes laagfte Schubben Bloemloos. De Wyf-
 „ jes-Bloem, onder de Mannetjes geplaatst,
 „ heeft van zes tot twaalf ongesteelde Vruchtbe-
 „ ginzels, die rondachtig zyn, wier paarsche
 „ Stylen dan eerst zig openbaaren, wanneer
 „ de Meelknopjes het Stuihmeel hebben uitge-
 „ worpen. Ik telde op éénen Boom meer dan
 drie-

(*) MAFPI *Hift. Plant. Alfat, Argentor. & Amft, 1742.*

III. „ driehonderd Katten, in ééne Kat tweehon-
 AFDEEL. „ derd dertig Schubben, in ééne Schub agt
 XIX. „ Meelknopjes, en twee Beursjes in ieder
 HOOFD- „ Meelknopje. Wie zal 't getal der Stuifmeel-
 STUK. „ bolletjes in ieder Beursje begrooten? Zie daar
Veelman- „ een wonderlyk Voorbeeld van Vruchtbaarheid
nige. „ en nogthans vergaan de meeste Schepzeltjes
 „ uit gebrek van Bevrugting, ja somtyds komt
 „ naauwlyks eenige Vrucht van den geheelen
 „ Boom (*). 't Voorjaar van 1755 zeer Winde-
 „ derig zynde, groeiden 'er byna in 't geheel
 „ geen Hazelnooten, en even 't zelfde was in 't
 „ voorgaande Jaar, door de menigvuldige Voor-
 „ jaars-Regens, veroorzaakt (†).”

Tamme.

De tamme Hazelaars zyn, ten minste in onze Gewesten, die wisselvalligheden zo veel niet onderhevig. Dit kan daar uit voortkomen, dat dezelve hier te Lande niet zo zeer aan den Wind bloot gesteld zyn, veelal door ander Geboomte beschut, en door hunne laagte het geweld van den Wind ontdrukkende. Men maakt 'er nogthans, door wegneeming der geduurig opschietende zyd-Scheuten of Uitloopers, taa- melyk groote Boomen van, met Stammen van aanmerkelyke dikte (‡), die, het eene Jaar meer,

(*) De opgegevene Telling maakte op den Boom meer dan een Millioen Beursjes uit, en zo ieder Beursje maar eens duizend Stuifmeel-Bolletjes bevatte, dan was de Verspilling van 't Mannelyke Zaad hier verbaazende.

(†) *Flora Carniolica*. Viennæ. 1760. p. 416.

(‡) *Hodie Francofurti ad Moenum, in ipsâ Urbe, in Arboris vastæ magnitudinem culturâ excrevit*. MENTZ. *Ind.* p. 41.

meer, het ander minder, doorgaans redelyk Vruchtbaar zyn. Het Gewas vereifcht, om goed van Dragt te zyn, dat men het door Uitloopers vermenigvuldige. De groote lange witte, die in ruige Bolfters zitten, zyn de finaakelykften. Dezelven groeijen met één of twee, en ten hoogfte drie of vier Nooten aan éénen Steel (*)

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Polyan-
dria.*

De Hazelnooten, hoe zeer ook tot Verfnapering in gebruik, leveren, inzonderheid gedroogd zynde, een hard en niet ligt verteerbaar Voedzel uit. De Olie, uit dezelve geperst, is onder den naam van *Oleum Nucum* bekend en tegen de Tandpyn aangepreezen geweest. Men vindtze in de Winkels, doch zy wordt meest gebruikt in Handwerken. Verfch zynde komt zy vry veel met de Amandel-Olie overeen en de Emulfie van Nooten is tot verzagting der Waterwegen niet onnut. Van de Kolen, die van het Hout in een beflooten Yzeren Potje gebrand zyn, bedienen de Tekenaars zig gaarnē. De Ryzen of Uitloopers zyn, belachelyk, tot Wichelroeden, om verborgen Schatten, MineraaLEN of Waterloopen op te spooren, gebezigd. In 't Graaffchap Tyrol maaken 'er de Boeren, met beter uitflag, gebruik van tot Vogelknippen en Mollenvallen. Tot Hoepen van Vaatwerk gebruikt men de gefpleeten Twygen elders, en het Hout is in de Werktuigen niet ondienftig. De Olie, door Deftillatie daar uit getrok-

(*) *Aanmerkingen op 't aanleggen van Lusthoven en Plantagiën.* p. 156.

III. trokken, en door verscheide Overhaalingen, op
 AFDEEL. ongebluschte Kalk, tot eene Goudkleur gebragt,
 XIX. is onder den naam van *Oleum Heracimum* te-
 HOOFD- gen de Vallende Ziekte opgehemeld door den
 STUK. Keizerlyken Lyf-Arts RULANDUS; doch
Veelman-
nige. heeft reeds lang haar achting verlooren.

Ik heb nog niet gesproken van de byzondere benaamingen, welken dit Gewas in Europa voert. De Franschen noemen den Boom *Coudrier* of *Noisettier*, om dat zy de Vrugten *Noisettes* heeten, dat is Nootjes, in vergelyking met de Ockernooten of Walnooten, die men by ons gemeenlyk door den Naam van Groote Nooten onderscheidt. Zo let ieder Landaart meest op het gene by haar gemeenst is. Zy gebruiken echter ook 't woord *Avellanes*, gelyk de Italiaanen, die ze anders *Noccivoli* of *Nocelli* tytelen. De Engelschen noemen de ruigen *Filberds*, doch zeggen anders *Hafelnuts*, 't welk weinig van de Hoogduitsche benaaming verschilt. Voorts zyn de Hazelnooten onder den naam van *Nuces Ponticæ, prænestinæ, Heracloticæ*, by de Romeinen bekend geweest (*).

(2) Hazelaar met smalle spitse Stoppeltjes.

ii.
Corylus
Columna.
 Levantsche.

Het

(*) *Ex torrentur* zegt PLINIUS, dat is, deeze worden gebraden; welke gewoonte nog in Italic en elders plaats heeft, als wanneer zy tot Spyze beter en minder bezwaarend zyn voor de Maag. *Bona quippe Matrone Hispanica tostis vulgariter utuntur ad gratificandum Stomacho, Cerebrumque confortandum, non sine successu.* RAJ. Car. Plant. Angl. p. 80.

(2) *Corylus Stipulis linearibus acutis.* H. Cliff. 448. R.
 Lugdb.

Het laatstgemelde zou echter meer zien kunnen op deze Soort, welke door **PLINIUS** schynt bedoeld te zyn met den naam van *Nuces barbatae*, dat is Gebaarde of Baardnooten. Deze zyn het mooglyk, welke hy zegt *Abellinae* genoemd te worden naar de Groeiplaats, waar van 't woord *Avellanæ* zal gemaakt zyn, of van *Avellanum* een Stad in Campanie, zo **SERVIUS** wil. Uit Klein Afie waren zy in Griekenland overgebracht, en daarom voerden zy den naam van *Nuces Ponticæ* en van *Heracleoticæ* naar de Stad *Heraclea* in Pontus. De bynaam *Colurna*, een woord dat by **VIRGILIUS** van den Hazelaar, by **FESTUS** van den Kornoelje-Boom afkomstig schynt te betekenen, zou, wanneer de Bladen zo als in de Indische Hazelaar by **SEBA** zyn, in de laatste zin hier te pasfe komen. Doch, hoe kan dit strooken met de zeldzaame kleine Hazelnooten-Boom, die van Konstantinopolen, nu omtrent twee Eeuwen geleeden, in Oostenryk overgebracht was, zo **CLUSIUS** meldt, zynde deszelfs Vrugt zeer in achting aan 't Turkfche Hof, als een Lekkerny?

Die Heefter groeide zelden meer dan een Elle hoog, draagende, op dunne Steeltjes, zeer

Lugd. 81. *Corylus Byzantina*. **HFRM.** *Lugd.* 191. **SER. Mus.** I. T. 27. f. 2. *Avellana peregrina humilis*. **C. B.** 418. *Avellana pumila Byzantina*. **CLUS.** *Hist.* I. p. 11. *Pann.* p. 120.

III. zeer dikke en groote Hulsen , in veele dikke
 AFDEEL. en lange Slippen verdeeld , van agteren ook
 XIX. veele korte byhangzels hebbende. Deeze Hul-
 HOOFD- sen waren van buiten zeer hard en ruuw , van
 STUK. binnen glad , bevattende eene Vrugt gelyk die
Veelman-
nige. der Wilde Hazelaaren , maar korter en met
 een harden Dop : zynde die Vrugt door ge-
 dagten Autheur afgebeeld. De Nooten , daar
 van gezaaid , bragten hem Gewasfen voort ,
 die tot eens Mans langte en hooger opschoo-
 ten , hebbende Bladen wat langwerpiger dan
 de gewoone Haazelaar , doch niet minder rim-
 pelig en ook op de kanten Zaagswyze getand.
 Toen hy , in 't jaar 1593 , van Frankfort ver-
 trok , bevondt zig daar zulk een Boom , wel-
 ken hy liet blyven , en die in 't jaar 1595 , zo
 hem berigt werdt , nog geen Vrugt gedragen
 hadt.

De Enkelbroederigen leveren verscheide Ge-
 slagten uit , waar onder hier eerst in aanmer-
 king komt

C R O T O N .

In het welke de Mannelyke Bloemen vyf-
 bladig zyn , met een Cylindrischen vyftandi-
 gen Kelk en van tien tot vyftien Meeldraad-
 jes hebben : de Vrouwelyken zonder Bloem-
 blaadjes een veelbladigen Kelk , met drie Sty-
 len die gespleeten zyn , en een driehokkig Zaad-
 huisje met enkele Zaaden.

Vee-

Veele Soorten komen 'er in voor, waar van de meeste Heefterachtig zyn, als volgt.

III.
AFDEEL.
HOOFD-
XIX.
STUK.

(1) *Croton met Lancetvormige, effenrandige, gladde, gemarmerde, gesteelde Bladen.*

I.
Croton
Variaga-
tum
Bont.

Dit Gewas, dat men aan de Kust van Malabar *Tsjere-Maram*, en in 't Neerduitsch *Meerling* noemt, is onder den naam van *Codinho* of *Dahingora* bekend op Ternate, alwaar het meer groeit dan op Java, in Oostindie. 't Is een Gewas, meer dan Mans langte hoog, verschillende door de figuur der Bladen, die in de tamme Soort breeder, in de Wilde smaller en als gekruld zyn. De eerstgemelde munt uit door een sierlyke Marmering der Bladen, welke zig byna eveneens vertoonen, als of zy met stukjes en brokjes Bladgoud beplakt waren; gelyk men dit door 't gemeene Volk de Maagdepalm tegens een Brui-loft zien doen, en om die reden worden de Takjes van dit Gewas in dergelyke en andere plegtigheden, of op Gastmaalen, van de Indianen gebruikt: ja hier door strekt dit Gewas op Java ook tot versiering der Bloemhoven. Men heeft het insgelyks met Riemachtige Bla-

(1) *Croton* Fol. Lanceolatis, integerrimis glabris pictis petiolatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1083. p. 634. *Veg.* XHI. p. 721 *Codizum chrysofichum, teniosum & fylvestre.* RUMPH. *Amb.* IV. p. 65-68. T. 25-27. *Tsjere-Maram.* Hort. *Malab.* VI. p. 109. T. 61. *BURM.* *Fl. Ind.* p. 303.

Q

III. Bladen , die geheel geel zyn. De Bloemen ,
 AFDEEL. zo wel als de Vruchten , komen aan lange Ris-
 XIX. ten of Aairen voort. De Bladen zyn tot
 HOOFD- Moes niet onbekwaam , bevattende een Wey-
 STUK. achtig Sap , dat uit de afgebrokene Steelen
 Enkel-
 broederige.

II. (2) *Croton met spits Lancetvormige , effen-*
randige , gesteelde Bladen , die van onder-
ren Wollig zyn ; de Steng Boomachtig.
 Croton
 Cascarilla.
 Kaskarilla.

Deeze Heester , door CATESBY overvloedig op de Bahama - Eilanden gevonden en van hem *Ricinoides met Bladen van den Olyf-Wilg* genaamd , groeit zelden ter hoogte van tien Voeten en heeft langwerpige smalle gespits bleekgroene Bladen. Dezelve geeft aan 't end der Takken , uit zekere Kelkjes , kleine zesbladige witachtige Bloempjes , met gele Meelknopjes. Hy draagt witachtig groene Besen , in drie Huisjes , van grootte als een Erwt , gescheiden , welke ieder een zwart Zaad bevatten. Het zoude , volgens hem , 't Gewas zyn , dat de zo bekende *Cortex Cascarilla* uitlevert , welke ons uit Peru toegevoerd wordt ,

(2) *Croton* Fol. Lanceol. acutis , integr. petiolatis , sub-
 mis tomentosis , Caule Arboreo. *Am. Acad.* V. p. 411. *Cro-*
ton erectum glabrum &c. BROWN. *Jam.* 347. *Ricinoides*
Elzagni folio, CATESB. *Car.* II. p. 46. T. 46. PLUM. *Sp.*
 26. *Is.* 240. f. 1. *Ricino affinis odorifera Fruticosa major*,
Rosmarini folio , Fr. *triticocco albido*. SLOAN *Jam.* 44.
Hisp. I. p. 133. T. 36. f. 1. *Cascarilla Mat. Med.* 470.

vallende des Boomachtiger in Zuid-Amerika III.
dan op de gedagte Eilanden. AFDEEL.

Deeze Bast, die in de Winkels ook *Chaca-* HOOFD-
rilla en *Cortex Eleutherii* genoemd werdt, is STUK.
voor een Basterd - Soort van Kina gehouden *Mona-*
geweest. De Hoogleeraar STISSERUS heeft *delphia.*

'er, allereerst, gewag van gemaakt, in 't laatst van de voorgaande Eeuw. Hy hadt 'er iets van bekomen door een Heer uit Engeland, die hem verhaalde, dat men aldaar het Schraapzel daar van onder den Tabak mengde, om 'er, in 't rooken, een aangenaamen Geur aan te geeven. Deeze Bast, naamelyk, heeft dit byzonders, dat hy, verbrand wordende, een sterken Moskeljaat-Reuk verspreidt. Vervolgens ontving hy dien ook van een voornaam Koopman te Amsterdam, met geen melding van eenig ander gebruik. Naderhand is deeze Bast in Duitschland uitgevent geworden als een Koortsmiddel; doch, hoewel 'er een aanmerkelyke versterkende, de Geesten opwekkende en Zweetdryvende hoedanigheid in heerscht, en hy derhalve in sommige Epidemische Ziekten, die uit verslapping en Slymigheid der Vogten ontstaan, dienstig bevonden zy, kan men hem echter, in geenen deele, met de Kina gelyk stellen. In Borstkwaalen is deeze Bast, tot verzagting en om de uitloozing te bevorderen, van STAHLIUS zeer aangepreezen. Het voornaamste en weezentlykste gebruik heeft 'er men van tegen den Buikloop, inzon-

Q 2

der.

III. derheid wanneer die met bloedigen Stoelgang
 AFDEEL. gepaard gaat, en dus werdt toen de Franschen,
 XIX. voor eenige Jaaren, in 't Hanoversche zo
 HOOFD- schrikkelyk aan den Bloedloop stierven, byna
 STUK. al de Voorraad, dien men daar van in Holland
 hadt, tot derzelver Geneezinge gebruikt;
 Enkel- waar door het Loot van deezen Bast hier ter
 broederige. Stede duurder wierdt, dan te vooren een Pond
 was geweest. Sedert is, door nieuwen invoer
 uit de Westindiën, deeze Drogerij weder op
 den gewoonen Prys gekomen.

III.
 Croton
 Benzoe.
 Benzoin.

(3) Croton met *Liniaale*, een weinig uitge-
 gulpte, naakte Bladen, die rood gaderd
 zyn.

Deeze Heester, in Oostindie groeiende, is
 uit den Upsalschen Akademie-Tuin door den
 Ridder beschreeven, als Takken overhoeks
 hebbende, die enkeld en ruigachtig zyn, aan
 de toppen met troppen van Bladen, die ge-
 steeld zyn en Degenvormig smal, van onderen
 ruig met roode Aderen, en jong of oud wor-
 derde geheel Bloedrood. Zyn Ed. hadt de
 Vruchtmaaking niet gezien, doch oordeelde, uit
 de overeenkomst in Gewas en andere opzigten,
 met de voorgaande Soort, dat dezelve hier be-
 hoore. Hy zegt, dat COMMELYN den
 oorsprong van de Benzoin, ten onregte, van den
 Boom,

(3) *Croton Fol. linearibus subrepandis, Venis rubris, Mass.*

Boom, welken zyn Ed. *Laurus Benfoin* genoemd heeft, hadt afgeleid (*). De beroemde COMMELYN hadt een Virginifchen Boom, met Citroen- of Limoenbladen, voor den Benzoïn-Boom opgegeven, en 't is zeker, dat men uit de Westindiën ook een dergelyke Gom krygt; hebbende LINNÆUS die Soort van Laurier mede voor den echten Benzoïn-Boom gehouden (†). Uit den bynaam, alleen, zou het fchynen, dat het deeze Soort van Croton, of liever dit Gewas, 't welk zelfs nog niet voor een Soort van dit Geflagt erkend is, zy.

(4) *Crotòn, met stomp Lancetvormige, Zaagswys' getande, gesteelde, gladdè Bladen.* III.
APDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Mona-
delphia.

Deeze, uit Zuid-Amerika afkomstig, zou, volgens den Hoogleeraar A. VAN ROYEN, de Ricinoides met Karstengen-Booms Bladen, van Pater PLUMIER, zyn kunnen.

(5) *Croton met Lancetswys' Eyronde, geplooi-* IV.
Croton
Castaneifolium.
Karstengenbladig.

(*) *Bentzone Officinarum perperam e Lauro Bentzoë derivavit* COMMELINUS. *Mant.* 297. Van waar komt die zonderlinge Spelling, door geen der Ouden voor *Benzoïn* of *Bentzoë* gebruikt?

(†) Zo dat die berisping op den Ridder zelf past. Zie zyne *Mat. Med.* p. 66; en vergelyk het gene dien aangaande door my in de beschryving van den *Benzoïn-Boom*, in 't II. DEELS II. STUK deezer *Natuurlyk Historie*, bladz. 357, gezegd is.

(4) *Croton Fol. Lanceolatis obtusis ferratis, petiolatis, glabris.* R. *Lugdb.* 201.

(5) *Croton Fol. ovato-Lanceolatis, plicatis, ferratis, scabris,*

Q 3

III.
AFDEEL.
XIX.

HOOFD-
STUK.

plooide , Zaagswys' getande , ruuwe Bladen.

Deeze , in Moerasfen te Vera Cruz groeiende , heeft een stekelige Vrugt.

VI.
Croton
Glabellum.
Gladbladi-
ge.

(6) *Croton met stompachtig Eyronde , effenrandige , glatte Bladen , de Vruchten gesteeld.*

Die Boom met Appelbooms Bladen , den Reuk en Bloesfen van Byvoet hebbende , welken de vermaarde SLOANE op zekere plaats van Jamaika overvloedig groeiende vindt , is hier t'huis gebragt. Men vindt het Gewas *Heesterachtig Croton* by BROWNE getyteld. De Bladen zyn van onderen grysachtig , en het brengt kleine Aairtjes uit derzelve Oxelen voort.

VII.
Tinctorium.
Kleurënd.

(7) *Croton met Ruitachtige uitgegulpte Bladen ,*

bis. Hort. Cliff. 445. R. Lugdb. 201. Ricinoides palustre , Foliis oblongis ferratis , Fructu hispido. MART. Cent. 38. T. 38.

(6) *Croton Fol. ovatis obtusiusculis integerrimis , laevibus , Fructibus pedunculatis. Am. Acad. V. p. 409. Croton fruticosum &c. BROWN. Jam. 348. Mali folio Arbor Artemisiz odore & flore. SLOAN. Jam. 139. Hist. II. p. 30. T. 174. f. 3, 4. RAJ. Dendr. 91.*

(7) *Croton Fol. rhombeis repandis , Capsulis pendulis , Caulis Herbaceo. H. Ups. 290. Mat. Med. 441. GOUAN. Monsp. 495. GRON. Orient. Croton Fol. ovatis , plicatis scabris &c. R. Lugdb. 532. SAUV. Monsp. 305. Ricinoides ex qua paratur Tournesol Gallorum. TOURN. Inst. 655. NISS. Atm.*

de

den, hangende Zaadhuisjes en een Kruidige Steng.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Dit is een Europifch Gewas, dat eene vermaarde Verwftof uitlevert. **TOURNEFORT** noemde het *Ricinoides*, waar van de *Tournefol* der Franschen, zegt hy, bereid wordt. Behalve de gewoone Soort, de Driehokkige Zonnewende van **BAUHINUS**, heeft hy naderhand nog van eene, die de Bladen langwerpig en Haairig, en van eene, die de Bladen wel langwerpig en Zaagswyze getand, doch niet Haairig heeft, gesproken. Deszelfs voornaamfte Groeiplaats is in Languedok, omstreeks de Stad Montpellier, op woefte plaatsen. By Aix in Provence ziet men 'er ook geheele Velden van, zo **GARIDELL** getuigt; doch het zal misschien daar gezaaid worden. Men vindt het Gewas ook in de Oosterfche Landen en zelfs, zo 't fchynt, in Oostindie. Ten minfte is een Plantje van dien aart, uit het Kruidboek van **GARCIN**, op Java verzameld, door den Heer **N. L. BURMANNUS** in Afbeelding gebragt.

Uit een ronde Penwortel fchiet het een rondachtige Steng van verschillende hoogte, met Takjes bezet, die meest uit de Oxels der Bladen voortkomen. De Bladen zyn van eene ver-

de 1712. p. 337. T. 17. *Heliotropium tricoocum*. C. B. *Pin.*
253. *RAJ. Hist.* 165. *BURM. Fl. Ind.* p. 304. T. 62. f. 1.
LOE. Icon. 261.

Q 4

II. DEEL. VI. STUK,

III. verschillende figuur, nu breeder, dan langwer-
 AFDEEL. piger, eenigermaate naar die van Heemst ge-
 XIX. lykende, bleek groen en als Afchkleurig, zeer
 HOOFD- lang gesteeld. De Bloemen maaken Trosjes
 STUK. uit, voorkomende aan de Takken, en be-
 Enkelbroe- staande uit onvrugtbaare en vrugtbaare Bloemp-
 derige. jes, beiden met de opgegevene bepaalingen
 van dit Geslagt overeenkomstig. De Kelk en
 Bloem is vyfbladig: de Meeldraadjes, agt in
 getal, zyn, even als in de Enkelbroederige
 Planten, te samen gegroeid. Het Vrugtbegin-
 zel wordt een ronde knobbelige Vrugt, donker
 groen met witte Puistjes, in drie hokjes ver-
 deeld, die ieder een rond wit Zaad inhouden.
 Zy zit met haaren Kelk aan een taamelyk lang
 Steeltje, zo dat, wanneer de eerste of Man-
 nelyke Bloemen, die aan den top van het
 Trosje zitten, afgevallen zyn, dit Steeltje zig
 ombuigende, de volwasfen Vrugt aan de Tak-
 jes op zulk eene manier hangt, dat veelen zig
 verbeeld hebben, dat de Bloemen en Vrugten
 van dit Gewas op afgezonderde Stammetjes
 voortkwamen. De Franschen noemen het, moog-
 lyk om dat het naar de Nagtschade gelykt,
Maurelle.

De Tour- In de Geneeskunde is hetzelfde van weinig
 nefol. of geen gebruik; dan mooglyk uitwendig; also
 het Sap een zuiverende kracht heeft. Het is
 de Grondslag van een voornaame Verwstof,
 welke echter niet, gelyk LEMERY en PO-
 MET geschreeven hebben, uit de Vrugten,
 maar

maar uit het Loof van dit Kruid vervaardigd ^{III.}
 wordt. Men gebruikt de geheele Plant, die ^{AVDEEL.}
 in de Nazomer wordt ingezameld, den Wor-^{XIX.}
 tcl alleen wegsmytende, en, na dat dezelve in ^{HOOFD-}
 een Molen is gekneusd of fyn gemalen, wordt ^{STUK.}
 'er het groene Sap uitgeperst, door middel ^{Monadel-}
 van een Werktuig, dat naar een Boekbinders ^{phia.}
 Pers gelykt. Lappen van oud Hennipdoek,
 hier toe in menigte vergaderd, worden dan,
 een en andermaal, in dit Sap gestoken, zo dat
 zy van 't zelve wel doordrongen zyn; 't welk
 door Vrouwvolk in een soort van Waschtob-
 bens geschiedt. Zy leggen dan die Lappen,
 in de Zonneschyn, op een Haag te droogen.
 Vervolgens een Kuip hebbende met Pis, waar
 in men zekere veelheid levendige Kalk smyt,
 worden die Lappen in menigte op een Houten
 Rooster daar boven gelegd, om den scherpen
 Damp te ontvangen, die dezelve paarschach-
 tig blaauw maakt. Dit gelukt zelden in eene
 reis: men moete, op nieuws gedroogd zynde,
 nog een en andermaal in het Sap steeken, en
 dan wederom over gezegden Damp leggen, tot
 dat zy de vereifchte Kleur aangenomen heb-
 ben. Grand-Galargues, een Dorp in Languedok,
 vyf Mylen van Montpellier, is lang de
 voornaame en byna de eenigste Bereidplaats ge-
 weest van deeze Verwstoffe (*). Dee-

(* Zie het Vertoog over 't maaken van de Tournesol in
 Vrankryk, door den Heer MONTET, uit de *Mem. de l'Acad.
 de Paris*, de 1754, vertaald overgebracht in het IX. DEEL der
Uitgez. Verband, p. 271.

Q 5

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Het Lak-
noes.

Deeze gekleurde Lappen, ons van Cette aan de Middellandsche Zee onder den naam van *Tournesol* toegebracht, zyn, een reeks van Jaaren, door de Noordhollandse Kaaskoopers in menigte gebruikt, om de ronde Zoete Melks of zogenaamde Edammer Kaazen, van buiten, daar mede te bestryken, en dus daar aan een donker paarsche Korst te geeven. Dit maakt deeze Kaazen, na dat zy afgeschraapt zyn, fraay voor 't Oog, en zou, zo men zig verbeeldt, ook dienen tot derzelve duurzaamheid; schoon het binnenste daar van, oogschynlyk, niet aangedaan wordt. By myn geheugen zyn deeze Lappen zo duur geworden, dat gezegde Kaaskoopers zig van Brasilie of Fernambucq en blaauw Hout ten dien einde begonnen hebben te bedienen; als waar van het Af trekzel dergelyke Kleur uitleverde. Of die duurte door een mindere inoogfing van 't gezegde Kruid, 't welk, in 't wilde en maar op sommige plaatsen van Languedok en Provence groeiende, mooglyk meerendeels verbruikt zal zyn, dan door een andere besteeding van deeze Verwstoffs ontstaan zy, is my duister. De Franschen hebben zig wel verbeeld, dat het Laknoes, 't welk zy *Pierre de Tournesol* noemden, door de Hollanders, van wien zy dat ontvingen, van gezegde Lappen of van de Verwstof, daar in vervat, gemaakt werde. By sommigen wordt dit, niettegenstaande zy erkennen dat de bereiding van het Laknoes nog een

een Geheim is, volkomen vastgesteld (*). On-
 dertusfchen is die Verwftof reeds lang in me-
 nigte hier vervaardigd; zo dat zulks naauwlyks
 oirzaak fchynt te kunnen geweest zyn , van
 gezegde duurte. Men wil, dat van de Tour-
 nefol ook gebruik gemaakt worde om den Roo-
 den Wyn te kleuren en miffchien gefchiedt
 dit daar mede in Vrankryk zelf.

III.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.
 Mona-
 delphia.

Men zegt, dat dergelyke Lappen, met Con-
 chenilje gekleurd, ons ook wel uit de Levant,
 onder den naam van *Tournesol*, worden toege-
 bragt. Zy heeten in 't Italiaanfch *Pezzetta*,
 in 't Franfch *Bezette*, of liever *Bellette*, in 't
 Hoogduitsch *Farb- oder Schminkflecklein* of *Span-
 nifcher Flor*; alzo menze tot Blanketfel bezigt.
 Daar zyn roode van en blaauwe, die dan ook
 dienen kunnen om een Kleur te geeven aan de
 Liqueuren en Pottagiën. De beften komen
 uit Turkye (†). Mooglyk zyn het deeze of
 dergelyke, waar van GARIDELL, hoewel
 zeer verwardelyk, fpreekt (‡).

(8) Cro-

(*) Zie BOMARE *Woordenboek*, op 't Artikel van *Tournesol*;
 als ook LINN. *Mat. Med.* waar hy zegt, *Lacmus fuceus Tor-
 nefolis*, en 't gedagte Vertoog.

(†) TRILLERI *Thes. Medicam. Francof.* 1764. p. 34. Sub
 nomine *Tornafolis rubra & caerulea*. *Conditotibus*, (zegt
 hy) *Coquis atque Coquabus*, ad *Gelatinas tingendas*. *Liquo-
 resque inficiendos utilitatem suam dant, dicant, consecrant.*

(‡) Le *Tournesol* qui est en petits pains cubes, qu'on vend
 chez nos Droguites, est tiré des Gousfes du Fruit de cette
 Plante. ——— Le *Tournesol* nous est apporté d'Hollande ou
 on le prepare. On en teint auffi des vieux Linges, qu'on pre-

pa-

III. (8) Croton met langwerpige Zaagswys' getande Bladen, die aan het Voetjs twee Klieren hebben, en ongesteelde Vruchten.

AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

VIII. (9) Croton met Hartvormig Eyronde, van onderen Wollige, effenrandige een weinig getande Bladen.

Croton
Glandulosa
sum.
Gekl'erd.

IX. Deze, uit Amerika afkomstig, bevondt zig in de Europische Tuinen, de voorgaande groeit op Jamaika.

Argentum.
Verzilverd.

X. (10) Croton met Ruitachtig geronde, wederzyds gespitsste, effenrandige, gladde Bladen.

Sebiferum.
Smeerdraggende.

De Heer OSBECK nam deeze in China, doch zeldzaam, op vogtige plaatsen waar. Het is, zegt hy, een kleine Boom, in 't Chineesch O-ka-o genaamd, en in 't eerste aanzien naar den Europischen Ratelaar gelykende. Hy groeit zeer

pare dans les Pays septentrionaux, dont on se sert pour donner cette Couleur aux Gelées, aux Vins &c. *Plant. d'Aix p. 403.*

(8) *Croton* Fol. oblongis ferratis Basi biglandulosis, Fructibus sessilibus. *Am. Acad. V. p. 409.* *Croton* minus trichotomum subhirsutum &c. BROWN, *Jam. 346.*

(9) *Croton* Fol. cordato-ovatis subtus tomentosus integris subserratis. *H. Cliff. 444. R. Lugdb. 201.*

(10) *Croton* Fol. rhombico-rotundatis utrinque mucronatis integerrimis glabris. OSB. *It. 245.* *Ricinus* Chinensis Sebifera Populi nigrae folio. PET. *Gaz. 53. T. 34. f. 3.* Evonymo affinis Sinarum &c. PLUK. *Amaltb. 76. T. 390. f. 2.* Arbor Sebifera Chinensis Kin-yen. MART. LE COMPTE. *ANN. Herb.*

zeer Takkig en omtrent eens Mans langte ^{III.}
 hoog, hebbende de Takken rond en glad, met ^{AFDEEL,}
 Knoppen. De Bladen, die 'er overhoeks aan ^{XIX.}
 staan, zyn glad en gelyken naar die der zwart-^{HOOFD-}
 te Popelieren, van onderen wat Wollig, en ^{STUK.}
 met veele Ribben, hebbende lange Draadach-^{Mona-}
 tige Bladfteelen. De Bloemen, die geel zyn, ^{delphia.}
 maaken Trosfen uit, aan 't end der Takken,
 zo wel van Mannelyke als Vrouwelyke Bloemen.
 De laatsten, zes of zeven in getal, zitten onder de anderen, en hebben een Ey-
 rond Vruchtbeginzel met drie omgeboogene Sty-
 len of Stempels. Geen rype Vrucht hadt hy
 'er van gezien; zo dat hy niet verzekeren kon,
 of het de *Smeerboom* is, waar van men in zekere
 Provincie van China Kaarsen maakt, volgens
 PATER DU HALDE. Deszelfs Vrucht, zegt
 deeze, is met eene driekantige Schaal
 bekleed, waar in drie zwarte Zaaden, als
 Erwtten, vervat zyn, die ieder een bekleedzel
 hebben van Vettigheid als Kaars-Smeer; ope-
 nende zig deeze Vrucht, in de rypheid, als de
 Bolster der Karstengen.

(11) *Croton met Eyronde gladde, gespitsste,* ^{XI.}
^{Croton}
 Zaags-^{Tiglium.}
^{Purgee.}

(11) *Croton* Fol. ovatis, glabris, acuminatis ferratis, Caule, ^{rend.}
 Arboreo. *Fl. Zeyl.* 343. *Mat. Med.* 440. *Ricinoides Indica*
 Folio lucido. &c. BURM. *Zeyl.* 200. T. 90. *Pinus Indica* nu-
 cleo purgante. C. B. *Pin.* 492. *Lignum Moluccense foliis*
Malva, Fructu *Avellanae* &c. C. B. *Pin.* 393. *Granum Mo-*
luccum. RUMPH. *Amb.* IV. p. 98. T. 42. *Cadel-avanacu.* *Hort.*
Mal. II. p. 61. T. 75. RAJ, *Hist.* 167. 1855, *Suppl.* 112, 666.

II. DEEL, VI, STUK,

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Zaagswys' getande Bladen, de Steng Booms-
achtig.

Enkel-
broederige.

Van dit Gewas is een fraaije Afbeelding, onder de Ceylonfche Planten, door den Hoog-
leeraar J. BURMANNUS in Plaat gebracht. Het groeit ook in andere deelen van Oostin-
die en is bekend op alle de Molukfe en Am-
bonfche Eilanden, zegt RUMPHIUS, van
waar alleen men certyds de Boontjes, die 'er
den naam aan geeven, kreeg, zynde dezelve
deswegen *Grana Moluccana* genoemd geweest.
De Portugeezen noemdenze ook *Grain de Ma-
luco* of *Nucleos pineos*, als eenigermaate naar
Pynappel-Pitten in figuur gelykende. Onder
de Geneesmiddelen zyn dezelve by den naam
van *Grana Tiglia*, in 't Fransch *Grains de
Tilli*, opgetekend. De Franschen tellenze on-
der de *Pignons d'Inde*.

't Is een Heester (zo gezegde Hoogleeraar
fchryft) met enkele Stengen zonder zyd-Tak-
ken, en Lancetvormig ovaale, taamelyk lang
gesteelde, gladde Bladen, aan den top Aairen
van Bloemen draagende, tusfchen twee Takjes
van den zelfden aart. De Aairen bestaan bo-
ven uit Mannelyke Bloemen, van agt Blaadjes
en zestien Meeldraadjes, zonder Kelk. Onder
dezelve komen de Vrouwelyke voort, die in
een veeldeelige Kelk een rondachtig Vrugtbe-
ginzel hebben, met drie Stylen, wordende
een ronde driehokkige Vrugt, welke in ieder
hol-

holligheid een glad en glanzig, langwerpig
 Zaad bevat, dat aan de eene zyde bultig, aan
 de andere platter is, eenigermaate vierhoekig,
 Afchgrauw met eenige bruine Vlakken. Het
 is een weinig dikker, doch gelykt anders taa-
 melyk wel naar de Steentjes of Nootjes der
 Pynappelen.

III.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.
Mona-
delphia.

Dit Zaad bevat, in een dunne Dop, een
 witachtige Kern, versch zynde van een wal-
 gelyken, scherpen Smaak, den Keel branden-
 de als men 't inneemt. Om die reden is het
 zelfs by de Indianen veel buiten gebruik ge-
 raakt, die naderhand begonnen hebben de
 Wortelen in te neemen van het zelfde Ge-
 was. HERMANNUS getuigt by Ondervin-
 ding, dat ieder Grein van de inwendige zelf-
 standigheid één Stoelgang maakt; zo nogthans,
 dat men 'er, van drie Grein, vyf heeft. Het
 was meest tot sterke Purgatiën in gebruik,
 voor Waterzugtige Menschen, en de scherp-
 heid van deeze Zaaden werdt door dezelve
 onder de Afch te braaden, in Pis of Azyn te
 kookken, of met verzagtende Pappen in te gee-
 ven, gemaatigd. De Europeaansche Genees-
 heeren, nogthans, onthouden zig, wegens de
 onveiligheid, van deeze Purgeer-Pitten, laa-
 tende het ingeeven derzelven voor de Kwak-
 zalvers, die den Patient dikwils op de proef
 zetten, over. BOERHAAVE zelfs, en ande-
 ren, hebben dezelve voor Vergiftig gehou-
 den. De uitgeperste Olie is uitwendig, om
 door

Purgeer-
 Pitten.

III. door bestryking Afgang te verwekken , van
 AFDEEL. veiligcr gebruik.
 XIX.

HOOFD- GRIMMIUS zegt', dat de *Grana Tiglia*
 STUK. van Boomen komen, die menigvuldig groeijen
 Hout van by Colombo op Ceilon, wordende *Gajapala*
 Panava. genoemd aan de Kust van Malabar. Hy merkt
 aan, dat binnen in de Pitten zeker Vliesje
 zit, 't welk men 'er uit moet neemen, om
 dezelve veiliger te kunnen laten gebruiken.
 Voorts twyfelt men niet, of het is dit Gewas,
 waar van het *Hout van Panava* komt, dat van
 ouds beroemd is, wegens zyne Purgeerende
 kragt, zullende, naar alle gedagten, de boven-
 gemelde Wortel zyn. Het voert den naam
 van *Lignum Moluccense* by ACOSTA, en heeft
 den anderen van 't Maleitsch woord *Pana war*,
 't welk allerley kragtige middelen aanduidt. Som-
 migen, nogthans, schryven *Lignum de Pavana*.
 In Europa is hetzelfde nauwlyks bekend.

XII.
Croton
lucidum.
 Gladbla-
 dig.

(12) *Croton met Eyronde gladde Bladen ,
 geaairde Bloemen , die veeldeelige Stylen
 hebben , welke neergedrukt ruigachtig
 zyn: de Steng Heesterachtig.*

Dee-

(12) *Croton* Fol. ovatis glabris, Flor. spicatis, Styli multi-
 fidis depresso-pubescentibus, frutescens. *Syst Nat.* XII, XIII.
 depresso-patentibus. LOEFL. *It.* 234. *Mant.* 407. *Croton*
 Fol. ovatis glabris, Ramis nudis, Racemis spicatis. BERG.
Phil. Transact. VOL. LVIII. p. 132. T. 7. *Croton* Fol. sub-
 serratis glabris oppositis subterminalibus Articularum. *Am.*
Acad. V. p. 410. *Croton erectum glabrum &c.* BROWN.
Jam. 347.

Deeze Westindifche of Amerikaanfche gelykt III.
 veel naar de voorgaande, maar de Bladen zyn AFDEEL.
 gepaard, minder getand, en in 't geheel niet XIX.
 geribd. De Mannetjes - Bloemen hebben den HOOFD-
 Kelk tienbladig, Schubachtig bekleed, van bin- STUK.
 nen ruig: den Kelk der Vrouwelyken vyfola- Monadel-
 dig; het Vrughtbeginzel ruig, met drie Stylen, phia.
 die in zesfen gedeeld zyn, gekroond. Een fraaije
 Afbeelding en befchryving daar van, door den
 Sweedfchen Hoogleeraar BERGIUS, is in de
 Verhandelingen der Koninglyke Societeit van
 Londen, op 't jaar 1758, aan 't licht gebragt.

(13) Croton met Eyronde, Wollige, Zaag- XIII.
 tandige, gefteelde Bladen, en Wollige Kel- Croton
 ken. Laccife-
 rum.
 Lakdraa-
 gend.

De eigenschap van een Soort van Góm Lak
 te draagen, die zig als een Knop aan den oir-
 fprong der Takken en in de Oxels der Bladen ver-
 toont, geeft den bynaam aan dit Ceylonfche
 Gewas, het welk oók valt in andere deelen van
 Oostindie. Volgens de Waarneeming van HER-
 MANNUS is deeze Lak zeer fchoon rood,
 fraaijer en zuiverer dan die, welke men uit
 Pe-

(13) Croton Fol. ovatis tomentosis ferrulatis petiolatis, Caly-
 cibus tomentosis. Fl. Zeyl. 344. Ricinoides Aromatica Arbor
 &c. BURM. Zeyl. 201. T. 91. BURM. Fl. Ind. p. 304. Rici-
 nus Aromaticus spicatus, Fol. Circaea &c. PLUK. Alm 320.
 RAJ. Suppl. 113. Halecus terrestris. RUMPH. Amb. III. p.
 197. T. 127.

R

II. DEEL. VI. STUK.

III. Pegu en Siam krygt, en welker verzameling of
 AFDEEL. bereiding aldaar aan Vliegende Mieren toege-
 XIX. schreeven wordt (*). De Ceyloneezen verlak-
 HOOFD ken 'er verscheiderley Rottingjes , Pieksteelen
 STUK. en Mesfen-Hechten mede, zegt die Waarne-
 Enkelbroe-
 derige. mer, noemende het een Boom. De *Land Ha-
 leky* van RUMPHIUS, welke men hier toe be-
 trekt, mag, zo die Autheur zegt, geenszins
 een Boom geheten worden, als laag zynde met
 een Stam van een Been dik en van Gewas als
 onze Hazelaaren, draagende ook dergelyke Bladen.
 Men vindt ze drierley; een gemeene,
 een witte en een ruige, allen in 't wild groeiende.
 De Vrugten, nogthans, schynen, volgens
 zyn berigt, niet volkomen te strooken met die
 van dit Geslagt. Men maakte, op de Moluk-
 kes, meest van het Hout tot Sparren of Lat-
 ten gebruik. De Bast van den Wortel des
 Ceylonfchen Booms, is Kruidrig en purgee-
 rende, wordende het Aftrekzel daar van, zo
 wel als dat der Bladen, in Melk of heet Wa-
 ter, ingenomen en dan dikwils een geweldige
 Ontlasting maakende naar boven of beneden.

XIV.
 Croton
 Balsamife-
 72. 73.
 Balsengee-
 vend,

(14) *Croton met Lancetvormig Eyronde, ruu-
 we,*

(* Zie dien aangaande myne bedenking, in het I. DEELS
 X. STUK, van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 521. al-
 waar mooglyk, met de Gom Lak van Bengale en Ceylon,
 deeze wordt bedoeld.

(14) *Croton* Fol. ovato-Lanceolatis integerrimis, scabris,
 subtus tomentosis. *Mant.* 125. *Croton* Fol. Lanceolatis &c.
 JACQ. *Amer. Hist.* p. 255, T: 172. f. 3.

we , effenrandige , van onderen Wollige III.
Bladen. AFDEEL.

XIX.

HOOFD-
STUK.

De Heer JACQUIN vondt deeze Soort me-
nigvuldig op Rots- en Steenachtige plaatfen aan *Monadelph.*
den Zeekant , op de Eilanden Martenique en
Kurasfau. Het was een Takkige zeer welrie-
kende Heefter , van drie of vier Voeten hoog ,
overal met een digte geelachtige Wolligheid be-
kleed , en uit ieder afgebroken deel een dikken
Balfem , Drupswyze , uitgeevende. Dezelve
hadt de Bladen van boven groen , van onderen
ros , twee of drie Duimen lang. Aan 't end der
Takken kwamen Aairtjes voort , van kleine wit-
te Bloempjes. Die van Martenique , het noe-
mende Kleine Balfem , destilleerden uit het Loof
met Brandewyn een Geestig Vogt , by hun over
Tafel in gebruik en *Eau de Mantes* genoemd
wordende.

(15) Croton met Hartvormige ruuwe , eeniger- XV.
maate Zaaftandige , gsteelde Bladen ; de *Croton*
Steng Boomachtig. *Aromaticum.*
Kruidrig.

Deeze , op Ceylon waargenomen door HER-
MANNUS , was maar een Boompje , 't welk ook
een

(15) *Croton* Fol. Cordatis scabris subferratis petiolatis, Cau-
le Arboreo. *Fl. Zeyl.* 345. *Ricinoides Arbor Aromatica* Cir-
caz foliis media. BURM. *Zeyl.* 202. *Arbor Zeylanica acris*
Laccam fundens media. HERM. *Zeyl.* 46. *Halecus Littorea.*
RUMPH. *Amb.* III. p. 196. T. 126. BURM. *Fl. Ind.* p. 304.

R 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. een Gom-Lak uitleverde. Het droeg lange Bloem-
 AFDEEL. Aairen. De *Strand-Haleky* van RUMPHIUS,
 XIX. hier t'huis gebragt, maakt een veragt Struikach-
 HOOFD. tig Gewas, op de Amhonsche Eilanden, uit;
 STUK. hebbende Besfen of Vrugten, gelyk die van den
Enkel- broederige. Wonderboom, in drie-en verdeeld. Op Ceylon
 heeft het Loof een fcherp Kruidrigen Reuk.

XVI. (16) *Croton met Hartvormige effenrandige*
ruuwe, eenigermaate gehaairde, van on-
deren Wollige Bladen; de Steng Heefter-
achtig.
Croton
humile.
 Laag.

Dit gelykt eenigermaate naar het Molukkiſche,
 doch heeft de Bladen geenszins van boven Wol-
 lig noch uitgegulpt aan den Rand. Het groeit
 in de Westindiën.

XVII. (17) *Croton met byna Hartvormige gekartel-*
de Bladen; de Bloemſteeltjes Tropſwyze
tegen dezelyen over; de Steng Kruidig.
Croton
Ricinokar-
pos.
 Kruidig.

Dit Surinaamſche heeft den bynaam van eenen
 Geſlagt naam, door BOERHAAVE gebezigd,
 die de geſtalte van de Vrugt aanduidt. De Steng

13

(16) *Croton* Fol. Cordatis integerrimis scabris subciliatis,
 subtus tomentosus; Caule Fruticoso. *Am. Acad.* V. p. 410.
Croton Fruticosum minus, Fol. villosis Cordatis &c. BROWN.
Jam. 347.

(17) *Croton* Fol. subcordatis crenatis; Pedunculis Racemo-
 sis oppositi-foliis; Caule Herbaceo. Mercurialis Androgyna.
Vir. Cliff. 98. R. *Lugdb.* 203. *Ricinokarpos Americana Flore*
 albo spicato &c. BOERH. *Lugdb.* I. p. 254.

is een Duim dik, met overhoekse Takken en III. Bladen; de Bloemsteeltjes daar tegenover, langer dan de Bladen. De Tros bestaat uit Manne-lyke en Vrouwelyke Bloemen, wier Kelk driebladig, smal is en wit.

(18) *Croton met Hartvormige gehoekte ruwe, van onderen Wollige Bladen.*

XVIII.
Moluccanus.
Molukkische.

Terwyl deeze Soort, in 't byzonder, den bynaam van *Molukkische* voert, is 't zonderling, dat daar van geen Afbeelding voorkomt by RUMPHIUS, die de Ambonsche Planten zo uitvoerig heeft beschreeven. Men vindtze *Molukkische tweedeelige Ockernoot*, by den Hoogleeraar J. BURMANNUS, getyteld, welke de Ceyloneezen, zegt zyn Ed., Uitheemsch *Kaekuna* noemen. Dezelve draagt Vruchten grooter dan Walnoten, hebbende een Bolster, een harden Dop en een Kern, waar uit men veel Olie haalt. Aan de toppen der Takken komen lange getakte Trosfen van Bloemen, die een ruigen Kelk hebben met vyf Bloemblaadjes en omtrent zeventien Meeldraadjes: doch de Vrucht kennen wy niet, zegt LINNÆUS.

(19)

(18) *Croton* Fol. Cordatis angulatis scabris, subtus tomentosis. *Fler. Zeyl.* 346. *Nux Juglans Moluccana bifida*, BURM. *Zeyl.* 170.

R 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. (19) *Croton met langwerpig Hartvormige, efsenrandige, wederzyds Wollige Bladen, de Takjes met een dikke Wolligheid.*
 AFDEEL. XIX.
 HOOFD-STUK.

XIX. Deze, een Heeftertje dat op Jamaika is waargenomen door Doktor BROWNE, heeft de Takken met een zo digte Wolligheid bezet, als het Kruid, dat men *Phlomis* noemt, en deze Wolligheid bestaat uit dergelyke gesteelde Sterretjes, als door my aan de Blaadjes eener Soort van Wollige Nagtschade, in myne Plant-Verzameling berustende, waargenomen en door het Mikroskoop afgebeeld is *. Hier zal waarschylyk die Wolligheid van eene geelachtige Kleur zyn,

* Zie
 II. D. IV.
 STUK, bl.
 252. Pl.

XX. Fig. 2.
 XX.

Croton
Hastatum.
 Piekbladig.

(20) *Croton met driekwabbig Piekswys' Lancetvormige getande Blaäen.*

Hier is de *Malabaarse Ricinoides* van Suratte, uit het Kruidboek van GARCIN, welke echter de Bladen ongetand heeft, als eene Verscheidenheid door den Hoogleraar N. L. BURMANNUS, die 'er de Afbeelding van geeft, t'huis gebragt (*).

(21)

(19) *Croton* Fol. Cordatis oblongis integerrimis, utrinque tomentosis, Ramulis densius tomentosis. *Am. Acad.* V. p. 410. *Croton fruticosum et ciliosum &c.* BROWN, *Jam.* 347. N. 3.

(20) *Croton* Fol. trilobo-hastatis lanceolatis dentatis. *Ricinus asperior Alceæ Venetæ foliis aliquatenus accedens*, FLUK. *Alm.* 320. T. 220. f. 2.

(*) BURM. *Fl. Ind.* p. 305. T. 63. f. 1.

(21) *Croton met stomp gekartelde Bladen, de ondersten vyf-, de bovensten driekwabbig.* AFDEEL. XIX. HOOFD-STUK.

Deeze bevondt zig in de Tuinen van Europa. XXI. Lobatum. Gekwabd.
 Het is een Kruidig Jaarlykch Gewas, waar van de Heer MARTIN een fraaije Afbeelding gegeven heeft.

(22) *Croton met vyf- en driekwabbig gepalmde, Doornachtig gekartelde Bladen, de Bloemen ongesteeld langs de Takken verspreid.* XXII. Spinosum. Gedoord.

Hier behoort de *Ricinus van Madrasf*, met vyfdeelige harde Bladen, die aan de kanten gedoord zyn, van PLUKENET afgebeeld.

(23) *Croton met drievoudige Zaagswys' getande Lancetvormige Bladen.* XXIII. Urens. Brandend.

Deeze Soort heet *Brandende Ricinus*, die driebladig is, met Hennipkruid-bladen, by dien zelfden Autheur. Haare Groeiplaats is, gelyk die der voorgaanden, in Oostindie.

Nog

(21) *Croton Fol. inermi-ferratis, inferioribus quinquelobis, superioribus trilobis. H. Cliff. 445. R. Lugdb. 201. Ricinoides Herbaceum Fol. trifidis S. quinquefidis & Serratis. MART. Cent. 46. T. 46.*

(22) *Croton Fol. palmatis quinquelobis trilobisque spinosoferratis, Flor. Cauli adspersis subsessilibus. Fl. Zeyl. 238. Ricinus Maderaspatanus &c. PLUK. Alm. 320. T. 108. f. 3.*

(23) *Croton Fol. ternatis ferratis lanceolatis. Ricinus urens Cannabinis foliis, triphyllous ex Maderaspatan. PLUK. Alm. 320. T. 120. f. 6.*

R 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. Nog vier Gewassen, die onder den naam van
 AFDEEL. *Croton* door den Heer N. L. BURMANNUS
 XIX. voorgesteld, en waar van twee door zyn Ed.
 HOOFD- afgebeeld zyn, heeft LINNÆUS, misfchien
 STUK. wegens de onzekerheid der Vrughtmaaking, niet
 Erk- erkend of aangehaald. Deeze waren ook, zonder
 l- broederige. naam, van Java over gezonden. Het zelfde,
 dat meer verwondering baart, heeft plaats om-
 trent vier Westindifche Soorten, die door den
 Heer JACQUIN naauwkeurig waargenomen
 zyn, in de frifche Planten, omftreeks Katha-
 gena groeiende, doch waarvan de Vrught niet
 wordt befchreeven. Allen waren die Heester-
 achtig en de vierde, genaamd *Croton lineare*,
 neemt zyn Ed. voor het naar den Wonderboom
 gelykende, welriekend, Heefter-Gewas, met
 Rosmaryn-Bladen en eene driezaadige witachtige
 Vrught, dat de beroemde SLOANE op Jamaika
 gevonden heeft, aldaar *Wilde of Spaanfche Ros-*
maryn genaamd. Onze Ridder hadt hetzelve
 betrokken tot den Kaskarille-Boom, die thans
 de tweede Soort uitmaakt van dit Geflagt.

C U P A N I A.

De Kelk is driebladig, zo wel in de Mannely-
 ke als Vrouwelyke Bloemen; hebbende de eer-
 ften vyf Bloemblaadjes en vyf Meeldraadjes, de
 laatften drie Bloemblaadjes, een driedeeligen
 Styl, een driehokkig Zaadhuisje en dubbelde
 Zaaden.

Van

Van dit Geslacht is maar ééne Soort bekend (1), welke in Zuid-Amerika groeit, zynde voorheen tot de Vyfmannigen betrokken geweest, doch thans hier t'huis gebragt volgens de Afbeelding van PLUMIER. Deze Pater noemt het Gewas *Cupania* met Karstengen-Bladen, en eene Fluweelige getakte Vrucht. Dit wil zeggen, dat de Vrucht-Trosfen uit Trosjes samengefteld zyn. Het is een groote Boomachtige Plant, met enkele Takken, die den Geslachtsnaam naar een Italiaanschen Pater CUPANI, door wien in 't laatst der voorgaande Eeuw een Lyst der Planten van Sicilie aan 't licht gebragt is, heeft bekomen.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
I.
Cupania
Americana.
Ameri-
kaansche.

J A T R O P H A.

De Bloemen hebben, in dit Geslacht, zegt de Ridder, geen Kelk. De Mannelyken zyn eenbladig, Trechterachtig, met tien Meeldraadjes, beurtlings langer en korter: de Vrouwelyken vyfbladig en gaapende, met drie gegaffelde Stylen, een driehokkig Zaadhuisje en enkele Zaaden.

Tot hetzelfde behooren agt meestendeels Amerikaansche Soorten, die byna allen Heesterachtig zyn en hier volgen.

(1) Ja-

(1) *Cupania*. *Syst. Nat.* XII, Gen. 279. p. 636. *Veg.* XIII. p. 722. *Cupania Castaneæ folio*, Fructu Sericeo & Racemoso. PLUM. Gen. 45. *Id.* 110. *Cupania Arborea* Fol. oblongis, crenato-ferratis &c. BROWN. *Jam.* 178.

R 5

III. (1) *Jatropha* met vyfdeelige Bladen, de Kwab-
 AFDEEL. ben Eyrond en onverdeeld, met Takkige
 XIX. bladen Eyrond en onverdeeld, met Takkige
 HOOFD- geklierde Haairtjes.
 STUK.

I. Van dit Gewas vindt men verscheide Afbeel-
 dingen en het is in de Europische Tuinen be-
 kend. Juffr. MERIAN hadt hetzelve te Suri-
 name in 't wilde gevonden, groeiende agt
 Voeten hoog. De Bladen, naar die van 't
 Vyfvingerkruid gelykende, waren rondom be-
 zet met kleine geknopte Haairtjes, wordende
 aldaar tot Purgatiën en Klysteeren gebruikt:
 men gaf ook het Afkookzel aan de genen die
 de Beljak, zekere Landziekte in dat Klimaat,
 hebben. Het groeit mede in andere deelen van
 Amerika, en wordt als een Wonderboom, die
 overblyft, met paarfche Bloemen en Luiskruid-
 Bladen, door COMMELYN voorgesteld. Som-
 tyds komen de Bladen driekwabbig voor, som-
 tyds vyfkwabbig, gelykende in 't algemeen naar
 die van den Katoenboom, en TOURNEFORT
 bragt het Gewas in zyn Geslagt van *Ricinoi-*
des, om dat het zweemt naar den Wonderboom.

Aan-

(1) *Jatropha* Fol. quinquepartitis, Lobis ovatis integris,
 Setis Glandulosis ramosis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1084. p. 636.
Veg. XIII. p. 723. R. *Lugdb.* 202. *Jatropha* humilior &c.
 BROWN *Jam.* 348. *Ricinus* minor *Staphisagriae* folio &c.
 SLOAN. *Jam.* 41. *Hist.* I. p. 129. T. 84. *Ricinus* Amer. pe-
 rennis &c. COMM. *Hort.* I. p. 17. T. 9. MER. *Sur.* T. 38. *Ri-*
cinus Indicus Pilosus &c. PLUK. *Phyt.* 56. f. 2, & T. 220.
 f. 4. *Ricinus* Americanus Folio *Staphisagriae*, C. B. *Pin.* 432.
 518. *Ricinoides* Amer. *Staphisagriae* folio. TOURNEF. *Inst.*
 p. 566.

Aangaande de Vruchtmaaking heeft de Heer III.
 D. VAN ROYEN, Hoogleeraar te Leiden, het AFDEEL.
 volgende waargenomen. „ De *Mannelyke* Bloe- XIX.
 „ men hebben een Bloembekleedzel, dat ten HOOFD-
 „ halve in vyven gedeeld is, met Lancetvor- STUK.
 „ mige, gehaairde, spitse Slippen: de Bloem Mona-
 „ Roosachtig, gaapende, bestaat uit vyf rond- delphia.
 „ achtige Blaadjes, van binnen bol, van bui-
 „ ten hol en dus omgeboogen; het Honigbakje
 „ uit vyf Kliertjes, die in den Stoel ingeplant
 „ zyn. 't Getal der Meeldraadjes is tien, die
 „ Elsvormig zyn, in 't midden digt aan elkan-
 „ der; waar van beurtlings vyf korter dan de
 „ Bloem en regtopstaande. De Meelknopjes
 „ zyn rond en kunnen draaijen. Van den Styl
 „ is een flauw bewys. De *Vrouwelyke* Bloe-
 „ men, in 't zelfde Kroontje met de Manne-
 „ lyken, hebben Kelk (*) en Bloem eveneens,
 „ met een rondachtig Vruchtbeginzel en drie
 „ gegaffelde Stylen met enkele Stempels.
 „ Het Zaadhuisje is rondachtig, in drie Hol-
 „ ligheden verdeeld, die ieder een enkeld Zaad,
 „ dat byna rond is, bevatten.”

(2) *Jatropha met effenrandige Eyronde Bladen, die eenigermate getand zyn.* II.
Jatropha
Moluccana.
Molukki-
Deſche.

(*) De helft der Soorten van dit Geflacht, naamelyk de vier eerften, zyn gekelkt; 't welk tegen de Kenmerken ftrdyt; maar het zal, geloof ik, zeggen willen, dat de Kelk niet behoort tot de Kenmerken der *Jatropha*.

(2) *Jatropha* Fol. ovatis integerrimis subdentatis, *Fl. Zeyl.*

III. De Molukkiſche Nooteboom , met Bladen
 AFDEEL. van den Wonderboom en zwart Zaad , door
 XIX. HERMANNUS op Ceylon waargenomen , maakt
 HOOFD. deeze uit. 't Gewas is Boomachtig en ver-
 STUK. ſchilt , door vier Stylen te hebben , van de
 overige Soorten.

III. (3) *Jatropha met Hartvormige gehoekte Bladen.*
Jatropha
Curcas.
 Vygbla-
 dige. Een geheele Lyst van Autheuren , die dit
 Gewas beſchreeven hebben , is door den be-
 roemden SLOANE te berde gebracht. Hy telt 'er
 onder de *Noix de Medecine* van ROCHEFORT ,
 zeer gemeen zynde op alle de Franſche Eilan-
 den in de Westindiën , en aldaar groeiende
 aan een Boompje , 't welk men 'er doorgaans
 tot Haagen om de Tuinen en Wooningen ge-
 bruikte. Het groeit , zegt die Auteur , als
 men het niet verhindert , tot de hoogte van een
 gewoonen Vygeboom , waar van het ook de
 figuur heeft. De Bladen , van agteren rond ,
 loopen in drie Punten uit. 't Gewas is zeer
 Takkig , doch week van Hout , en geeft een
 Melkachtig Sap , dat het Lywaat bevlekt. Zelfs
 doet

348. *Nux Moluccana* , Folio inſtar Ricini , Semine nigro.
 HERM. *Zeyl.* 34. BURM. *Zeyl.* 170. BURM. *Fl. Ind.* 306.

(3) *Jatropha* Fol. Cordatis angulatis. *H. Cliff.* 445. *Mat.*
Med. 439. *R. Lugdb.* 102. *Jatropha asfurgens Ficus folio* ,
 Flor. *Herbaeco.* BROWN. *Jam.* 348. *Ricinus Amer. major*
 Semine nigro. *C. B. Pin.* 432. *Ricinus Ficus folio &c.* SLOAN.
Jam. 40. *Munday Guacu.* MARCGR. *Bras.* 97. BURM. *Fl.*
Ind. p. 306. *Ricinoides Amer. Gosypii folio* , *TOURNEF. Inſt.*

doet het Regenwater zulks, dat van de Bladen op de Kleederen druipt. In de Helmstadse Tuin hadt die Melkgeevende eigenschap, mooglyk wegens de gedwongen groeiing, naauwlyks plaats in de Heester, dien wylen de Hoogleeraar HEISTER onder deezen naam was toegezonden, komende met de Afbeelding van PISO anders zeer wel overeen (*).

De Groeiplaats van deeze, die *Curcas*, volgens den Amerikaanschen naam, geteld wordt, is ook aan de Vaste Kust van Zuid-Amerika, in Suriname en Brasil. Zy heeft een vyfbladige Bloem die groenachtig geel is met tien Meeldraadjes, en de Vrouwelyke brengen, by Trossen, Nooten voort van grootte als Walnooten in de Bolster, bevattende ieder Noot drie zwarte Boonen. Het zyn deeze, welke men in Vrankryk gemeenlyk *Pignons d'Inde* noemt, of onder dezelven begrypt; in Engeland *Physick-Nuts*, dat is Purgeer- of Braaknooten. Haar kragt is grooter dan die der Zaaden van den Wonderboom, zodanig, dat drie of vier van de witte Kernen, opgekaauwd, de Maag byna t'onderste boven keeren. PISO, nogthans, pryst derzelver gebruik aan, in langduurige Verstoppingen der Ingewanden. 't Is zeker dat zy, van de binnenste en buitenste Vliesjes gezuiverd, zagtelyk gebraden en dan in Wyn geweekt zynde, met eenige Kruideryën veel veiliger kunnen ingegeven worden

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Mona-
delphia.

Purgeer- of
Braak-
Nooten.

(*) FABRIC. *Hort. Helmstad.* p. 237.

III. den, dan raauw. Zo het de *Diarak Costa* der
 AFDEEL. Javaanen is, gelyk de Hoogleeraar N. L. BUR-
 XIX. MANNUS stelt; dan zoude, volgens het Berigt,
 HOOFD- aan zyn Ed. gezonden, een halve Boon daarvan
 STUK. naar boven en onderen werken. De Olie, die
 Enkel- er door de Amerikaanen uitgeperst wordt, is
 broederige. tot uitwendige bestryking der Lighaams, en om
 koude Zwellingen te doen verflaan, tuitmuntende. In alle soorten van Waterzugt het Lighaam
 daar mede bestreeken en dan eenige Druppeltjes
 ingenomen zynde, maakt zy Ontlasting en dient
 dus ook tegen de Wormen in Kinderen, en tot
 zuivering van Huid-Zeer. Men gebruiktze echter
 meest om in de Lamp te branden en tot andere
 Huishoudelyke Zaaken.

IV.
Jatropha
multifida.
 veeldeele-
 lige.

(4) *Jatropha met veeldeelige gladde Bladen en
 fyn verdeelde Borstelige Stoppeltjes.*

Van deeze Soort, daar de beroemde BREYN
 flegts de Afbeelding van een jong Boompje van
 gegeven hadt, is de Gestalte volkomener voor-
 gesteld door den kundigen DILLENIUS, die
 echter ten onregte de Amerikaansche Ricinoides
 van TOURNEFORT met Luiskruid-, zo wel
 als

(4) *Jatropha* Fol. multipartitis laevibus, Stipulis setaceis
 multifidis. H. Cliff. 445. R. Lugdb. 202. *Jatropha* asurgens
 Foliis digitatis. BROWN. Jan. 348. Ricinoides Americanus
 tenuiter diviso folio. BREYN Cent. 116. T. 53. SLOAN. Jam.
 40 RAJ. Hist. 167. MORIS. Hist. III. p. 348. S. 10. T. 3. f.
 ult. Avellana purgatrix. C. B. Pin. 418. Manihot folio tenuiter
 diviso. DILL. Elsb. 217. T. 173. f. 213. Ricinoides Arbor
 Americana multifido folio. TOURNE. Inſt. 566.

als die met Katoenbladen, daar toe betreft. Het is de *Boomachtige Amerikaansche Ricinoides* met veeldeelige Bladen, van **TOURNEFORT**, welke, in 't Fransch, *Medicinier d'Espagne* geheten wordt, en wiens Vrugten *Purgeerende Hazelnooten* of *Karstengen*, door de Autheuren, getyeld zyn, om dat zy naar dezelveu gelyken. Men rekentze voor de derde soort van *Purgeer-Nooten* of *Pignons d'Inde*, by sommige Geneesheeren *Ben magnum* genoemd geweest, en van niet minder geweldige uitwerking dan de voorgaande. Tien of twaalf Bladen van dit Gewas, in het Nat van een Jonge Haan gekookt, maaken hetzelfde zagteylyk purgeerende.

Men kan het eigentlyk geen Boom noemen, zegt **DILLENIUS**, hoewel de Stam dikwils opschiet tot agt en meer Voeten hoogte. **PLUMIER** geeft 'er maar de helft van die grootte aan, en zegt dat de Stam ongeveer een Arm dik is, loopende aan 't end in eenige lang gesteelde Bladen uit, die somtyds wel een Voet breed zyn, doorgaans in negen slippen, en deeze wederom Vinswyze verdeeld. De Kleur is van boven donker, van onderen Zeegroen, met witte Ribben of Aderen. Bloemen bragt dit Gewas jaarlyks in het Broeihuis van den Elthamschen Tuin, aan Kroontjes voort, van eene hoogroode Kleur, vyfbladig, in eene eenbladige Kelk vervat en lang gesteelde, doch onvrugtbaar; komende in het Kroontje, aan de Mikjes der Bloemsteeltjes, eenige weinige ongesteelde Vrouwelyke vrugtbare

III. baare Bloempjes voort. De Vrugt is, naar uit
 AFDEEL, de Westindiën overgebragte Nooten, door
 XIX. B R E Y N naauwkeurig afgebeeld en beschreeven:
 HOOFD STUK. „ Zy hebben de grootte en byna de figuur
 „ van een kleine Walnoot, zynde rondachtig
 „ met een Puntje, en dus eenigermaate Hart-
 „ vormig. Een dunne witachtige weeke Bolster,
 „ van buiten met Ribben en Aderen doorwe-
 „ ven, is in twee Holligheden, zegt hy, ver-
 „ deeld, die ieder een Zaad bevatten, dat in
 „ Kleur en figuur naar een Hazelnoot of naar
 „ een Karstengetje gelykt. Dit heeft in zyne
 „ Schil of Dop een zoetachtige witte Kern.”
 Anderen merken aan, dat de Vrugt in drie Hol-
 ligheden, ieder zulk een Noot bevattende, ver-
 deeld is. Het binnenste en buitenste Vliesje
 deezer Nooten heeft wederom de meeste scherp-
 heid. Als in de Stam met een Mes gesneden
 of gehakt wordt met een Zwaard, of de Bladen
 afgeplukt, loopt 'er een helder, geelachtig Sap,
 in overvloede, uit.

V.
Jatropha
Manihot.
 Maniok.

(5) *Jatropha met gepalmde Bladen, de Kwabben*
Lancetvormig, effenrandig, glad.

Dit

(5) *Jatropha* Fol. palmatis, Lobis lanceolatis integerrimis
 lævibus. Jatr. Fol. palm. pentadactylis &c. BROWN. *Jam.*
 349. Ricinus minor, Viticis obtuso folio &c. SLOAN. *Jam.*
 41. *Hist.* I. p. 130. T. 85. Manihot Indorum, live Yucca
 Fol. Cannabinis. C. B. *Pin.* 90. PLUK. *Alm.* 141. T. 205.
 f. 1. Manihot Theveti, Yucca & Casfavi. J. B. *Hist.* II. p.
 794. MER. *Sur.* p. 4. T. 4, 5. Arbor Succo Venenato, Ra-
 dice esculentâ. C. B. *Pin.* 512. TOURNEF. *Inst.* 658. T. 438.

Dit Gewas is zeer bekend en van ongemeen veel gebruik in Amerika; om dat de Indiaanen hun Brood, genaamd *Casave* of *Casavi*, van deszelfs Wortelen bereiden. Alle oude Authoren byna, hebben 'er, als eene groote byzonderheid, gewag van gemaakt, inzonderheid, dewyl het tegenftrydig fcheen, dat een Wortel, waar van het Sap Vergiftig was, een onschadelijk en goed eetbaar Brood kon uitleveren. Zulks is nogthans door nader onderzoek bevestigd en thans algemeen bekend.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Mand-
delphia.*

Sommigen hebben het *Yucca* geheten, maar dat Amerikaansche woord is thans als een Geslagtnaam in gebruik, voor geheel andere Gewasfen *. Men noemt het, op de Fransche Eilanden, gemeenlyk *Manyoc* of Maniok; by de Engelschen *Mandecho*, en het Brood, dat de Ingezetenen van de Westindiën tot Voedzel strekt, in 't algemeen *Casave*. In Brasil wordt veelal het Meel van deezen Wortel tot de Spyzen gegeten, maar in onze Volkplantingen bakt men 'er Koekjes van, en dus heeft het byna den Smaak van grove Biskuit, zynde een niet ongezonde Spyze.

* zie
II. D. IV.
St. bl. 441.

De manier van bereiding van dit Brood is duidelyk afgebeeld door ROCHEFORT, zo wel als een Koekje zelf door Juffr. MERIAN, hoedanig ik 'er een heb, dat volkomen rond is, vyfdehalf Duim in middellyn, een Kwartier Duims dik, van Kleur en gedaante als ware het van die fyne soort van Zemelen, welke men Korteling noemt.

*Kasave-
Brood.*

S

ge-

III. gebakken en niet onaangenaam van Smaak. ME-
 AFDEEL. RIAN beschryft omftandig de manier van Be-
 XIX. reiding De Wortels worden geraspt als tot
 HOOFD- Houtzaagzel, en daar uit wordt het Sap ge-
 STUK. perst, 't welk Melkachtig van Kleur en van
 Eikel- broederige. een zo doodelyken aart is, dat het, versch ge-
 dronken, Menschen en Beesten doet sterven.
 De Indiaanen hebben dikwils daar van gebruik
 gemaakt, om de wreede Handen der Spanjaar-
 den te ontgaan, en de Negers doen het nog
 heden fomtyds uit spyt of uit schrik voor straf.
 Een Etmaal gestaan hebbende, nogtans, of
 gekookt zynde, verliest het geheel die hoeda-
 nigheid. Zelfs is 'er, in onze Koloniën, een
 zoete Soort van Maniok bekend, in wier Sap
 geen het minste kwaad steekt; zo dat menze
 'er, als de Amandelen, in zoete en bittere on-
 derscheidt, wordende de Wortel van de laatst-
 gemelde, wier Sap Vergiftig is, zonder hinder
 van Viervoetige Dieren ja gebraden zynde van
 de Menschen gegeten (*).

Waarschynlyk zal de Grond en Groeiplaats,
 en de behandeling, in dit opzigt, gelyk men
 hier te Lande met alle eetbaare Wortelen plaats
 ziet hebben, veel onderscheid maaken. Men
 teelt de Maniok zeer gemakkelyk voort, de-
 wyl alle stukken van de Takken, in de Aarde
 gestoken, Wortel schieten, en zy is zo vrugt-
 baar,

(*). Zie de beschryving van de Kolonie der Berbiejes,
 Tegenw. St. van Amerika; II. D. bl. 617.

baar, dat een Akker, daar mede beplant, wel zo veel Spyze uitlevert als zes Akkers met Koorn, zegt ROCHEFORT. De Wortels ge-lyken wat naar lange of Fransche Raapen. Gewas maakt een kromtakkig Boompje, zes tot agt Voeten hoog, dat in de heetste Klimaat en vrugtbaare Gronden, binnen twee of drie Maanden, opschiet, met een Stam van dikte als eens Menschen Been. Het is rood van Bast, en heeft Bladen, welke als die van de Hennip of als die van de gewoone Pasfie-Boom, Vingerachtig verdeeld zyn. SLOANE heeftze by die van den Kuischboom vergeleeken. Hy zegt, dat de Steng of Stam Wrattig is, de Bloemen bestaande uit vyf geelachtig witte Blaadjes. De Vrugt, in haar Bolster ver- vat, is driekantig en driehokkig gelyk die van den Wonderboom; 't welk duidelyk blykt in de Afbeelding daar van door TOURNEFORT volgens PLUMIER, zo wel als die der Vrou- welyke Bloemen, welke aldaar slegts in vyven gedeeld zyn, gegeven. LINNÆUS merkt aan dat het getal der Meeldraadjes tien, de Bloem naakt is of zonder Kelk. De Bladen schynen, volgens de Afbeeldingen, meest in zevenen verdeeld te zyn. Men vindt 'er ook Boompjes van, die den Bast wit of groen hebben, en deeze leveren wel een smaakelyk Brood uit, maar de Wortels zyn zo duurzaam niet als die van de Maniok met een rooden of Violetten Bast, welker Wortelen tot drie Jaaren goed

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Menä-
delphia.

S 2 bly.

III. blyven in de Grond, wanneer die Zandig en
 AFDEEL. niet zo vogtig is, dat dezelve verrotten zou-
 XIX. den (*).
 HOOFD.

STUK.

VI.

Jatropha
Janipha.
 Uitge-
 hoekte.

(6) *Jatropha met gepalmde Bladen, die effen-
 randig zyn, de middelste Slippen weder-
 zyds uitgeoekt hebbende.*

De Heer JACQUIN vondt, by Karthagena in de Westindiën, dit een gemeen Gewas te zyn, 't welk LOEFLING *Jatropha*, die Heesterachtig is en hooger, met een gladde Houtige Steng, genoemd hadt (†). Dezelve groeide aldaar, in belommerde Boschen, Rankachtig en naauwlyks getakt, tot twintig Voeten hoogte, altoos slap van Steng. In open Kreupelbosch bereikte zy maar de hoogte van zes Voeten en kwam dan de Gestalte van de voorgaande zeer naby. Op de Steenen Wallen van 't Kasteel van Boca chica, na de laatste verovering door de Engelschen verwoest gebleeven, zegt hy, hadt hy ze opgegroeid gezien tot een Boompje van agt Voeten hoogte, met een Stam van vier Duimen dik en een fraaije Kroon. Hier uit ziet men, dat dit Gewas naar de Groeiplaats, zeer verschilt, en nabykomt aan de gewoone
 Ma-

(*) ROCHEFORT, *Hist. des Antill.* p. 89.

(6) *Jatropha* Fol. palmatis, Lobis integerrimis, interme-
 diis utrinque Sinu lobatis. *Mant.* 126. JACQ. *Amer. Hist.*
 256. T. 162. f. 1. *Jatropha frutescens.* LOEFL. *It.* 309.

(†) *Janipha frutescens* wordt uit dien Schryver aangehaald,
 doch ik vind by hem *Jatropha*.

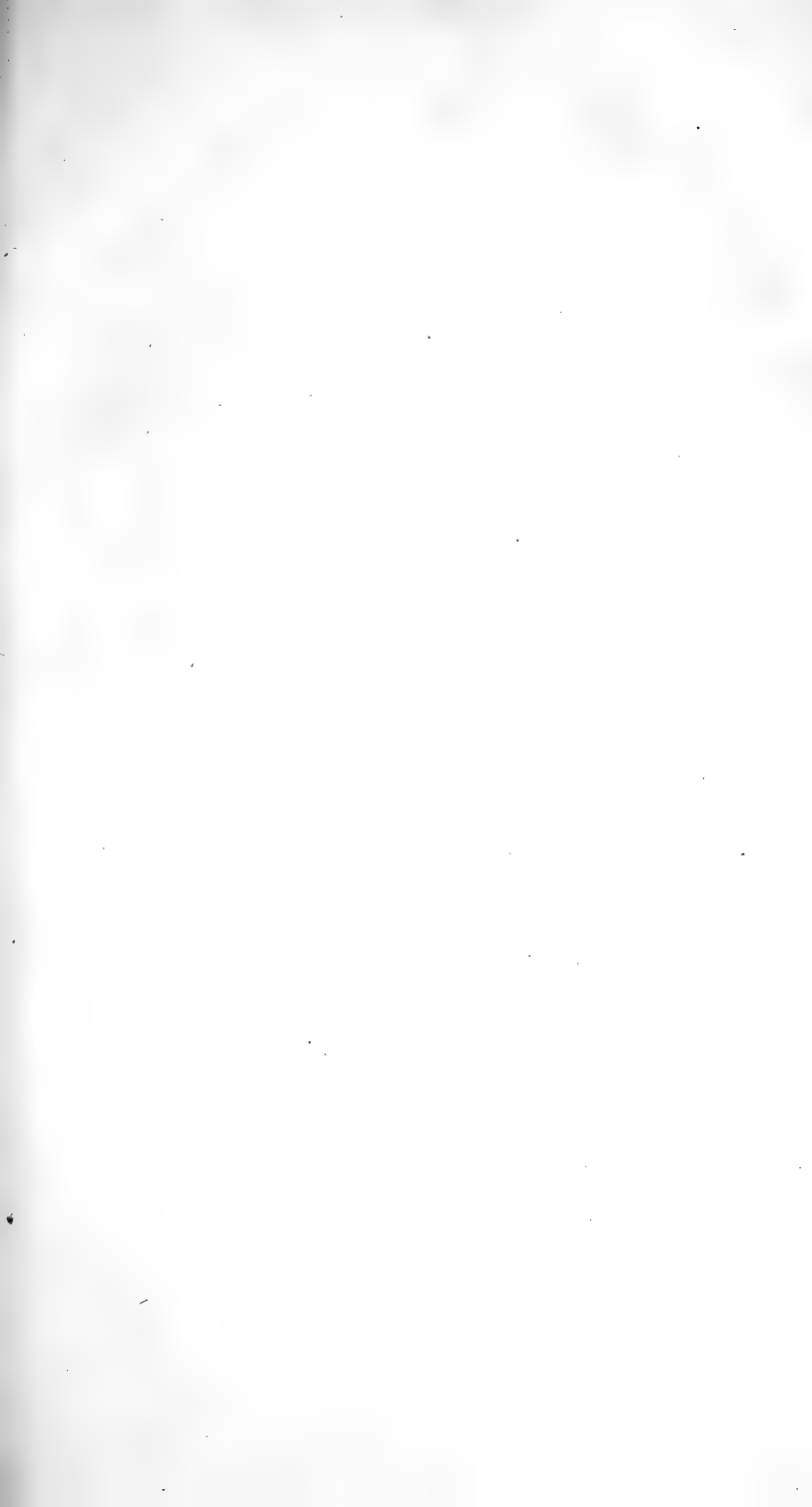

Fig. 1.

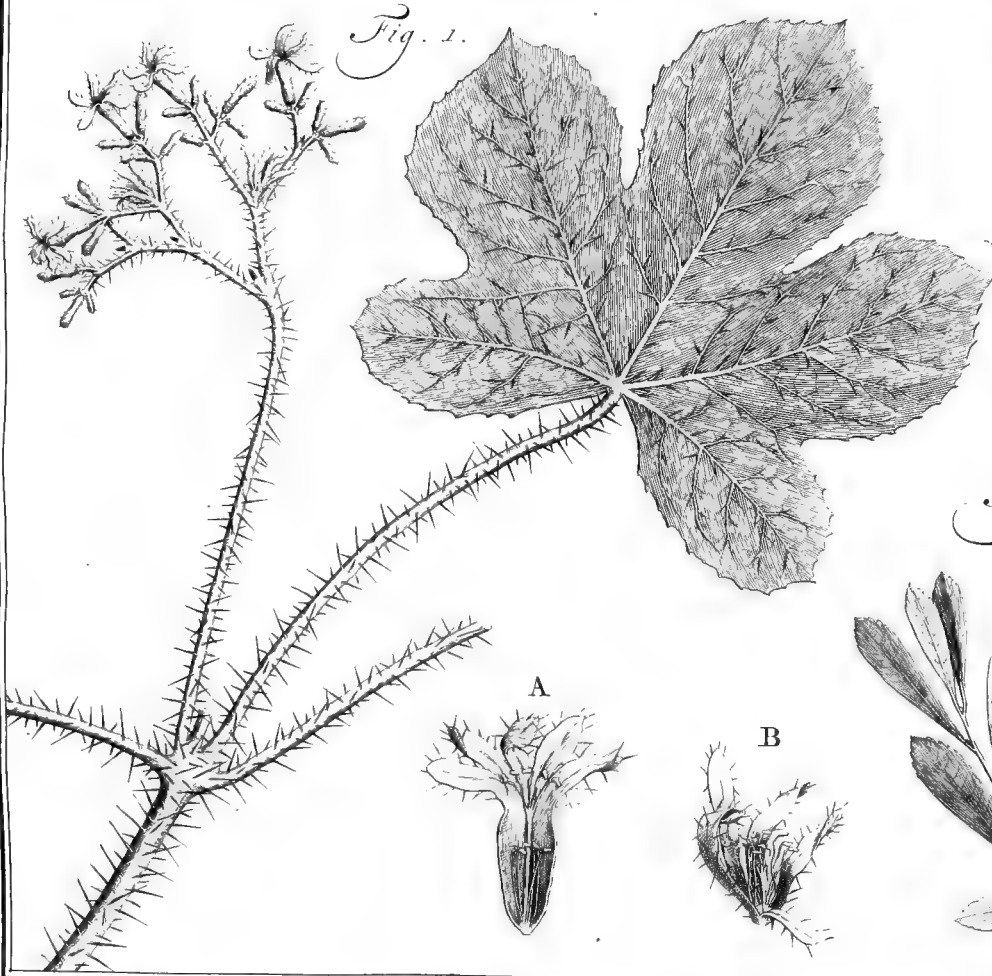
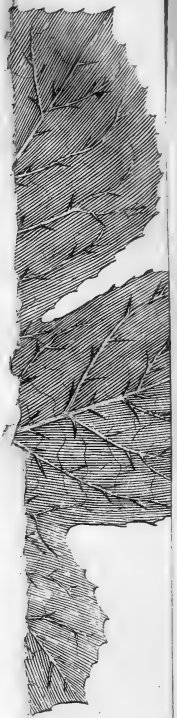

Fig. 2.

B

Maniok. De Wortel was ook Knobbelig als die der Asphodillen. De Bladen hadt het vyfkwabbig, met Steelen van een half Voet lang. Het droeg losse Bloemtrosfen met weinige Vrouwelyke beneden de Mannelyke Bloemen, allen uit den geel en bruinen groenachtig. De tien Meeldraadjes, voor de Bevrugting opgerecht, waren na dezelve verscheidelyk geboogen. In de Vrouwelyke Bloemen bevonden zy zig ook, doch zonder Meelknopjes. De Vrucht was rond en glad, een half Duim dik, bekleed met een wit gestreept Vleezig groen Huidje, waar binnen een driekantig Nootje, bevattende gladde Eyrondachtige groene of Aschgrauwe Zaden.

Van de Eigenschappen wordt door den Heer JACQUIN niets gemeld, dan dat het Gewas vol ware van een Waterig Lymerig Sap, 't welk den Reuk hadt van Walnooten-Bladen. In de Tuinen van de Havana hadt zyn Ed. een Jatropha gevonden met geheel Eyronde Bladen, en op St. Domingo cene met Piekvormige Bladen, aldaar uit Oostindie gebragt, Mooglyk behooren die tot de Tweede en Derde Soort.

(7) *Jatropha met gepalmde, getande, gedoornde Bladen.*

VII.
Jatropha
urens.
 Dec-Brandende.

(7) *Jatropha* Fol. Palmatis dentatis aculeatis. H. Cliff. 445. Ups. 290. R. Lugdb. 202. GRON. Virg. 154. Ricinus Tithymaloides Amer. lactescens & urens. COMM. Hort. I. p. 19. T. 10. Ricinus lact. Fici foliis. PLUK. Alm. 320. T. 220. f. 3. JACQ. Hort. T. 21.

S 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. Deze wordt *Brandende* genoemd, om dat de
 AFDEEL. Bladen, gelyk die der Brandenetelen, met kleine
 XIX. stekelige Doortjes gewapend zyn. Het is de
 HOOFD- Melkgeevende en brandende Amerikaansche
 STUK. Wonderboom, die naar het Wolfsmelk gelykt,
 Enkel- met Witte Bloemen, door den vermaarden
 broederige. COMMELYN, in de Amsterdamsche Tuin, afge-
 beeld en beschreeven. 't Gewas heeft zyne af-
 komst uit Brasil. De Bloem is naakt, by de
 Mannelyken in vyven gedeeld, by de Vrouwe-
 lyken vyfbladig, met tien Meeldraadjes, juist
 gelyk in de voorgaande Soort was waargenomen
 door den Heer JACQUIN, die een fraaije Af-
 beelding van deeze heeft in 't licht gebragt.

VIII. (8) *Jatropha*, die gedoornd is, met driekwab-
Jatropha bige Bladen en eene Kruidige Steng.
Herbacea.
 Kruidige.
 Pl. XXXV. Kruidige is deeze, om dat zy geen Houtigen
 Fig. 1. Steng heeft, gebynaamd. *Zeer sterk gedoornde,*
brandende, Jusseuvia heet het Gewas by HOUSTON.
 Het heeft zyne afkomst van Vera Cruz in Amerika en blyft over in de Winterhuizen.
 Ik bezit 'er een Tak van met Bloemen, dien ik, om dat 'er nog geen Afbeelding van gegeven was, hier mededeel; waar uit blykt, dat niet alleen de Stengen, Takken en Bladsteelen, maar zelfs de Bladen en Bloemen met spitse Ste-
 kels

(8) *Jatropha aculeata*, Fol. trilobis, Cauce Herbaceo. R. Lugdb. 202. *Jusseuvia* Herbacea Spinosissima urens, Fol. digitatis & laciniatis. HOUST. AMM. Herb. 256.

kels bezet zyn. Uit een driesprong van lang gesteelde Bladen, die echter byna vyfkwabbig zyn, komt de Bloemsteng voort, welke aan 't end Troswyze is verdeeld in Steeltjes, met verscheide Bloemen. Sommigen derzelve Mannelyk, gelyk de geopende by A, zyn Trechterachtig, in vyven gesneeden, en bevatten tien Meeldraadjes, waar van vyf langere, tot één Lighaam samengegroeid; vyf kortere van onderen, uit den Bodem der Bloem, afkomstig, allen met zeer blykbaare Meelknopjes. De andere Tweeslagtig, gelyk by B, hebben veel smaller Slippen, en zyn niet Trechterachtig, maar uitgebreid; bevattende (behalve de Meeldraadjes, die hier byna even lang zyn,) een ruig Vruchtbeginzel en een Styl, welke in drieën is verdeeld. De Bloemen zyn van buiten ruig en stekelig; de Meelknopjes Tongachtig en tweekleppig, bevattende ronde Stuifmeel-Bolletjes, door de Mannelyke Bloem verspreid.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Mona-
delphia.

R I C I N U S. Wonderboom.

In dit Geslacht hebben de Mannelyke Bloemen een vyfdeeligen, de Vrouwelyken een driedeeligen Kelk, beiden zonder Bloemblaadjes; zynde de eersten met menigvuldige Meeldraadjes, de laatsten met drie gegaffelde Stylen voorzien. De Vrucht is, even als in de Croton en Jatropha, een driehokkige Noot, met drie enkele Zaden.

Drie Soorten, allen Oostindische Gewassen, zyn 'er in vervat, naamelyk

S 4 (1) Wone
II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

(1) Wonderboom met Schildvormige, byna
gepalmdede, Zaagswys' getande Bladen.

I.
Ricinus
communis.
Gemeene.

Deeze groeit niet alleen in Oost-, maar ook in de Westindiën, in Afrika en de zuidelyke deelen van Europa; zo dat zy een inboorling schynt te zyn van alle de Wereldsdeelen. RUMPHIUS zegt, dat dit Gewas in Oostindie veel hooger groeit dan in Europa, alwaar het nogthans, volgens GOUAN, eens Mans langte bereikt. Het wordt aldaar in menigte gezaaid, om de Olie, even als in de Westindiën, alwaar de Negers zig daar van bedienen, om in het Haar te stryken, tot zuivering des Hoofds van Ongediert. Hier groeit het ook veel hooger dan in ons Wereldsdeel en schynt dus de Heete Klimaatte te beminnen. In de Oosterfche Landen schynt het een Inboorling te zyn, en niet onwaarfchyndlyk zal de Wonderboom van Jonas zulk eene zyn geweest. Het Hebreuwfche woord *Kikkajoon*, hoewel door eenigen voor Klyf, door anderen voor eene Kaauwoerde Plant genomen, kan, volgens het Wortelwoord *Kiki*, dat

(1) *Ricinus* Fol. peltatis subpalmatis ferratis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1085. p. 636. *Veg.* XIII. p. 723. *Ricinus* Fol. peltatis Serratis, Petiols Glanduliferis. *Hort. Cliff.* 450. *Ups.* 289. *Fl. Zeyl.* 339. *Mat. Ned.* 438. *Phil Bot.* 256. GRON. *Orient.* 299. *R. Lagdb.* 201. *Ricinus vulgaris omnium Authorum.* *Ricinus* albus & ruber. RUMPH. *Amb.* IV. p. 92 & 97. T. 41. *Ricinus* Gallis Palma Christi. LOB *Hist.* 392. *Icon.* 638. β . *Ricinus* Afr. maximus Caule Genuiculato rutilante. TOURNE. *Inst.* 542.

dat by de Egyptenaaren nog dit Gewas bete-
 kent, naauwlyks iets anders zyn. De *Kerroa* ^{III.}
 of *Kerva* der Arabieren wordt hedendaags nog ^{AFDEEL.}
 bevonden hetzelve te zyn, uit welks Zaad men ^{XIX.}
 in Arabie ook Olie perst, *Oleum de Kerva* of ^{HOOFD-}
Oleum Cicinum genaamd. Hier komt by, de ^{STUK.}
 fchielyke aangroeijing den Wonderboom eigen, ^{Mona-}
 en dat hy in Oostindie dikwils, in ééne Nagt, ^{delphia.}
 van zekere zwarte Rupfen kaal gevreten wordt.
 De Kristenen en Jooden, in Arabie, evenwel,
 verbeeldden zig, dat het niet dit Gewas maar
 een Soort van Kaauwoerde, die groote Bladen
 heeft en een groote Vrugt, en kort van duuring
 is, zoude geweest zyn, welke God als een Won-
 derboom den Profeet beschikte (*).

Hoe 't zy, de Nederduitfche naam is zekerlyk
 afkomstig van dit denkbeeld; hoewel men het
 ook *Mollenkruid*, als tegen de Mollen dienstig,
 genoemd vindt. Sommigen geeven 'er den naam
 van *Palma Christi*, waar van de betekenis nog
 duisterer is, aan, en de Portugeezen noemen
 het, in tegendeel, *Figo d'Inferno*, of Helfchen
 Vygeboom. Het is, in 't Engelsch en Fransch,
 by den tytel van *Palme de Christ* bekend, en
 in 't Hoogduitsch noemt men het ook wel *Kreutz-*
baum, dat is Kruisboom.

Men vindt 'er twee Soorten van, een Witte
 en een Roode. De Steng van beiden is Houtig,
 maar

(*) NIERUHR *Descript. d'Arabie*. Copenh. 1773. p. 131.

III.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.
*Enkel-
 broederige.*

maar van binnen hol of gevuld met een voos Merg, byna als de Vliertakken, en spreidt zig opwaards in Takken uit; hebbende een groenachtige Schors met een Meelachtigen Waafem, zo dat de Takken zig paarschtig blaauw of ook bruinachtig groen vertoonen. De Bladen, veel grooter dan Vyge-Bladen, zyn aan den Omtrek Vingerachtig ingefneeden, met Zaagswys' getande Slippen, flap en zagt op 't gevoel, donker groen van Kleur, geribd en Netswyze geaderd, op lange holle ronde Steelen, die in 't midden van het Blad worden ingeplant, en hetzelfde dus Schildvormig maaken. Deeze inplanting is echter niet volmaakt in 't middelpunt, maar zodanig dat de Slippen of verdeelingen, wier getal van zeven tot negen of tien is, allengs vergrooten. Ieder Bladsteel is met vyf Klieren op verscheide plaatfen bezet, en deeze hoedanigheid maakte te vooren mede een Kenmerk uit. In de Witte Wonderboom vindt RUMPHIUS deeze Bladen anderhalf Voet lang en breed, maar in de Roode waren zy nog veel grooter, tot by de drie voeten over 't Kruis, dat eene ontzaglyke grootte is. Zeer bekwaam kon derhalve dit Gewas zyn, omden Profeet tegen het steeken van de Zon te beschaduwen.

Het draagt de Bloemen by Aairen, van meer dan een half Voet lang, voortkomende tegenover de Bladsteelen, en beladen met Kelkjes die een menigte van Meeldraadjes bevatten, wel-

welke Takswys' samengegroeid zyn. De Kelk der Vrouwelyke Bloemen is in drieën gedeeld, en bevat een Vrughtbeginzel met slappè Doorn-tjes bezet, wordende een ronde Vrught, grooter dan een Hazelnoot, naar die der Klisfen lykende, en in de Roode geheel Roozerood, in de Witte groen, doch ryp en droog zynde zwartachtig. Deeze Vrught splyt in drie deelen, welke ieder een Huisje bevatten of Dop, waar in een Pit, die de grootte en figuur van een Tek of Hondsluis heeft (*). Naar deeze vuile Diertjes, wier Latynsche naam *Ricinus*, de Grieksche *Kroton* was, voert dit Geslacht, en deeze Soort in 't byzonder, den naam.

Deeze Boontjes zyn, op een Zilverachtig Afchgrauwen grond, met donkerbruine Streepjes en Vlakjes niet onaartig getekend. Zy maaken het Zaad uit, dat men in de Winkels *Sem. Cataputiae majoris* noemt (†), zynde de eerste der Indische Purgeerboontjes of *Pignons d'Inde*, in Rang, by de Franschen gemeenlyk *Grains de Ri-*

III.
AFDEEL,
XIX.
HOOFD-
STUK.
Monadelphica.

Purgeer-
Boontjes.

(*) De Afbeelding van zulk een niet zeer bekend Insekt, is te vinden in het IX. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, Pl. LX. Fig. 5. en de beschryving in het I. DEELS, XIII. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 122.

(†) Men plagt weleer vier Soorten van *Sem. Cataputiae* te tellen; naamelyk *maxima*, *majoris*, *minoris* et *minima*; doch hendaags bepaalt men zig tot twee, de Grootte en de Kleine, zynde dat der eerste, met algemeene toestemming, het Zaad van den Wonderboom hier beschreeven: Zie TRILLERI *Thesaurus* en RUTTY *Mater. Med. Quarto*, Lond. 1775. *Semen Cataputiae maxima* zou anders het Zaad van de Oost- of westindische *Jatropha*, hier voor, bladz. 268, 269, beschreeven, zyn;

II. DEEL. VI. STUK,

III. *Ricin* genaamd. Deeze bevatten in haar Huid-
AFDEEL. je een witachtige Pit , veel naar die van een
XIX.
HOOFD- Amandel gelykende en in 't eerst zoetachtig ,
STUK. maar vervolgens walgelyk en fcherp van Smaak.
Enkel- Van ouds zyn zy bekend als Purgeermiddelen,
broederige. waar van **DIOSCORIDES** dertig beval in te
 neemen ; doch **MATTHIOLUS** oordeelt dat
 hier een Drukfeil ingefloopen zy ; want , in zo
 verre men hedendaags dezelve kent , is dit
 getal te groot. De Ouden , evenwel , gebruik-
 ten veel fterker Purgeer- en Braakmiddelen dan
 de Hedendaagfchen. **MESUE** , onder de Ara-
 bieren , prees 'er op 't hoogfte vyftien aan , en
 by de Brafiliaanen , zegt **PISO** , zou men niet
 boven 't getal van zeven deezer Boontjes dur-
 ven komen. In zelfftandigheid kunnen zy tot
 een Scrupel , en in Emulfie tot een half of ge-
 heel Drachme , op 't hoogfte , in zes Oncen
 Water , worden voorgefchreeven : doch hoe ook
 gebruikt , maaken zy , door braaken en afgaan ,
 zulk een geweld in 't Lighaam van een Mensch ,
 dat een voorzigtige Arts zig in Europa liever
 van dezelve onthoudt. Het inflokken of op-
 kaauwen van deeze Zaaden , welke ook van
 geen Gedierte , zegt men , aangetast worden ,
 is vooral ten uiterfte gevaarlyk. Men vindt
 het voorbeeld bygebragt van een Jongman , die
 door het gebruiken van een half Boontje zulk
 een brand in de Keel en Ontfteeking in de
 Maag kreeg , dat hy 'er den negenden Dag
 aan ftierf. Twee of drie Korrels evenwel ,
 uit-

uitgemelkt en met eenige Syroop verzagt, leveren een uitmuntend Middel voor Waterzugtigen, wier Ingewanden niet te veel verzwakt zyn, uit.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Nog verdient onze byzondere opmerking, de Olie uit deeze Zaaden geperst, die in Indie van zo algemeen gebruik is, dat men 't Gewas om die reden overal, even als by ons het Koolzaad, kweekt. Deeze Olie, naar de manier van bereiding byna gelyk de Amandel-Olie verschillende, kan, versch zynde, inwending tot verzagtinge by een Lepel vol gebruikt worden; maar rans en door Vuur of met heete Platen uitgeperst, of uitgekookt met Water, dient zy niet dan uitwendig tot bestryking der Leden in Lammigheid en wat dies meer is. Het algemeen gebruik derzelve, by de Indiaanen, is, om in de Lamp te branden. De Javaanen, Maleijers en andere Volkeren van Oostindie, besmeeren 'er hunne Vaartuigen mede of gebruikenze als by ons de Teer en Pek. In Egypte, Arabie en Perfie, wordt 'er van tegen de Schurft, en elders tot inwryving van het Hoofdhaar tegen Ongediert, even als van die der Amerikaansche Purgeer-Pitten, voorgemeld, gebruik gemaakt.

Olie van
den Won-
derboom.

(2) Wonderboom met Schildvormige uitgegulte Bladen.

II.
Ricinus
Tanarius.
Taanboom.

De

(2) *Ricinus Foliis peltatis repandis.* †. *Tanarius minor.*
RUMPH. *Amb.* III. p. 190, T. 121. BURM. *Fl. Ind.* p. 307.

II. DEEL. VI. STUK.

III. De Gestalte van deeze Soort, die op de Mo-
 AFDEEL, lukkes groeit, en *Taanboom* genoemd wordt,
 XIX. om dat men met het Afkookzel van den Bast de
 HOOFD- Netten taant, is zeer wel uitgedrukt door RUM-
 STUK. PHIVS, die aanmerkt, dat het veeleer een Hee-
Enkel-
broederige, ster is dan een Boom, groeiende op Ambon en
 de Eilanden daaromstreeks. Dezelve wordt ook
 in een witte en roode onderscheiden, die beiden
 een Vrucht als de Wonderboom draagen, doch
 daar de Zaaden niet zodanig uitspringen. De
 Bladen, die twee Spannen breed en wel twee
 Voeten lang zyn, zegt hy, worden van de Am-
 boineezen tot Servetten gebruikt (*).

III. (3) Wonderboom met Schildvormige onver-
Ricinus
Mappa.
Tafella-
 kens-
 Boom. deelde Bladen.

Wegens de ongemeene grootte der Bladen
 voert deeze den naam van *Tafellakens-Boom* by
 RUMPHIVS, die aanmerkt, dat de Bladen wel
 derdhalf Voet lang en anderhalf of twee Voeten
 breed vallen, kunnende dus zo wel tot Tafella-
 kens dienen, als de voorgaande tot Servetten.
 Men maakt, zegt hy, een dergelyk gebruik in
 Indie, van alle groote Bladen; doch grooter dan
 deeze waren hem nooit voorgekomen aan eenig
 Geboomte. Zy hebben eenigszins de gedaante
 van

(* Men vindt by hem van twee Spannen breed en twee
 Vingers of meer lang. Uit dit gebruik en uit de figuur blykt,
 dat het twee Voeten moet zyn.

(3) *Ricinus Foliis peltatis indivisis* †. *Folium Mappæ.* RUMPH.
Amb. III. p. 172. T. 108. BURM. *Fl. Ind.* p. 307.

van een Roch, en de Steel is 'er ook niet aan de kant, maar middenwaards, ingeplant. Aan de bovenste zyde zynze effen, doch van onderen Wollig. Van dit Gewas, dat Boomachtig is, vindt men mede een Witte en Roode Soort. Het verschilt van den Tafelblad-Boom, boven beschreeven *. De Vrucht is driehokkig gelyk die van den Wonderboom.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD.
STUK.

* II. D.
IV. STUK.
bl. 386.

De Hoogleeraar N. L. BURMANNUS heeft, onder den naam van *Ricinus Speciosus*, een nieuwe Soort by dit Geslagt gevoegd, waar van een Blad met den Vrucht-Tros door zyn Ed. is afgebeeld, wordende dit Gewas *Djarak Gorito* genoemd van de Javaanen, die den gewoonen Wonderboom *Djarak* heeten. De figuur van dit Blad is inderdaad zeldzaam, en, zo het geen misgewas zy van de gewoone Soort, zeer aanmerkelyk (*).

S T I L L I N G I A.

In dit nieuwe Geslagt, naar den schranderen Natuur-onderzoeker STILLINGFLEET, een Engelschman, getyteld, is de Kelk der Manne-lyke Bloemen half Kloottrond, veelbloemig; de Bloem Pypachtig en als uitgeknaagd: de Kelk der Vrouwelyke Bloemen is eenbloemig; de Kelk onder, de Bloem boven het Vruchtbeginzel, dat een driedeeligen Styl heeft en een driehokkig Zaadhuisje wordt.

De

(*) *Ricinus Fol. peltatis palmato-digitatis &c. Fl. Ind. T.*
63. f. 2.

III. De eenigste Soort (1), hier van bekend, is
 AFDEEL. in de Pynboom-Boschen van Karolina door Dok-
 XIX. tor GARDEN waargenomen, en draagt daar van
 HOOFD- den bynaam. Het is een Heester met veele
 STUK. den regtopstaande ronde Stengen, drie Voeten hoog,
 I. Melkgeevende, die uitloopen in een ongefteelde
Stillingia Bloem-Aair. De Bladen komen overhoeks, ge-
Sylvatica. steeld, ver van elkander voort: zy zyn ovaal,
Karolini- Zaagtandig, glanzig, uitgebreid. De Bloemen
sche. van de Aair zyn klein en geel. Men houdt het
 voor een byzonder Middel tegen de Venus-
 Ziekte.

De Samenteeligen onder de Eenhuizige Plant-
 gewassen, leveren geen Heesters uit, maar de
 beide Geslagten der Manwyvigen hooren hier
 t'huis; als

A N D R A C H N E.

De Kelk der Bloemen is, in dit Geslagt, vyf-
 bladig, doch zonder Bloemblaadjes in de Vrou-
 welyken en met vyf in de Mannelyken, die vyf
 Meeldraadjes hebben, ingeplant op een onvol-
 maakten Styl. De Vrouwelyke Bloemen zyn
 met drie Stylen voorzien en het Vrugtbeginzel
 wordt een driehokkig Zaadhuisje met dubbelde
 Zaaden.

Buiten de eerste Soort, die een laag teder
 Kruidje is, dat **TOURNEFORT** in de Levant
 hadt

(1) *Stillingia. Syst. Nat. XII. Gen. 1279. p. 637. Fig. XIII. p. 724. Mant. 126.*

hadt gevonden , komt hier de Tweede in aan- III.
merking , naamelyk AFDEEL.

(2) *Andrachne met een regtopstaande Boomach-* XIX.
tige Steng. HOOFD-
STUK.

II.
Andrachne
Fruticosa.
Heester-
achtige.

Volgens OSBECK, die dit Gewas in China waargenomen heeft, zoude het tot de Tweehui- zigen behooren; want hy zegt, dat 'er Mannelyke en Vrouwelyke Planten van zyn, die beiden Struikachtig groeijen. De Bladen waren ovaal, van boven glad, van onderen Wollig. De Mannelyke hadt een Klokswyze vyfdeelige Bloem, die groen was; de Vrouwelyke drie Stylen en zes Stempels, zynde de Vrugt zeshokkig met zes Zaaden. Hier uit blykt, dat de Kenmerken afgeleid zyn van de Eerste Soort.

Als eene Verscheidenheid is thans hier t'huis gebragt (*) de *Clutia androgyna*, ook een Indisch Gewas, dat, zo wel als de voorgaande, in Gestalte zeer naar de Afrikaansche *Clutia* gelykt. Het heeft buigzaame Takken, met langwerpig ovaale kort gesteelde Bladen, die glad en taay zyn. De Bloempjes komen in de Oxels,

(2) *Andrachne erecta* Arborea. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1095. p. 641. *Veg.* XIII. p. 728. *Andrachne.* OSB. *Itin.* 228. β. *Clutia androgyna.* *Mant.* 128.

(*) Naamelyk in *Syst. Nat. Veg.* XIII. Zy was in *Mantissa* als een *Clutia* beschreeven en dus ook in Ed. XII. geplaatst. De benaaming van *Andr. erecta Herbacea* zal mischien een Drukfeil zyn.

T

III. Oxels, gesteeld, met haar tweeën uit een klein
 AFDEEL. Knopje voort, zynde in vyven gedeeld.
 HOOFD-
 XIX.
 STUK. A G Y N E J A.

In dit nieuwe Geslacht is de Kelk zesbladig zonder Bloemkrans of Bloemblaadjes. De Mannelyke Bloemen hebben drie Meeldraadjes, aangegroeid aan een onvolmaakten Styl: de Vrouwelyke het Vrughtbeginzel aan den top gaapende, zonder Styl of Stempel.

Twee Soorten, beiden in China groeiende, zyn hier toe betrokken, naamelyk

I. (1) *Agyneja*, die de Bladen wederzyds glad heeft.
Agyneja
impubes.
 Gladbladige.

Een regtopstaande Heester, met de enden der Takken ruigachtig, de Bladen overhoeks, eenigermaate gesteeld, ovaal, maar een weinige spits, ongekarteld, een Duim lang, wederzyds zeer glad; veel Bloemen samengehoopt in de Oxelen, wier Steeltjes zeer dun zyn; de Mannelyken onderst klein en glad; de Vrouwelyken boven, grooter, met Wollige Steeltjes.

II. (2) *Agyneja*, die de Bladen van onderen Wollig heeft.
Agyneja
pubera
 Ruigbladige. Dit

(1) *Agyneja Foliis utrinque glabris*, *Syst. Nat. Veg. XIII.*
Gen. 1330. p. 728. *Mant.* 296 & 161.

(2) *Agyneja Foliis subtus tomentosus*, *Ibid.*

Dit onderscheidt voornaamelyk deeze, welke in Gestalte eenigermate van de voorgaande verschilt, doch de Bloemen eveneens heeft. De Bladen zyn langwerpig ovaal, anderhalf Duim lang; de Takken ruigachtig.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

XX. H O O F D S T U K.

Beschryving van de TWEEHUIZIGE HEESTERS, (Dioikia) dus genaamd, om dat de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op byzondere Planten voortkomen, gelyk in de Wilgen en veele anderen.

Deze Klasse is wederom, gelyk ik bevoorrens aangemerkt heb *, naar het getal der Meeldraadjes in Rangen verdeeld. Onder de Tweemannigen, daar in, maaken de Wilgen hier het eenigste Geslagt uit.

* II. D.
III. STUK.
bl. 452.

S A L I X. Wilg.

De Kenmerken van dit Geslagt zyn by de Boomen opgegeven, alwaar ik de grootsten beschreeven heb, gaande dus tot de Laage Wilgen over; als

(10) Wilg met Zaagswys' getande Lancet- x.

vor. *Salix*
purpurea.
Roode.

(10) *Salix* Fol. Serratis glabris lanceolatis, inferioribus oppositis. It. Scan. 252. Fl. Suec. II. N. 384. *Salix* folio longo

T 2

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

*Twee-
mannige.*

*vormige gladde Bladen, de ondersten ge-
paard.*

Men noemt deeze Soort, die de Takken ge-
meenlyk Koraalachtig Bloedrood heeft, in ons
Land *Roode of Paarsche Wilg*. Volgens de
aanhaaling van RAY door COMMELYN, zou
dezelve in Zeeland en in de Zyp groeijen. Die
van J. BAUHINUS, genaamd *Roode geenszins
broofsche Wilg, met lange smalle Bladen*, kan
geen andere dan de gewoone Bind-Wilg zyn,
of mooglyk een kleinere Soort: want de Teen-
* II. D. Wilg, te vooren beschreeven *, groeit in de
III. STUK, Zuidelyke deelen van Sweeden wel vyftien El-
bl. 468. len hoog (*).

Deeze, die meest voorkomt in de middelste
deelen van Europa, heeft de allertaafte Tak-
ken, zegt de Ridder. Zy onderscheidt zig van
de meeste anderen, doordien de Knoppen drie
Bladen uitgeeven, waar van de twee buitensten
dwars geplaatst zyn. Ook zyn de Bloemen
cenmannig, volgens ARDUINUS.

XI.
Salix
Helix.
Roos-Wilge

(11) *Wilg met Zaagswys' getande gladde smal
Lan-*

longo subluteo non auriculata, Viminibus rubris. RAJ. *Angl.*
III. p. 450. *Salix vulg. nigricans Folio non ferrato. C. B. Pin.*
473. *Salix rubra minime fragilis, Folio longo angusto. J. B.*
Hist. I. p. 215.

(*) LINN. *It. Scan. Hoogd. p. 169.*

(11) *Salix Foliis Serratis glabris lanceolato-linearibus, su-
perioribus oppositis obliquis. ROYEN Lugdbat. 83. N. 4.*
DALIB. *Paris, 299. Salix Fol. utrinque laxibus, inferne glau-*
cis

*Lancetvormige Bladen , de bovensten ge- III.
paard en scheef. AFDEEL.
XX.*

HOOFD-
STUK

De bynaam is ontleend van THEOPHRAS-
TUS, die eene Soort van Wilgen *Helice* gety- *Diandria*
teld heeft, om dat derzelve Rys zig laat bui-
gen en draaijen als Teen. Zy verschilt van de
meeste andere Wilgen , door dien de Bladen
byna tegenover elkander aan de Takjes voort-
komen en blaauwachtig zyn; hebbende onder
zig Knoppen, aan de Oppervlakte dikwils Gal-
letjes als de Eiken, en aan de toppen der Tak-
ken fomtyds de zogenaamde *Wilgen-Roozen*,
van samengegroeide Blaadjes, welken van vee-
le voor de Bloem of Vrugt gehouden zyn. Het
is alleen zonderling, dat hier toe ook de broo-
sche Wilg, van J. BAUHINUS, betrokken
wordt.

In de middelste en Zuidelyke deelen van Eu-
ropa komt deeze Wilg, aan de Riviertjes,
Beeken en op vogtige plaatfen, voor. Men
noemtze in Engeland de *Geele Dwerg-Wilg*,
wegens de geelheid van haar Rys: want de Bla-
den zyn blaauwachtig groen. Zy groeit ook
aan den Duinkant van onze Provincie, in 't
byzonder by Berkenrode buiten Haarlem; zo
COMMELYN, die dezelve *Roos-Wilg* noemt,
heeft

cis &c. HALL. *Helv.* 153. *Salix humilior* &c. RAJ. *Hist.* 1421.
Cant. 144. *Angl.* III. p. 448. *Salix tenuior*, *Folio minore*,
atrinque glabro fragilis. J. B. *Hist.* I, p. 213. f. 2. *Salix*
Helice Theophrasti. DALECH. *Hist.* 277.

I 3

II. DEEL. VI. STUK,

III. heeft aangetekend. Men noemtze in den El-
 AFDEEL. faz *Rheyn-Weyden*, dat is Ryn-Wilgen, om dat
 XX. zy dicht aan den Ryn veel voorkomen, en som-
 HOOFD- migen geeven 'er den naam van *Krebs-Weyden*,
 STUK. dat is Kreeft-Wilgen aan; doch de algemeen-
 Tenee ste naam is aldaar *Sumpff-Weyden*, of Moeras-
 mannige. Wilgen, met *Schubbighe Koppen*, niet alleen we-
 gens de gezegde Roozen, welke, van enkele
 Bladertjes gemaakt, ook wel in ander slag van
 Wilgen voortkomen, maar wegens zekere ver-
 harding van de Katten, die, in plaats van
 Wolligheid, een harden knobbeligen Kop kry-
 gen; 't welk door Wormpjes, daar in groeiende,
 veroorzaakt wordt.

De Heer HALLER vindt deeze Soort in
 Switzerland op Waterige plaatsen, en meent
 dat het ook de *Wilg met Oleander-Bladen*, aan
 beide zyden groen, zy, van VAILLANT; alzo
 de grootste Bladen die gedaante hadden. PON-
 TEDERA heeft 'er, onder den naam van *Berg-
 Wilg*, met gepaarde, langwerpige gespitsste Bla-
 den, van gesproken. Hy noemtze, Wilg die
 de Bladen wederzyds glad, van onderen Zee-
 groen heeft, de Schubben en Zaadhuisjes Wol-
 lig. De Takken of Ryzen waren taay, hoe-
 kig, groen, en wierden door den tyd donker
 paarsch; 't welk in 't geheel niet met de Gee-
 le Wilg van RAY schynt te strooken, maar
 meer overeenkomst schynt te hebben met de
 voorgaande Soort.

Deeze Wilg is aan de ruigte van haare Wyf-
 jes

jes Katten, en aan de zwarte Schubben, die de Wolligheid van de Mannetjes-Bloemen bekleeden, kenbaar, volgens den Heer HALLER, die deeze Soort nader beschryft, als, 't zy broosch of buigzaam, behoorende tot de Laage Wilgen; de Bladen smal, niet ruig, van boven donker blaauwachtig groen, van onderen Zeegroen hebbende, ten deele getand en niet volstrekt gepaard. Men maakt 'er, in Switserland, een gemeen gebruik van om de Dykjes aan de Beeken of Rivieren te stutten en te steunen (*). De Takken zyn hoekig, groen, doch worden door den Ouderdom donker paarsch.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Diandra

(12) Wilg met eenigermate Zaagtandige, Lancetswys' Eyronde, naakte, geaderde Bladen, en enkele Bladsteelen, die niet gestoppeld zyn.

XII.
Salix
Egyptica
c. 2
Egyptische

Het Egyptische Gewas, *Calaf* of *Ban* genaamd, dat ALPINUS beschryft en afbeeldt, komt overeen met de Syrische Wilg, die verzilverde Olyfbladen heeft, van BAUHINUS. Onder de Wilgen munt dezelve door den aangenaamen Reuk der Bloemen, en in Kragten uit,

ZO

(* *Emend. Stirp. Helv. Act. Helv. VOL. V. p. 32.*

(12) *Salix* Fol. subferrans, lanceolato-ovatis nudis Venosis, Petiolis simplicibus exstipulatis. *Am. Acad. IV. p. 295.* *Salix Syriaca*, Folio Oleagineo Argenteo C. B. *Pin. 274.* *Calaf S. Ban. ALP. Egypt. 61. T. 62.* *Bied-Musk. BRUN. Itin. 192, T. 72.*

T 4

II. DEEL. VI. STUK.

III
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Twee-
mannige.

ZO VESLINGIUS aanmerkt. Van de Bloemen werd't een Water gedestilleerd, *Macahalaf* genaamd (*), zeer Hartsterkende, Tegengiftig en Zweetdruyvende. Zo was ook het Aftrekzel derzelve tegen de Rotkoortfen en de Pest dienstig. Zie hier de beschryving.

It is een Heester van grootte als de Kuifschboom, met dikke, gladde; roode Takken; de Bladen overhoeks, als die van de Ruige Wilg, spits ovaal, wederzyds kaal, van onderen geribd, zeer flauw en wyd Zaagtandig, met korte Steelen. In de Oxels der Bladen komen roode Knoppen voort, van grootte als een Boon. Deze openen zig met ééne Klep, en geeven een Wollig Katje uit, even als dat van de Ruige Wilg, tweemannige Bloemen bevattende.

XIII.
Salix
Myrsinites.
Ovaalbla-
dige.

(13) Wilg met Zaagswys' getande, Eyronde, gladde, geaderde Bladen.

In de Laplandsche Alpen groeit deeze Soort zel-

(*) Dit Water zal het zyn, waar van KAEMPFER zegt, dat men in Perzie de Gasten, onder andere welriekende Wateren, tot verfrischinge besprengt met *Arabi Budmisk*, dat van de Katten van de *Moskeljaat Wilg*, die byna een Hemelschen Geur geeven, te Syras overvloedig gedestilleerd wordt. *Aman. Exot. p. 374.*

(13) *Salix* Fol. ferratis, glabris, ovatis, venosis, *Fl. Lapp.* 353. T. 8. f. F & T. 7. f. 6. *Fl. Suec.* 799: 885. *Salix Myrsinifolia* folio spicâ crassissimâ. HALL. *Helv.* 153. *Salix Alpina pumila Myrsinifolia*. PONT. *Comp.* 140. *Sal. Alp. Fol. angustioribus Splendentibus ferratis*. SCHEUCHZ. *Alp.* 340. *Salix Alpina pumila repens* &c. TILL. *Pis.* 151.

zelden meer dan twee Voeten hoog; de Stam is bezet met veele taaije, paarschachtige Teen-tjes: de Bladen komen in figuur met die van de Blaauw-Besfen Boompjes overeen, en zyn nage-noeg Ovaal; de Bloemen blaauwachtig; het welk deeze Soort byna van alle anderen onderscheidt. SCHEUCHZER hadtze op de Switserfche Alpen met glanzige Blaadjes waargenomen. De Heer HALLER hadtze gekreegen, die aldaar verga-derd was, zynde zeer laag en takkig van Ge-was, met eene ruuwe roodachtige Schors; de Bladen zeer glad en glinsterende, van figuur byna als die der gezegde Blaauw-Besfen, aan den rand fyn gekarteld en fterk gaderd, spits ovaal; de Wyfjes Katten waren zeer dik, bestaande uit groote bruine Zaadhuisjes, in een zeer dicht Dons, niet glimmende, met zwarte Schubben.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Diandriae

(14) Wilg met de Bladen flaauw getand, glad, byna doorschynende, van onderen Zeegroen, de Steng laag Heefsterachtig.

XIV.
Salix
Arbuscula.
Naantje.

Drie Verscheidenheden van Dwerg-Wilgen, in de Laplandfche Gebergten voorkomende, worden hier toe betrokken. Twee hadden de Bladen getand, de derde ongetand. De figuur der

(14) *Salix* Fol. subferratis, glabris, subdiaphanis, subtus glaucis: Caule suffruticoso. *Fl. Suec.* 798: 886. GMEL. *Sib.* I. p. 166. *Salix* Fol. ferratis glabris obovatis. *Fl. Lapp.* 352. T. 3. f. E. *Sal.* Fol. integris &c. *Fl. Lapp.* 356. *Salix* Fol. ferratis glabris &c. *Fl. Lapp.* 360. T. 3. f. M.

T 5

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

*Twee-
mannige.*

der Bladen was in de eene ovaal; in de andere Spatelvormig, of naar 't end verbreedende; in de derde Lancetvormig, aan 't begin en end, beiden, spits. In alle warenze zeer dun en byna doorschynende, van onderen groenachtig, en 't Gewas groeide aldaar wel als een Boompje, maar naauwlyks een Voet hoog. In de Tuin voortgeteeld zynde was hetzelfde wonderbaarlyk veranderd, eens Mans langte hoog geworden, met veel dikker Bladen; zo dat het naauwlyks naar het Wilde geleek. De Heer GMELIN nam dergelyke Dwerg-Wilgen door geheel Siberie, op Moerasfige plaatsen van de Berken-Boschen, dikwils waar, verschillende alleen van de gemelde Laplandsche daar in, dat de Zaadhuisjes zeer glad en niet Fluweelig waren, gelyk LINNÆUS van dezelve meldt. De Mannetjes Katten vindt hy dun, de Wyfjes dikker, meer dan een Duim lang, bestaande uit Zaadhuisjes, naar 't Gewas te rekenen groot, paarsch van kleur, niet digt by een, gesteeeld. Deeze Siberische hadt de Blaadjes byna onzichtbaar getand. De gedagte Laplandsche, met ongetande Bladen, zou de *Myrtebladi-ge Wilg* van RUDBECK zyn. HALLER nam dit Gewas op de Switserfche Alpen waar, met glinsterend Fluweelachtige Schubben der Mannetjes Bloemen, wier Katjes in Lapland zeer klein waren.

(15) Wilg met eenigermate getande, gladde, zeer stomp Eyronde Blaadjes.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Te regt voert deeze, die op de Gebergten van Switzerland, Oostenryk en Italie groeit, den bynaam. De Heer HALLER merkt aan, dat zy op alle de Rotfen der Alpen, zelfs op die van 't Gebergte Jura, gemeen is, maakende een zeer klein en veranderlyk Gewasje uit, dat altyd langs den Grond kruipt. Jong zynde heeft het zelve zeer kleine Blaadjes, naauwlyks grooter dan die van de Wilde Thym, ongetand, met evenwydige Ribben, (een zeer zeldzaam voorbeeld (*) onder de Wilgen,) gestreept, zeer glad en glanzig. De volwasfene, die Stengetjes van een Voet hoog voortbrengt, heeft de Blaadjes Eyronde en in de geheele Omtrek met Tandjes. De Katjes zyn omtrent een Duim lang, komende voort uit getropte Blaadjes en bestaande uit gladde Schubben, die in een witte Woligheid weinige Blommetjes, ieder van twee Meeldraadjes, met roode Knopjes, zeer yl geplaatst, bevatten. De Vrouwelyken, op andere

XV.
Salix
retusa.
Stompbladige.

(15) *Salix* Pol. *subferratis glabris obovatis obtusissimis.*
Salix Fol. *laxibus ovatis, Spicâ rarissimâ.* HALL. *Helv.* 154.
Opusc. 301. *Salix Alpina angustifolia repens non incana.* C.
B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. *Salix Alpina Serpilli folio lucido.*
BOCC. *Mus.* II. p. 12. T. 1. *Salix pusilla humilis.* CAM.
Epit. 104.

(*) *Unico in Salicibus exemplo;* zegt de Heer HALLER, *Emend.* ufs. p. 34: maar de Egyptische, hier voor beschreeven, schynt de Bladen ook evenwydig geribde hebben, enz.

II. DEEL. VI. STUK.

III. dere Stammeltes groeiende, zyn r6nde Katjes,
 AFDEEL. van weinige Zaadhuisjes famengehoopt.

XX. HOOFD- CAMERARIUS geeft een zeer goede Afbeel-
 STUK. ding van dit Gewas, dat, zo hy aanmerkt,
 Twee- niet oneigen, *Aard-, Berg-, Steen-, of Kruip-*
 mannige, *Wilg*, genoemd wordt. BOCCONE heeft het-
 zelve ook zeer wel in Plaat gebragt en genoemd
 Zeer kleine kruipende *Alpische Wilg* met stom-
 pe glinsterende Wilde Thym-Blaadjes. SCHEUCH-
 ZER heeft ook dien naam gebruikt en van TOUR-
 NEFORT is dezelve, wat de Blaadjes aangaat,
 mede nagevolgd. 't Geheele Gewas is zeer glan-
 zig groen, niet grys, gelyk BAUHINUS te
 regt aanmerkt.

XVI. (16) *Wilg met Zaagswys' getande, gladde,*
Salix *rondachtige Blaadjes.*
Herbacea.

Kruid-
 Wilg.

Deeze is de allerkleinste Boom, zo LIN-
 NÆUS aanmerkt; geevende een Afbeelding van
 het grootste Gewas daar van, hem ooit op de
 Laplandsche Gebergten voorgekomen, geen hal-
 ven Vinger hoog. Aan een Steng van naauw-
 lyks een Duimbreed lang, droeg hetzelfde drie
 of vier byna ronde Blaadjes, en geleck dus
 veel

(16) *Salix* Fol. ferratis glabris orbiculatis. *Fl. Lapp.* 355.
 T. 8. f. H. & T. 7. f. 3, 4. *Fl. Suec.* 800: 837. R. *Lugdb.*
 82. HALL. *Helv.* 155. JACQ. *Vindob.* 296. *Salix saxatilis mi-*
nima. C. B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. *Salix Alpina lucidarepens,*
Alni rotundæ folio. BOCC. *Mus.* II. p. 19. T. 1. f. ult. RAJ.
Suppl. 12. *Angl.* III. p. 448. *Herba facie Pyrolæ,* MART.
Spiissb. 47. T. G. f. B. OED. *Dan.* T. 117.

veel naar het Kruidje , dat men noemt Wintergroen. Het heeft een taamelyk dikken Wortel, en vertoont zig als een onderaardsch Heestertje , dat slegts met de topjes der Takken boven den Grond komt. De Sexe maakt in het Loof eenig verschil. De Mannetjes-Plant heeft de Blaadjes byna rond en de Bloemen geel: de Wyfjes-Plant heeft dezelve Hartvormiger en de Zaadhuisjes zyn rood.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Dianthus.

Van dit Gewas heeft BOERHAAVE ook, onder den naam van *Allerkleinste Wilg*, met een zeer fraaije geele Bloem, in de Optelling der Planten van den Leidfen Akademie-Tuin, gewag gemaakt. BOCCONE noemtze *Alpische glinsterende Kruip-Wilg*, met ronde Elzen-Blaaden, en MARTENS, in de beschryving van Spitsbergen, een *Kruidje gelykende naar Wintergroen*. Zie daar, hoe een zelfde Gewas natuurlijk groeit op plaatfen des Aardbodems in hoedanigheid overeenkomende, doch ver van elkander. Op de toppen der Switserfche Alpen vindt de Heer HALLER hetzelfde van dergelyke kleinte, fomtyds naauwlyks een Duim hoog, hebbende de Katjes ook zeer yl, van weinige Blommetjes, maar de Vrucht- of Zaadhuisjes, (dat zonderling is,) van de grootften in het geheele Geflagt der Wilgen. Dit is echter maar betrekkelijk tot de grootte of liever kleinte van 't Gewas te verftaan; gelyk de Heer JACQUIN te regt aanmerkt, die deeze Kruid-Wilg op het hoogfte van den Schneeberg

III. berg by Weenen, zeer dicht aan de Sneeuw, groeijende, heeft waargenomen (*).

AFDEEL. XX.
HOOFD- (17) Wilg met effenrandige, gladde, Eyron-
STUK. de stompe Bladen.

XVII.
Salix
reticulata.
Geaderde.

Deeze, die door de Netswyze Adertjes van haare langwerpige ronde Blaadjes, welke geheel niet getand zyn, onderscheiden wordt, hadt op de Laplandsche Bergen ook maar de hoogte van een Vinger, met blaauwachtige Aairen. Op de toppen van den Schneeberg vondt de Heer JACQUIN dezelve insgelyks als een Krui- pend Gewasje, met dikke Takjes byna Plag- gen maakende als Hey, en de Blaadjes van on- deren grys hebbende, somtyds met roode Ader- tjes doorweven. Op de Switserfche Alpen nam de Heer HALLER deze Soort waar, als een Heeftertje van omtrent een Elle hoog, dat de Blaadjes somtyds glad, somtyds ruig hadt of met Zilverkleurig Dons overtoogen, en de Katjes zeer dun, onderscheidende zig door de lange Steeltjes der Bladen van haare mede- Soorten. De Zaadhuisjes der Vrouwelyken, en de

(*). *Capfulæ maximæ ratione Stirpis. JACQ. Vindob. 297.*

(17) *Salix* Fol. integerrimis glabris ovatis obtusis. JACQ. *Vind. 296.* *Salix* Fol. integris glabris ovatis subtus reticulatis. *Fl. Lapp. 359. T. 8. f. L, & T. 7. f. 1, 2. Fl. Suec. 801: 388.* *Salix pumila folio rotundo. J. B. Hist. I. p. 12.* SCHEUCHZ. *Alp. 43: 340.* RAJ. *Hist. 1423.* *Salix pumila, folio rotundo integerrimo, HALL. Helv. 154. OED. Dan. 212.*

de Bloemen der Mannelyken, zyn uitermaate Wollig (*).

III.
AFDEEL.
XX.

(18) Wilg met effenrandige, gladde, spits Eyronde Bladen.

HOOFD-
STUK.

XVIII.
Salix

Dit is een Heeftertje, dat de Gestalte heeft van de zogenaamde Myrtillus of Blaauwbesen (†). De Bladen van hetzelfde zyn wederzyds glad en groen, fomtyds volmaakt Eyrond, doch dikwils een weinig spits of langwerpig. Het kwam in Veenige Moerasfen van Lapland voor, en hadt de gedaante van een Boompje met paarfche of roodachtige Takjes, doch de hoogte was niet meer dan een Voet. Op dit Gewas nam LINNÆUS die Wilgen-Roosjes waar, van welken ik, het Infekt, dat dezelve vormt, beschryvende, te vooren heb gesproken (‡).

Myrtilloi-
des.
Myrtilach-
tige.

(19) Wilg met geheel effenrandige, van onderen

XIX.
Salix
glauca.
Zeegroene.

(* Emend. ut supra. p. 36.

(18) *Salix* Fol. integris glabris ovatis acutis. *Salix* Fol. integris glabris ovatis alternis. *Fl. Lapp.* 357. T. 8. f. I, K. *Fl. Suec.* 804; 889.

(†) *Fl. Suec.* Ed. I. p. 292.

(‡) Zie het I. DEELS XII. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 131. De reden van den bynaam deezer Soort heb ik thans beter opgegeven. Het is de gewoone *Wilgen-Roos* niet, die daar bedoeld wordt.

(19) *Salix* Fol. integerrimis, subtus tenuissime villosis, ovato-oblongis. *Fl. Lapp.* 363. T. 7. f. 5 & T. 8. f. P. *Fl. Suec.* 802; 890. *Salix Alpina Pyrenaica.* C. B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. BURSER XXIV: 120.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

*Twee-
wannige.*

*deren zeer fyn gehaairde, langwerpig Ey-
ronde Bladen.*

In de Laplandsche Berg-Valeijen was dit een Heeftertje van twee Voeten hoog, de Bladen van boven glad, doch niet glanzig, van onderen bleeker met eenige Haairtjes hebbende. De Mannelyke Bloemen maakten dikke Wollige Knoppen uit. De hier aangehaalde, welke BURSERUS op de Toppen der Pyreneeën vergaderd heeft, naauwlyks een half Elle hoog, hadt langwerpige Blaadjes, zagt als Fluweel, met Haairtjes op de kanten, en Aairen van een Duim lang, dun en Wollig. Misschien komt deeze nader aan de twee-en-twintigste Soort.

Deeze drie maaken de Wilgen met *ongetande gladde* Bladen uit, waar van voorheen gesproken is *: thans volgen die met *ongetande ruige* Bladen, waar van agt Soorten zyn.

* II. D.
III. STUK,
bladz. 453,

464.

XX.
*Salix
Aurita.*
Ge-oorde.

(20) Wilg *met effenrandige, wederzyds ruige, stomp Eyronde, ge-oorde Bladen.*

In de Woestyne van Lapland is deeze, volgens den Ridder, gemeen, schievende dikwils op tot een dunnen buigzaam Boom. De Bladen hebben, aan het Steeltje, kleine, ronde, byhangzeltjes of Oorlapjes. DILLENIUS hadt dee-

(20) *Salix* Fol. integerr. utrinque villosis obovatis appendiculatis. *Fl. Lapp.* 369. T. 8. f. Y. *Fl. Suec.* 810; 891. R. *Lugdb.* 34. *Salix* Folio rotundo minore. *DILL. App.* 37. *RAJ. Angl.* III. p. 450.

deze Soort, by Giesfen, met een weinig ron-
 der Blaadjes waargenomen. Men ziet klaar,
 dat dezelve zeer van de *Ge-oorde* Wilgen, met
 Amandel-Bladen *, verschille. De Heer HAL-
 LER schyntze te houden voor eene Verscheiden-
 heid of verandering van de gewoone Ruige
 Wilg (*).

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
 * Ald.
 bl. 455.

(21) Wilg met de Bladen wederzyds Wollig,
 rondachtig en gepunt.

XXI.
Salix
Lanata.
 Wollige.

Deeze, op de Laplandsche Alpen door LIN-
 NÆUS waargenomen, was Boomachtig en hadt
 de Takken overal met eene witte ruigte bekleed,
 de Bladen rondachtig en stomp gepunt, met ee-
 ne lange losse Wolligheid zodanig bezet, dat
 het geheele Gewas zig wit en ruig vertoonde.
 Twee Katjes kwamen gemeenlyk aan het end
 der Takjes van het voorige Jaar en de Zaad-
 huisjes waren glad. DILLENIUS oordeelde,
 dat deze slegts eene Verscheidenheid ware van
 de Wilg met rondachtig gespitte Bladen van
 BAUHINUS, en de Ridder betreft 'er thans, op
 die wyze, toe, de Laplandsche Wilg, met Lan-
 cets-

(* *Emerd.* ut supra. p. 35.

(21) *Salix* Fol. utrinque Lanatis, subrotundis acutis. *Fl.*
Lapp. 368. T. 8. f. X & T. 7. f. 7. *Fl. Suec.* 809; 892. *Salix*
humilis latifolia erecta. C. B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. *RAJ. Hist.*
 1426. *HALL. Helv.* 154. β. *Salix depressa* Fol. integris subtus
 villosis &c. *Fl. Lapp.* 361. T. 8. f. N. *Fl. Suec.* II. N. 899.

V

II. DEEL. VI. STUK.

III. cetswys' Eyronde, aan beide enden spitse, van
 AFDEEL, onderen ruige Bladen, welke door de aankwee-
 XX. king gebleeken was, de zelfde te zyn. De aan-
 HOOFD- gehaalde van BAUHINUS groeide in Switzer-
 STUK. land maar een Elle hoog.

XXII.
Salix
Lapponum.
 Lap-
 landsch.

(22) Wilg met geheel effenrandige, ruige,
 Lancetvormige Bladen.

Geen gemeener was 'er in alle de Valleijen der Laplandsche Bergen; weshalve deeze te regt de *Laplandsche* gebynaamd wordt. Zy kwam menigvuldig in de Boschen van geheel Sweeden voor, zynde een Heester van vyf of zes Voeten hoogte. Ook ontbreekt zy niet in andere deelen van Europa. Ten minste wordt de Portugaalsche, met ge-oorde Salie-Bladen, hier t'huis gebragt door LINNÆUS. En de Afbeelding, welke door den Heer HALLER, wegens de fraaiheid, is gegeven, schynt nader tot deeze dan tot de volgende te behooren. Die Kruidkenner merkt aan, dat 'er een groote veranderlykheid in de Bladen plaats heeft naar den Ouderdom. In de Jongheid zyn dezelve zeer Wollig zagt, wederzyds Zilverkleurig. zonder eenig Groen: vervolgens komt het Groen eenigermate doorblinken aan de bovenzijde, en de onderzijde is ook veel dunner gehaaid, zo dat de Ribbetjes zig vertoonen: eindelyk worden de

(22) *Salix* Fol. integerrimis hirsutis lanceolatis. *Fl. Lapp.* 366. T. 8. f. T. *Fl. Suec.* 808; 893, HALL. *Helv.* 155. T. 5. f. 2.

de Bladen van boven geheel glad en groen (*). III. AfDEEL. XX. Hoofd-
 Zwart hadt zyn Ed. dezelfen van boven ge-
 zegd te zyn en glad; van onderen als gefluweeld, STUK.
 en dus ook afgebeeld: 't welk door den Heer
 GMELIN, die anders zyne Siberifche laage
 Wilg, met wederzyds witachtige Wollige Bla-
 den, gedagt zou hebben de zelfde te zyn, nooit
 was gezien (†). *Diandria.*

(23) Wilg met effenrandige spits Eyronde Bla-
 den, die van boven ruigachtig, van onde-
 ren Wollig zyn. *XXIII. Salix Arenaria. Breede Duin-Wilg.*

Deeze komt zeer naby, en is mooglyk een enkele Verfcheidenheid van de voorgaande, zo de Ridder heeft aangemerkt. Zy komt 'er in hoogte mede overeen, als ook in de Kleur der Stengen of Stammctjes, welke Aschgrauw of uit den rofsen zyn. De Bladen, alleenlyk, zyn wat minder ruig, inzonderheid van boven, en ook zo langwerpig niet. Hier wordt, door LINNÆUS, de gedagte Wilg van GMELIN t'huis gebragt, en de Woonplaats gefield in de Moerassen van Europa. Men vindtze in Engeland en Duitsch-

(*). *Emend. utf. p. 35.*

(†) *Flor. Siber. Vol. I. p. 166.*

(23) *Salix* Fol. integris ovatis acutis, supra subvillosis, subtus tomentosus. *Fl. Suec.* 306; 394. *It. Gotl.* 206. *Salix* Fol. integris &c. *Fl. Lapp.* 362. T. 8. f. O, Q. *Salix pumila* Fol. utrinque candicantibus et lanuginosis. C. B. *Pin.* 474. *RAJ. Angl.* III. p. 447. *GMEL. Sib.* I. p. 164. T. 36. f. 1.

III. Duitſchland, als ook in Vogtige Velden aan den
 AFDEEL, Ryn, en by ons overvloedig in de Duin-Valei-
 XX. jen, wordende gemeenlyk, volgens den Heer
 HOOFD DE GORTER, *Kleine Wirf* genoemd (*), dat
 STUK mooglyk tot den naam van Wervelen-Hout, die
Twee- aan een Boomachtige in ons Land gegeven
mannige. wordt, eenige betrekking heeft (†).

XXIV. (24) Wilg met effenrandige Lancetvormige
Salix Bladen, die van onderen ruig en glanzig
Incubacea. zyn, en Eyronde gefpitste Stoppeltjes.
 Leggende.

Deeze, in harde Grond op laage Velden van Europa groeiende, was gemeen in Sweeden, alwaar derzelve verſchil van de voorgaande Soort door LINNÆUS opgemerkt is, daar in te beſtaan, dat de Bladen langwerpiger zyn, van boven glad, van onderen glanzig als Zyde, en dat zy de Takken witachtig groen heeft. Zy regten zig niet op en maaken dus een leggend Gewas uit, 't welk HALLER, naauwlyks een Voet hoog, by Bern hadt waargenomen, hebbende geelachtige Rysjes en ronde Bloem-Aairtjes.

(25)

(*) *Flor. Belgic.* p. 279.

(†) Zie het voorg. III. STUK, deezer *Nat. Hiſt.* bladz. 459.

(24) *Salix* Fol. integerrimis Lanceolatis, subtus villosis nitidis; Stipulis ovatis acutis. *Fl. Suec.* 807; 895. *Salix* Fol. ovato-Lanceolatis integerrimis, Ramis decumbentibus. R. *Lugd.* 84. DALIB. *Paris.* 299. *Salix* Fol. integris ovatis &c. GUETT. *Stamp.* 416. *Salix* pumila, Fol. ellipticis integerrimis. HALL. *Helv.* 153.

(25) Wilg met effenrandige Lancetvormige, III.
wederzyds omtrent kaale Bladen, de Steng AFDEEL.
kruipende. XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze; die ook in andere deelen van Euro- XXV.
pa waargenomen is, komt tusfchen de Bergen Salix
in Sweeden, op vogtige plaatsen, voor. In repens.
kleinte tart zy de Kruid-Wilg, hier voor be- Kruipende
fchreeven, als hebbende de Steng dikwils maar
een Duimbreed lang, doch een Vinger dik,
met roodachtige Takjes, die witte Haairtjes
hebben, als Rysjes langs den Grond uitgestrekt.
De Blaadjes zyn langwerpig Eyrond, gefteeld,
wederzyds glad, van onderen Zeegroen, zon-
der Stoppeltjes en de Katjes komen zydelings
voort. De Oostenrykfe kleine Berg-Wilg van
CLUSIUS, hier aangehaald, hadt leggende
Rysjes van een Voet lang en een Vinger dik,
met dunne Takjes zig tusfchen het Gras ver-
heffende en Blaadjes van byna een Duim lang,
van boven glanzig groen, van onderen eeni-
germaate grys. Aan de Takjes groeiden zag-
te Aairtjes, uitgeevende een witte Wolligheid.

(26) Wilg met effenrandige, Eyronde Bladen, XXVI.
die van onderen gehaaird zyn. Salix

fusca.
Van Bruine.

(25) *Salix* Fol. integerrimis Lanceolatis, utrinque subpilo-
fis, Caule repente. *Fl. Suec.* 814; 896. *Salix Alpina pumila*
repens inferne subcinerea. C. B. *Pin.* 474. *RAJ. Angl.* III.
T. 448. *Salix pumila latifolia prima.* CLUS. *Hist.* I. p. 85.
Pann. 102.

(26) *Salix* Fol. integerrimis ovatis, subtus pubescens. *Salix*

V 3

Fol.

II, DEEL. VI. STUK.

III. Van deeze, die ook een zeer laag Heeftertje
 AFDEEL. is, dat dikwils kruipt, heeft LINNÆUS, ge-
 XX. lyk van alle de andere Laplandsche Wilgen,
 HOOFD- de Bladen, op eene byzondere Plaat, tot ver-
 STUK. gelyking, 't welk zeer fraay en nuttig is, af-
 Twee-
 mannige. gebeeld. Thans echter merkt zyn Ed. aan,
 dat deeze met de Kruipende, Leggende en
 Breede Duin-Wilg, veel overeenkomst heeft.
 Zekerlyk loopen deeze vier grootelyks in één,
 en zyn niet gemakkelyk te onderscheiden: waar
 door men van byzondere plaatsen wederom an-
 dere Soorten krygt. Niettegenstaande de Blaad-
 jes van deeze, in Lapland, van onderen ee-
 nigszins gehaaid waren, oordeelt DILLENIUS,
 dat de Naantjes-Wilg, met wederzyds gladde
 Bladen, van BAUHINUS, hier t'huis behoore.
 Deeze schynt het te zyn, die onder de Duin-
 wilgen van ons Land, door den vermaarden
 COMMELYN, is opgetekend. Mooglyk is die,
 welke MEESE in de Wouden van Vriesland,
 op Heyvelden en Veenagtige plaatsen, veel waar-
 nam, hoewel door hem tot de Negentiende be-
 trokken, ook deeze Soort. Immers de Zee-
 groene, de Laplandsche en deeze laatste, schyn-
 nen weinig te verschillen. Onze Ridder merkt
 aan, dat zy de Knoppen eenkleppig, in tweeën
 ge-

Fol. integ. ovat. subt. villosis nitidis. *Fl. Lapp.* 364. T. 8.
 f. R. *Fl. Suec.* 803; 897. R. *Lagdb.* 84. JACQ. *Vindob.* 297.
 Salix pumila Folio utrinque glabro. J. B. *Hist.* I. p. 217.
 Sal. pum. brevi angustoque Folio incano, COMM. *Holl.* 102.
 GORT. *Belg.* 279. MEES. *Fris.* N. 403.

gedeeld en de Katjes ongebladerd heeft. De bruinheid der Bladen van boven geeft 'er den bynaam aan.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(27) Wilg met effenrandige smal Lancetvormige, uitgestrekte, ongesteelde, van onderen Wollige Bladen.

XXVII.
Salix
Rosmarini-
folia.
Smaalbladi-
ge Duin-
Wilg.

Deeze is door de smalheid der Bladen gemakkelijc te onderscheiden. Men vindt daar van een fraaije Afbeclding by LOBEL, die deeze *Smaalbladige Laage Wilg* by Antwerpen op de Heide, met kruipende Steeltjes van een Palm of anderhalf lang, Bladen als van het Mottekruid en Bloemkatjes als der gewoone Wilgen, groeiende vondt, zynde het Loof bitter van Smaak. Onder de Oostenrykfen heeft CLUSIUS ook twee Smaalbladigen, waar van de laatste mooglyc door COMMELYN bedoeld zal zyn, met zyne Laage Wilg, die *korte smalle gryze* Blaadjes heeft, zynde de eerste van gedagten Autheur buiten twyfel deeze: want die zegt 'er van: dat dezelve Rysjes van een Voet of korter heeft, die geelachtig zyn, met Blaadjes van een Duim, als die van 't Vlaschkruid, van bo-

ven

(27) *Salix* Fol. integerrimis lanceolato-linearibus, strictis, sessilibus, subtus tomentosis. R. *Lugdb.* 84. N. 13. *Fl. Suec.* II. N. 898. *Salix humilis angustifolia.* C. B. *Pin.* 474. *Salix humilis repens angustifolia.* LON. *Ic.* II. p. 137. J. B. *Hist.* I. p. 214. GORT. *Belg.* 280. MEES. *Fris.* N. 404. *Salix pumila angustifolia prima.* CLUS. *Pann.* p. 102. T. 103.

V 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

*Twee-
wannige.*

ven groen, van onderen Aschgrauw en nog jong zynde geheel grys. Dezelve groeit in vogt-ige Hakbosfchen beneden Frankfort aan de Mayn, volgens J. BAUHINUS (*). Een dergelyke fchynt in Switserland in de Beeken te groeijen volgens HALLER, die gewag maakt van een Wilg met fmalle, zeer lange, van onderen witachtige Bladen, welke de *Wilg met het allerlangfte Blad*, van RAY, zou zyn, en dezelve dus befchryft (†).

„ De Takken zyn lang, regt, broosch; de
„ Bladen fomtyds genoegzaam Eyrond en Ovaal-
„ achtig, doorgaans echter langwerpig, van
„ drie Duim en daar boven; smal, met even-
„ wydige Ribben (‡), die een fcherpen hoek
„ met de middel-Rib maaken, van onderen be-
„ ftendig Wollig en wit, van boven nu eens
„ ruig dan glad; de Katjes tusfchen de Bladen
„ ongefteeld, niet uitpuilende, Rolrond: de
„ Zaadhuisjes, als zy jong zyn, met eene wit-
„ te Wolligheid bekleed.”

In

(* Die echter verkeerdelyk zegt, dat DODONEUS de Afbeelding van de Lobelfche gegeven zou hebben: het is die van de Clusiaanfche. Ook fchynt BAUHINUS 'er dat laafte bygevoegd te hebben, niettegenftaande RAY het op rekening van CLUSIUS fielt: want die kon dan immers deeze niet als de derde Soort van Wilg der Oofftenrykfche Bergruggen opgeeven.

(†) *Emend. ut fupra, p. 38.*

(‡) Zie daar wederom een Voorbeeld, dat de evenwydigheid der Ribben ook in andere Wilgen plaats heeft: vergelyk bl. 299.

In de holte der Beeken was deeze laager, ^{III.} zegt die Kruidkenner : waarfchynlyk dan daar ^{AFDEEL.} buiten. Ik vindze ook aangetekend onder de ^{XX.} Planten van den Elfaz, door Doktor MAPPUS ^{HOOFD.} (*), die zegt, dat menze aldaar *Girrl-Weyden* ^{STUK.} of *Girrlen* noemt. Dat dezelve Katten eer dan ^{Diandria.} Bladen voortbrengt en wel het Mannetje overvloedig, fomtyds twee Duimen, fomtyds maar één Duim lang, bleek geel en van een ongemeen aangenaamen Reuk: des hy ze by de Perfifche of Egyptifche Moskaat-Wilg, hier voor befchreeven, vergelykt. In April en Mey, voor alle anderen, bloeide deeze Wilg aan de Riviertjes van den Elfaz, en men maakte 'er fomtyds gebruik van de Bloemen, om gedestilleerde Wateren een Geur te geeven, dien zy lang behielden. De Wyfjes-Wilg van deeze Soort bragt haare Trosfen van Zaadhuisjes ook voor de Bladen voort. „ Op drooge en ongebouwde Velden, (zegt hy,) is deeze Wilg een laag en „ kruipend Gewas, wordende dan *Kletten-Wei-* „ *den* of Kruip-Wilg genoemd: doch anders „ groeit dezelve op, tot een taamelyk hoogen „ digten Heefter, die, zo 'er de Takken dikwils „ afgefneeden worden, een zeer dikken Stam „ krygt.”

Zie daar een ongemeene veranderlykheid, ook door deezen Kruidkenner, in de Wilgen waar-
ge-

(*) *Hift. Plant. Alfat.* p. 275.

III. genomen, welke, het gene ik te vooren daar van
 AFDEEL. gezegd heb *, bevestigt. RAY zegt, dat dee-
 XX. ze Smalbladige Laage Wilg in Engeland over-
 HOOFD- vloedig, op Moerasfige plaatfen en Heijen, met
 STUK. * II. D. dunne Rysjes groeit, fomtyds een Voet, fomtyds
 III. STUK, een Elle hoog; dikwils leggende op den Grond; en
 bladz. 474, een kruipende Wortel heeft. MEESE, die de-
 enz. zelve Rosmaryn-Bladig noemt, hadt ze by en
 onder de voorgaande, in de Wouden van Vries-
 land, gevonden. Zy groeit ook, volgens den
 Heer DE GORTER, veel in de Gagel-Kampen
 by Harderwyk, ook wel elders in onze Duinen
 en in Zeeland, ja buiten twyfel op meer plaat-
 fen van onze Provinciën.

De overige Wilgen reeds onder de Boomen
 beschreeven zynde, gaa ik over tot het Geslagt
 van

E M P E T R U M. Bes-Heide.

Dat tot den Rang der Driemannigen, als drie
 Meeldraadjes hebbende, behoort. Hier zyn
 dezelve lang. De Kelk der Mannelyke, zo
 wel als der Vrouwelyke Bloemen, is in drieën
 gedeeld, bevattende drie Bloemblaadjes. De
 laatsten hebben negen Stylen en de Vrugt is een
 Bezie met negen Zaadjes.

Twee Soorten, beiden Europische, komen
 'er in voor, naamelyk.

(1) Bes-

(1) Bes-Heide die regtop staat.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze is in Portugal alleen waargenomen door den vermaarden CLUSIUS. Hy vondtze boven Lisfabon in een Zandige Grond, met een menigte van haare witte Basfen beladen; waar door het hem in 't eerst van verre voorkwam, als of het Gewas met Greintjes Manna was begroeid. Zy maakte 'er een Heester met Takjes van een Elle hoog, die broosch en zwarter waren dan de andere Heide, hebbende de Bladen, op een byzondere manier, by drieën, om de Takjes geschikt. De Vrugten waren witte doorschynende Besfen, als Paarlen, zeer Sappig en zuur van Smaak, bevattende gemeenlyk drie harde Steentjes.

I.
Empetrum
album.
Witte.

Van de volgende, naar welke zy in Gestalte veel gelykt, verschilt deeze, zo LINNÆUS aanmerkt, door de Takjes ruighairig, de Bladen langer en van boven eenigermaate ruuw, van onderen gesleufd te hebben. TOURNEFORT heeft 'er een fraaije en duidelyke Afbeelding van gegeven.

(2) Bes-Heide die nederhurkt.

II.
Dee- *Empetrum*
nigrum.
Zwarte.

(1) *Empetrum erectum*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1100. p. 640. *Veg.* XIII. 737. *H. Cliff.* 470. *R. Lugdb.* 206. *Empetrum Lusitanicum Fructu albo.* TOURNEF. *Inst.* 579. *Erica erecta Baccis candidis.* C. B. *Pin.* 486. *Erica Coris folio decima.* CLUS. *Hist.* I. p. 45. *Erica septima.* *Hisp.* p. 114. T. 117. TOURNEF. *Inst.* 579. T. 421.

(2) *Empetrum procumbens.* *H. Cliff.* *R. Lugdb.* uti. *Fl.*

Suec.

II. DEEL. VI. STUK.

III. Deze valt in vogtige Berg-Valeijen der
AFDEEL. Noordelyke deelen van Europa, niet alleen, maar
XX.
HOOFD- ook in die der hooge Gebergten van Oosten-
STUK. ryk en Switserland. Men vindtze op de Hei-
Drie- jen van Engeland, alwaar het Landvolk de
mannige. Vrugten *Crow-Berries* en *Crake-Berries*, dat is
Kraaije-Besfen noemt, volgens RAY, en dus
 geeven ook de Boeren op de Veluwe, in ons
 Land, aan 't Gewas den naam van Kraay-Hei-
 de, zo de Hoogleeraar DE GORTER aantekent.
 Het groeit aldaar op verscheide hooge Hey-
 Velden, als ook in de Wouden van Vriesland,
 in Zeeland en elders. Men vindt het onder
 den naam van Leggende *Camarinna* der Noor-
 delyke Landen door PETIVER gemeld, zynde
 die Portugeefche naam van 't voorige hier op
 toegepast.

In Lapland, daar deeze Bes-Heide in de dor-
 ste en droogste Zand-Woestynen der Alpen niet
 ongemeen is, hadt de Groote LINNÆUS daar
 van *Mannetjes*, *Wyfjes*, *Marwyvige* en *Twee-*
slagtige Gewasfen, waargenomen, en derhalve
 dezelve tot de Klasse der *Polygamia* t'huis ge-
 bragt. De Heer JACQUIN eenige Planten daar
 van, in de Herfst op de Gebergten uitgerukt,
 in den Kruid-Tuin overgebracht hebbende, be-
 vondt

Succ. 832; 904. HALL. *Helv.* 162. JACQ. *Vindob.* 298. *Empetrum.* *Fl. Lapp.* 379. *Erica Baccifera procumbens nigra.*
 C. B. *Pin.* 436. *Erica Coris folio undecima.* CLUS. *Hist.*
Baccifera. Pann. 79. GORT. *Belg.* 281. MEES. *Fris.* N. 409.
Empetrum montanum Fructu nigro. TOURNF. *Inst.* 579.

vondt dat dezelve, in Maart van 't volgende Jaar, op den zelfden Stoel veele Tweeflagtige Bloempjes voortbragten, met drie, twee of één Meeldraadje voorzien, en weinige Wyfjes, maar in 't geheel geene Mannetjes-Bloemen. Hierom oordeelt hy, dat dit Gewas te regt behoore tot de voorgemelde Klasfe, en niet tot deeze. De Ridder merkt ten dien opzichte aan, dat hy 'er één met Tweeflagtige Bloemen te Upsal gezien hadt, tegen duizenden, die wezentlyk *tweehuizig* waren.

Dit doet dan deeze Bes-Heide hier beklyven, waar omtrent de Heer HALLER, by nader onderzoek, *deeze nieuwe Waarneemingen* te berde brengt (*). „ De Kelk is in drieën „ gedeeld, met rondachtige punten: drie Bloem- „ blaadjes, die Eyrond en ros zyn, fteeken „ daar buiten uit, en drie lange Meeldraadjes „ komen uit de Bloem voort. De Vrugt is „ een Bezie met negen Korrels, die tot een „ rond Kogeltje Wigswyze famengevoegd zyn. „ Een Styl is 'er, met negen purpere Stem- „ pels. De Meeldraadjes zyn zeer dikwils „ met een misdraagend Vrugtbeginzels gepaard.”

Dit geeft eenig Licht aan het voorige en bevestigt de regtmaatige plaatzing van dit Gewas volgens de laafte goedkeuring van den Ridder, die ten opzigt van de Besfen, welke zwart en rond zyn, byna als Geneverbefsen, aanmerkt,

(*) *Emend.* uif. p. 36.

III. merkt, dat dezelve, (schoon op zig zelf in menigste gegeten, het Hoofd-bezwaarende,) zo wel als de Bosch-Besfen, waar van voorheen gesproken is, in plaats van Korenten in de Kaas-Beulingen der Laplanderer komen *. Het blykt dan, schoon sommigen deeze Besfen voor Vernig uitgemaakt hebben, dat zy eetbaar zyn. OLAUS BORRICHIVS verhaalt, dat zy niet alleen tot Voedzel strekken voor 't Gemeene Volk, maar dat hy, nog een Jongen zynde, dezelve dagelyks by handen vol hadt gegeten (*). Waarschynlyk strekken zy voor het Gevogelte gelyk de Kraajen, en andere Dieren, tot Spyze.

Men ziet daar in de alwyze voorzorg des Schepers, om de koudste deelen des Aardbodems, zelfs in de Winter, van Voedzel niet ontbloot te laten, uitblinken. CLUSIVS, immers, vondt het Gewas, op de Steen-Rotsen van Hooge-Gebertgen in Oostenryk en Stirie, bloeiende en met groene Besfen beladen; terwyl 'er nog veel rype Besfen aan zaten van 't voorgaande Jaar. Het was in Switserland, volgens HALLER, een Takkig Heeftertje, met Rysjes van een Voet lang of hoog, en dicht gebladerd, byna als de voorgaande Soort, met dikke Vleezige Blaadjes, doch droog kort en stomp, veelal by drieën, maar somtyds ook by vieren, Kranswyze om de Takjes geplaatst. De *Coris* van sommigen, wier Blad CLUSIVS aan deeze Heide geeft,

(*) BARTHOL. *Art. Med.* Vol. II. p. 162.

geeft, heeft ze ook zodanig; doch wy gebruiken liever het Loof van dit Gewas, als voor ons bekender zynde (*).

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

O S Y R I S. *Triandria.*

De Kelk der Bloemen is hier, zo wel in de Mannetjes als in de Wyfjes-Planten, in drieën gedeeld, zonder Bloemblaadjes, en in de laatsten ook zonder Styl, maar met een rondachtigen Stempel en een Vruchtbeginzel, dat eene Bezie wordt met ééne Holligheid, waar in een ronde Steen.

De eenigste Soort (1), gemeenlyk onder den naam van *Casia* bekend, groeit overvloedig in de Zuidelyke deelen van Europa, zo in sommige Gewesten van Spanje, als in Provence en Languedok, byzonderlyk omstreeks Montpelier, alwaar het Landvolk dezelve *lou Rouvé* noemt. Hier van heeft zy den naam by sommigen gedragen, dien LOBEL 'er aan geeft; hoewel de schrandere CLUSIUS oordeelt, dat zy

I.
Osyris
alba.
Witte.

(*). Gelyk in de benaaming van *Erica Empetrifolia*: zie 't IV. STUK, bladz. 517. Pl. XXIII. Fig. 2, en de *Polygala Empetrifolia*: V. STUK, bladz. 433. Pl. XXVIII. Fig. 1, enz.

(1) *Osyris*, *Syst. Nat.*, XII. Gen. 1101. p. 649. *Veg.* XIII. p. 737. R. *Lugdb.* 202. SAUV. *Monsp.* 56. GOUAN. *Monsp.* 502. GRON. *Orient.* 308. LOEFL. *Itin.* 169. *Osyris frutescens Baccifera*. C. B. *Pin.* 212. *Casia Poëtica Monspeliensium*, CAM. *Epit.* 26. LOB. *lc.* 432. *Casia Latinorum*. ALP. *Exot.* p. 41. *Casia Monspelii dicta*. GESN. *Epist.* 50. *Casia quorundam*. CLUS. *Hist.* 181, *lc.* 282.

II. DEEL. VI. STUK,

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Drie-
mannige.

zy geenszins de *Casia* van VIRGILIUS kan zyn: zo min als het *Kneëron* van THEOPHRASIVS, 't welk *Casia* genoemd was van HYGINUS, zo PLINIUS verhaalt. De benaaming van *Casia Poëtica* is derhalve zeer oneigen: Waarfchynlyker zou dit Gewas de *Osyris* kunnen zyn van PLINIUS, en daar van is de Geslagtnaam ontleend.

Men vindt het ook zeer fraay in Afbeelding gebragt door CLUSIUS, die het in Spanje, daar men het *Guardalobo* noemt, op verscheidene plaatfen aan de Wegen groeiende waarnam. Het is een Heesterachtig Gewas van een Elle hoog, met dunne, taaije, groen-, en fomtyds ook zwartachtige Rysjes, begroeid met verspreide smalle Blaadjes als van 't Vlaschkruid. Het draagt Mosachtige groengeele Bloemen, als die van den Kornoelje-Boom, Phuimswyze samengchoopt volgens de Afbeelding van CAMERARIUS. De Vruchten zyn Besfen gelyk die der Aspergie-Planten, Koraalrood van Kleur, en bevattende een rond Steentje, met een witte Pit, die zoet is, zo wel als het Vleesch der Bezie, maar de Bloemen zyn wrang en het Kruid is bitter. Het bloeit in de Zomer; de Vrucht wordt in Oktober ryp.

In de Wyngaarden van den Berg Libanon is dit Gewas ook gemeen, wordende aldaar *Mackmudi* en de Besfen *Habel mickenes* geheten, volgens RAUWOLF. LOEFLING nam in Spanje waar, dat het een zeer aangenaamen

Reuk

Reuk heeft, welke dikwils de nabuurschap vervult, inzonderheid van de Mannetjes Heesters die sterk bloeijen. De Wyfjes zyn, dewyl zy Meeldraadjes hebben, veeleer Tweeflagtig, doch zonder de Mannetjes brengen zy geen Vrugten voort, zegt LINNÆUS.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

C A T U R U S.

Die van de Mannelyke Sexe, in dit Geslacht, hebben geen Kelk maar eene driedeelige Bloem: die van de Vrouwelyke een driedeelige Kelk, zonder Bloemblaadjes; drie Stylen en brengen voort een Zaadhuisje van drie Greintjes.

Twee Soorten, beiden Indische Gewasfen, komen in dit Geslacht voor, als volgt.

(1) *Caturus met hangende Bloem-Aairen in de Oxelen.*

I.
Caturus
Spiciflorus.
Aairbloemige.

Schoon 't Griekfche woord, hier tot een Geslagtnaam gebezigd, volftrekt het zelfde betekent als *Katte-Staart*, gelyk RUMPHIUS zegt dat men dit Gewas in 't Maleitsch noemt, wegens de figuur der Bloemen; gebruik ik nochtans die benaaming niet, alzo dezelve by ons aan andere Gewasfen of Kruiden gegeven wordt. Volgens hem gelyken de Bloemen veel naar die

(1) *Caturus Spicis Axillaribus solitariis pendulis. Syst. Nat. XII. Gen. 1280. p. 650. Veg. XIII. p. 739. Acalypha hispida. BURM. Fl. Ind. p. 303. T. 61. f. 1. Cauda Felis. RUMPH. Amb. IV. p. 84. T. 36 & 37. Watta-Taly. Hors. Mal. V. p. 62.*

X

II. DEEL. VI. STUK.

III. die van onze Katte-Staart Amaranthen, doch in
 AFDEEL. alle de monsters, van Java gezonden, staan de
 XX. Steeltjes van deeze Katten overend, zo de Heer
 HOOFD- N. L. BURMANNUS aanmerkt; uit wiens Af-
 STUK. beelding niettemin men ligt besluiten zoude,
Drie-
mannige. dat zy van den zelfden aart als die van RUM-
 PHUIS, en mooglyk op 't Papier regt geleid en
 dus gedroogd waren. Want die Afbeelding
 zal, naar alle gedagten, volgens een gedroogd
 Takje getekend zyn; dewyl de figuur der Bloem-
 en of Vruchten 'er niet in aangewezen is: zo
 dat men zelfs niet onderscheiden kan, of het
 Bloem- dan Vrucht-Aairen zyn (*).

Het Gewas, dat men in Oostindie Katte-Staart
 noemt, is, volgens gezegden Auteurs, een
 Struik als een laage Hazelaar, vyf of zes Voeten
 hoog opschietende, met Takken, die van
 boven meest krom staan, wegens de zwaarte
 der Bladen. Het wordt in tam en wild verdeeld;
 waar van het eerste Bladen heeft als die
 van den Moerbezie-Boom, wel twee of drie
 Handbreedten lang en meer dan half zo breed,
 donker groen, van onderen rood geaderd. Uit
 derzelver Oxelen komt een Staart, die maar een
 Vinger dik, doch wel twee of derdhalf Voeten
 lang is, hoog Bloed- of Karmozynrood van
 kleur, gelykende dus veel naar het bloeizel der
 gezeg-

(*) Die van Plaat XXVI, in 't voorg. STUK waren my,
 gelyk veele anderen, in Fleschen met Liqueur overzon-
 den.

gezegde Amaranth. Deeze Staart is Wollig zagt, en bestaat uit veele Draadjes, die op Knopjes zitten, welken zig als Kelkjes vertoonen en een oogfchylyk Vrugtbeginzel bevatten, doch 't gene altoos misdraagt. De Wilde in tegendeel, waar van een Witte is en Roode, die hooger opfchieten, heeft Zaaddraagende Katten.

't Gezegde komt taamelyk met de opgegevene Kenmerken overeen; doch ik begryp niet, hoe hier de *Watta-Taly* van Malabar, welke aldaar door de onzen *Loogboom* geheten wordt, betrokken kan zyn. RAY noemt dezelve reeds, *Besfendraagende Malabaarse*, met ge-aairde Bloemen, die tweebladig zyn, en een éénkorrelige Vrugt (*). Dezelve wordt beschreeven als een Boom, vry dik van Stam en omtrent twintig Voeten hoog, met veele Takjes in 't ronde, de Bladen rondchtig spits op lange ronde Steelen hebbende; de Bloem-Aairen uit veele Knopjes samengesteld, die opengaande uit twee Bładjes bestaan en twee dwarse Meeldraadjes, die uitwaards omgeboogen zyn, en met veele geelachtige Topjes pronken. Op de Bloempjes volgen ronde, groenachtig geele Besfen, welke reuk- en smaakeloos zyn, bevattende een ronden, groenen, Zaadkorrel (†).

Uit

(* *Baccifera Malabarica Floribus Spicatis dipetalis, Fructu monopyreno.* RAJ. *Hist.* 1595, item COMM. *Fl. Malab.* p. 49.

(†) De Vrughtmaakende deelen, in de Malabaarse Kruidhof; zyn, wat sommigen ook zeggen mogen, volgens den Ridder naauwkeurig opgegeven. Vid. *Gen. Plant.* Ed. V. Præf. §. 245

III. Uit de Bladen van deezen Boom, met groene
 AFDEEL. Tabak en Rystwater gewreeven, werdt een
 XX. HOOFD- Zalfje gemaakt tot zuivering van oude Zwee-
 STUK. ren, en van de Bladen alleen, in Water ge-
 Drie- kookt, een Stooving of Bad tegen Koude Koort-
 mannige. sen. De Bloemen van de gedagte Katte-Staart,
 op Java *Tambang* genaamd, in Water gekookt
 of met Suiker tot een Konserf gemaakt, werden
 als een byzonder Middel tegen den Buikloop en
 andere Kwaalen, van slapheid der vaste deelen
 afhangende, gebruikt.

II. (2) *Caturus met zydelingse ongesteelde Bloemen.*

Caturus
Ramiflo-
tus.
 Takbloemige.

De Heer JACQUIN vondt op Martenique, aan de Oevers van St. Pieters-Rivier, een Gewas, 't welk hy ter eere van den Heer BOEHMER, Hoogleeraar in de Ontleed- en Kruidkunde op de Wittenbergfche Akademie, *Boehmeria* doopte. Hetzelve is door LINNÆUS hier t'huis gebragt, met den bynaam van *Takbloemige*, om dat het een menigte tropjes van Bloemen aan Bladerlooze Takjes uitgeeft, die Mannelyk zyn of onvrugtbaar, en de Vrouwelyken komen aan jongere Takjes op den zelfden Stam voort: des deeze eigentlyk tot de Eenhuizigen zou behooren. De Vrucht was, bovendien, door gezegden Heer niet gezien; 't welk nog meer dui-

(2) *Caturus Floribus lateralibus fessilibus. Ibid. Mant. 127.*
Boehmeria ramiflora. JACQ. Amer. Hist. p. 246. T. 157.

duisterheid maakt. Hy bevondt het een Boompje van agt Voeten hoog, met lange Takken, aan 't end doorgaans omgeboogen, en daar bezet met kromme spits Lancetvormige getande, rimpelige Bladen, van zeer verschillende grootte.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

LINNÆUS hadt derhalve byzonder weinig reden om te twyfelen, of dit Gewas van het zelfde Geslagt kon zyn als zyne Caturus: te minder, alzo de Heer JACQUIN in de Vrouwelyke Bloemen, zo wel als in de Mannelyken, geen Kelk, en een enkelen zeer langen Styl, met een enkelen Stempel, waargenomen hadt. De uitwendige Gestalte alleen zou het hier betrekken.

Onder de Viermannigen van deeze Klasse komen verscheide Heesters voor, naamelyk in de eerste plaats het Geslagt van

T R O P H I S.

Welks Kenmerken, behalve die der vier Meeldraadjes, in de Mannelyken zyn een vierbladige Bloem, terwyl de Vrouwelyken geen Bloemblaadjes hebben en de Kelk in beiden ontbreekt. De Styl is in tweeën gedeeld en de Vrucht eene eenzaadige Bezie.

De eenigste (1) is door BROWNE op Jamaica waargenomen en afgebeeld, die 'er deezen

I.
Trophis
Americana
Westindi-
Ge-sche.

(1) *Trophis. Syst. Nat. XII. Gen 1103. p. 650. Veg. XIII. p. 739. An. Acad. V. p. 410. Trophis Fol. oblongo-ovatis glabris &c. BROWN. Jam. 357. T. 37. f. 1.*

III. Geslagnaam aan gegeven heeft. Zy maakt een
 AFDEEL. XX. Heester, met langwerpige Eyronde, gladde Bla-
 HOOFD- den overhoeks en in derzelve Oxelen Aairen
 STUK. voortbrengende van Mannelyke Bloemen. Voorts
Vier- komt dezelve in hoedanigheden de Brandenete-
wannige. len en het Glaskruid zeer naby.

De Ridder vraagt, of het *Bucephalon Racemosum* ook een Soort van dit Geslacht zy. Dat Gewas voert by PLUMIER den naam van Bucephalon of Ofsenkop *met eene roode getroste Vrucht* (*). De Bladen zyn Eyronde, gespitst, effenrandig, overhoeks geplaatst en zeer kort gesteld. Het draagt enkele zydellingse Bloem-Aairen. De Stylen der Vrouwelyke Bloemen zitten met haar beiden zodanig op het Vruchtbeginzel, dat zy daar mede een soort van Ofsenkop maaken; doch de Vrucht heeft daar van de gelykheid niet in dit Gewas, dat een Heester is, in Amerika huisvestende. Ik heb een Oostindisch Zaadhuisje, dat volmaakt beantwoordt aan dien naam.

B A T I S.

De Mannelyken hebben, in dit Geslacht, een Kat die viervoudig geschubd is: de Vrouwelyken Eyronde Katten, met een twebladig Omwindzel. In beiden ontbreekt zo wel de Kelk als Bloem-

(*) *Bucephalon Fructu Racemoso rubro.* PLUM. *Gen.* 52. *It.* 67. *Bucephalon Racemosum.* *Sp. Plant.* p. 1661.

Bloemblaadjes. De laatsten hebben een twee-
kwabbigen ongesteelden Stempel, en de Vrucht
bestaat uit vierzaadige samengegroeide Besen.

Hier behoort een Gewas (1), dat door SLOANE genoemd is *Heesterachtig Kali* dat Pynappel-
tjes draagt, met een witte Bloem. BROWNE
hadt hetzelfde *Batis* geheten, en mede op Jamaika
waargenomen. De Heer JACQUIN merkt
aan, dat hetzelfde de Zandige Zeekusten beslaat
van de meeste Eilanden en het Vaste Land in
Westindie, wordende van de Spanjaarden te
Karthagena en elders, die van de Afch gebruik
maaken tot het Glasblaazen, *Barrilla* getyeld.
De Smaak zegt hy, van het geheele Gewas, is
uitermaate zout.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
I.
Batis
Maritima.
Zoute,

Het komt als een Heester voor, van vier Voe-
ten of minder hoogte, die de oude Stengen
Houtig, broosch, Afchgrauw, zeer Takkigen
leggende heeft; de jongen vierhoekig, groen,
met vier Sleuven, regtopstaande. De Bladen
zyn Vleezig en Sappig, dik, aan beide enden
spits en naar die van sommige Soorten van Huis-
look gelykende, nauwlyks een Duim lang. De
Vrucht is uit den groenen geelachtig of geheel
geel, SLOANE schynt de Stempels, die wit
zyn, voor Bloempjes te hebben aangezien.

V I S-

(1) *Batis. Syst. Nat. XII. Gen. 1104. p. 650. Veg. XIII. p. 739. JACQ. Amer. Hist. 260. T. 40. f. 4. Batis maritima erecta ramosa &c. BROWN. Jam. 356. Kali Fruticosum Coniferum Flore albo. SLOAN. Jam. 50, Hist. I. p. 144.*

X 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. VISCUM. Marentakken.

AFDEEL.

XX.

HOOFD-
STUK.

Vier-
mannige.

De Mannelyken hebben een vierdeeligen Kelk, zonder Bloemblaadjes of Meeldraadjes, zynde de Meelknopjes aan den Kelk aangegroeid; de Kelk der Vrouwelyken is vierbladig, zonder Styl of Bloemblaadjes. Het Vruchtbeginzel, onder den Kelk geplaatst, wordt eene Bezie, met een enkel Hartvormig Zaad.

Dit Geslacht bevat zes Soorten, waar van de vyf eersten Bygewasfen zyn, naamelyk

I.
Viscum
album.
Witte.

(1) Marentakken met stomp Lancetvormige Bladen, een gegaffelde Steng en Aairen in de Oxelen.

Dit is de eenigste Europeische Soort, een Gewas, dat men *Marentakken* noemt, groeiende in de Bosfchen op veelerley Boomen, door geheel Europa. Het is onder den Latynfchen naam *Viscum*, van de Lymerigheid der Besfen afkomstig, den Romeinen bekend geweest, voerende nog in Italie den naam van *Vischio* of *Pania*, in Spanje *Visco*, *Liga Mordago* en anders geheten wordende. In Griekenland noemen de Boeren

(1) *Viscum* Fol. Lanceolatis obtusis, Caule dichotomo, Spicis Axillaribus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1105. p. 650. *Veg.* XIII. p. 739. *Viscum. Hort. Cliff.* 441. *Fl. Succ.* 816; 905. *Mat. Med.* 450. R. *Lugd.* 400. HALL. *Helv.* 162. DALIB. *Paris.* 390. GOUAN. *Monsp.* 502. SCOP. *Carn.* 269. *Viscum* Baccis albis. C. B. *Pin.* 423. TOURNE. *Inst.* 610. *lc.* 380. TOURNE. *Par.* 370. FABREGOU. *Par.* 323. *Viscum. Dods. Tempt.* 826. CAM. *Epit.* 555. MAPP. *Als.* 329.

ren het , volgens den ouden naam *Ixos* , nog he-
den *Oxo*. De Fransche naam is *Guy* , de En-
gelsche *Misfeltoe* of *Misfeltree* , eenigermate
gelykende naar den Hoogduitschen *Mistel* , die
gemeenst is , wordende het in Duitschland ook
Kenster , *Affelter* en *Vogel-Leim* , en somtyds
ook het *Hout van 't Heilige Kruis* getyeld.

't Is een Heeftertje , dat zig meer in de
breedte dan in de hoogte uitstrekt , met Hou-
tige Takken , doorgaans omtrent een Vinger
dik , bedekt met eene groene , somtyds geel-
achtige Schors. Deeze Takken hebben Knoo-
pen , waar uit dunner Takken , Gaffelswys' ,
voortkomen , en deeze geeven wederom , op
de zelfde manier , nog dunnere buigzaam Tak-
jes uit. De Bladen zyn langwerpig , smal en
dik , aan 't end rond , overlans geribd , bleek
of geelachtig groen. Deeze zitten gepaard aan
't end der dunste Takjes , en maaken dus een
Mikje , waar in drie Bloemen by elkander voort-
komen , die Bekkenswyze hol , met vier ronde
Punten , dik als Leder en geelachtig van Kleur
zyn. Zy zitten ook , op de zelfde manier , in
de Mikken der Takjes , en bevatten vier Meel-
knopjes , als Kusfentjes ieder op een der ver-
deelingen van de Bloem geplakt. Het zelfde
Gewas , of een ander , heeft Wyfjes-Bloemen
(*), die uit drie Vrughtbeginzels bestaan , ieder
ver-

(*) De Heer HALLER zegt , dat de Vrouwelyke Bloemen
op het zelfde Gewas als de Mannelyke voortkomen : Doktor

III. vervat in een Kelk van vier Blaadjes of Schub-
 AFDEEL. betjes, welke spoedig afvallen en dan leveren
 XX. zy, aangroeiende, drie ovaale witachtige Bes-
 HOOFD- sen uit. Deeze, van grootte als Erwtten, niet
 STUK. dan laat in de Herfst aanrypende, versieren dit
 Vier- altyd groene Gewas in de Winter. Zy bevat-
 mannige. ten een plat Hartvormig Zaad, bedekt met een
 Zilverkleurig Vliesje, en met een zeer Lyme-
 rig Vleesch overtoogen, waar in het Zaad na-
 tuurlyk begint uit te spruiten, met twee Knop-
 jes op zyde, gelyk *TOURNEFORT* hetzelfde
 afbeeldt (†).

Dit laatste maakt de Voortteeling der Maren-
 takken begrypelyk. De Besfen worden veel
 van de Lysters of Merels en andere Vogelen
 gegeten, en het Zaad, in derzelve Drek
 vervat, op de Takken of Stammen van Boomen
 vallende, wortelt ligt in de Reeten van de
 Schors (‡). Dat zulks mooglyk zy, hadt een
 Apotheker van Londen, door het Zaad van dee-
 ze Besfen in den van hem geopende Bast van
 een

SCOPOLI hadtze altoos gevonden op byzondere Planten :
TOURNEFORT heeft nu eens 't eene, dan het andere, waar-
 genomen : *Herb. aux env. de Paris*, p. 371, en dit laatste
 wordt door Doktor *MAPPUS*, in zyne beschryving der Plan-
 ten van den Elfaz, bevestigd. *Hist. Plant. Alsat.* p. 329.

(†) *FABREGOU Descript. des Plant. env. Paris.* Tom. VI.
 p. 325.

(‡) Hier van 't bekende Spreekwoord ; *Turdus cacat in
 sui excidium* : (de Lyster schyt tot zyn verderf:) om dat hy
 weleer door de Lym der Besfen gevangen werd.

een Abeelboom te fteeken, ('t welk aldaar op-
 schoot,) aan RAY beweezen. TOURNEFORT
 en anderen hebben zulks ook waargenomen.
 Hier uit is blykbaar, dat dit Gewas toevallig
 groeijen kan op allerley Soort van Boomen.
 RAY heeft het, in Engeland, op Eschdoorn en
 Esfchen, op Hazelaaren, Linden, Olmen,
 Wilgen, op Lyfterbesfen en anderen gevonden.
 Op Appel- en Peereboomen, en op de Haage-
 doorn, zegt hy, is het aldaar gemeen, doch
 zeldzaam op de Eiken, welken het, in Duitsch-
 land, allermeeft fchynt te beminnen. CLUSIUS,
 immers, verhaalt, dat de breedbladige Eik, in
 de Oostenrykfche Bosfchen, de Marentakken
 overvloedig uitlevert. Op het Eiland van den
 Donau, tegenover Pofen, hadt hy groote dikke
 Wilgen, met een menigte van groote Heefsters
 van dien aart, begroeid gezien. Hem was ver-
 haald, dat zy, omftreeks die Stad, ook voort-
 kwamen op Karftengen, Hazelaars en Rooze-
 boomen. In een gedeelte van Griekenland is
 geene Eikeboom, die geene Marentakken draagt,
 volgens BELLONIUS. In Karniolie groeit dit
 Gewas, zegt Doktor SCOPOLI, op de Abeelen,
 Pynboomen en Beuken. In Provence is het op
 de Amandelboomen, die aldaar aan de Wegen
 groeijen, zeer gemeen (*). 't Gene men in 't
 Bosch

(*) OLAUS BORRICHIOUS fchryft, dat hy zulks by Siferon
 heeft waargenomen. TH. BARTH. *Act. Med.* Vol. I. p. 127:
 gelyk aangehaald wordt door GARIDELL, in deszelfs befchry-
 ving

III. Bosch van Vincennes, in Vrankryk niet ver
 AFDEEL. van Parys, vindt, beslaat de gezondste Takken
 XX. van de Haagedoorn, zegt TOURNEFORT,
 HOOFD- die zulks met eigen Oogen hadt gezien. COM-
 STUK. MELYN stelt de Groeiplaats der Marentakken,
 Vier- binnen Amsterdam op de Olmen of Ypen, in
 mannige. de Haarlemmer-Hout op de Berken, by Dor-
 drecht op de Pruimboomen, en verder op de
 Eiken en meer Soorten van Boomen (†). Moog-
 lyk was dit ten zynen tyde zo. Ik hebze op
 de

ving der Planten, die omstreeks Aix en op andere plaatsen
 in Provence groeijen, p. 491: doch wanneer deeze Auteurs
 op rekening van BARTHOLINUS stelt, dat de Marentakken
 aldaar ook op de Palm (*Buxus*) groeijen, zo schynt hy het
 aangehaalde niet verstaan te hebben. In de eerste plaats hadt
 niet BARTHOLINUS maar BORRICHIOUS zulks gezien, en in de
 tweede plaats blykt aldaar niet, dat dit Bygewas op de Palm,
 die in Provence ook aan de Wegen gemeen is, groeijen zou-
 de, maar wel op de Amandelboomen. Dit maakt het nazien
 der Auteurs, waar iets uit aangehaald wordt, ten uiterste
 noodzaakelyk, om eene ongemeene zaak daar uit voor te
 draagen. Nog grappiger is 't, wanneer men in de *Ind. Libr.*
Biblioth. Botan. van SEGUIERIUS, p. 19, leest: *De Visco.*
Amygdala & Flori Caryophyllae innata. Zekerlyk die Au-
 theur heeft BORRICHIOUS nog vry minder begreepen dan GA-
 RIDELL, en hoe fraay zou iemand, die wat onvoorzigtig of
 niet oplettend was, daar uit kunnen naschryven, dat BOR-
 RICHIOUS de Marentakken waargenomen hadt op de Bloem van
 een Anjelier!

(†) *Catal. Plant. Indigen. Hollandia.* p. 116. De Hooglee-
 raar D. DE GORTER heeft, in zyn Ed. *Flora Belgica*, het ge-
 zegde van COMMELYN slegts woordelyk geplaatst, en voegt
 er geen andere Groeiplaats by.

de Ypen, ten minste in deeze Stad, nog nooit gezien (*).

III.
AFDEEL.
XX.

Dat de Boomen, waar een menigte van Marentakken op groeijen, door dit Bygewas zeer benadeeld worden, gelyk PLINIUS wil en THEOPHRASTUS verzekert, is niet ongeloofbaar: want hetzelfde trekt buiten twyfel eenig Voedzel uit den Boom, en hierom is het ook, wat sommigen zeggen mogen (†), even zowel als Planten die in een magere of vette Grond geteeld worden, naar den aart des Booms eenigszins verschillende. Dit blykt te meer, om dat het niet, gelyk sommigen willen, geen Wortels heeft, maar met fyne Vezeltjes door den Bast indringt tot op het Hout. De Ouden hebben dat der Eiken byna als Heilig aangemerkt, wegens de uitmuntende kragten, mischien al te bygeloovig. Hier van komt het

moog-

HOOFD-
STUK.
*Tetrane-
dria.*

(*). De *Hortulanus* van den Amsterdamschen *Hortus Medicus*, de Heer STORM, niet verzuimande alles wat in zyn Vermogen is toe te brengen, om denzelven met nieuwe Planten te verryken, heeft veel moeite aangewend om de Marentakken aldaar te teelen. Hy heeft het Zaad derzelven gezaaid of inge-ent in den Bast van Eiken, Ypen, Linden en veelerley andere Boomen, doch het is op geen derzelven gegroeid, dan alleen op de *Acer Saccharinum*, een Soort van Eschdoorn, door my in het II. DEELS III. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 591, beschreeven: waar op dit Bygewas, niettegenstaande de vinnige Koude, welke het in deeze Winter uitgestaan heeft, thans, in 't laatst van Maart 1776, zeer frisch en tierig zig vertoont.

(†) Vid. BRADLEY *Lectures on the Mat. Medica.* p. 117.
II. DEEL. VI. STUK.

III. mooglyk , dat men in de Winkelmiddelen al-
 AFDEEL. toos *Viscus Quercinus* voorgeschreeven vindt.
 XX.
 HOOFD- Anderen hebben die der Hazelaaren aangepree-
 STUK. zen , als een veel nuttiger middel tegen de Val-
Vier-
mannige. lende Ziekte , Lammigheid en andere Zenuw-
 Kwaalen , dan die der Eiken (*). Anderen
 pryzen , wederom , die der Berken of Linden
 en Karstengen : anderen scheeren ze allen over
 de zelfde kam , en Marentakken zyn by hun
 Marentakken , op welken Boom ook groeiende ;
 gelyk COLBATCH , een Engelsch Doktor , die de
 uitmuntendheid van dit Geneesmiddel , in alle
 Stuipachtige Kwaalen of Ziekten , door veele
 Ondervindingen heeft willen bevestigen (†) ;
 waar in hem CARTHEUZER , VOGEL , LOESEKE
 en andere voornaame Hoogduitsche Geneesheeren ,
 toegevallen zyn ; doch , niettegenstaande dit
 alles , wordt het door den beroemden RICH.
 MEAD voor een nutteloos Hout verklaard (‡).

Geen Samengesteld Middel tegen de Vallende
 Ziekte , evenwel , is 'er byna , waar in de
Viscus Quercinus niet komt , en van het Poel-
 jer of Afkookzel des Houts , op zig zelf inge-
 nomen , hebben veele Geneeskundigen goede
 uitwerkingen gezien , in 't byzonder tegen
 Kwaal-

(*) HENR. AB HEERS *Obs. Med.* Libr. I. Obs. 8.

(†) *A Dissertation concerning Mistletoe.* Lond. Octavo.

(‡) *Celebratum a longo tempore Viscum Quercinum , inutile Lignum esse , jam dudum Experientia compertum habeo.* *Comm. de Morbis Biblicis*, Cap. X.

Kwaalen, uit flappigheid der Vaten spruitende; gelyk in fterke Vloeiingen, en in dat opzigt zou het ook tegen de gezegde Zenuwkwaalen dienen kunnen, mids men het lang gebruike (*). Het is wat fcherp en famentrekkende van Smaak. De Bast wordt gezegd kragtiger te zyn dan het Hout; doch fommigen gebruiken wel het geheele Loof. „ Het Woordenboek „ van Trevoux wil, dat het een byzonder „ Middel zy in de Vallende Ziekte, Beroerd- „ heid, Slaapziekte en Lammigheid, maar, „ wat my belangt, (fchryft FABREGOU,) „ alzo ik het voor een foort van Vergift hou- „ de, zou ik 'er my niet dan uitwendig van „ bedienen willen, tegen Gezwellen; want het „ is zeer bekwaam om die te verflaan” (†). VAN HEERS befchryft een wonderbaare Smee- ring, welke men daar van zou kunnen berei- den, gefchikt om de kragt van Venyn te bree- ken (‡).

De Besfen, welke een aangenaamen Reuk en Smaak hebben, zyn doch niet van fcherpheid ontbloot. Sommigen willen, dat zy van een Menfch gebruikt, of veel gegeten zynde, door haa-

(*) *Lignum ejus, quod in Quercu nascitur, fi in pulverem contritum potandum exhibeatur, maximum Epilepticis est auxilium: sed in quadragesimum diem usque potandum est.*

CAMER. *Epit.*

(†) *Descript. des Plant. environ Paris. Tom. VI. p. 325.*

(‡) *Unguentum ad infringendam Veneficiorum vim mirabile. GEOFF. Mat. Med. Vol. III. p. 366.*

II. DEEL. VI. STUK.

III. haare Lymerigheid aan 't Gedarmte kleeven en
 AFDEEL. dus gevaarlyke Ontsteekingen en Bloedloop ver-
 XX. oirzaaken kunnen (*). Men maakte 'er eertyds
 HOOFD- Vogel-Lym van; doch heden wordt dat van den
 STUK. Bast van Hulst bereid *. Sommige Vogels zyn
 * II. D. 'er byzonder gretig naar en hier van voert de
 IV. STUK grootfte Soort van Lysteren den bynaam (†).
 bl. 169.

CAMERARIUS geeft, behalve een fraaije
 Afbeelding der gewoone Marentakken, ook die
 * *Viscum* van cene Soort, welke hy *veelbesfig* noemt *,
polycoccon om dat 'er aan dezelve veel meer dan drie, ja
 een menigte van Besfen, aan tropjes voortko-
 men. Door HALLER wordt dezelve ook aan-
 gehaald en t'huis gebragt tot de getroste Ma-
 rentakken van C. BAUHINUS, die in Swit-
 zerland, doch zeldzaam, gevonden waren, ko-
 mende het Gewas, in alle andere opzigten, met
 het gewoone overeen. Het zal derhalve eene
 speeling der Natuur, of eene loutere Verschei-
 denheid zyn; gelykerwys die Marentakken met
 roode of paarschachtige Besfen, welken CLU-
 SIUS in Spanje op de Olyfboomen waarnam,
 dezelve grootelyks benadeelende en een plaag
 der Boeren; dewyl het dikwils deeze Boomen
 kwynen doet en dus onvrugtbaar maakt. Moog-
 lyk hangt die verandering van Kleur van het
 voedend Sap der Boomen af: want BELLO-
 NIUS fchryft, dat op de Olyfboomen, om-
 streeks

(*) *Nucleus Belg. Mat. Med.* p. 307.

(†) *Turdus Viscivorus*. Zie deeze *Nat. Hist.* I. D. V.
 St. bl. 482.

streeks Jerusaleem, ook Marentakken groeijen, met roode Besfen.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-

(2) Marentakken met stomp Lancetvormige Bladen en zydelingse Aairen.

TUK.
II.
Viscum
rubrum.
Roode,

Het laatstgemelde geeft den bynaam aan deze, die echter een byzondere Soort is, dewyl de Bloemtropjes, die onze Ridder Aairen noemt, niet in de Mikjes, maar op de zyden der Takken voortkomen. Zy groeit ook op de Boomen, maar in Karolina aan de Kust van Noord-Amerika.

(3) Marentakken met stomp Eyronde Bladen en zydelingse Trosfen.

III.
Viscum
purpureum.
Breedbl.
dige.

Deeze heeft de Bladen breeder en paarfche Besfen die gesteed zyn, volgens CATESBY, komende ook in Karolina op de Boomen voor, en hier worden de Marentakken van PLUMIER, met Sneeuw-witte getroste Besfen en geele Blaadjes als van Palm, t'huis gebragt, als welke de Besfen ook somtyds paarfch hebben, gelyk de andere Soorten,

(4) Ma-

(2) *Viscum* Fol. Lanceolatis obtusis, Spicis lateralibus. *Viscum* Fol. longioribus Baccis rubris. CATESB. Car. II. p. 81. T. 81.

(3) *Viscum* Fol. obovatis, Racemis lateralibus. *Viscum* Fol. latioribus, Baccis purpureis, Pediculis infidentibus. CATESB. Car. II. p. 95. T. 95. β. *Viscum* Baccis niveis Racemosis, Fol. Euxi luteis. PLUM. Sp. 17. Ic. 258. f. 3.

Y

III. (4) Marentakken met een Kroontakkige, sterk
 AFDEEL. getakte, ongebladerde, platachtige Steng.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

IV. Dit zonderling Gewas, dat Draadachtige
 Takken, met Leedjes, wederzyds nederhan-
 gende, uitgeeft, die, als zy aan een anderen
Viscum
Opuntioi-
des. Tak raaken, daar mede famengroeijen, zo dat
 Ongebla- men 'er geen begin noch end aan kan vinden,
 derde. is door PLUMIER in Amerika ontdekt. Hy
 noemt het ongebladerde Marentakken, met
 Goudgeele Besfen die genaveld zyn. Dergely-
 ke, zweemende naar de *Opuntia*, heeft SLOAN-
 NE op Jamaika waargenomen.

v. (5) Marentakken met een gekranste Steng, de
Viscum
verticilla-
tum. Bladen drieribbig *Eyrond* en stomp.

Gekranste. Deeze heeft Kransjes van Takken, die zeer
 lang en digt geftraald zyn en geftreept, met
 Bladen als van Porfelein. De Besfen zyn Saf-
 fraangeel, drietandig en komen aan Trosfen
 voort. Het groeit insgelyks op Jamaika.

(6) Ma-

(4) *Viscum* Caule prolifero Ramosissimo aphylio. *Viscum*
geniculatum aphyllum &c. BROWN. *Jam.* 357. *Viscum* aphyll-
ium Baccis Aureis umbilicatum. PLUM. *Spec.* 17. *Ic.* 258. f.
 1. *Viscum* *Opuntioides*, Ramis compressis. SLOAN. *Jam. Hist.*
 H. p. 93. T. 201. f. 1. RAJ. *Dendr.* 52.

(5) *Viscum* Caule verticillato, Fol. ovatis trinerviis obtusis.
Viscum parasiticum, Ramulis verticillatis &c. BROWN. *Jam.*
 356. *Viscum* *Portulacæ* foliis, Baccis Croceis et Racemosis.
 PLUM. *Sp.* 17. *Ic.* 258. f. 2. *Viscum* Ramulis et Fol. longis
 &c. SLOAN. *Jam.* 163. *Hist.* II. p. 93. T. 201. f. 2. RAJ.
Dendr. 52.

(6) Marentakken met eene Kruidige, vierhoekige, gearmde Steng, de Bladen Lancetvormig.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

In vogtige Velden by Philadelphia in Pensylvanie heeft de Heer KALM deeze, die in de Aarde groeit, gevonden. De Steng was maar een Voet hoog; met gesteelde effenrandige ongeribde Bladen, en Vleczige langwerpige ongesteelde Aairen in derzelver Oxelen. De Vrughtmaking is tot nog toe duister en dus onzeker of dit Gewas hier behoore. Zou het ook een Soort van Loranthus zyn; vraagt de Ridder.

VI.
Viscum
Terrestre.
Aardliche.

Behalve de Tweede Soort, die in Oostindie op de Boomen schynt te groeijen, heeft de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS eene met een driekantige gewrichte Steng en platachtige Takken, welke als een middelflag tuschen de Vierde en Vyfde schynt te zyn, opgegeven (*):

H I P P O P H A E. Duinbesfen.

De Kenmerken van dit Geslacht zyn; een tweedeelige Kelk zonder Bloemblaadjes, in de Mannelyken vier Meeldraadjes, in de Vrouwelyken een enkele Styl op het Vrughtbeginzel, dat eene eenzaadige Bezie wordt.

Twee

(6) *Viscum* Caulis Herbaceo tetragono brachiato; Follis Lanceolatis.

(*) *Viscum articulatum*, *Flor. Ind.* p. 311.

Y 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. Twee Soorten, een Europische en eene Amerikaanse, zyn 'er in opgetekend, als

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(I) Duinbesfen met Lancetvormige Bladen.

I.
Hippophaë
Rhamnoides.
Europi-
sche.

Alzo men dit Gewas het *Hippophaë* acht te zyn van DIOSCORIDES, heeft LINNÆUS dat Grieksche woord tot een Geslagtnaam gebruikt, in plaats van *Rhamnoides*, gelyk TOURNEFORT hetzelfde getyeld hadt. Het gelykt, inderdaad, veel naar de *Rhamnus* of Wegedoorn, en wel naar de tweede Soort, te vooren beschreeven *. Ik geef 'er, om dat het by ons en elders meest in de Duinen of in 't Zand aan de Zee-Kust groeit, (weshalve het in Duitschland ook *Zand-Doorn*, en in Engeland *Doorn-Wilg* of *Zee-Rhamnus* genoemd wordt,) den naam van *Duinbesfen* aan.

* IV.
STUK,
bl. 273.

Dit Gewas, hoe weinig ook in vergelyking met anderen bekend, groeit door geheel Europa. Men vindt het niet alleen aan de Zee-Kusten van Engeland en Vrankryk, maar ook in sommige Berg-Valeijen van Spanje, zo CLUSIUS verhaalt, die hetzelfde onder den naam van

Twee-

(i) *Hippophaë* Fol. Lanceolatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1106. p. 651. *Veg.* XIII. p. 740. OED. *Dan.* 265. *Hippophaës. Fl. Lapp.* 372. *Fl. Suec.* 815; 906. *Hort. Cliff.* 454. R. *Lugd.* 207. *Rhamnus Salicis folio angustiore Fructu flavescente.* C. B. *Pin.* 477. *Rhamni species.* CAM. *Epit.* 81. *Hort.* 139. *Rhamnoides Florifera et Fructifera Salicis folio.* TOURNEF. *Cor.* 53. GORT. *Fl. Belg.* 282. MAPP. *Als.* 263. *Rhamnus primus Dioscoridis.* LOB. *Icon.* II. p. 180.

Tweede Rhamnus beschryft doch niet afbeeldt, ^{III.}
 fchoon anderen zulks gemeend hebben (*). ^{AFDEEL.}
 RAY vindt het op zandige plaatfen by Augsb- ^{XX.}
 burg, als ook aan den Ryn en Rhône; ja het ^{HOOFD-}
 groeit menigvuldig aan de Rivieren van Beij- ^{STUK.}
 ren, zo CAMERARIUS verhaalt, en dus in 't ^{Tetran-}
 midden van Duitschland, doch in Oostenryk is ^{dria.}
 het door de hedendaagfche Kruidkundigen niet
 aangetroffen. Zeer veel komt het voor in de
 Rivieren van Switserland, op Zandige Eilanden
 en Oevers, als ook laager aan den Ryn, in de
 Elfaz, op verfcheide plaatfen. Daar noemt men
 het *Ryndoorn*, *Ryn-Wilg* of *Duitsche Wilg-*
Doorn, wegens de figuur der Bladen: weshalve
 het ook *Oleaster Germanicus*, by CORDUS,
 getyteld wordt. Buitendien en behalve die van
 CAMERARIUS of GESNERUS, is byna de
 eenigfte goede Afbeelding daar van te vinden
 by LOBEL, die het Gewas, met zyne Vrug-
 ten, voorftelt onder den naam van *Eerste Rham-*
nus van Dioscorides, groeiende, zo hy aan-
 merkt, ook op verfcheide plaatfen van Italie.
 De Oevers van Sweedsch Pommeren zyn 'er op
 eenige plaatfen mede bezet (†), als ook die
 van Sweeden op Aland in de Oostzee, worden-
 de

(*) In DALECHAMP. *Hift. Plant. Lugd.* Tom. I. p. 118,
 wordt de Afbeelding van den *Rhamnus primus alter Clusii*,
 die men ook by DODONEUS vindt, daar voor te boek gefteld
 onder den naam van *Rhamne Second.*

(†) WEIG. *Fl. Pomerano-Rugica.* p. 181.

III. de het aldaar, in 't algemeen, *Haftorn* of Zee-
 AFDEEL. *Doorn* geheten: doch in het eigentlyke Lapland
 XX. heeft LINNÆUS het niet gevonden.
 HOOFD-
 STUK.

Het is, volgens de beschryving van den Heer
Vier- HALLER, een laage Heester, met regt Rys
mannige. en eene Roestkleurige Schors. De Bladen ge-
 lyken naar die van sommige Wilgen, of ook
 naar die van den Olyfboom, volgens anderen,
 waar van het den naam van *Oleaster* gevoerd
 heeft. Zy zyn echter veel kleiner (*), en vol-
 gens myne Waarneeming een weinig stomper,
 van onderen met eene witte Wolligheid be-
 kleed, van boven donker groen, en dikwils
 besprengd met Roestkleurige Vlakken. 't Ge-
 heele Loof vertoont zig als of 't met Poeijer
 bestooven ware. De Mannetjes Planten draa-
 gen Bloempjes, als gezegd is, van groenachtige
 Kleur: de Wyfjes-Planten Besfen, die geel
 of Oranjekleurig zyn. Jong zynde is dit Gewas
 ongedoornd, doch volwasfen heeft het Doornen,
 niet onder de Bladen geplaatst, maar af-
 zonderlyk als Takjes voorkomende. Het is met
 minder Doornen op Aland gewapend dan in de
 Nederlanden, zo de Ridder aanmerkt, die 'er
 byvoegt, dat men het aldaar *Finbaer* noemt,
 dat is Finnbesfen, om dat de Visfchers, die
 gemeenlyk Finlanders zyn, aan den Bothni-
 fchen Zee-Boezem woonende, van deeze Bes-
 fen

(*) Ik weet niet, hoe de Heer HALLER dezelve by die
 van de Wilg met allerlangste en allerfmalste Bladen vergely-
 ken kan.

fen een Geley maaken , welke hun een fmaakelyke Saus verſchaft, tot den verſchen Viſch. Dezelven zyn, zo zyn Ed. zegt, van een wrangen Wynachtigen Smaak. Wat my belangt, ik hebze altoos walgelyk bevonden. HALLER zegt, dat zy in Switzerland ſinken en van geen gebruik zyn. CAMERARIUS zegt wel, dat 'er een zeer zuure Rob vangemaakt wordt; doch het blykt, dat hy de Beſfen van den Wegedoorn, die men ook wel Rynbeſfen en Duinbeſfen noemt, daar mede verward heeft; zeggende, dat men ze by de Hollanders *Schytbeſfen* noemt. Dewyl zy 's Winters nog aan 't Gewas zitten, worden de Takjes daar van, met deeze Goudgeele Beſfen, by het Landvolk fomtyds tot verſiering der Vertrekken, op Bruiloften en Gaſtmaalen, gebezigd (*).

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Tetrandria.

(2) Duinbeſfen met Eyronde Bladen.

Deeze Soort, in Kanada door den Heer KALM gevonden, is een Heeſter van Geſtalte als de voorgaande, maar de Bladen breeder, half zo lang en Eyrond of langwerpig Eyrond hebbende. De Takken zyn gepaard. Enkelde Troſjes komen tuſſchen de eerſte Bladen voort, regtopſtaande en de helft korter als het Blad. De Bladen zyn van boven groen, met bondeltjes

II.
Hippophaë
Canadenſis.
Kanada-
ſche.

(2) *Hippophaë Fol. ovatis. Syst. Nat. ut ſupra.*

(*) MAPP. *Hiſt. Plant. Aſt.* p. 269.

III. tjes van kleine Haairtjes besprengd ; van on-
 AFDEEL. deren met een Zilverkleurig Dons , vol Roest-
 XX. HOOFD- kleurige Stippen.
 STUK.

Pier-
 mannige.

M Y R I C A . Gagel.

Een Katje met Halfmaanswyze Schubbetjes ,
 dat in de Mannetjes-Planten vier Meeldraadjes ,
 in de Wyfjes twee Stylen heeft , en de Vrugt
 een eenzaadige Bezie ; maakt de Kennmerken uit
 van dit Geslagt , waar in vyf Soorten , en daar
 onder drie Kaapsche , begreepen zyn , als volgt.

I.
 Myrica
 Gale.
 Ruikende.

(I) Gagel met Lancetvormige eenigermaate
 getande Bladen ; de Steng laag Heester-
 achtig.

Deeze Soort voert in ons Land den naam van
 Gagel , doch wordt in Engeland genoemd *Sweet
 Willow* of Ruikende-Wilg ; zo wegens het Loof
 als deszelfs niet onaangenaamen Harstachtigen
 Reuk , dien men van verre zelfs gewaar wordt ,
 in de nabuurschap der Heyvelden , met dit Kruid
 begroeid , *Gagelkampen* genaamd , hoedanigen
 er by Harderwyk , Zwoll , Zutphen en elders
 in

(1) *Myrica* Fol. Lanceolatis subferratis, Caule Suffruticosa. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1107. p. 651. *Veg.* XIII. p. 740.
Myrica Fol. Lanceolatis Fructu sicco. *Fl. Lapp.* 373. *Mat.*
Med. 451. *Fl. Succ.* 817 ; 907. *Hort. Cliff.* 455. R. *Lugd.*
 527. DALIB. *Paris.* 300. *Rhus Myrtifolia* Belgica. C. B. *Pin.*
 414. *Elæagnus*. LOB. *Icon.* II. p. 110. *Chamæleagnus*. DOD.
Pempt. 780.

In onze Provinciën, voorkomen. In Vriesland ^{III.} groeit het menigvuldig op zeer veele plaatsen ^{AFDEEL.} in de Wouden, op Hey-Velden, als ook aan ^{XX.} Wallen en Wegen, zo MEESE aanmerkt. ^{HOOFD-} Het is in Zeeland ook niet onbekend, doch in ^{STUK.} zonderheid overvloedig op de Moerasfige Hei- ^{Tetran-} den in Brabant, weshalve het by sommigen den ^{dria.} naam gevoerd heeft van *Myrtus Brabantica* of *Belgarum*, dat is Brabantsche of Nederlandsche Myrte, doch LOBEL geeft 'er een Afbeelding van, onder den naam van *Elæagnus Cordi*, zeggende, dat het by de Engelschen *Gold* geheten wordt, anderen zeggen *Gaule*, of *Gagel* der Duitscheren, waar van onze benaming zal afkomstig zyn; doch het wordt ook *Post* genoemd by die van Zutphen en Twent, volgens den Heer DE GORTER. In Duitschland schynt het niet bekend te zyn; veel minder in Vrankryk en Italic. Het groeit overvloedig in de Noordelyke deelen van Europa, en, in de Moerasfen der Noordelyke deelen van Sweeden en Noorwegen, is byna niets gemeener, wordende het in Sweeden *Pors* geheten.

De Geslagtnaam *Myrica*, dat de eigen naam van den Tamarisfch was by de Grieken, zal wegens de gelykheid der Bloem-Aairen hier op toegepast zyn, door den Ridder: want het Loof heeft 'er geen de minste overeenkomst mede. De Bladen gelyken meer naar die der Wilgen of Olyfboomen, of naar die van den Olyf-Wilg, *Elæagnus*; weshalve ook DODO-

III. NÆUS het Gewas *Chameleagnus* noemt, ge-
 AFDEEL. XX. vende daar van een goede Afbeelding, met de
 HOOFD- Vrugt-Aairen. Die van LOBEL fchynt my het
 STUK. bloeiende Gewas af te fchetzen. Het is een
 Vier- Takkig Heeftertje, dat doorgaans een Elle of
 wannige. ook hooger groeit, met Bladen, langer dan die
 der Myrten, welke fomtyds een weinige getand
 zyn. Zy zyn glad en eenigermaate grys, maar
 de Bast der Takken is bruin. De Bloem-Aairen
 komen in 't vroege voorjaar aan 't end derzelve
 voort, en daar mede verfiert het Landvolk, in
 sommige deelen van Engeland, de Vertrekken,
 om den Reuk, zo RAY verhaalt. In Vlaan-
 deren en Brabant werden de Takken met Vrugt-
 Aairen, in de Herfst, by geheele Zakken ter
 Markt gebragt; zynde Olieachtig en niet min-
 der sterk van Geur: doch by Harderwyk vindt
 men alleenlyk Struiken met Mannelyke Bloe-
 men, zo gedagte Hoogleeraar aantekent (*).

Pl. XXXV. De Vrugten van dit Gewas worden oneigent-
 Fig. 2. lyk Besfen genoemd, ten ware men ook dien
 naam wil geeven aan alle Zaaden, hoe klein ook,
 die met een taaie Schil of Bolster bedekt zyn.
 Het is, volgens LINNÆUS, een langwerpige
 Aair, uit vyf ryën van Zaadkorrels bestaande,
 die dezelve 'er vyf in ieder ry heeft. De Zaa-
 den zyn dikachtig, rondachtig, hoekig, gespist,
 ten halve in drieën gedeeld, (met een weder-
 zyds aangehecht Tandje naamelyk,) Lederach-
 tig,

(*). *Verhand. der Holl. Maatsch. XV. STUK, bladz. 139,*

tig, een klein Pitje insluitende. Van buiten zyn zy met Goudgeele Harstachtige Stippen besprengd. Dit laatste bevind ik in de Vrucht-Aairen van een Takje van dit Gewas, in myne Verzameling berustende, 't welk ik, om dat de Vrucht dragende van deeze Soort, volgens den Heer DE GORTER, hier zo zeldzaam zyn; in Fig. 2, op Plaat XXXV, heb doen afbeelden. Daar uit blykt, dat die zogenaamde Besen naauwlyks zo groot zyn als Koriander-Zaad.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Tetrandria.

Van Medicinaale hoedanigheden bezit het weinig. De Boeren in Noorwegen maaken van het Poeijer met Boter een Smeering, die zeer kragtig is om de Schurft te geneezen. Het is ook dienstig tot het dooden of verjaagen van Ongediert, gelyk de Vloojien, wanneer het in plaats van Stroo onder de Bedden gelegd wordt. SIMON PAULLI verhaalt, dat het Landvolk in Poolen daar mede de Luizen der Varkens verdryft. Die zelfde Autheur hadt geschreeven, dat men het in plaats van Thee gebruiken kon; ja dat het de Thee zelf ware (*); doch dit houdt geen proef. Men plagt het in Sweeden te gebruiken om 't Bier duurzaam te maaken, in plaats van Hop: maar zulk Bier veroorzaakte Dronkenschap of Hoofdpyn, en daarom is dit lang uit de gewoonte geraakt. Waarschynlyk zou 'er een Olie of Harst uit gehaald kunnen worden, die veel naar Kamfer zweemde.

In

(*) *Thee Europaeum aut nostras.* SIM PAULLI Monogr.
II. DEEL. VI. STUK.

III. In Kasten of Kisten gelegd , bewaart het de
 AFDEEL. Kleederen voor de Mot.
 XX.

HOOFD-
 STUK. (2) Gagel met Lancetvormige eenigermaate
 II. getande Bladen en eene Boomachtige Steng.
Myrica

Cerifera. De voorgaande Soort komt ook in Noord-
 Walchdraa- gende. Amerika voor, zegt de Ridder, zo wel als dee-
 ze, die weezentlyk Besfen draagt, waar van
 een Soort van Smeer of Wasch gekookt wordt:
 des men het den naam geeft van *Wasch- of Smeer-
 Boompje*. CATESBY beeldt 'er twee Soorten
 van af, de eene tot twaalf Voeten hoogte op-
 schietende, de andere maar drie Voeten hoog,
 en beschryft omflandig de manier van bereiding
 deezzer vette Stoff: in Karolina, uit de Besfen
 van dit Gewas. Het groeit ook in Virginie en
 Pensylvanie, alwaar KALM het waarnam, zeg-
 gende dat de Sweeden hetzelfde aldaar *Smeer-
 struik*, doch de Engelschen *Kaarsbezie- Boom*
 noemden. Het groeit 'er op eenige plaatsen,
 die vogtig van Grond zyn, overvloedig, en
 schynt de Zee-Lugt te beminnen (*). De Bes-
 fen,

(2) *Myrica* Fol. Lanceolatis subferratis, Caule Arborescente.
 KALM. *It.* II. p. 312. *Myrica* Fol. Lanceolatis subferratis.
 Fructu baccato. *Hort. Cliff.* 455. *Hort. Upj.* 295. GRON.
Virg. 120; 153. R. *Lugd.* 527. *Myrtus* Brabant. similis,
 Carolinienfis Baccifera &c. PLUK. *Alm.* 250. T. 48. f. 9.
 CATESB. *Car.* I. p. T. 69. β . *Myrt.* Brabant. similis Carol.
 humillior &c. CATESB. *Car.* I. p. T. 13. SELIGM. *Vog.* III.
 D. p. 32. Pl. 38. & I. D. p. 21. Pl. 26.

(*) Hier te Lande verdraagt dit Gewas de Koude, als
 bevin-

fen, die men ryp zynde in de Herfst verzamelt, III.
 groeijen Tropswyze aan de Wyfjes-Struiken: ^{AFDEEL.} XX.
 zy zyn blaauw doch vertoonen zig als waren zy ^{HOOFD-}
 met Meel bestrooid. Dezelfen in een Ketel met ^{STUK.}
 Kookend Water geworpen zynde, schuimt men ^{Tatran-}
 'er het Vet af, 't welk gestold zynde zig als ^{dria.}
 Wafch voor doet, vuil groenachtig van Kleur,
 maar door 't zuiveren helder groen wordende.
 Deeze Stoffe was duurder dan Smeer doch be-
 ter koop dan Wafch. De Kaarsen, daar van
 gemaakt, brandden langer en gaven minder
 Rook, ja zelfs een aangenaamen Reuk, wan-
 neer men ze uitbluschte. De moeite, echter,
 om deeze Besfen in te zamelen hadt, na dat
 men rykelyk Smeer van Slagtvee bekomen kon,
 zodanige Kaarsen in minder gebruik gebragt.
 Van het Vet werdt nog een soort van Spaansche
 Zeep gemaakt, en de Chirurgyns gebruikten
 hetzelfde gaarn tot Pleisters in Kwetzuuren.
 Een Sweed van een hoogen Ouderdom verhaalde
 hem, dat de Wortel van deeze Smeerstruik
 door de Wilden weleer tegen Kiespyn gebruikt
 werde. Men maakt, zegt hy, in Karolina, van
 de uitgekookte Wafch der Besfen, niet alleen
 Kaarsen, maar ook een soort van Zegel-Lak.

Onder den bynaam van *Conifera* is door den

III.
 Myrica
 jon-^{Ethiopica.}
 Kaapsche.

bevindende zig, na den Strengen Vorst van deezen Winter,
 in de Hortus Medicus nog in de open Grond in 't Leeven,
 een Heester van ten minsten agt Voeten hoog.

(3) *Myrica* Fol. Lanceolatis dentatis infimis integerrimis.

Manz.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
ARDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Vier-
mannige.

jongen Heer BURMANNUS tot dit Geslacht be-
trokken dat Afrikaansche Gewas, door PLUKENET, als een Myrtus naby aan de Gagel komende, afgebeeld, welke *Zaagswys' getande, welriekende, Laurier van de Kaap* genoemd is door den Amsterdamsen Doktor BODÆUS VAN STÅPEL in deszelfs Aantekeningen op 't Werk van THEOPHRASTUS. Dergelyke komt ook uit Amerika, wordende op de Bermudes *Welriekende Laurier* geheten zegt PLUKENET, en scheenen de Aairtjes van dit Gewas, als kleine Pynappeltjes, veel naar die van onze Gagel te gelyken, zynde uit verscheide Schubbetjes samengesteld, zo RAY aanmerkt. De Bladen, lang en smal, als die der Wilgen, hier en daar een weinigje ingesneeden of getand, gaven een aangenaamen Reuk, wanneer men ze aan de Handen wreef. Gedagten bynaam heeft LINNÆUS veranderd in *Æthiopica*, welke ook tot de drie volgende behoort, en bovendien niet past op gedagte Westindische. De Ridder merkt aan, dat het een Kaapsche Heester is, niet regt bekend, doch nabykomende aan de twee voorgaanden.

IV.
Myrica
Quercifolia.
Eikebladige.

(4) Gagel met langwerpige wederzyds egaal uitgehoekte Bladen.

By-

Mant. 298. *Veg.* XIII. p. 740. *Myrtus Brabantica accedens; Africana Conifera.* PLUK. *Alm.* 250. *Phyt.* T. 48. f. 8. *Arbor Conifera odorata, Fol. Salicis rigidis serratis.* RAJ. *Hist.* 1800. *Myrica Conifera.* BURM. *Prodr. Cap.* p. 27.

(4) *Myrica* Fol. oblongis opposite sinuatis. *H. Cliff.* 456.

R4

Byzonder gelyken de Bladen van dit Afrikaan-
sche Gewas naar die der Eiken, waar van het
den bynaam heeft. Men vindt het by COM-
MELYN afgebeeld, onder den naam van *kleine*
Afrikaanse Laurier met Bladen van den Eike-
boom. Het was een Boompje met een ronde
bruine Stam, van twee Voeten hoog, in ver-
scheide roodachtige Takjes verdeeld, waar aan
Bladen als gezegd is, taamelyk dik en styf. De
Vrugten, uit Afrika overgezonden, waren Bes-
sen als die van den Laurierboom, besluitende
een éenig Zaad. Dit Gewas is, volgens de Af-
beelding, welke 'er op order van den Gouver-
neur VAN DER STEL aan de Kaap van gemaakt
was, met de Vrugten, door den Hoogleeraar J.
BURMANNUS naauwkeurig in Plaat gebragt.

III.
AFDEEL-
XX.
HOOFD-
STUK.
*Tetran-
dria.*

(5) Gagel met byna Hartvormige, Zaagwys'
getande, ongesteelde Bladen.

V.
Myrica
Cordifolia.
Hartbla-
dige.

Deeze Soort heeft getande Bladen, naar die
van den Groen-Eik gelykende, zynde dezelyen
niet

R. *Lugdb.* 527. *Coriopotriagematodendros Africana Botryos am-
plioribus Foliis densis. PLUK. Amalib. 65. Laurus Africana
minor Folio Quercus. COMM. Hort. p. 161. RAJ. Dendr.
85. BURM. Afr. T. 98. f. 2.*

(5) *Myrica* Fol. subcordatis ferratis sessilibus. *H. Cliff.*
456. R. *Lugdb.* 527. *Alaternoides Ilicis folio crasso hirsuto.*
WALTH. Hort. III. T. 3. Tithymali facie Planta Ethiopica,
Ilicis aculeato folio. PLUK. Alm. 373. T. 319. f. 7. Gale
Capensis Ilicis Cocciferæ folio. PET. Mus. 774. β. Myrica
Fol. subcordatis integris sessilibus. BURM. Afr. 263. T. 98.
f. 3.

II. DEEL. VI. STUK:

III. niet ingesneeden. Derhalve zou het kunnen
 AFDEEL. zyn, dat hier de Tweede van gedagten Hoog-
 XX. leeraar, op de zelfde Plaat, die de Bladen som-
 HOOFD- tyds getand, somtyds ongetand heeft, zo wel
 STUK. behoorde als de Derde, welke als eene Ver-
 Vier- scheidenheid daar toe betrokken wordt. Deeze
 mannige. laatste, die de Bladen enkel Hartvormig heeft,
 was ook op order van gedagten Gouverneur aan
 de Kaap getekend. De Bladen zyn spits gepunt,
 en in derzelve Oxelen zitten tropjes van schoon-
 roode Bloempjes, brengende dit Gewas kleine
 ronde gladde gesteelde Besjes voort.

VI. (6) Gagel met drievoudige getande Bladen.
 Myrica
 trifoliata. Deeze, ook van de Kaap afkomstig, heeft de
 Driebla- Bladen overhoeks, gesteelde, drievoudig; de
 dige. Blaadjes ongesteelde, Lancetvormig gespits,
 diep getand, van onderen Wollig: de Vrugten
 aan een Trosje, niet ge-aaird, uit Besfen be-
 staande, ruuw.

De Viermannigen zyn dus altemaal Heester-
 achtig: onder de Vyfmannigen komen geen
 Heesters voor: des ik overgaa tot de Zesmanni-
 gen in deeze Klasse, waar onder het Geslacht van

S M I L A X. Struik-Winde.

De Kenmerken zyn, een zesbladige Kelk zon-
 der Bloemblaadjes in de beide Sexen, hebbende
 de

(6) *Myrica Fol. ternatis dentatis*, *Ann. Acad.* VI. Afr. 98.
 p. 112.

de Bloemen der Mannetjes-Planten zes Meel-
draadjes en die der Wyfjes-Planten drie Stylen,
welker Vrucht een Bezie is met drie Hollighe-
den, in ieder twee Zaaden.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De Soorten van dit Geslacht zyn gefmaldeeld
naar de gesteldheid van de Steng, die in de
vier eersten gedoornd en hoekig is, in de vyf
volgende gedoornd en rond, in de twee vol-
gende ongedoornd en hoekig, in de twee laat-
sten ongedoornd en rond. Zy zyn meest Hee-
sterachtig; en daarom geef ik den naam van
Struik-Winde aan dit Geslacht, om het van dat
der gewoone *Winde* (*Convolvulus*,) daar *Smilax*
de Grieksche naam van is, te onderscheiden.

*Hexan-
dria.*

(1) *Struik-Winde met een gedoornde hoekige
Steng; de Bladen Tandswys' gedoornd, Hartvormig, met negen Ribben.*

I.
*Smilax
aspera.
Europi-
sche.*

Deeze voert gemeenlyk den naam van *Stee-
kende Winde*, om dat zy geheel bezet is met
Doortjes, of Ruuwe in 't Grieksch *Tracheia*,
onder

(1) *Smilax* Caule aculeato angulato, Foliis dentato-aculea-
tis cordatis novemnerviis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1120. p. 654.
Veg. XIII. p. 743. *GOUAN Monsp.* 505. *GRON. Orient.* 316.
H. Cliff. 458. *R. Lugdb.* 228. *Smilax aspera* Fructu rubente,
C. B. Pin. 296. *Smil. aspera* rutilo fructu. *CLUS. Hist.* I p. 112.
g. *Smil. aspera* minus spinosa Fr. nigro. *C. B. Pin.* 296:
CLUS. Hist. I. p. 113. γ. *Smilax* Viticulis aspera, Foli-
oblongis angustis mucronatis laevibus &c, *PLUK. Alm.* 348:
T. 110. f. 3.

Z

N. DEEL. VI. STUK.

III. onder welken zy reeds by **DIOSCORIDES**
AFDEEL. bekend staat. Zy groeit in Spanje, Italie, Grie-
XX. kenland en verder in het Oosten. **RAUWOLF**
HOOFD. vondtze aan een Beek by Tripoli in Syrie,
STUK. als ook tusfchen Rama en Joppe in 't Beloof-
Zes-
mannige. de Land. Aan de kanten der Haagen of Land-
 fcheidingen komt zy in Provence voor, wor-
 dende van de Ingezetenen des Lands genoemd
Gros-Gramé, volgens **GARIDELL**, die aldaar
 ook de Smilax met zwarte Besfen vondt, daar
CLUSIUS vantschryft, hoewel de gemeenste die
 met roode Besfen is, groeiende, volgens
 hem, in de Zuidelyke deelen van Vrankryk,
 Spanje en Italie.

't Gewas klimt, even als de gewoone Klok-
 jes-Winde, met zyne gedoornde Ranken by
 allerley Geboomte op; doch welke Ranken
 Houtig zyn en overblyvende. Het heeft Bladen
 byna als die der gemelde, doch spitfer, en
 Zeisfenswyze een weinig omgekromd; ook har-
 der en kleiner, bezet met Doorntjes. Zy zyn
 fomtyds met witte Vlakken getekend, de Bloem-
 en wit en welriekende. De Vrugten komen
 aan Trosjes voort, zynde roode Besfen, ee-
 nigszins fcherp, bevattende zwartachtige Kor-
 rels als Hennipzaad.

BONETUS verhaalt, dat de Boeren, in
 het Napelsche, de Bladen van dit Kruid ge-
 bruikten om 'er uitwendig Vuurige Gezwellen
 mede te geneezen. **CLUSIUS** erkent, dat de
 Wortels Zweetdryvende zyn, en fonnigen
 heb.

hebben 'er, in dit opzigt, Afkookzels van ge-
 maakt tegen de Venus-Ziekte, in plaats van
 de Sarzaparil. Ook zyn 'er, die ze daar voor
 gehouden hebben; doch dit is fout, gelyk wy
 straks zien zullen.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

(2) Struik-Winde met een gedoornde hoekige
 Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvor-
 mig met negen Ribben.

II.
Smilax
excelsa.
 Hoogklima-
 mende.

TOURNEFORT heeft deeze voorgesteld, als
 met haare gedoornde Ranken hooge Boomen
 beklimmende. Het Gewas, door hem in de
 Levant waargenomen, schynt dat gene te zyn,
 't welk ALPINUS afbeeldt en beschryft onder
 den naam van *Smilax aspera*; want hetzelfde
 heeft de Bladen ongedoornd, en, zo de Afbeel-
 ding echt is, ook van eene zeer verschillende
 figuur, niet scherp maar stomp van Punt en by
 het Steeltje niet uitgehoekt, gelyk VESLIN-
 GIUS zeer wel aanmerkt, hebbende ook Knoo-
 pige Wortelen: welk alles deeze Struik-Winde,
 op 't Eiland Zacynthus, nu Zante, groeiende,
 aanmerkelyk van de Italiaansche deelt verschil-
 len. Ten onregte wierdt deeze ook, door AL-
 PINUS, voor de echte Sarzaparil gehouden.

Zy

(2) *Smilax* Caule aculeato angulato, Fol. inermibus corda-
 tis novemnerviis. R. *Lugdb.* 228. N. 2. *Smilax* Orientalis
 Sarmentis aculeatis &c. TOURNEF. *Cor.* 45. BUXE. *Cent.* I. p.
 18. T. 27. male. *Smilax aspera.* ALP. *Agypt.* 140. T. 141?

Z 2

II. DEEL. VI. STUK,

III. Zy groeit, volgens den Ridder, in de Levant
 AFDEEL en in Syrie.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

III.
Smilax
Zeylanica,
 Ceylon-
 sche.

(3) Struik-Winde met een gedoornde hoekige
 Steng; de Bladen ongedoornd, die aan de
 Steng Hartvormig, aan de Takken lang-
 werpig Eyrond.

Tot deeze Oostindische behoort de *Ambon-
 sche Basterd-China* van RUMPHIUS, onder
 de Ceylonsche Planten door den Hoogleeraar
 BURMANNUS beschreeven, als een Rankacht-
 tig gedoornd Gewas, welks Bladen zeer naar
 die van den Kaneelboom gelyken, en de Wortel,
 van zyne Vezels gezuiverd zynde, veel
 overeenkomst met den China-Wortel heeft.
 De onderste Bladen, evenwel, zyn Hartvor-
 mig en de Blādsteelen met twee Tandjes, ko-
 mende de Klauwieren van de Struik-Winde
 hier niet uit dezelve, maar als 't ware uit de
 Oxels der Bladen voort. De Virginische van
 PLUKENET, met breede Kaneel-Bladen, die
 niet gedoornd zyn, en eenen dikken knoo-
 pigen Vleezigen Riet-Wortel, wordt hier t'huis
 gebragt door den Heer N. L. BURMANNUS.

(4) Struik.

(3) *Smilax* Caule aculeato angulato; Foliis inermibus,
 Caulinis Cordatis, Rameis ovato-oblongis. *Fl. Zeyl.* 364.
Smilax Indica spinosa, Folio Cinnamomi, Pseudo-China quib-
 busdam. BURM. *Zeyl.* 217. *China Amboinensis*, RUMPH. *Amboin.*
 V. p. 457. T. 161. BURM. *Fl. Ind.* 313.

(4) Struik - Winde met een gedoornde hoekige
 Steng; de Bladen ongedoornd, Eyrond,
 stomp gespitst, drieribbig.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

Hier wordt het echte Gewas bedoeld, in
 verscheide deelen van Amerika groeiende, dat
 den zo bekenden *Sarzaparil*-Wortel uitlevert.
 By deezen naam, die Spaansch is, en een Klim-
 mend Rankgewas, dat Stekelige Takken als de
 Braanen heeft, betekent (*), is hetzelfde reeds
 meer dan twee Eeuwen bekend geweest in
 Europa (†). SCALIGER beweert, dat die
 Wortel van eenen Spaanschen Geneesheer P A-
 R I L L U S, die deszelfs gebruik eerst ontdekt en
 den Wortel in ons Wereldsdeel overgebracht
 zou hebben, den bynaam bekomen heeft (‡);
 doch dewyl *Parra*, in 't Spaansch, een klim-
 mende Wyngaard aanduidt, is de eerste aflei-
 ding, met MATHIOLUS, zonder nader be-
 wys,

IV.
Salsapa-
rilla.
Sarzapa-
rille.

(4) *Smilax* Caule aculeato angulato, Fol. inermibus ova-
 tis, retuso mucronatis, trinerviis. R. *Lugd.* 228. N. 3. *Smilax*
 Caule aculeato angulato, Fol. dilatato-cordatis, &c. *H.*
Cliff. 459. GRON. *Virg.* 120; 156. *Mat. Med.* 460. *Smilax*
Viticulis aspera Virginiana; folio *Hederaceo leni*: *Sarza nobi-*
lissima. PLUK. *Alm.* 348. T. III. f. 2. RAY. *Suppl.* 345.
Smilax aspera Virginiana S. *Sarzaparilla*. C. B. *Pin.* 296.

(*) C. HOFMANN. *de Med. Officinalibus*, p. 348.

(†) Primum importabatur in Europam ab Hispanis Ann. D.
 1563. RUTTY. *Mat. Med.* Lond. 1775. p. 464.

(‡) In *Scaligerianis primis*, p. 132. TRILL. *Thes. Med.*
 1764. p. 83.

Z 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. wys, natuurlyker. Hoe 't zy, HERNANDEZ,
 AFDEEL. Lyf-Arts van Koning PHILIPS den II., die
 XX. in de Zestiende Eeuw verscheide Plantgewassen
 HOOFD- in de Zestiende Eeuw verscheide Plantgewassen
 STUK. van Amerika beschreef, telt 'er vier Soorten
 Zes- van op, wier laatste, met Hartvormige Bladen,
 maninge. eigentlyk den Wortel uitlevert, dien men in
 de Winkels gebruikt; deswegen by PLUKENETIUS den naam voerende van *Sarza nobilissima*.

Want, schoon die Autheur zulks toepast op de eerste van HERNANDEZ, wier Afbeelding naast overeenkomt met de voorgaande Soort van Smilax, blykt nogthans, dat hy 'er eene met Bladen als van Klyf of Winde bedoele; als stellende de Eerste Soort of Europeische Smilax, met zwarte Besfen, van C. BAUHINUS, daar mede gelyk. Veelen hebben zig ook ingebeeld, dat het de zelfde Plant ware. ALPINUS hadt op het Eiland Zante, aan de Kust van Morea in de Middellandsche Zee, van waar men hedendaags de meeste Kornten krygt, vernomen, dat de Wortels van de voorbeschreevene Hoogklimmende Struik-Winde van daar onder den naam van Sarzaparil vertierd werden. Sommigen verzekeren ook, dat die Wortels in veele plaatsen aan de Middellandsche Zee gebruikt worden, en niet minder kragtig zyn in Afkookzel, dan de Westindische, als zynde tot Bloedzuivering zeer bekwaam (*).

De

(*) De groote BOERHAAVE schynt mede van dat denkbeeld

De Sarzaparille Wortels zelf, die uit Ame-
 rika overgebracht worden, zyn, naar dat zy uit
 Perú, uit Nieuw Spanje of Mexiko, of uit
 Brasil, (zeer ver van elkander afftandige Lan-
 den,) hunne afkomst hebben, aanmerkelyk ver-
 schillende. Sommigen schryven zulks aan het
 Klimaat, anderen aan de byzondere Soort van
 Planten toe: waarfchynlyk komt het van bei-
 den. De Sarzaparil is, volgens de aanmerking
 van MONARDEZ, drierley. Eene, die in
 Nieuw Spanje groeit, bleeker en fchraalder:
 eene betere, uit de Honduras, zynde dikker
 en donkerer van Kleur: eene uit de Provincie
 van Quito, in de nabuurfchap van Guayaquil
 groeiende, die men naar deeze Stad plagt te
 noemen, zwartachtig graauw, nog dikker en
 grooter Wortelen hebbende; zo dat men dik-
 wils eens Mans langte diep moest graaven,
 omze uit den Grond te krygen. Deeze is het,
 die men anders ook wel de Peruviaanfche noemt
 en gemeenlyk voor de beste houdt.

Voor het overige is ten opzigt van deeze
 Wortelen, die geen byzondere maar wel een
 fterker kragt tot Bloedzuivering, dan andere
 Openende Wortelen, bezitten, aan te merken,
 dat de Landaart veel invloeds daar op heeft;
 zynde dezelve, in de Westindiën geteeld,
 meer

te zyn geweest. De regte Plant van de Sarzaparil was hem
 niet bekend. *Vid. ejus Hist. Plant. p. 495.*

Z 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
 Hexan-
 dria.

III. meer bezwangerd met fyne zoute of Olieachtige deelen; die in Virginie vallen, (gelyk in meer gevallen plaats heeft,) kragtelooser en die van de Middellandsche Zee nog slapper. Men heeft sedert eenigen tyd zelfs de lange dunne Wortelen der Sarza, uit de Spaansche Westindiën, te slap geoordeeld, en derhalve de zogenaamde Koppen of dikke Knobbels, daar dezelve aan groeijen, die te vooren weg gesmeeten werden, alleen begonnen te gebruiken in Venesiaale Dranken; daar men zig meer uitwerking van belooft. 't Is zeker dat de Spanjaarden en andere Europeaanen, in de Westindiën, zig daar mede van de Pokken plagten te geneezen; doch eensdeels schryft men zulks toe aan de Hitte van 't Klimaat, welke de Zweetdryving meer begunstigt: andersdeels was ook de langduurigheid van het gebruik en de ongemeene schraale Levenswyze, daar by te houden, naauwlyks uit te staan. Hier te Lande, zeker, bevindt men de sterkste Afkookzels van Sarzaparil, op zig zelve, daar toe niet bekwaam. Tegen Borstziekten of tot Geneezing van Schurft, Zweeren en andere Huidkwaalen, zo het geene overblyfsels van de Venus-Ziekte zyn, hebben wy andere even kragtige Middelen. Sommigen hebben hier uit opgemaakt, dat men de Sarzaparil en China-Wortel, beiden, in de Winkels wel ontbeeren kon (*).

(*) CARTHEUS. *Fund. Med.* Part. II. Sect. 13. Cap. 7.
 No. 427. Vid. TRILLER. *Tbes. Med.* p. 34.

- (5) Struik-Winde met een gedoornde rondachtige Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvormig Eyrond, met vyf Ribben.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De laatstgemelde wordt hier bedoeld. Hy is de Wortel van een Gewas, in China en Japan groeiende, 't welke veel overeenkomst heeft met het voorgaande. Dus moet zekerlyk de benaaming van de plaats der afkomst berekend worden: hoewel men ook een Westindische China-Wortel heeft. KÆMPFER, die alles op de plaatsen onderzocht heeft, zegt, dat men het Gewas, daar te Lande, *Sankira* en gemeenlyk *Quaquara* noemt; niet *Sankiva*, gelyk sommigen verkeerdelyk schryven. Het groeit, zegt hy, zonder behulp, een Elle of anderhalf hoog, doch eenig Geboomte kunnende vatten, met zyne Klaauwieren, dan stygt het hooger. De Ranken zyn Houtig, van dikte als een Stroo-Halm, knoopig, met eenige Doorntjes en heeft aan ieder Knoop twee Stoppeltjes, die de Klaauwieren uitgeeven en de Bladen bevatten, welke rondachtig zyn, met korte of geene Bladsteeltjes, aan den rand Golfachtig geboogen, met vyf

V.
Smilax
China.
China-
Wortel.

(5) *Smilax* Caule aculeato teretiusculo, Foliis inermibus ovato-cordatis quinque-nerviis. *Mat. Med.* 461. GRON. *Orient.* 317. *Smil.* Sarmiento tereti inferne aculeato &c. BROWN. *Jam.* 359. *Smilax* minus spinosa &c. KEMPE. *Am.* 781. T. 782. China Radix. C. B. *Pin.* 296. China Michuacanensis. PLUM. *lc.* 183. Fruticulus Convolvulaceus. FLUK. *Am.* 101. T. 408. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 313.

Z 5

I N. DEEL. VI. STUK.

III. vyf Ribben , twee ter wederzyde van de Mid-
 AFDEEL. delrib , van het begin tot aan de Punt zig uit-
 XX. strekkende. Op een dun rood- of geelachtig
 HOOFD- Steeltje komen tien Bloempjes , of daar omtrent ,
 STUK. Steeltje komen tien Bloempjes , of daar omtrent ,
 Zes- in een Kroontje voort. De Bloempjes zyn geel ,
 mannige. met zes Bloemblaadjes en zes Meeldraadjes , in
 't midden een Styl hebbende met een blaauw
 Knopje , en daar op volgen Vrugten van grootte
 en Kleur als Kerfen , doch met weinig , droog ,
 wrang Vleesch , waar in vier vyf of zes Zaa-
 den , tot eene Sterswyze figuur famengepakt ,
 droog wordende zwartachtig , van binnen wit.
 De Wortel , welke groot hard en knoopig is ,
 met eenige Vezelen , zegt die Autheur , maakt
 den China-Wortel der Geneeskundigen uit , die
 volgens L I N S C H O T E N in China *Lampaton* ge-
 noemd wordt , zynde hoe zwarter hoe beter.
 De Oostindifche is van buiten donker-rood , van
 binnen roodachtig wit ; de Westindifche van
 binnen rooder. Men plagtze voor afkomstig van
 een Gewas te houden , dat naar de Iris of Lifch-
 Planten geleek , hebbende A M A T U S hetzelfde
 onder de Soorten van Riet geteld , en V E S A -
 L I U S een Vertoog over deszelfs gebruik ge-
 schreeven.

Van over lang is deeze Wortel ook bekend.
 Hy kreeg zyn eerste gezag , omtrent het jaar
 1535 , van Chineefche Kooplieden , die verze-
 kerden , dat men 'er de Venus-Ziekte het Po-
 dagra en andere Kwaalen , zonder zulk een be-
 paalden Levensregel , als in het gebruik des
 Pok-

Pokhouts toen waargenomen werdt, in minder tyds en met minder walgelykheid, door geneezen kon. Op dien voet werdt de China-Wortel Keizer KAREL den V. aangepreezen, die'er, zonder zyne Lyf-Artsen raad te pleegen, van gebruikte; doch zo weinig baat daar by vondt, dat hy wel haast tot het Pokhout wederkeerde. Toen de zaak rugtbaar wierdt, verlangden niettemin alle de Ryks-Vorften en Hoovelingen, het Geheim te weten; doch 't werdt nergens Souverein bevonden, en hierom is federt de China en de Sarza, gelyk men weet, tot het maaken van Afkookzels, by het Pokhout gemengd; hoewel men naderhand ook dikwils den China-Wortel, (die meest Wormig en dus van weinig kragten is, wanneer menze koopt,) agterweg gelaten, of onzen frisfchen Klisfen-Wortel, by plaatsvulling, daar voor genomen heeft.

(6) Struik - Winde met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvormig VI. Smilax rotunda folia. Rondbladige. *gespitst, omtrent zevenribbig.*

't Getal der Ribben zou byna het eenigste onderscheid fchynen te maaken tusschen de voorgaande en deeze, die door KALM in Kanada is waargenomen; en niettemin worden de Bladen, in de beschryving, ook vyfribbig gezegd te

(6) *Smilax* Caul. acul. tereti, Fol. inermibus Cord. acuminatis, subseptemnerviis. KALM.

II. DEEL. VI. STUK.

III. te zyn; 't welk de onderscheiding duifter doet
 AFDEEL. voorkomen.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

- (7) Struik - Winde *met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Lancetvormig Eyrond, drie-Ribbig.*

VII.
Smilax
Laurifolia.
 Laurier-
 bladige.

Deeze heeft de Bladen dikker dan eenige andere Soort, en van figuur als Laurierbladen, draagende zwarte Besfen. Het Gewas, dat zyne Stengén met zeer styve Doornen gewapend heeft, is altoos groen en hier door strekt hetzelfde, 's Winters, tot beschutting voor het Vee, klimmende wel tot zestien Voeten hoogte by het Geboomte op. Sommig Gevogelte aast op deszelfs Besfen. De Groeiplaats is in Virginie en Karolina.

VIII.
Smilax
Tamnoides.
 veelrib-
 bige.

- (8) Struik - Winde *met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvormig, langwerpig, zevenribbig.*

In de voorgaande was maar éene Rib, door 't midden loopende, volgens CATESBY, doch dit getal is wat onzeker, zo 't schynt, en onbestendig. Men kan deeze ten minste Zevenribbig

(7) *Smilax* Caul. acul. tereti, Fol. inermibus ovato-lanceolatis trinerviis. GRON. *Virg.* 193; 156. *Smilax laevis* Laurifolia Baccis nigris. CAT. *Carol.* I. p. T. 15. SEL. *Vog.* I. D. p. 24. T. 30. *China altera aculeata* &c. PLUM. *Ic.* 85.

(8) *Smilax* Caul. acul. ter. Fol. inerm. Cord. oblongis septennerviis. *Smilax Eryoniae* Fol. Caule spinoso, Baccis nigris. CAT. *Car.* I. p. T. 52. SEL. *Vog.* II, D, p. 3. T. 4.

ribbig noemen, volgens de Afbeelding van dien zelfden Autheur, welke aanmerkt, dat het Gewas met Stengen, zo dik als een Rotting, twintig Voeten hoog, over de nabuurige Heesters en Boomen heen kruipt. Het draagt groote Trosfen van zwartachtige ronde Besfen, die aan Steelen hangen. De Wortel is Knobbelig en wordt door 't droogen zo hard als Hout. De Ingezetenen van Karolina koken 'er Dranken van, tot Bloedzuivering, en noemen het China-Wortel. De Groeiplaats is ook in Virginie en Pensylvanie. De bynaam duidt aan, dat de Bladen naar die van den Zwarten Wilden Wyngaard gelyken.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Hexandria.

- (9) Struik - Winde met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Eyronnd, drieribbig.

IX.
Smilax
caduca.
Afbladerende.

De Heer KALM vindt deeze in Kanada. Zy verschilt van de anderen, zo door het jaarlyks afvallen der Bladen, als doordien de Kroontjes op korte Steeltjes onder de Bladen voortkomen. Het eerstgemelde zou kunnen veroorzaakt worden door het Klimaat.

- (10) Struik - Winde met een ongedoornde hoekige

X.
Smilax
Bona Nox.
Goede Nagt.

(9) *Smilax* Caul. acul. ter. Fol. inermibus, ovatis, trinerviis.

(10) *Smilax* Caule inermi angulato, Foliis ciliato-aculeatis. *Smilax aspera* Ind. Occid. C. B. *Pin.* 296, *Smil.* Fol. latis in margine spinosis, *item Smil. Caroliniana* Stip. quadrato lens &c. *Pluk. Alm.* 348. T. III. f. 1 & 3.

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Zes-
mannige.

*kige Steng; de Bladen als met Ooghaair-
tjes gedoornd.*

Dit Gewas heeft zynen bynaam van de Spaan-
sche Avond-Groet *Buenas Noches*, dat is Goede
Nagt, welke 'er aan gegeven wordt, zo CLU-
SIUS niet onbillyk zig verbeeldde, om dat de
Bloemen, 's morgens ontlooken, tegen de Nagt
verslenzen. Hy hadt 'er de Zaaden van uit de
Westindiën ontvangen, die een zodanig klim-
mend Rankgewas voortbragten, als de voor-
gaanden zyn, met hockige Bladen als die van
Klyf, 't welk in Karolina groeit volgens PLU-
KENETIUS, wordende *Gedoornde Westindische
Smilax*, van C. BAUHINUS, getyteld.

XI.
Smilax
Herbacea.
Kruidige.

(II) *Struik-Winde met een ongedoornde hoe-
kige Steng; de Bladen ongedoornd, Ey-
rond, met zeven Ribben.*

Deeze, als niet Houtig zynde, wordt door
den bynaam van Kruidige onderscheiden. 't Ge-
was, dat in Virginie en elders aan de Kust van
Noord-Amerika groeit, heeft geribde Bladen
als van Klyf, die op zeer lange Steelen zitten,
en zeer kleine Bloempjes tot een Kroontje fa-
mengehoopt, die van een stinkende garstige
Reuk

(II) *Smilax* Caule inermi angul. Fol. inerm. ovatis sep-
temnerviis. GRON. *Virg.* 193: 156. *Smilax laevis* Marilandica,
Fol. Hederæ nervosis &c. RAJ. *Suppl.* 345. *Smilax Clavicu-
lata* Hederæ folio &c. PLUK. *Alm.* 349. T. 225. f. 4.

Reuk zyn. Het is een jaarlyks Gewas, dat met eene bruin paarsche Steng tot de hoogte van zes of zeven Voeten opschiet, hebbende een blyvende Wortel, volgens CLAYTON, die zegt dat de Bladen vyfribbig zyn.

(12) Struik-Winde met een ongedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd Lancetvormig.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
XII.
Smilax
Lanceo-
lata.
Lancetvor-
mige.

Hier wordt betrokken, de Ongedoornde Smilax, met roode Besfen, van CATESBY, maar niet die, welke in zyn Eerste Deel, Tab. 51. voorkomt, als welke de Bladen hoekig en Klyfachtig heeft, gelyk de voorgaande; doch in het Loof van deeze Gewasfen heeft een aanmerkelyke Speeling plaats, als blykt uit de volgende.

(13) Struik-Winde met een ongedoornde ronde Steng;

XIII.
Smilax
Pseudo-
China.
Basterd-
China.

(12) *Smilax* Caule inermi tereti, Foliis inermibus Lanceolatis. *H. Cliff* 459. *GRON. Virg.* 120. *Smilax* non spinosa Baccis rubris. *CATESB. Car.* II. p. 82. T. 84.

(13) *Smilax* Caul. inerm. ter. Fol. inermibus, Caulinis Cordatis, Rameis ovato oblongis quinquenerviis. *Syst. Nat.* XII. *Veg.* XIII. Pedunculis longissimis. *GRON. Virg.* 193: 156. Petiolis bidentatis. *H. Cliff.* 459. *GRON. Virg.* 120. *Smil. aspera*, Fol. trinerviis oblongis, Petiolis biclaviculatis. *BROWN. Fam.* 359. *Smil. Virgin. Spinis innocuis armata* &c. *FLUK. Alm.* 349. T. 110. f. 5. *Smil. asp. Fr. nigro* &c. *SLOAN. Fam.* 105. *Hist.* I. p. 31. T. 143. f. 1. *Smil. asp. nod. Rad. rubra majore.* *PLUM. Ic.* 82. *China spuria nodosa.* *C. B. Pin.* 297. *Pseudo-China Radix.* *CLUS. Exot. Libr.* 4. *Cap.* 9. p. 83.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL,
XX.
HOOFD-
STUK.

Zes-
mannige.

*Steng; de Bladen ongedoornd, die aan de
Steng Hartvormig, aan de Takken lang-
werpig Eyrond, vyfribbig.*

De Wortel van deeze is eigentlyk de West-
indifche China, waar van ik boven gefproken
heb. Veelen hebbenze daarom ook *China* ge-
noemd, gelyk uit de menigvuldige aanhaalingen,
by SLOANE, die byna een geheele Bladzyde
beslaan, blykbaar is; doch by CLUSIUS komt
de Wortel voor, onder den naam van *Basterd-
China* uit Virginie, zynde dezelve hem, in 't
jaar 1591, van Londen toegeschikt. Uit de
naauwkeurige Afbeelding, welke hy 'er van
geeft, en uit zyne Aanmerkingen, blykt, hoe zeer
die van den echten China-Wortel verschille,
niettegenstaande veelen denzelve, uit onkun-
de, daar voor gehouden hebben. Met regt geeft
'er LINNÆUS, derhalve, den naam van *Basterd-
China* aan.

't Gewas, dat op Jamaika zo wel als in Vir-
ginie groeit, heeft lange Bloemsteelen, en twee-
tandige Bladsteelen, die ieder twee Klauwieren
uitgeeven volgens BROWNE. De Wortel is
Rietachtig, dik, Knoopig en Vleezig, doch
gedroogd zynde Meelig, zo SLOANE aanmerkt.
't Is een jaarlyks Gewas, volgens den Heer CLAY-
TON, die hetzelfde in Virginie onderzocht heeft,
en het volgende daar van schryft. „ De Wyfjes-
„ Plant is laager dan de Mannetjes, met de
„ zelfde Bladen, een kleiner Bloemsteel, de
„ Bloemhoofdjes digter maar ook kleiner. Alle
„ de

„ de deelen der Vrugtmaaking zyn als in de III.
 „ Opgave van het Kenmerk der Smilax LINN. AFDEEL.
 „ Gen. N. 992. De Stylen heb ik met XX.
 „ het bloote Oog niet onderscheiden kunnen; HOOFD-
 „ maar drie langwerpige omgeboogene ruige STUK.
 „ Stempels heb ik 'er taamelyk zichtbaar aan Hexan-
 „ gevonden. Van den Tamnus verschilt het, drie.
 „ door het Vrugt beginzel boven den Kelk,
 „ door zeer veele Klaauwieren te hebben, en
 „ door $\frac{1}{2}$ ontbreeken van het Honigbakje.
 „ In 't laatst van Mey bloeit het.”

Onder de Tienmannigen komt voor, het Geslacht van

K I G G E L A R I A.

Welks Kenmerken, zo wel in de Mannetjes als in de Wyfjes-Planten, een vyfdeelige Keik en vyfbladige Bloem, met vyf driekwabbighe Klieren, zynde de toppen der Meelknopjes in de Mannetjes open. De Wyfjes hebben vyf Stylen, en de Vrugt is een eenhokkig, vyfkleppig, veelzaadig Zaadhuisje.

De eenigste Soort, (1) uit Afrika afkomstig, is door LINNÆUS in de beschryving van den I.
 Cliffortschen Tuin in Afbeelding gebragt. Zy Kiggelaria
 was door STERBEEK voorgesteld onder den Africana.
Kaapfche.
 naam

(1) Kiggelaria. Syst. Nat. XII. Gen. 1128. p. 658. Veg. XIII. p. 747. H. Cliff. 462. T. 29. R. Lugdb. 478. Evonymo affinis Æthiopica sempervirens &c. PLUK. *Atm.* 139. T. 176. f. 3.

III. naam van *Reukelooze Laurier* met eene Kloot-
 AFDEEL. XX. ronde Vrucht. 't Gewas, dat naar den Paapen-
 HOOFD- boom gelykt, is altyd groen en heeft styve ge-
 STUK. tande Lancetvormige Bladen.

Twaalfmannige. Tot de Twaalfmannigen behooren de twee volgende

E U C L E A.

De Mannetjes hebben vyftien Meeldraadjes; voorts is de Bloem in dezelve ook vyfbladig en de Kelk vyftandig, zo wel als in de Wyfjes-Planten, die het Vruchtbeginzel boven hebben en twee Stylen, wordende de Vrucht eene Bezie met twee Holligheden.

Dus wordt thans dit nieuwe Geflacht opgegeven (1), met de aanhaaling als hier onder, welke zekcrlyk gebrekkelyk is. Zo het Tab. I. *Euclea Racemosa*. *Getrost.* 84. f. 2, moet zyn, dan wordt hier bedoeld het Kaapfche Gewas, 't welk door den Hoogleeraar J. BURMANNUS in Afbeelding was gebragt onder den naam van *Padus met langwerpige Bladen en eene enkelde Vrucht*. 't Is wel waar, dat dit tegen den bynaam fchynt te ftryden, doch 't is ook waar, dat de Vruchten redelyk Trosachtig aan de Takken voortkomen, zynde ronde blaauwe Besfen, die een Steentje bevatten en groeiende aan een zelfden Tak als de Bloemen: 't welk tegen de Kenmerken van de Klasfe zo wél als van 't Geflacht, ftrydig is. Ik laat dit derhalve in 't onzekere.

M E.

(1) *Euclea*. *Veg.* XIII. p. 747. *BURM. Afr.* 4. 84. f. 2.

M E N I S P E R M U M. Gulpzaad.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

In dit Geslagt zyn vier uitwendige en agt inwendige Bloemblaadjes. De Mannetjes-Bloemen hebben zestien: de Wyfjes-Bloemen agt onvrugtbaare Meeldraadjes, en brengen twee eenzaadige Besfen voort.

*Dodecan-
dria.*

't Getal der Soorten, allen Indische Gewassen, en de meesten Heeftcrchtig; is agt, als volgt.

(1) Gulpzaad met Schildswys' Hartvormige, rondachtig gehoekte Bladen.

I.
Menispermum Canadense.
Kanadafche

Aan deeze heeft TOURNEFORT den gezegden Geslagtnaam gegeven, om dat de Zaa-den Halfmaanswyze uitgegulpt zyn: weshalve ik ze *Gulpzaad* noem. Het is een Klimmend Gewas, in Virginie en Kanada groeiende, dat *Eenbladige Virginische Klyf*, met Bladen van Winde, door PLUKENET getyteld wordt. De Steng draait tegen de Zon om. De Bloemsteel, korter dan de Bladsteelen, knikkende, komt boven de Oxels der Bladen voort, en draagt twee Trosfen. De Stamper bestaat uit drie Stukken, waar van ieder een Bezie wordt, met zulk een ronden Zaadkorrel, als gezegd is.

(2) Gulp-

(1) *Menispermum* Fol. peltatis Cordatis subrotundo-angulatis. *Syst. Nat.* XII Gen. 1131. p. 659. *Veg.* XIII. 743. *H. Cliff.* 140. *Ups.* 91. GRON. *Virg.* 56. *Menisp. Canadense*, Umbilicato folio. TOURNE. *Mem.* 1705. p. 311. *Hedera monophyllos* Virg. PLUK. *Alm.* 181. T. 36. f. 2.

A a 2

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

II.
Menisp.
Virgini
cum.
Virginifch.

(2) Gulpzaad *met Schildswys' Hartvormige gekwabde Bladen.*

Een zeer fraaije Afbeelding, waar uit dergelyke figuur der Zaaften blykt, geeft DILLENIUS van deeze Soort. Echter kwamen hem die Zaaften voor, eenigszins naar verfteende Ammons-Hoorientjes te gelyken. 't Gewas hadt, onder aan de Ranken, de Bladen eenigszins hoekig, doch boven waren dezelve flegts Hartvormig. Aan een droogen Tak, in Karolina verzameld, waren de Besfen drie, vier of vyf, op een Steeltje famengehoopt. Het groeit aan de Zee-Kust, volgens CLAYTON.

III.
Carolinum.
Karolinifch.

(3) Gulpzaad *met Hartvormige, van onderen ruige, Bladen.*

Weinig fchynt deeze van de voorgaande, die de Bladen van onderen ook taamelyk Haairig heeft, te verschillen. Zy groeit mede in Karolina.

IV.
Cocculus.
Vergiftig.

(4) Gulpzaad *met Hartvormige stompe gefpitste Bladen en eene rappige Steng.*

Hier

(2) *Menispermum* Fol. peltatis lobatis. GRON. *Virg.* 56. *Menisp.* Folio Hederaceo. DILL. *Elth.* 223. T. 178. f. 219.

(3) *Menispermum* Fol. Cordatis subtus villosis. *Syst. Nat.*

(4) *Menispermum* Fol. Cordatis retusis mucronatis, Caule lacero. *Mat. Med.* 175. GRON. *Orient.* 123. Arbor Aristolochia: foliis, Maderaspatana &c. PLUK. *Alm.* 43. T. 13. f. 2. *Cocculus Officinarum.* C. B. *Pin.* 511. PLUK. *Mant.* 52. T. 345. f. 2. *Tuba Baccifera.* RUMPH. *Amb.* V. p. 35. T. 22. *Narhiatam, Hort. Mal.* VII. p. 1. T. 1? BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

Hier wordt het Gewas bedoeld , dat de in onze Winkels zo bekende *Coculi* , in 't Engelsch *Cockles* , en by ons gemeenlyk *Kokeltjes* genaamd, voortbrengt. POMET en LEMERY waren van de afkomst deezer Nootjes , die men in 't Fransch *Coques de Levant* noemt, geheel onkundig. Die benaaming duidt aan, dat menze uit de Levant kreeg, en volgens RAUWOLF heeten zy in 't Arabifch *Doam Samec*, wordende de Visfchen, in de Euphraat, daar mede vergeven. Dus zal dan waarfchynlyk dit Gewas gemeen zyn in de Zuidelyke deelen van Afie: ten minfte groeit het op de Eilanden van Oostindie , in 't byzonder op Celbes de Moeder van alle Venynen, zegt RUMPHIUS, die het de Besfendraagende *Tuba-Struik* noemt; zynde *Tuba* of *Tuha*, in 't Maleifch, alle dingen, Zaaden, Vruchten of Bladeren, waarmede men Visfchen en Vogelen vergeeft.

Het is, volgens hem, een groote wild Rankewas, met de Stengen een Arm of Been dik, zynde de Schors zeer barftig en gefcheurd, doch de dunne Zydtakken, die glad zyn, loopen uit in ftyve Klaauwieren, waar mede zy zig aanhechten, kruipende dus, verfcheide Vademen hoog, by de Boomen op. De Bladen, lang gefteeld, Hartvormig, zyn ftyf als Parkement en wat Wollig. Aan de dikke Ranken komen Steelen, die Trosfen draagen, wel anderhalf Voet lang, van Bloeizels, met twee of drie Vruchtbeginzels, waar uit Besfen voortkomen, zelden

A a 3

vier

III. vier by malkander, wat kleinder dan Druiven,
 AFDEEL. die eindelyk zwartachtig worden. Deeze Bes-
 XX. fen bevatten in haar week Vleefch een ronde
 HOOFD- Korl, van grootte als een Kerfen-Steen of wat
 STUK. grooter, rimpelig of ruuw van buiten, en van
Twaalf-
mannige. binnen een witte Pit bevattende, die zig in
 tweeën laat fcheiden; zynde ook wat Maan- of
 Niervormig van figuur. Het Bloeizel ftinkt en
 de Besfen hebben een vunzige Reuk, zynde het
 Hout van dit Gewas uitermaate taay.

In Oostindie maakt men van deeze Besfen
 of van de Nootjes, tot het vangen der Visfchen,
 in 't algemeen gebruik. Zy worden zonder het
 weeke Vleefch, of daar mede gedroogd, met
 eenigen van die kleine Krabbetjes, welke men
 Soldaatjes noemt of Kluizenaars, gewreeven,
 en, daar ook wel een weinig Menschen-Drek by
 gedaan zynde, maakt men 'er Pillen van en ftrooit
 dezelve op de Waterplasfen, waar in zig Vis-
 fchen onthouden. Deeze happen gretig naar dit
 Aas, doch worden 'er zo duizelig van, dat men-
 ze met de Handen kan grypen. Dit zelfde
 wordt ook wel in Europa, byzonderlyk in
 Duitfchland, alwaar menze *Fifchkorner* noemt,
 gepraktizeerd; mengende het Poeijer met wat
 Meel, Honig en Oude Kaas. De Vifch, zulk
 een Pil weder uitspuuwende en dan in verfch
 Water gefmeeten, heeft 'er geen hinder van.

Op dergelyke manier worden de Pappegaijen
 of Loeries, door de Ingezetenen der Papoes-
 Eilanden, met list gevangen. Die Vogels ko-
 men

men Jaarlyks, Troepswyze, op zekeren bepaal- III.
den tyd, aldaar aanvliegen, en zoeken dan AFDEEL.
hunnen Drank in Kuiltjes of Gaten van hooge XX.
Boomen, daar het Regenwater staan blyft, 't HOOFD-
welk de Papoezen met zulke fyn gewreeven STUK.
Korrels weeten te vergiftigen; zo dat de Vo- Dodecan-
gels, die daar van drinken, duizelig ter Aarde dria.
vallen en zig laten vangen.

Voor Menschen evenwel, zo min als voor
deezee Dieren, zyn de Kokeltjes, in kleine
veelheid gebruikt, een weezentlyk Vergift.
Men heeft bevonden, dat twee derzelve een
Mensch doen afgaan; maar de benaauwdheid,
het geweldig braaken en de Stuipachtige trek-
kingen, welken zy in sommige Gestellen veroir-
zaaken, maakt het inwendig gebruik niet raad-
zaam. Verscheide Autheuren hebben over de-
zelve in 't byzonder geschreeven, wier Wer-
ken men kan nazien. Gemeenlyk zyn zy, hier
te Lande, om het Ongediert op 't Hoofd der
Kinderen te dooden, in gebruik; wordende
veiligst het Poeijer derzelve, met wat Olie of
Vet gemengd, in 't Haar gesmeerd.

(5) Gulpzaad met volmaakt Hartvormige Bla- V.
den en eene vierkante gekrulde Steng. *Menispermum cris-*

Hier wordt het Vierkantige Touw-Gewas, *pum.*
van Krultakkig.

(5) *Menispermum* Fol. Cordatis exquisitis, Caule quadran-
gulo crispo. Funis quadrangularis. RUMPH. *Amb.* V, p. 83.
T. 44. f. 1.

A a 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. van RUMPHIUS, door den Ridder aangehaald, doch met een verkeerde figuur; zynde die, waar van de Bynaam is ontleend, oogfchynlyk de *Gall-Touwe-Struik* van dien Autheur, dus genaamd, om dat de Steng als met Galletjes of ronde Wratten Schubachtig is bezet. Deze Gall-Touwe-Struik was Krulswyze door malkander gevlogten, 't welk geenszins plaats hadt in het Vierkante Touw-Gewas, op die zelfde Plaat afgebeeld, dat met breede Vleugelachtige kanten overlans was gezoomd, hebbende de Bladen stomp getand en dus zo Hartvormig niet als de gedagte Struik. Beiden, evenwel, kunnen zy niet tot eene zelfde Soort behooren en de Groeiplaats wordt door LINNÆUS gesteld in Bengale. Mischien is van daar een Gewas gekomen, dat met gedagte Soortelyke bepaaling strookt.

VI.
Menispermum Orbiculatum.
Rondbladig.

(6) Gulpzaad met rondachtige, van onderen Haairige Bladen.

De rondbladigheid is het Kenmerk van deze, een Heester naar de Winde gelykende, die op het Krokodillen-Eiland in Oostindie groeit.

VII.
Hirsutum.
Ruig.

(7) Gulpzaad met Lancetswy's Eyronde Haairige Bladen.

Dee-

(6) *Menispermum* Fol. orbiculatis subtus villosis. Cocculi Orient. Frutex Convolvulaceus. PLUK. *Amalib.* 61. T. 384. f. 6. BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

(7) *Menispermum* Fol. Lanceolato-ovatis villosis. Cocculi In-

Deeze , een kleinere Soort , heeft Bladen III.
naar die van de Maagde-Palm gelykende. AFDEEL.

(8) Gulpzaad met smal Lancetvormige ruige Bladen. HOOFD-
STUK.

VIII.
Myofotoides.
Muisoo-
rig.

Deeze allerkleinste heeft in Bladen en Ge-
stalte veel overeenkomst met het Kruid dat men
Muizen-Oor noemt , volgens PLUKENET ,
die Afbeeldingen van de drie laatsten , allen
Oostindische Gewassen , geeft.

Van de Veelmannigen behoort hier het ee-
nigste Geslacht , dat den naam voert van

C L I F F O R T I A .

Naar den Wel Edelen Patroon van onzen
Ridder , door wiens begunstiging dezelve ge-
legenheid kreeg tot het onderzoeken der in- en
uitlandsche Gewassen , en om door de beschry-
ving van zyner Wel Ed. ongemeen ryke Ver-
zameling van levende Planten , den eersten
Grondslag te leggen van zynen Grooten Naam ,
met het uitgeeven van dat beroemde Werk ,
t welk den wezentlyken Tytel voert van *Hor-*
tus

Indici altera species minor scandens , &c. PLUK. *Amalib.* 61.
T. 384. f. 7. BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

(8) *Menispermum* Fol. Linearilanceolatis hirsutis. Cocculi
Indici species minima &c. PLUK. *Amalib.* 62. T. 384. f. 3.
BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

A a 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. *tus Cliffortianus* : om van de *Musa Cliffortiana*
 AFDEEL en anderen niet te spreken.
 XX.

HOOFD- De Kenmerken van dit Geslacht zyn , een
 STUK. driebladige Kelk zonder Bloemblaadjes ; zynde
 in de Vrouwelyke Gewassen het Vrughtbeginzel
 met twee Stylen gekroond. 't Getal der Meel-
 draadjes is , in de Mannelyken , byna dertig.
 De Vrucht wordt een tweehokkig Zaadhuisje
 met één Zaad in ieder Holligheid.

Veel-
 männig.

Zes Soorten , altemaal Kaapsche Heesters ,
 komen in dit Geslacht voor , naamelyk

I.
Cliffortia
Ilicifolia.
 Hulstbla-
 dige.

(1) *Cliffortia met byna Hartvormige getande*
Bladen.

Deeze is , volgens de nadere beschryving van
 den Ridder , die daar van een fraaije Afbeel-
 ding , in 't gezcgde Werk , gegeven heeft , een
 Heester met overhoekse afgeboogene Takken ,
 die met geknotte Vliezen en Stoppeltjes zyn
 bekleed. De Bladen , ook overhoeks en onge-
 steeld , zyn rondachtig , met zeven of negen
 Doornige Tandjes , vlak doch aan 't end om-
 gekromd , met een Kraakbeenigen rand , glad ,
 geribd , latende , als zy afvallen , een rosach-
 tig Scheedje over. Vooraan den voet des Blads ,
 boven

(1) *Cliffortia* Fol. subcordatis dentatis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1133. p. 650. *Veg.* XIII. p. 748. *Cliffortia* Fol. denta-
 tis. *H. Cliff.* 463. T. 30. R. *Lugd.* 252. *Arbuscula* *Afra*
 Folio acuto Ilicis Caulem amplexo rigido. *DILL, Elth.* 36.
 T. 31. f. 35.

boven de Scheede, is een spits gedoornd, blyvend Stoppeltje. De Bloemen komen zydelings, in de Oxelen, ongesteeld, eenzaam, voort: zy zyn groen van Kleur met witte Meeldraadjes en geele Meelknopjes. 't Gewas maakt, in de Tuinen, Boompjes van twee of drie Voeten hoog.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polyan-
dria.*

(2) *Cliffortia met Lancetvormige effenrandige Bladen.*

II.
*Cliffortia
Ruscifolia.
Steekende
Palm-bladi-
gige.*

Deeze Soort, ook door LINNÆUS zeer fraay afgebeeld, is door BERGIUS nader beschreeven. De Takken zyn van boven bruin, met overhoekse zeer dicht geschubde korte Takjes, aan 't end gebladerd en Bloemdraagende. De Bloemen komen aan Tropjes voort en zyn door driepuntige Blikjes onderscheiden. De Vrouwelyke Bloemen, hoedanigen zyn Ed. slegts gezien hadt, en die ook op mynen Tak, van de Kaap ontvangen, zig bevinden, zyn aan de twee bruin geplumde, uitsteekende Stylen, kenbaar. De Blaadjes die de Bloemen omringen, hebben nevens de end-Doorn wederzyds nog een Doorntje zegt de Ridder. Dit bevind ik in sommige Blaadjes van myn Exemplaar, doch niet algemeen.

(3) Clif-

(2) *Cliffortia* Föl. Lanceolatis integerrimis. *H. Cliff.* 463.
T. 31. R. *Lugd.* 252. Frutex Ethiop. Conifer, Fructu parvo.
&c. *PLUK. Alm.* 159. T. 297. f. 2.

II. DEEL. VI. STUK.

III. (3) *Cliffortia met Liniaale gehaairde Blaadjes.*
 AFDEEL.

XX. Deze, wier Blaadjes naar die van 't Varkens-Gras gelyken, is onder den gezegden by-
 HOOFD- STUK. naam ook door LINNÆUS afgebeeld.

III. *Cliffortia*
Polygoni-
folia. (4) *Cliffortia met drievoudige Bladen, het*
 Smaalbladige. *middelste Blaadje drietandig.*

IV. Deze was door BOERHAAVE voorgesteld
Trifoliata. onder den naam van *Afrikaansch driebladig*
Driebla- *digc.* *Boompje*, met ongeteelde Blaadjes en het Zaad
 gepluisd. LINNÆUS hadt 'er, te vooren, eene
Myrica van gemaakt gehad. In de aangehaalde
 van PLUKENET zyn de Bladen aan alle kan-
 ten ruig.

V. (5) *Cliffortia met drievoudige Liniaale, Haai-*
Sarmen- *rige Bladen.*
tofa.
 Rysachtige.

Aan de Zee-Kust van de Kaap komt deeze voor, bloeiende in de Meymaand. De Steng is Heesterachtig, vier Voeten lang, sliertig, ongeschikt, met overhoekse, enkele, kortere, ronde, ruige Takken. De Bladen, die overhoeks,

(3) *Cliffortia* Fol. Linearibus pilosis. *H. Cliff.* 501. T. 32.

(4) *Cliffortia* Fol. ternatis, intermedio tridentato, *R. Lugdb.* 53. *Myrica* Fol. ternatis, intermediis Cuneiformibus tridentatis. *H. Cliff.* 456. *Thymelææ* sorte affinis *Æthiopica* &c. **PLUK.** *Alm.* 367. **T.** 319. f. 4. *Arbuscula* Afra, Foliolis trifoliatis, sine pedunulo ad Caulem natis, Semine papposo. **BOERH.** *Lugdb.* II. p. 262.

(5) *Cliffortia* Fol. ternatis Linearibus villosis. *Mant.* 299.

hoeks, drievoudig groeijen, zyn zeer smal, ongedoornd, grysachtig ruig; hebbende zeer korte, breede, Vliezige, naakte Bladsteelen. De Bloemen komen zydelings in de Oxelen, ongesteeld, eenzaam voort. Zy zyn wit en hebben een driebladige, Eyronde, holle Kelk, met veele Meeldraadjes. Het Wyfje hadt de Ridder van deeze niet gezien.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Polyandra.

(6) *Cliffortia met drievoudige Liniaale spitse glatte Bladen.*

VI.
Sirobilifera.
Galldraagende.

Deeze is een Heester met ronde Takken, niet zeer Takkig, en ongesteelde smalle spitse Blaadjes, als die van den Geneverboom. Dezelfen hebben een zeer kort Scheedachtig Steeltje, dat tweetandig is. Van deeze Steeltjes blyven rappige, Eyrondachtige, glatte Stoppeltjes over. De Vruchtmaaking hadt de Ridder niet gezien, maar verzekert, dat de Pynappelachtige witte Knobbeltjes aan dit Gewas geen Vruchten maar Galletjes zyn. Het is, gelyk alle de anderen, van de Kaap afkomstig. By gisfing uit de Gestalte heeft hy hetzelfde alhier geplaatst.

Onder de Enkelbroederigen van deeze Klasse behooren hier de twee volgende Geslagten.

E P H E.

(6) *Cliffortia* Fol. ternatis Linearibus acutis laevibus. *Sysz. Nat. Fig. XIII. p. 749.* Cedrus Conifera, Juniperi foliis, Racemosa, Conis candicantibus parvis. *PLUK, Alm. 91, T. 295. f. 2.*

II. DEEL. VI. STUK.

III.

EPHEDRA. Zee-Druif.

AFDEEL.

XX.

HOOFD-
STUK.*Enkelbroe-
derige.*

De Bloemen der Mannetjes-Planten, in dit Geslacht, zyn Katten, van tweedeelige Kelken, met zeven Meeldraadjes, de Meelknopjes vier laager drie hooger geplaatst. De Wyfjes hebben een tweedeeligen vyfvoudigen Kelk met twee Stampers. De Bloemblaadjes ontbreken in beiden. De Vrucht is een Kelkachtige Bezie met twee Zaaden.

Het bevat twee Soorten, als volgt.

I.
*Ephedra
distachya.*
Europi-
sche.

(1) Zee-Druif met gepaarde Bloemsteelen en dubbelde Katten.

Dit Gewas, aan de Zee-Kust der Zuidelyke Deelen van Vrankryk gemeen, wordt aldaar *Raisin de Mer*, dat is Zee-Druif, geheten. De Kruidkundigen hebben het ook *Uva Marina* genoemd, en onder den naam van Montpellierfche Zee-Druif is het by LOBEL in Plaat gebragt, wiens Afbeelding veel gelykt naar die van CAMERARIUS, doch merkelyk verschilt van die van CLUSIUS, door wien het in Spanje, niet alleen aan de Stranden, maar ook ver bin-

nens-

(1) *Ephedra Pedunculis oppositis, Amentis geminis. Syst. Nat. XII. Gen. 1136. p. 661. Veg. XIII. p. 750. Hort. Cliff. 465. GOUAN. Monsp. 510. GER. Prov. 544. Polygonum Bacciferum maritimum minus. C. B. Pin. 15. Tragos. CAM. Hort. 171. T. 46. BARR. p. 122. Icon. 731. Uva marina Monspeliensum. LOB. Icon. 796. Polygonum quartum minus. CLUS. Hisp. 183. T. 185. Ephedra. TOURNEF. Inst. 663. HALL. Helv. 145.*

nenslands, overvloedig waargenomen was. Dee- III.
 ze Kruidkenner oordeelde, dat het strookte AVDEEL.
 met het *Vierde Polygonum* van PLINIUS, hoe- XX.
 wel anderen het t'huis bragten, zo hy aanmerkt, HOOFD-
 tot het *Tragum* of *Traganum* van DIOSCORI- STUK.
 DES, 't welk 'er ook een weinig naar geleeck. Monadel-
 Hierom wordt het van sommigen *Tragos* of
Uva marina geheten. BELLONIUS schieen
 hetzelfde onder den naam van *Androsace* te be-
 doelen: maar ANGUILLARA beschreef het
 onder dien van *Kroton*, zo hy zig verbeeldt,
 dus naauwkeurig.

„ Aan de Rivier *Sebenicus*, in Dalmatie,
 „ groeit een laage Heester, zeer naar den Pyn-
 „ boom gelykende met menigvuldige Leedjes,
 „ wiens Bladen [liever Klaauwieren of Takjes,]
 „ naar die van het kleine Paardeftaart-Kruid
 „ zweemen; hebbende een rosachtige Bloem,
 „ (hoewel ik ze ook bleek gezien heb,) die
 „ vervolgens uitdydt tot een ronde Vrucht,
 „ kleiner dan een Kers, door de rypheid rood-
 „ wordende en niet oneetbaar. Het groeit op
 „ ruuwe, Berg- en Steenachtige plaatsfen.”

De Geslagtnaam, natuurlyk en by PLINIUS
 een Gewas betekenende, dat by de Boomen
 oploopt, anders ook *Anabasis* genaamd, is hier
 op niet zeer toepasfelyk: want zodanig hadt
 CLUSIUS het nooit gezien. Hy merkt aan, dat
 de Besfen zuur zyn, en de Bladen zeer famen-
 trekkende of wrang, wordende het Afkookzel
 daar van, by de Ingezetenen, tot zuivering van
 in-

III. inwendige Zweeren nuttig geoordeeld. De Af-
 AFDEEL. beelding van CAMERARIUS, uit die van
 XX.
 HOOFD- GESNERUS ontleend, wordt voor de beste
 STUK. gehouden: als zynde aldaar ook, behalve het
 Enkelbroe- geheele Gewas en deszelfs Bloemen, de Vrug-
 derige. ten en Zaaden vertoond.

De vermaarde TOURNEFORT betreft tot dit Geslagt niet alleen het *Klimmende Besfen- draagende Duizendknoop* van C. BAUHINUS, maar ook zo wel de Groote als de kleine *Zee- Druif* van CLUSIUS, welke by BARRELIER onder een gemengd zyn, en moeielyk te onderscheiden volgens den beroemden Heer HALLER, die dit Gewas, in 't jaar 1733, op 't berigt van GESNERUS, overvloedig in Walliser-Land aantrof. Dus wordt hetzelfde van zyn Ed. beschreeven.

„ De Stengen en Bladen zyn Biesachtig
 „ rond, met grof gesnipperde Scheedjes. In
 „ het Wyfje, hoedanig ik in Walliser-Land heb
 „ verzameld, worden de hoogste Takken be-
 „ paald door Knoppen, bestaande uit een veel-
 „ bladigen Kelk, wiens tweedeelige Blandjes
 „ beurtlings in elkander zyn gestoken, en hoe
 „ meer inwards hoe grooter. De middelsten
 „ bevatten twee Zaaden, aan de eene zyde
 „ bultig aan de andere plat, met de platte zy-
 „ den naar elkanderen. Door de aanryping
 „ worden deeze Schubbetjes Vleezig en ver-
 „ toonen zig, eenigermaate, als een Bezie.
 „ Het Mannetje, aan zyne Teeldeelen op by-
 zon.

- „ zondere Stoelen kenbaar, heb ik niet gezien. III.
 „ De Bloemen van hetzelfde zyn rond famen- AFDEEL.
 „ gehoopt, tot Mosachtige Knodsjes, byna XX.
 „ gelyk die van de Salicornia. 't Gewas groeit HOOFD.
 „ een Elle hoog.” STUK.

(2) Zee-Druif met veele Bloemsteeltjes en enkele Katten. II.
Ephedra
monos-
chya.
 Sibirische.

Deeze Soort is in Siberie waargenomen. Zy maakt aldaar een klein Heeftertje, op de dorre Velden aan de Rivieren en elders, zynde de Besfen daar een aangenaame versnapering, voor de genen die op 't heetste van den Dag door dezelve reizen, gelyk de Heer AMMAN ondervondt. Zy zyn zuurachtig zoet van Smaak, schoon rood van Kleur en rondachtig doch van boven hoekig en smaller, bestaande ook uit Vleezige Schubbetjes, die het Zaad bevatten. Men heeft 'er gevonden met een enkel Zaad. 't Gewas, voor 't overige, dat door gezegden Heer, met de Besfen, zeer fraay in Afbeelding gebragt is, komt even naakt en Bladerloos voor, als in de andere. Bloem hadt hy 'er niet van gezien. LINNÆUS merkt aan, dat deeze Soort zeer naby aan de voorgaande komt.

Door wylen den uitmuntenden Kruidkenner

G M E-

(2) *Ephedra Pedunculis pluribus, Amentis solitariis.* GMEL.
Sib. p. 171. T. 38. f. 1. *Ephedra minima* Flagellis brevioribus et tenuioribus. AMM. *Rath.* 254. T. 26. *Ephedra monospermos.* *Ibid.* N. 255.

B b

II. DEEL. VI. STUK.

III. GMELIN is vervolgens dit zonderlinge Gewas
 AFDEEL. veel uitvoeriger beschreeven en met de Vruchten
 XX. niet alleen, maar ook met de Bloempjes, zeer
 HOOFD- naauwkeurig in Plaat vertoond. Die Hooglee-
 STUK. raar zegt, dat het zeer groote veranderingen in
Enkelbroe
derige. Gestalte en hoogte, naar de Groeiplaats, onder-
 gaat. Men behoeft zig flegts een Heesterachtig
 Paardestaart-Kruid, met Vruchten die naar Besfen
 gelyken, te verbeelden. STELLERUS heeft
 op bloeiende Stammetjes fomtyds ook de een
 of andere Bezie, en op de Vrughtdraagende ook
 wel eenige Bloemtrosjes waargenomen. Het
 zelfde is reeds door den grooten BOERHAAVE,
 aangaande dit Geslagt, opgemerkt.

A D E L I A.

De Mannetjes, in dit Geslagt, hebben zo
 wel als de Wyfjes geen Bloemblaadjes. By de
 eersten is de Kelk in drieën gedeeld, en bevat
 veel Meeldraadjes, die onder famengegroeid
 zyn: by de laaftten in vyven, met drie gefcheur-
 de Stylen. De Vrught is een driehokkig Zaad-
 huisje.

Drie Soorten, altemaal Westindische Hee-
 fters, komen in hetzelfde voor, naamelyk.

(1) *Adelia met langwerpige, Wollige, Zaag-
 tandige Bladen.*

De

§ I.
Adelia
Bernardia.
 Tandbla-
 dige.

(1) *Adelia* Fol. oblongis tomentosiss ferratis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1137. p. 662. *Veg.* XIII p. 751. *Bernardia* Fruticosa,
 Fol. tomentosiss ovatis ferratis alternis. BROWN. *Jam.* 361.

De bynaam is afkomstig van Doktor **BROWN** ^{III.}
NE, door wien dit Gewas *Bernardia* genoemd ^{AFDEEL.}
 was. De Bladen komen overhoeks aan de Tak- ^{XX.}
 ken voor. Hy heeft hetzelfde, benevens de ^{HOOFD-}
 beide volgende, op Jamaika waargenomen. ^{STUK.}

(2) *Adelia met stomp Eyrond effenrandige*
Bladen.

II.
Adelia
Ricinella.
 Rondbla-
 dige.

Deeze brengt de Bladen uit de Knoppen ge-
 tropt voort, even als in de Berberisfen, zy zyn
 stomp Eyrond, effenrandig, naakt, gesteld.
 Uit die zelfde Knoppen komen twee of drie
 Bloemsteeltjes, die Draadachtig dun, naakt
 eenbloemig zyn, met eenen ruigachtigen Kelk.

(3) *Adelia met bogtige Takken en gedoornde*
Knoppen.

III.
Acidoton.
 Knopdoor-
 nige.

Dit is een Heester, die, aan zyne kromme
 styve Takken, uitpuilende Knoppen in de Mik-
 ken en op de hoeken heeft, van buiten met een
 fyn Doorntje gewapend. De Bladen zyn, even
 als in de voorgaande, getropt, naakt, klein,
 styf en gaderd. Uit die zelfde Gedoornde
 Knoppen komen Haarswys' dunne, naakte,
 een-

(2) *Adelia* Fol. obovatis integerrimis. *Am. Acad.* V. p.
 411. *Bernardia* Fruticosa Fol. subrotundis &c. **BROWN.** *Jam.*
 361.

(3) *Adelia* Ramis flexuosis, Spinis Gemmaceis. *Am. Acad.*
 V. p. 411. *Acidoton* Frutescens aculeatum diffusum &c.
BROWN. *Jam.* 355.

Bb 3

II. DEEL. VI, STUK.

III. eenbloemige Steeltjes voort, van langte als de
 AFDEEL. Bladen.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

R U S C U S. Muisdoorn.

Samenteel-
 lige.

Van Samenteeligen is in deeze Klasse maar één Geslagt bekend, naamelyk dit, welks Kenmerken zyn, een zesbladige Kelk, zonder Bloemblaadjes, en in 't midden een Honigbakje dat Eyronnd is, aan den top doorboord. De Wyfjes-Bloemen hebben een Styl op 't Vrugtbeginzel, dat een driehokkige Bezie wordt, met twee Zaaden in ieder Holligheid.

Hier van komen vyf Soorten voor, meestal in Europa huisvestende, als

I.
Ruscus
aculeatus.
 Gewoone.

(1) Muisdoorn met de Bladen van boven naakt
 Bloendraagende.

Deeze is de gemeene en meest bekende in Europa. Men noemtze, onder de Kruidkundigen, *Ruscus*, in 't Italiaansch en Spaansch *Rusco* of *Brusco*, zekerlyk van 't Latyn afkomstig. Veelerley naamen heeft dit Gewas in Vrankryk, te weeten die van *Petit Houx* of *Housfon*, dat is Kleine Hulst, *Fragon*, *Bouis piquant* of Stee-

(1) *Ruscus* Fol. supra Floriferis nudis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1139. p. 662. *Veg.* XIII. p. 751. *H. Cliff. Upsl. R. Lugdb. &c.* DAL. *Paris.* 304. *TOURNF. Par.* 528. *HASSELQ. Itin.* 492: 531. *Ruscus Myrtifolius aculeatus.* *TOURF. Inst.* 79. *Ruscus.* C. B. *Pin.* 470. *Ruscum.* *DOD. Pempt.* 474. *Myrthacantha*, *Mutina Spina sive Myrtus Sylvestris.* *LOE. Icon.* 637.

Steekende Palm, en *Houx-Frelon*. De Engelsen noemen het *Knee-Holly*, of *Butchers-Broom*, dat is Slagters-Bezem. In Duitschland heeft het de naamen van *Rusken*, *Brusken* en *Mausf-dorn*, waar van de onze, *Muisdoorn*, ontleend is; doch meest wordt dit Gewas, in de Nederlanden, *Steekende Palm* genoemd, of Kleine ge-doornde Myrte: gelyk men het ook, in 't Grieksch, *Oxy-Myrsine* of *Myrthacantha*, getyeld vindt.

Natuurlyk groeit hetzelve, op ruuwe Boschachtige plaatfen, in de Zuidelyke deelen van Europa, en fchiet fomtyds twee Ellen hoog op; des het aldaar, en ook in de middelste deelen, dient tot het maaken van Haagen, die wegens de fcherpe Doornen allerley Gedierte afweeren. Omstreeks Parys komt het in 't wilde voort, ja ook in Groot-Brittannie, doch in Duitschland, en zelfs in Switzerland, vind ik het, als zodanig, niet aangetekend.

Het maakt doorgaans een Heeftertje als de Palm, dikwils maar een Voet hoog, uit taaije Takken bestaande, die eenigszins gefleufd zyn, en digt bezet met Blaadjes byna als die der Myrten, doch fterk geribd en uitloopende in een fcherpe ftyve, spitse Doorn. Zy zyn zydelings omgeboogen; zo dat men het Gewas naauwlyks behandelen kan, zonder zig te kwetzen. Uit het midden van die Blaadjes, op derzelve Oppervlakte, groeijen de Bloempjes: iets dat zeer zeldzaam is onder de blykbaar bloeiende Plan-

III. ten. Die Bloempjes hebben een Kelk van zes
 AFDEEL. kleine Blaadjes, waar uit als een Bekertje voort-
 XX. komt, het Vrughtbeginzel bevattende, 't welk
 HOOFD. een Bezie wordt, grooter dan die der Aspergies,
 STUK. zynde roodachtig van Kleur en niet onaange-
 Samentee
 ige naam van Smaak.

De jonge Scheuten, hoewel een weinig bitter, kunnen als Aspergies gegeten worden en de Wortels hebben dergelyke Vezelen als die. Het Loof dient niet alleen gelyk Hey, tot Bezems, maar het wordt van het Landvolk dikwils gebruikt, om 't Vleesch en Spek tegen de Muizen en Rotten, die voor de Doornen bang zyn, te beschutten, en dit's de reden van den Naam. De Wortel is geteld onder de *Vyf groote Openende Wortelen*; hoewel men hem 'er hiedendaags zelden onder gebruikt, neemende van de vier anderen die gereeder en beter te bekomen en misfchien ruim zo kragtig zyn, wat meer, of den Gras-Wortel in de plaats. Sommigen meenen evenwel groote uitwerkingen van deszelfs Afkookzel, in de Waterzugt en andere Verftoppingen, ondervonden te hebben. De Wortels werden te Smyrna door een Turk aan de Apotheek te koop gebragt volgens HASSELQUIST; zo dat dezelve aldaar zeer in gebruik zyn. De Geley der Besfen is ook tegen de Pynlykheid der Waterwegen, met byzondere vrugt, ingenomen geweest, zo RIVERIUS verhaalt.

(2) Muisdoorn met de Bladen van onderen ^{III.}
naakt Bloemdraagende. ^{AFDEEL.}
^{XX.}

^{HOOFD-}
^{STUK.}

Deeze in Italie, aan de zyden van Heuvels, voorkomende, is *Alexandrynsche Laurier* genoemd geweest en heet *Chamaedaphne* of Laage Laurier by COLUMNA. 't Gewas groeit zo hoog niet, maar de Bladen zyn veel breeder en grooter, de ondersten wel twee Duimen lang. DILLENIUS heeft een Gewas afgebeeld, dat hier t'huis gebragt wordt, zynde van hem als middelflagtig tusfchen de Breed- en Smalbladige van TOURNEFORT, dat is tusfchen deeze en de volgende Soort, aangemerkt. Hier groeide de Vrucht wel doorgaans aan de onderzyde, doch fomtyds ook aan de bovenzyde der Bladen, zo wel als de Bloem, wier-verschil, in de Mannelyke en Vrouwelyke Gewasfen van dit Geflagt, ik bovèn vermeld heb. Want, zo wel als in de gewoone Muisdoorn, zyn hier fommige Planten Bloem-, anderen Vruchtdragende. TOURNEFORT, merkt hy aan, heeft verkeerdelijk het Honigbakje, dat in de Man-
netjes

(2) *Ruscus Foliis subtus Floriferis nudis. H. Cliff. Ups.*
R. Lugdb. 227. Laurus Alexandrina Fructu Folio infidente,
C. B. Pin. 305. Laurus Alexandrina Chamaedaphne COL.
Ecpbr. I. p. 164. T. 165. f. 1. Ruscus latifolius Fructu folio
innascente. TOURN. Inst. 79 β. Ruscus latifolius Fructu ex
medio Foliiorum extra pendente. DILL. Elsb. p. 333. T. 251.
f. 303.

B b 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. netjes de Meeldraadjes, in de Wyfjes den Styl
 AFDEEL XX. bevat, voor een Klokswyze Bloem gehouden.

HOOFD-
 STUK.

(3) Muisdoorn *met de Bladen van boven, onder een Tongetje, Bloendraagende.*

III.
Ruscus
Hypoglos
Jun
 Getongde.

Deeze Soort groeit op lommerryke Bergen van Hongarie, Ligurie en Italie, zegt de Ridder. Men vindtze overvloedig op den Berg, die boven 't Steedje St. Jurgén, drie Mylen van Presburg in Hongarye, zig verheft, volgens Doktor KRAMER. Zy kwam ook aan SCOPOLI, omstreeks Idria aan den Golf van Venetie, in hooge, donkere Boschagien, voor, die het Gewas aldus beschryft.

„ De gèdaante is als het Salomons-Zegel
 „ Kruid. De Steng is gesleufd, enkeld, een-
 „ kleurig met de Bladen, welke naar die
 „ van den Laurierboom gelyken, slegts aan de
 „ eene zyde Pluizig en ongedoornd, de on-
 „ dersten gekranst, de bovensten gepaard, ge-
 „ ribd, ongesteeld, niet afvallende. Uit een
 „ Schubachtig Nest van Kafjes komen twee
 „ of drie Bloemen voort, op ronde Steelen,
 „ langer dan de Bloem en korter dan de Vrugt,
 „ die

(3) *Ruscus Foliis supra Flotiferis sub Foliolo. H. Cliff. Ups.*
R. Lugdb. 227. Mat. Med 469. Laurus Alexandrina Fructu
Pediculo insidente C. B. Pin. 304 Hypoglossum Dioscori-
dis, Laurotaxa Plinii. COL. Ecpbr I. p. 166. T. 165. f. 2.
Ruscus angustifolius Fructu folio innascente. TOURNEF. Inst.
79. Hippoglossum Bonifacia. LOB. Ic. 638.

„ die met een Lancetvormig Blaadjc gedekt III.
 „ zyn, waar van één of twee vrugtbaar. De ^{AFDEEL.}
 „ Blaadjcs van den Kelk zyn smal en platach-^{XX.}HOOFD-
 „ tig, Violet van Kleur, zo wel als 't Honig-^{STUK.}
 „ bakje. De Vrugt, een Eyronde, hoogroode, ^{Syngenesia.}
 „ eenzaadige Bezie, met een Styl bepaald,
 „ wordt in 't volgende Jaar ryp, bevattende
 „ een of twee half Klootronde Beenige Zaa-
 „ den, gedekt met een week, witachtig, Spon-
 „ gieus, Smaakeloos Vleesch. Het Afkookzel
 „ komt in de Gorgeldranken, zynde tegen het
 „ hangen van de Huig door LINNÆUS ook
 „ aangepreezen.”

Het Loof, naamelyk, van dit Gewas, dat
 fomtyds wel een Elle en hooger groeit, is de
Uvularia der Apotheeken; dien naam, waar-
 schynlyk, uit zekere verbeelding van overeen-
 komst met het Lelletje, dat ons boven in de
 Keel hangt, bekomen hebbende. Hierom noe-
 men de Duitschers hetzelfde *Zapfflein-Kraut*,
Zungen-Kraut en *Kehl-Blat*, dat is Keel-Blad.
 Het heeft een samentrekkende hoedanigheid,
 en is daarom tegen Ongemakken, die uit te
 groote slapheid en vogtigheid ontstaan, aange-
 preezen.

(4) Muisdoorn met de Bladen aan de kant ^{IV.}
 Bloendraagende. ^{Ruscus}

Deezes ^{Andro-}
^{Syna.}
^{Manwyvi-}
^{ge.}

(4) *Ruscus* Fol. margine Floriferis. *H. Cliff.* 464. *Ruscus*
latifolius e Foliorum sinu Fiorifer et Baccifer. *DILL. Elib.*
 §32. T. 250. f. 332.

B b 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. Deze wordt *Manwyvig* genoemd, om dat zy
 AFDEEL. op den zelfden Stam Bloemen en Vrugten voort-
 XX. brengt, volgens DILLENIUS, die 'er de Af-
 HOOFD beelding van geeft en aanmerkt dat de Mannetjes-
 STUK. en Wyfjes - Bloemen , in dit Gewas, daar in
 verschillen , dat de eersten tot hun Bekertje
 Stuifmeel uitgeeven , de anderen daar in het
 Vrugtbeginzel bevatten , zonder Stuifmeel ; zynde
 door hem geene Meeldraadjes , in eenige Soort
 van Muisdoorn , waargenomen.

*Samenteel-
 lige.*

Wat de Gestalte aangaat , die is niet onbe-
 vallig ; zynde het een zweepig Gewas , met
 Stengen van twee of meer Ellen , bezet met
 Takjes van een Handpalm of byna een Voet
 lang , die dicht gebladerd zyn. De Bladen gely-
 ken naar die van de gewoone Muisdoorn , doch
 zyn driehoekig en eenigszins Piekvormig ; som-
 migen met een hoekje op zyde uitgesneeden ,
 nevens het welke , aan de onderzyde des Blads ,
 de Vrugtmaaking geschiedt. Hier , naamelyk ,
 komen , in de Maand Mey , tropjes voort van
 groene Bolletjes , die , in vyf of zes Weeken
 volgroeid , zig openen als een Bloem , in zesfen
 ten bodem toe verdeeld , en een dergelyk Beker-
 tje als in de andere Soorten bevattende , 't welk
 aan den rand met zes Blaasjes , die het Stuif-
 meel uitgeeven , in 't ronde samengevoegd , be-
 groeid is.

Hier uit blykt dan , dat onze Ridder te regt
 dit Geslacht onder de Samenteeligen geteld heeft ;
 dewyl het , naamelyk , ook dus gesteld is in de
 gewoo-

gewoone Muisdoorn, die echter maar drie Meelknopjes heeft op den top van 't Honigbakje, welke van onderen samengegroeid zyn. De Vrucht, een ronde Bezie, kreeg in de Elthamsche Tuin haare volmaaktheid eerst in 't volgende Jaar. De Groeiplaats schein te zyn op de Kanarische Eilanden.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Syngenesia.

(5) Muisdoorn met een tweeslagtige Tros aan 't end der Takken.

V.
Ruscus
Racemosus.
Geroste.

Tot deeze Soort betreft men de *Smalbladige Muisdoorn*, wier Vrucht op 't end der Takjes groeit, van TOURNEFORT, die aanmerkt, dat 'er de Afbeelding van gegeven zy in 't Aanhangzel van den Leidfen Tuin, door HERMANNUS, onder den naam van *Alexandrynsche Laurier*, welken naam, als gezegd is, de Tweede Soort ook voert, zo wel als de Derde. Gedagte Hoogleeraar beschreef dezelve dus.

„ Deeze Alexandrynsche Laurier is een Heesterachtig Gewas met veele buigzaame takkige Rysjes, van een Elle lang, versierd met helder bly-groene gespitsste Bladen, naar die der „ Myr-

(5) *Ruscus Racemo terminali hermaphroditico. H. Cliff. 466. R. Lugdb. 227. GOUAN Monsp. 511. Ruscus angustifolius Fructu summis Ramulis innascente. TOURNE. Inst. 79. Laurus Alexandrina Fructu e summitate Caulium prodeunte. H. Reg. Par. H. Lugdhat. 679. Ic. p. 681 MICH. Pis. 82. Laurus Alexandrina angustifolia Ramosa. MORIS. Hist. III. p. 541. S. 13. T. 5. f. 14. FABR. Helmst. p. 39. HALL. Goett. 78.*

II. DEEL. VI. STUK,

III. „ Myrten gelykende. In de Maand September
 AFDEEL. „ komen uit de toppen der Takken kleine
 XX. „
 HOOFD- „ ronde groenachtige Knopjes , van onderen
 STUK. „ met eene eenbladige bleek groene Bloem
 „ *Samentee-*
lige. „ [of Kelk] , die in zes kleine Tandjes ver-
 „ deeld is , bekleed , welke verslensende de
 „ Knopjes veranderen in Kogelronde schoon
 „ roode Vrugten , naar de Besfen van de As-
 „ pergies zweemende. Deeze bevatten , onder
 „ een dun Huidje , in weinig Vleesch , een
 „ enkele , ronde , harde , bleeke Pit. Het geeft
 „ van onderen veele lange , witte , Vezel-Wor-
 „ telen , als die der Aspergies , uit eenen Knob-
 „ beligen Stoel.”

De Vrugt is derhalve eenzaadigen de Bloem tweeslagtig ; maar hoe de Kelk en Bloemkrans hier vereenigd kunnen zyn tot een Vleezig Lig- haam ; terwyl die van dit Geslagt geen Bloem-krans (*Corolla*) gezegd worden te hebben , is my duister.

C L U T I A.

De Rang der Manwyvigen levert ook maar één Geslagt van Tweehuizigen uit , naamelyk dit , 't welk ter eere van de Kruidkenners CLU- TIUS , in 't Neerduitsch KLUIT , Vader en Zoon , wien de Leidse Akademie-Tuin zyne opkomst grootendeels te danken heeft , is be- noemd.

De Kenmerken zyn , dat de Kelk en Bloem vyfbladig is , bevattende in de Wyfjes drie
 Sty-

Stylen, en de Vrugt een driehokkig Zaadhuisje met enkele Zaaden.

III.
AFDEEL.
XX.

Zeven Soorten, die altemaal Heesterachtig en meest van de Kaap afkomstig zyn, komen thans in hetzelfde voor; naamelyk.

HOOFD-
STUK.

(I) *Clutia met ongesteelde smal Lancetvormige Bladen en eenzaame opstaande Bloemen.*

I.
Clutia Alaternoides.
Smalbladige.

Het Afrikaansche Gewas, naar den Alaternus gelykende, met Bladen van de zogenaamde Hemelsleutels, door COMMELYN afgebeeld, behoort tot deeze Soort. Hetzelve was uit Zaad in de Amsterdamsche Kruidtuin geteeld, hebbende een Stam van anderhalf Voet hoog, bezet met ongesteelde Sappige Bladen, die volgens de Afbeelding taamelyk Lancetvormig waren, en wat famentrekkende van Smaak. Uit derzelve Oxelen kwamen kleine Steeltjes voort, met een Bloempje in vyven gedeeld, uit een vyfbladigen Kelk, behalve de Meeldraadjes met geele Topjes, een Styl hebbende, die aan den top gekroond was met vyf geele Draadjes. Zie daar de reden, dat dit Gewas Manwyvig genoemd

(1) *Clutia* Fol. subsesilibus Lineari-Lanceolatis, Flor. solitariis erectis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1140. p. 662. *Veg.* XIII. p. 752. *H. Cliff.* 500. R. *Lugdb.* 203. *Croton* Fol. Lineari-Lanceolatis, *H. Cliff.* 444. *Faem.* *Tithymalus Arboreus* &c. *PLUK. Phyt.* 230. f. 1. *Chamaelea* Fol. oblongis &c. *BURM. Afr.* 116. T. 43. f. 1. *Alaternoides* Afr. *Telephii* folio. *COMM. Hort.* II. p. 3. T. 2. *Mas.*

II. DEEL. VI. STUK.

III. noemd wordt. De Vrucht aangaande, die is 'er
 AFDEEL. zekerlyk uit de van de Kaap gezondene byge-
 XX. voegd: want het Gewas hadt in de gezegde
 HOOFD- Tuin nooit Vrucht gegeven. Zo was de Clusia
 STUK. ook onvruchtbaar in de meeste Hollandfche Tui-
 Manwy-
 vige. nen, maar te Leiden vindt LINNÆUS dat
 dezelve Zaad voortbragt, en beflout hier uit,
 dat 'er een Mannetje moest zyn, 't welk zyn
 Ed. ook ontdekte (*).

Van het Wyfje deezer Soort fchynt de Af-
 beelding te zyn, welke door den Hoogleeraar
 J. BURMANNUS, onder den naam van *Chamaelea met langwerpige geribde Bladen, de Bloemen uit derzelve Oxelen voortkomende*, in Fig. I, op zyne drie-en-veertigfte Plaat van Afrikaanfche Plantgewafen, is medegedeeld. 't Is waar, zyn Ed. zegt, dat de Bladen als die van Rosmaryn zyn, doch de uitdrooging heeftze aanmerkelyk kunnen veranderen. In de Afbeelding zynze byna volftrekt Liniaal of overal even breed, en de Kelk was, volgens de befchryving, in vieren gedeeld, met korte, ronden Bloemblaadjes en kleine Meeldraadjes, den Styl omringende, die van boven in drieën was gedeeld: maar de Gefalte toont een aanmerkelyke overeenkomst met het *Boomachtige Wolfsmelk* van PLUKENET, dat Bladen heeft als de Peperboompjes, en dit Gewas hadt de Ridder *Croton*, met Liniaal Lancetvormige Bladen;

(*) *Philos. Bot.* p. 92.

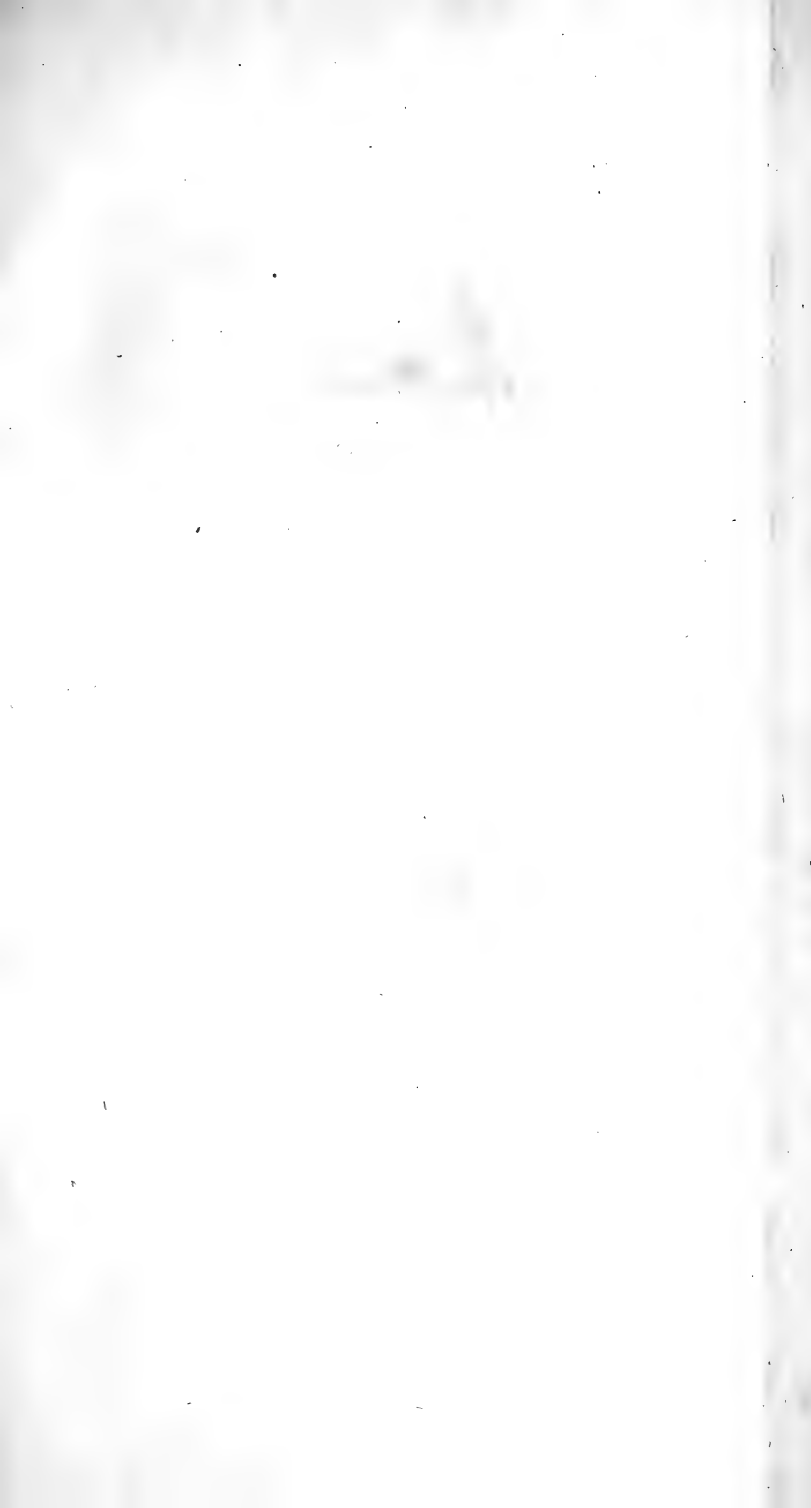
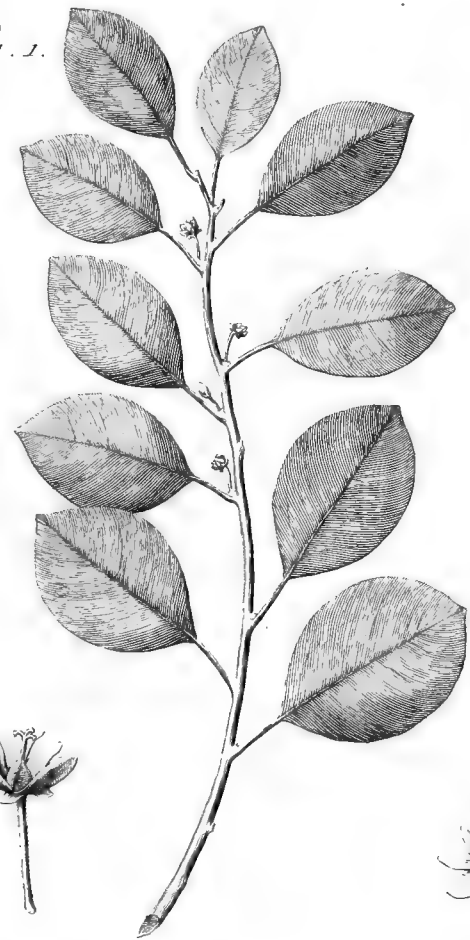

Fig. 1.

A

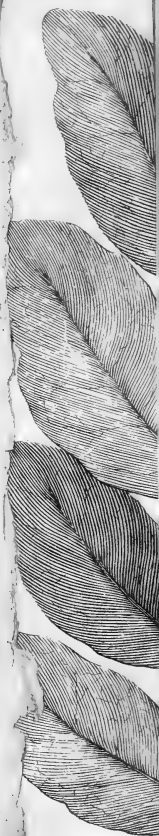
B

Fig. 2.

Fig. 2.

den, in de Cliffortse Tuin getyeld. Zyn Ed. III. AFDEEL. XX.

(2) *Clutia met Lancetvormige Bladen en verscheide Bloempjes in de Oxelen.* HOOFD-STUK. II.

Tot deeze Soort, de Blaadjes byna als die van 't Varkensgras, dat men ook wel Duizendknoop noemt, hebbende, wordt t'huis gebragt de *Chamaelea met breede langwerpige Bladen*, de Bloemen uit derzelver Oxelen en ook Aairswyze aan 't end voortkomende, zynde *Fig. 3*, op de zelfde Plaat van gedagten Hoogleeraar; doch in dat Gewas hadt zyn Ed. de Bloemen in 't geheel maar zesbladig bevonden, verbeeldende zig dat het drie Blaadjes van den Kelk en drie van de Bloem mogten zyn. De Bladen verfmallen allengs naar de tippen, zyn gespitst, effenrandig en glad: de Bloemen komen uit de Oxelen voort, dikwils twee by elkan- der, hangende en klein, zegt LINNÆUS.

(3) *Clutia met Eyrondige effenrandige Bladen, de Bloemen zydelings.* III. *Clutia pulchella.* Van Schoonc.

(2) *Clutia* Fol. Lanceolatis Flor. Axillaribus plurimis. *Syst. Nat. Veg.* XIII. *Chamaelea* Fol. latis oblongis, Flor. ex Alis et in Spicam congestis. BURM. *Afr.* 118. T. 43. f. 3. Cisti Helianthemis folio Planta. PLUK. *Phys.* 23. f. 7?

(3) *Clutia* Fol. Ovatis integerrimis, Floribus lateralibus. *Clutia* Fol. petiolatis. *H. Cliff.* 500, 431. R. *Lugdb.* 202. BOERH. *Lugdb.* II. 260. Frutex Æthiopicus Portulacæ folio, Flore ex albo virescente. COMM. *Hort.* I. p. 177. T. 91. BURM. *Fl. Ind.* p. 217.

II. DEEL, VI. STUK,

III. Van deeze heeft de beroemde COMMELYN,
 AFDEEL. in de Amsterdamsche Tuin, een Afbeelding ge-
 XX. geven onder den naam van *Ethiopische Heester*
 HOOFD- met *Porfelein-Bladen*, de Bloemen uit den wit-
 STUK. ten groenachtig. Men vindtze *Clutia met ge-
 Manwy- steelde Bladen*, door LINNÆUS, genoemd, in
 vige. de Cliffortsche Tuin, en de Groote BOER-
 HAAVE, van wien de Geslagtnaam zyne af-
 komst heeft, beschryft het Wyfje van deeze
 (zo de Heer A. VAN ROYEN zegt,) onder
 den naam van *Clutia*; als „ Bladen hebbende,
 „ welke naar die van Porfelein gelyken, val-
 „ lende 's Winters af: een vyfbladigen afval-
 „ lenden Kelk, en daar in een vyfbladig bleek
 „ Bloempje. De Eijerstok, (zegt die Hoog-
 „ leeraar) in 't midden van den Kelk, geeft
 „ een lange regte Buis uit, met een rond Top-
 „ je, daar een tedere Buis om heen groeit,
 „ Straalswyze met vyf Meeldraadjes, byna in
 „ 't bovenste, bezet; wordende de Eijerstok,
 „ door aanryping, een driehokkige Vrugt, ge-
 „ lyk in de *Ricinus* plaats heeft” (*).

Pl. XXXVI. Ik heb gelegenheid om de Afbeelding aan 't
 Fig. 1, 2. licht te geeven, zo van het Wyfje als van het
 Mannetje, met en benevens de Bloemen, waar uit
 derzelver verschil en tevens blykt, dat de Vrugt-
 maakende deelen hier boven ondereen gemengd
 zyn. Het Takje van het Wyfje, Pl. XXXVI.
 Fig. 1. naar alle waarschyntlykheid uit den Leid-
 schen

(*) *Hort. Lugdbar.* II. p. 260.

ſchen Tuin geplukt, heeft de Bloempjes zeer lang geſteeld, gelyk in de ſterk vergroote Afbeelding van een derzelven by A blykt, alwaar men ziet, hoe dezelve vyfbladig zyn, in een dergelyke Kelk vervat, en hoe in 't midden van dit Bloempje zig een drieribbig rond Vrugtbe- ginzel bevindt, dat een Styl heeft, die zig ver- deelt in drie gegaffelde Punten, aan 't end een weinig dikker of geknodst, 't welk de Stempels zullen zyn. Van het Mannetje heb ik verſchei- de Takken van de Kaap gekreegen, die bezet zyn met zeer kort geſteelde Bloempjes. Een Takje daar van is in *Fig. 2.* ver- toond. De Tak- ken zyn, tot boven toe, vol kleine witachtige Pukkeltjes, zo wel als de Bladen, inzonderheid aan de onderzyde: welke Bladen ook langwer- piger voorkomen, dan in het Wyfje, en op dergelyke manier naar onderen roodachtig wor- den, 't welk den bynaam van *Schoone* aan deeze Soort geeft. De bovenſten zyn dikwils aan den rand ook een weinig uitgegulpt, en ſmaller dan de onderſten, ja byna Lancetvormig; inſgelyks redelyk lang geſteeld. De Bloempjes komen hier menigvuldig, en dikwils meer dan één, uit de Oxelen voort, op zeer korte Steeltjes. Een derzelven is, met ſterke Vergrooting, by B ver- toond, waar in men een deel ziet, dat de Geſtalte van een Styl heeft, boven uitlopende in een zwartachtig Puntje met een geknopten Stempel, doch daar beneden Straalswyze ge- kranst met vyf Meeldraadjes, die byna Hori-

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Gynan-
dria.*

C c

fon-

III. fontaal gestrekt zyn, hebbende groote rondachtige Meelknopjes. De Bloemsteeltjes zyn zo wel ruig in dit als in het andere.

AFDEEL
X.
HOOFD
STUK.

IV.
Clutia
tomentosa.
Wollige.

(4) *Clutia met Ovaale Bladen, die wederzyds Wollig zyn.*

Deeze, gelyk de drie voorigen aan de Kaap natuurlijk groeiende, is een zeer Takkige Heester van drie Voeten hoog, met ronde ruige Takjes. De Bladen, dicht by een, zyn ongesteeld, spitsachtig, van grootte als die van de Thym, wederzyds Wollig: de Bloemen zydelings voortkomende, enkeld, ongesteeld; langer dan de Bladen, wit. De Kelk is vyftandig van buiten Wollig. Hy heeft vyf Bloemblaadjes, genageld, Ovaal, van langte als de Kelk; vyf Meeldraadjes op den Styl en een gebaarden Stempel. Het Wyfje hadt LINNÆUS niet gezien.

V.
Clutia
retusa.
Stompbladige.

(5) *Clutia met Eyronde stompe Bladen, en getroste Bloemen in de Oxelen.*

Deeze en de twee volgende zyn Indische Gewassen (*). Het is een Boom met kort gesteelde

(4) *Clutia* Fol. ellipticis utrinque tomentosis. *Mant.* 299.

(5) *Clutia* Fol. ovalibus retusis, Flor. racemosis axillaribus. *Fl. Zeyl.* 367. Corni s. Sorbi species. *BONT. Jav.* 103. *Scheranam Cottam. H. Mal.* II. p. 23. T. 18. mala. *RAJ. Hist.* 1623. *Arbor* Fol. latis subrotundis Venosis. *BURM. Zeyl.* 29. *BURM. Fl. Ind.* p. 217.

(*). De *Clutia pulchella* is ook van Java gezonden, zo de Heer N. L. BURMANNUS aantekent, en schynt derhalve insgelyks in Oostindie te groeijen.

de Bladen, die rondachtig en sterk geribd zyn, naar die van den Beuk gelykende, brengende uit derzelve Oxelen Trosfen voort van lange Bloem-Aairen, wier Vruchtmaakende deelen schynen overeen te komen met dit Geslagt. RHEEDE verhaalt, dat 'er vrugtbare van zyn, die Besfen draagen.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Gynan-
dria.

(6) *Clusia met Hartvormig Lancetswyze Bladen.*

VI.
Clusia
Eluteria.
Hartvor-
mige.

Met deeze Soort wordt een Gewas bedoeld, dat *Zoete Amerikaansche Ricinus*, met *Zilverkleurig Popelier-Blad*, heet by PLUKENET, zynde gemeenlyk onder den naam van *Wilde Kaneel*, in de Westindiën, bekend. Hiervan is een Takje in 't Werk van SEBA afgebeeld, 't welk die Autheur uit de Verzameling van KICHELAAR bekomen hadt; zynde dit Gewas, volgens het Getuigenis van BREYNIUS, leevend geweest in de Tuin van den Heer FAGEGEL, en hem een Takje daar van met de Bloemen, door den Heer BEAUMONT, present gedaan. Hy betreft daar toe den *Zoeten Ceylonschen Wonderboom* van den Hoogleeraar BUR-

MAN-

(6) *Clusia* Fol. Cordato-Lanceolatis. *Fl. Zeyl.* 365. *Mat. Med.* 470. *Am. Acad.* V. p. 411. *Eluteria.* *Hort. Cliff.* 486. *Croton Fruticulosum, erectum* &c. BROWN. *Jam.* 347. *Ricinus dulcis Arborescens Americanus*, *Populneâ Fronde Argentèa.* PLUK. *Alm.* 321. T. 220. f. 5. SER. *Thez.* I. p. 56. T. 35. f. 3. BURM. *Fl. Ind.* p. 217.

CC 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. MANNUS, en vraagt, of het ook de Boom zy,
 AFDEEL. waar van de *Cortex Eleutherii*, dat is de Kaska-
 XX. ril, komt? De Petersburgse Hoogleraar AM-
 HOOFD- MAN hadt hem geschreeven, dat hy eenige
 STUK. Takjes van dien Boom van de Bahama's Eilan-
 Manwy- den, en in 't byzonder van *Eleuthera*, of 't
 vige. Alabaster-Eiland, daar deeze Bast zyn naam van
 heeft, bekomen hadt, welke volmaakt geleeken
 naar die van deezen Wonderboom (*).

Bevoorens is de afkomst van die Drogerij
 aan een Gewas, tot het Geslacht van *Croton* of
Ricinoides behoorende, op 't Gezag van CA-
 * Bladz. TESBY, toegekend *; doch hetzelfde is maar
 242. een Heester, en volgens anderen zou dezelve
 komen van een Boom in Peru, alwaar de Kina
 valt, zynde die Bast voor een basterd-Kina
 gehouden geweest en in eigenschappen naar
 den Koorts-Bast eenigszins gelykende. Hier-
 om, aangezien verscheide Soorten van *Clutia*
 voorheen, wegens de Vrucht, tot den *Ricinus*
 betrokken zyn geweest, en deeze Soort tien
 Meeldraadjes heeft, zo is dezelve door LIN-
 NÆUS als twyfelachtig hier geplaatst, en uit
 de andere deelen der Vruchtmaaking nader te
 onderzoeken.

VII.
Clutia
Stipularis.
 Gestop-
 pelde.

(7) *Clutia met ovaale van onderen Wollige*
Bladen.

Dit Gewas, in Oostindie groeiende, heeft
 bog-

(*) EREYN *Prodr.* p. 94.

(7) *Clutia* Fol. ovalibus subtus tomentosis, *Manz.* 1270

bogtige Wollige Takken, met Bladen van ge-
 zegde figuur, die taamelyk groot, effenrandig
 zyn en kort gefteeld, hebbende spitse Stoppel-
 tjes. De Bloempjes komen, byna ongefteeld,
 in de Oxelen voort. Zy hebben een eenbladigen
 Kelk, welke in vyven gedeeld is, en korte rond-
 achtige Bloemblaadjes, tufchen de punten van
 den Kelk ingeplant. De Styl met zyne Meel-
 draadjes komt met de overige Clutiaas over-
 een (*).

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
Gynan-
dria.

XXI. H O O F D S T U K.

Befchryving van de VEELWYVIGE HEESTERS
 (Polygamia), tot welken de Pifang of Banan-
 nen, Mimofaas en anderen behooren.

Ouder de Veelwyvigen, van welke benaa-
 ming ik bevoorens reden gegeven heb *, * II. D.
 komen, in de Rang der Eenhuizigen, de vol-
 gende Geflagten van Heesters voor.

III. STUK,
 bl. 568.

M U S A. Pifang.

Dit Geflagt heeft tweederley Bloemen: *Twee-*
flagtige Mannelyke of onvrugtbaare, naamelyk
 en

(*) De *Clutia Androgyna*, in *Syst. Nat.* XII. geboekt, en
Mantiff. p. 128. befchreeven, is thans tot de *Andrachne* be-
 trokken. Zie bladz. 289, hier voor.

C c 3

II. DEEL. VI. STUK.

III. en Tweeflagtige Vrouwelyke of vrugtbaare. In
 ARDEEL, beiden is de Kelk een Bloemscheede, bevat-
 XXI. tende een tweebladige Bloem, waar van het
 HOOFD een Blad regtopftaat en vyftandig, het andere
 STUK een Honigvoerende holrond en korter is: zes Meel-
 draaden, waar van vyf volmaakt in de Man-
 nelyke, één volmaakt in de Vrouwelyke Bloe-
 men, en een enkele Styl in beiden. Het Vrucht-
 beginzel, dat beneden de Bloem is, misdraagt
 in de eerften, doch wordt in de anderen een
 langwerpige, driekantige Vleezige Vrucht.

Na dat de *Bihai*, onder den naam van *Heliconia*, als een byzonder Geflacht is uitgemon-
 * Zie II. D. fterd *, komen 'er thans maar drie Soorten in
 IV. STUK, voor; als volgt.
 bl. 335.

I. (1) *Pifang met een knikkende Bloemfteng, de*
Mannelyke Bloemen blyvende.
Musa Pa-
radifaca.
 Oostindi-
 fche.

Dit is de vermaarde *Pifang* of *Pisfang*-Struik, in Oostindie by deezen naam bekend, en mis-
 fchien afkomstig uit de binnenfte deelen van Afie, Afrika of uit het Beloofde Land. Men
 noemt-

(1) *Musa Spadice nutante, Floribus masculis persistentibus.*
Syst. Nat. XII. Gen. 1141. p. 667. Veg. XIII. p. 757. Musa
Racemo simplicissimo. H. Cliff. 467. Ups. 301. Fl. Zeyl. 368.
R. Lugdb. 10. HASSELQ. It. 492. GRON. Orient. 324. Musa
Cliffortiana. LINN. Monogr. TREW. Ebrēt. T. 18, 19, 20.
Musa. CLUS. Exot. 229. STERR. Citr. T. 4. RUMPH. Amb.
V. p. 125. T. 60. Ficus Indica Fructu Racemoso, Folio oblon-
go. C. B. Pin. 508. Palma humilis longis latisque foliis, C.
B. Pin. 507. Bala. Hort. Mal. I. p. 17. T. 12, 13, 14.
BURM. Fl. Ind. p. 217.

noemtze gemeenlyk de *Vygeboom van Adam*, en de Vruchten *Adams-Vygen*, willende dat dit de Verbooden Boom in 't Paradyſ zou zyn geweest, genaamd de *Boom der Kenniſe van Goed en Kwaad*. Inderdaad, wanneer men op de hoedanigheid van de Vruchten, die naar de min of meerder rypheid gezond of ongezond zyn, op derzelver bevalligheid en lekkeren Smaak, als ook op den Hebreuſchen Spreektrant agt geeft, is zulks niet onwaarſchynlyk (*). In de Ooſterſche Landen in 't algemeen, zo by de Jooden als Grieken en Arabieren, werdt weinig daar aan getwyfeld. Maar dat de Bladen, daar van, door onze eerſte Ouders zouden gebruikt zyn, om hunne Schaamte te dekken, is by my niet geloofbaar (†). Ook denk ik niet, dat de Tros, dien de Verſpieders van 't Land Kanaän met zig terug bragten, draagende dien aan een Stok; een Tros Druiven genaamd, een Vrucht-Tros zou zyn geweest van dit Gewas (‡). Het

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

(*) De *Kenniſe van Goed en Kwaad* kon niet huisvesten in de Boom, zo min als het Verbond in de Ark huisveste, maar werdt van den Menſch verkreegen door het eeten van deſzelfs Vrucht, die hoe ſchoonder en bevalliger, in dit Gewas, hoe gevaarlyker is, en door onmatig gebruik dikwils de Dood veroorzaakt: des mogt hy te regt een *Boom der Voorzigtigheid* genoemd worden. Vergelyk het Vertoog in de *Hell. Maatſch.* IX D. III. ST. bl. 160.

(†) Deeze Bladen zyn veel te groot, om ſamengehecht te worden tot Voorſchooten voor een Menſch, en ten anderen worden, die zy dus tot dekking gebruikten, *Vygebladen* genoemd.

(‡) Want de duidelyke Letter zegt een Tros *Druiven*, waar

Cc 4 van

III. Het voorgemelde is dan de reden van den *By-*
 AFDEEL naam deezer Soort, wier eenigst gefchapene
 XXI. Stoel in 't Paradys zoude geftaan hebben, vol-
 HOOFD gens 't denkbeeld van LINNÆUS, en dus daar
 STUK van alle volgende Gewasfen van dien aart, die
Eenbai- thans op den geheelen Aardbodem, tusfchen de
zige. Keerkringen, groeijen, zyn voortgeteeld (*).
 Naderhand echter wil zyn Ed., dat deeze Mufa
 een Basterd-Tuk zou zyn, van de Bihai als
 Moeder met een onbekenden Vader (†). De
 Bihai, ondertusfchen, is federt bevonden t'ee-
 nemaal in Vrugtmaaking te verfchillen (‡).

In de heetfte Streeken des Aardbodems groeit
 de Pifang best, en valt overvloedig in Oostin-
 die. Men wil dat zy uit Guinea op de Kanari-
 fche Eilanden, en van daar op St. Domingo
 overgebracht zou zyn in 't jaar 1516, en verder
 voortgeplant door de Westindiën.

By

van de ongemeene grootte meer zeldzaamheid voor de Israë-
 lieten kon zyn, dan de *Pifang*, welke zelfs in Egypte, om
 goede Vrugt te draagen, zorgvuldig moet worden aan-
 gekweekt. Hierom kunnen deszelfs Vrugten de *Dudaim*,
 Gen. 30. v. 14, Hoogel. 7. v. 13, niet zyn. Voeg hier by,
 dat een Tros of Vrughtfeng van de tamme Banannen zo zwaar
 is en zo lang, dat ik niet kan begrypen, hoe twee Mannen
 die aan een Stok, zo ver, en op zulke oneffene Wegen, zou-
 den hebben kunnen draagen.

(*) *Mufa Cliffortiana*. p. 44.

(†) *Hybrida Planta*, Matre Bihai, Patre ignoto. *Sp. Plant.*
 II. p. 1477. De reden van dit denkbeeld vindt men *Am.*
Acad. VOL. VI. p. 294.

(‡) Zie 't Geflagt van *Heliconia*, onder de *Vyfmannige*
 Heesters, in 't IV. STUK van de Planten, bladz. 385.

By de Ouden vindt men van dit Gewas, min of meer, gewag gemaakt. Want hoewel de vierderley Boomen, waar van THEOPHRASTUS meldt, my niet schynen hier toe te behooren, kan zulks van de *Pala* van PLINIUS, van wier Vrugt de Brachmannen of Wyzen in 't Oosten leefden, niet gezegd worden. De Arabieren hebben hem, in laater tyd, naauwkeurig afgeschetst onder den naam van *Musa*, gelyk hy dus by SERAPIO en AVICENNA voorkomt; welke naam, buiten twyfel, gevormd is van 't inlandfche woord *Mauz* of *Mewz*, en die naam is van de Syftematifche Autheuren, tot heden toe, in 't algemeen aangenomen: hoewel fommige anderen hem onder de Vygen anderen onder de Palmboomen geteld hadden (*). Men geeft 'er, by de Perfiaanen, nog den naam van *Palla* aan. In Indie, aan de Ganges, noemt men hem *Quelli* of *Kelly*; aan de Kust van Malabar *Palan* of *Bala*; aan de Kust van Guinee *Banannen*, zegt CLUSIUS, en in Portugal, waar hy eenige Gewasfen daar van, doch geenszins Vrugdtraagende, hadt gezien, werdt het Gewas genoemd de *Vygeboom*, die de Banannen voortbrengt.

Hoewel fommigen het een Boom heeten, is het

(*) Men vindt hem *Ficoïdes seu Ficus Indica — Musa Serapionis dicta*, door HERMANNUS gelyteld. COMMEL. *Fl. Malab.* p. 111.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.
Monnikia.

III. het flegts een Struik-Gewas, doch dat, door
 AFDEEL. de dikte van zyn Stam en de uitgebreidheid van
 XXI. zyn Loof, veele Boomen overtreft. De Stam
 HOOFD- groeit, in Oostindie, tot tien of twaalf Voeten
 STUK. hoogte en meer dan een Voet dikte, maar heeft
 Eeubui- de minste Houtigheid niet, zynde zo zagt, dat
 zige. men hem met eenen Zabelslag kan afhouden
 of doorhakken. Deeze Stam is met verscheide
 in elkander steekende Bladscheeden bekleed,
 even als die van de zogenaamde Spaansche Tar-
 we, *Mayz* genaamd, waar tusfchen een Spon-
 gieuze zelfftandigheid zit, vol van een Slymerig
 Vogt: zynde de Kleur van buiten groen en
 glad, met Vellen van dorre Bladen behangen.
 De Bladen, die aan den Top op Steelen van
 een Arm dik, Geutswyze hol, uitkroonen, heb-
 ben een verbaazende grootte. Derzelve langte
 is agt of tien, ja fomtyds twaalf Voeten op de
 breedte van twee Voeten, overtreffende dus
 niet alleen de langte van twee of drie Ellen,
 welke door de Ouden opgegeven was, maar ook
 verre de grootte van die van den Tafellakens-
 Boom, hier voor beschreeven (*). Uit de
 Bladen, die men met de ingepakte Waaren
 hier dikwils te zien krygt, is 't blykbaar dat
 dezelve van verschildende grootte en dikwils
 ook veel kleiner vallen.

't Ge-

(*) Zie bladz. 286. Dit is een Soort van *Ricinus*, welke de grootste Bladen zou hebben van alle Boomen: doch de *Mufa* behoort eigentlyk tot de Boomen niet.

't Gewas wierdt, nu veertig Jaar geleeden, ^{III.}
 in Europa eerst regt bekend, toen hetzelfde door ^{AFDEEL.}
 onzen Ridder zo deftig werdt befchreeven en in ^{XXI.}
 Afbeelding gebragt, onder den naam van *Mufa* ^{STUK.}
Cliffortiana. Het hadt, zo veel bekend is, in 't ^{Monoikia.}
 jaar 1731 de eerftemaal gebloeid te Weenen, in
 de Tuin van Prins EUGÉEN; de tweede maal,
 in 't volgende Jaar te Carlsruhe, in die van den
 Prins van Baden-Durlach: 's Jaars daar aan te
 Leipzig. In de by uitftek gestoffeerde Verza-
 meling van allerley zo inlandfche als uitheemfche
 Planten, van den Cliffortfen Tuin, op' de Lust-
 plaats Hartekamp, buiten Haarlem, hadt de
 Pifang-Plant, uit Amerika leevend overgebragt,
 vyf Jaaren agtereen gegroeid, tot dat, door het
 geeven van meer Vogtigheid en het vermeerde-
 ren van den trap van Warmte in het Broeihuis,
 dezelve, met Nieuwjaarsdag 1736, een Bloem-
 knop toonde, die den 24 January reeds begon
 te bloeijen (*). Deeze bloeijende Plant werdt
 door LINNÆUS, in 't gemelde Werkje, om-
 ftandig befchreeven. In 't zelfde Jaar bevondt
 zig te Londen, in 't Broeihuis van den Heer
 Baronet AYLOFFE, insgelyks een bloeijende
Mufa, welke veele rype Vrugten voortbragt.
 Dit Gewas is door den konftigen Tekenaar
 EHRET naaukeurig afgetekend, en, benevens
 de

(*) Welk eene manier LINNÆUS daar toe gebruikt heeft,
 is omftandig te vinden in het I. STUK dec *Stokholmsfe Ver-*
bandelingen, pag. 26. en daar uit door my ontleend in de
Philof. Verhand. by F. HOUTTUYN, IV. D. bl. 436.

III. de Vrucht-Tros en Vruchten, in allen deele,
 AFDEEL zeer fraay, mēt de Natuurlyke Kleuren, in Plaat
 XXI. gebragt en uitgegeven door den beroemden Kei-
 HOOFD-zerlyken Lyf-Arts en Hofraad TREW, die het
 STUK. maakzel der Bloemen vervolgens nader onder-
 zigt en beschreeven heeft (*), zynde door den
 geleerden BREYN al het voorgemelde ter toets
 gebragt en beoordeeld (†).
 Eenhui- zige.

Om niet te breed uit te weiden, zal ik niet omftandig ſpreken van de vrugtelooze poogingen, welke naderhand in Sweeden door LINNÆUS aangewend zyn, om de Pifang-Planten Zaad te doen draagen; noch van het voorgemelde Beſluit, daar uit opgemaakt, dat de Oost-indiſche Pifang een Basterd-Tuk en dus natuurlyk onvrugtbaar zoude zyn (‡). Ik zal alleenlyk de Waarneemingen van den ſchranderen HASSELQUIST, in het midden deezer Eeuw, ten dien opzigte in 't werk geſteld, gedeeltelyk hier inrukken.

„ De groote Leermeeſter ſtelt zes Meel-
 „ draadjes, doch in ontelbaare Bloemen, door
 „ my in Egypte onderzigt, heb ik 'er niet
 „ meer kunnen vinden dan vyf, die allen van
 „ gelyke geſtalte, ſamengedrukt, aan de eene
 „ zyde platachtig en een weinig geſleufd, aan
 „ de andere zyde verhevenrond, een weinig
 „ lan-

(* *Commerc. Litter. Norimb. Ann. 1739. p. 42, 49, 106 & Ann. 1741. p. 385, 393.*

(† *Acad. Caf. Nat. Curioſor. VOL. VIII. App. p. 180.*

(‡ *Vid. Amoen. Acad. VOL. VI. p. 294.*

„ langer dan het Bloemblad, en allen met Meel- III:
 „ knopjes voorzien waren, omringende den Styl. AFDEEL:
 „ De Meelknopjes, ieder aan de voorzyde van XXI.
 „ zyn Draadje, in de bovenste helft, aange- HOOFD-
 „ groeid, hebben een Sleuf daar het Draadje STUK.
 „ doorloopt, en vereenigen zig opwaards, doch *Monoikis.*
 „ scheiden nederwaards van elkander, loopende
 „ dus ieder in een klein, vry geplaatst, Puntje
 „ uit. Dezelve omvatten den Styl dicht met
 „ hunne Randen als met twee Armen, inzon-
 „ derheid wanneer de Bloemscheede nog maar
 „ weinig gaapt, dat zeer bekwaam is tot de
 „ Bevrugting; zynde boven een weinig van el-
 „ kander en van den Stempel afgeboogen.”

„ Aan den Voet van den Styl, pas boven het
 „ Vruchtbeginzel, is een Honigkuiltje, 't welk
 „ gedekt wordt door het onderste breede end
 „ van een Haarachtig dun Draadje, dat zeer
 „ kort is, zynde buiten twyfel het zesde van
 „ den Ridder. Veeleer, nogthans, zou ik dit
 „ Kuiltje, met het gezegde Draadje en het Ho-
 „ nigbakje van LINNÆUS, een tweede Bloem-
 „ blad of de onderste Lip van de Bloem heeten.
 „ De Stempel is niet geknopt maar geknodst.
 „ De Bloemscheeden, anders bleek groen, zyn
 „ ryp wordende getekend met donker paarsche
 „ Streepen. De Meelknopjes zyn bleekrood:
 „ de grond van de Bloem is witachtig geel; de
 „ tip van eene droevige bleek blaauwachtig
 „ roode Kleur. De Wortel is zeer schoon hel-
 „ der groen.”

„ In

III. „ In Egypte heeft het Gëwas zyn Bloeytyd
 AFDEEL. „ in de Maand Oktober en 't begin van No-
 XXI. vember. Na het afloopen van 't Nylwater,
 HOOFD- „ vamerlyk , begint het een Bloemfteng te fchic-
 STUK. „ ten. In 't midden van December zyn de
 Eenhui- „ Bloemfcheeden met volle Bloemen beladen.
 zige. „ Tegen 't ead van 't Jaar , of in 't voorst van
 „ 't andere , verflenzen allengs de onderfte
 „ Bloemfcheeden , die bevrugt zyn , met de
 „ Bloemen , en anderen daar boven gaan we-
 „ derom open. In Maart is de Bevrugting
 „ voleindigd en de Vrugt geformeerd , die al-
 „ lengs aangroeit tot de Mey-maand , als wan-
 „ neer zy haare rypheid heeft bekomen. Zy
 „ bloeit derhalve als de Warmte gemaatigd en
 „ de Grond met Vogtigheid zeer vervuld is ;
 „ doch wordt ryp met zeer heete Zonneschyn ,
 „ gelyk men 's Voorjaars in Egypte heeft. Naar
 „ dat de Bloemfcheeden afvallen , wordt de
 „ Steng grooter , tot de langte van twee of
 „ drie Voeten aangroeyjende.”
 „ De Vrugt bevat , binnen een Lederachtige
 „ Huid , een zoetachtig Vleefch , harder dan
 „ dat van een Pruiin en weeker dan dat van
 „ een Dadel , een weinig Lymmerig en Meelach-
 „ tig , doch gemakkelyk fmeltende in de Mond ;
 „ zo dat men 't niet , ten minfte niet veel , be-
 „ hoeft te kaauwen. Zy kan niet langer dan
 „ een Week bewaard worden , in 't Klimaat
 „ van Egypte , of zy wordt zuur , en dan heeft
 „ zy den Smaak volkomen van Brood-Deeg ,
 „ dat

„ dat eerst begint te giften (*). Men kanze, III.
 „ van 't begin van Mey tot het end van Ok- AFDEEL.
 „ tober, in dit Land frisch hebben, en over- XXI.
 „ vloedig bekomen te Rosette, doch te Kairo HOOFD-
 „ zyn zy zeer schaars, hoewel 'er geen Boo- STUK.
 „ men van dien aart ontbreeken: want deeze *Monsilia.*
 „ zyn meestendeels onvrugtbaar, brengende
 „ maar weinige Vrugten voort, ten dienste van
 „ de Vrouwen der aanzienlykste Luiden.”

Van het algemeene gebruik, dat men van Gebruik
 deeze Vrugten in de Oost- en Westindiën der Ba-
 maakt, zal ik niet uitvoerig spreken. Wy nannen.
 hebben in Europa geen Vrugt, die dezelve
 evenaart. Onryp en groenachtig zynde strekt
 dezelve voor Brood, kunnende of raauw gege-
 ten, of op veelerley manieren gekookt, gebraden
 en gestoofd worden, zo dat men 'er aller-
 ley Pottagiën van maakt, die, naar de manier
 van bereiding en het gene 'erby gedaan wordt,
 meer of minder lekker zyn. Eenvoudig door-
 gesneeden en gedroogd, smaaken deeze Vrug-
 ten als Vygen, en zyn tevens zeer voedzaam.
 Aan Schyfjes gesneeden en in de Pan gebak-
 ken, overtreffen zy, in Smaak, de lekkerste
 Peeren. Veelal worden zy, gelyk de Aardap-
 pelen, van de Indiaanen en Negers by Vleesch
 of

(*) Men begrype eens, hoe de gedagte Verspieters van 't
 Land Kanaän, *Num. XIII*, dan een Tros van Banannen zulk
 een verren Weg, in byna een dergelyk Klimaat, goed zou-
 den hebben kunnen houden, om die Vrugten aan 't Volk te
 verteonen. Zie Bladz. 408.

III. of Vifch gekookt en dus gegeten. Met Wyn;
AFDEEL. Suiker en Kaneel, gestoofd zynde, wordende
XXI. 'er de lekkerfte Geregten voor de Europeaa-
HOOFD- nen van gemaakt; ryp zynde is de Vrugt Ci-
STUK. troengceel, en dan ook zeer lekker, doch moet
Eenhui-
zige. met voorzigtigheid gebruikt worden even als
 alle verkoelende Vruchten in de heete Klimaa-
 ten. Maar, wanneer de groene Banannen in
 Huis aanrypen en geel worden, dan zynze zo
 gevaarlyk niet. Overryp geworden aan den
 Boom, is de Schil zwart en het binnenfte ge-
 lykt naar Boter.

De Vrugt heeft een Komkommerachtige ge-
 ftalte, zynde dikwils een Voet lang en een
 Duim of daaromtrent dik, met een dikke Schil
 als een Citroen. Ik heb 'er een, in Liqueur,
 die agt Duimen lang is en omtrent twee Dui-
 men dik; komende dus overeen met de ge-
 meenfte Soort in Oostindie, volgens het zeg-
 gen van RUMPH. De Pisang-Struik brengt,
 als hy een of twee Jaaren oud is, eenen Tros
 van zodanige Vruchten voort, zo zwaar dat een
 Man hem naauwlyks kan draagen. Aan een
 dikken Steel, die de Bloemfteng is geweest,
 zitten van tien tot vyftien en meer Bondels,
 ieder van tien tot twintig zodanige Vruchten
 overhocks, 't welk den geheelen Tros, van
 verre, niet kwaalyk naar een der zwaarste
 Uijen-Risten doet gelyken. De onderften zyn
 rypst, de bovenften onryp; ja, daar zitten
 doorgaans nog Bloemen, die met haare vyf

roode Meeldraadjes pralen, welken MERIAN III. AFDEEL. XXI. HOOFD-STUK. *Mangikia.* voor Bloemblaadjes genomen heeft, boven aan den Tros, wiens dikke Punt naar een blaauwe Fruim gelykt. Deeze Punt, uit nog in haar omwindzels of Scheeden beslootene Bloemen en Vrughtbeginzels bestaande, is door den beroemden Hoogleeraar B. S. ALBINUS, onder den naam van *Bol van den Pisang-Tros*, doorgesneeden in Plaat vertoond en beschreeven (*).

Schoon de Pisang-Struik na het voortbrengen van deezen Tros verslenst en sterft, is doch dit Gewas zeer ligt voort te teelen. Niet door middel van Zaad, 't welk men in de Banannen nog niet schynt ontdekt te hebben, maar door middel van de zy-Scheuten, welken het Gewas alsdan uitgeeft, en die, verplant zynde, naar de hoedanigheid van den Grond en van 't Klimaat, meer of minder aangroeijen. MERIAN zegt, dat 'er, te Suriname, in zes Maanden een Boom van groeit, met een Stam van dertien Voeten hoog, zo dik als die van een Mastboom. De Heer FERMIN zegt, dat hy in negen Maanden zyne volle grootte bereikt, zynde alsdan ongeveer een Voet dik. Die gemakkelyke Voortteeling maakt, dat de Vrucht de gewoone Kost der Slaaven is in de Westindiën. Op 't Eiland Barbados krygt ieder Slaaf Weekelyks een Banannen-Tros of twee zo zy niet groot zyn, voor zyne

(*) De Bulho Racemi Musc. Acad. Ann. Libr. VI. Cap. V.

III. zyne Huishouding en Gezin. Men maakt 'er
 AFDEEL. van deeze Vrughten een Soort van Wyn, door
 XXI. Gisting, en het enkele Afkookzel wordt als
 HOOFD- Drank gebezigd. Ik zwyg van de nuttigheden,
 STUK. welke zy hebben tot verzagting van den Borst
 Eenhui- en de Waterwegen, als ook van het gebruik der
 zige. Bladen en Bloemen, enz.

II. (2) *Pifang met een knikkende Bloemsteng, de*
Mannelyke Bloemen afvallende.
 Musa
 Sapientum,
 Westindi-
 sche.

Behalve de Verscheidenheden van grootte
 Kleur en Smaak, die door eenige Autheuren als
 byzondere Soorten opgegeven zyn, komt 'er ee-
 ne voor, van Westindische afkomst, of het
 moest de *Wilde Pifang* zyn van RUMPHIUS,
 die dan ook wel de Spys der Brachmannen of
 Oosterfche Wysgeeren, volgens den Bynaam,
 kon zyn geweest. Hoe 't zy, deeze verschilt
 door een gevlaakte Steng en een regte, ronde,
 kortere welriekende Vrught. Men vindtze, ins-
 gelyks, door EHRET keurlyk afgebeeld naar
 een Gewas, dat in den Jaare 1739 het eerst
 in Engeland, in het Broeihuis van den Hertog
 van RICHMOND, gebloed heeft, en waar in
 men waarnam, dat de Mannelyke of onvrugt-
 baare

(2) *Musa Spadice nutante Floribus masculis deciduis. Musa*
Spadice nutante, Fructu brevior oblongo. BROWN. Jam.
363. MILL. Dict. 2. Musa Caudice maculato. &c. SLOAN.
Jam. 192. Hist. II. p. 147. TREW Ebret IV. T. 21, 22, 23.
Muse affinis altera. C. B. Pin. 508. Ficus Indica Racemosa
Fol. venuste Venosis, Fructu minore. PLUK. Alm. 145.

baare Bloemen afvielen; 't welk LINNÆUS III. voor een Soortelyke onderscheiding gebruikt. AFDEEL. XXI.

Onder de zeventien Soorten van tamme Ba-^{HOOFD-}nannen, die RUMPHIUS opgeeft en beschryft, ^{STUK.} schynt deeze niet te behooren. Het zyn de ^{Bakovens.} kleine Banannen van ROCHEFORT, *Cenorins* by de Portugeezen en *Bacovos* by de Spanjaarden genaamd, waarvan de onzen *Bakovens* gemaakt hebben. De andere of gemeene Banannen worden van de Spaanschen *Plantains* geheten, en daarom noemen de Engelschen het Gewas *Plantain-Tree*, doch dit *the Bonana-Tree* of Banannen-Boom. Of het de *Muskus-Banannen* zyn daar LABAT van spreekt, dan de *Vygen van Amerika*, gelyk ROCHEFORT zyne kleine Banannen noemt, is my duister. Die beide Vrugten zyn van dergelyke figuur, doch maar een half Voet lang en omtrent een Duim dik. De Tros, welken de Franschen, in de Westindiën, *Regime* noemen, is dikwils met één of tweehonderd zodanige Vygen beladen. Haar Vleesch is witachtig en lekkerder, zegt LABAT, maar ook Slymachtig en met minder Sap aangevuld. Wanneer zy ryp en op den Rooster gebraden zyn, smelt het in de Mond als een Geley. Men kan 'er, zo wel als van de Banannen, Taarten van maaken, midt 'er wat Suiker en gestooten Kaneel, als ook wat Citroen- of Oranje-Schillen bydoende; maar, dewyl zy weeker dan de Banannen zyn,

D d 2

kan

III. kan menze op zo veelerley manieren niet be-
 AFDEEL reiden.

XXI.
 HOOFD- Die Vygen worden in onze Volkplantingen
 STUK. Bakovens of Bakoves genoemd, en deeze zyn
 Eenhui- het, waar in men, dezelve doorfnydende,
 zige. duidelykst een Kruis van bruine Streepen
 of iets naar 't zelve gelykende vindt, 't welk
 maakt dat de Spanjaarden, uit zeker Bygeloof,
 die Vrugten nooit willen doorgesneeden heb-
 ben, zig verbeeldende, dat hier het Geheim
 van 't Kruis des Heilands in verborgen zit.
 't Gewas verschilt weinig van dat der andere
 Banannen.

III. (3) Pisang met een regtopstaande Bloemsteng
Musa Tro- en afvallende Bloemscheeden.
glodyta-
rum.
 Molukki-
 sche.

Het onderscheid, van een regtopstaande Bloem-
 steng te hebben, deedt den Ridder een by-
 zondere Soort maaken van deeze Pisang, die
 de *Hemelwyzende* door RUMPHIUS getyeld
 wordt, om dat zy in de Maleitse en andere
 Oostindische Spraaken dergelyken naam voert,
 van gedagte hoedanigheid afkomstig. Dezelve
 groeit natuurlyk op de Molukksche Eilanden.
 't Gewas verschilt weinig, doch de Stam en
 Bladsteelen zyn harder van zelfstandigheid dan
 in de andere Banannen, de Bladen smaller, de
 Vrug-

(3) *Musa Spadice erecto*, *Spathis deciduis* †. *Musa Ura-*
noscopus. RUMPH. *Amb.* v. p. 137. T. 61. β. *Musa Unde-*
sima, Pisang Batu. *Ibid.* p. 132. BURM. *Fl. Ind.* p. 218.

Vrugten dik en rond , byna als in de voor- gaande Soort , hebbende de Tros een lang uit- steekende Steng , met den gedagten Bol aan 't end. Het weezentlykste onderscheid bestaat daar in , dat deeze Vrugten , in haar Goudgeele Vleesch , 't welk wat zuurachtig is en wild van Reuk , overlans eenige platte , bruine Korrels hebben , die waarschynlyk de Zaaden zullen zyn. De Vrugt is eetbaar , doch maakt het Water , van de genen die ze eeten , Bloedrood.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

Hier wordt , als eene Verscheidenheid , t'huis gebragt de *Pisfang-Batu* van RUMPHIUS met welke veel overeenkomst schynt te hebben de *Alphuresche* of *Ceramische Pisfang* , van dien zelfden Autheur , in wier Vleesch ook dergelyke , doch ronder Korrels zyn , als Peonie-Zaad. De Vrugt van deeze laatste , die gebraden de dagelykfe Kost der Inlanderen is , wordt somtyds een Span , dat is zeven of agt Duimen , lang en drie Duimen dik.

Men heeft in de Westindiën een *Balifier-Boom* , die in Gewas volmaakt overeenkomt met de Banannen , doch geene Vrugten voortbrenst , die van eenige nuttigheid zyn of den naam van Vrugten mogen draagen. Pater LABAT geeft de Afbeelding van de Bloem , die als uit in elkander gestoken Vaasjes bestaat , zynde omtrent een Voet hoog , zes of zeven Duimen breed en niet meer dan derdhalf Duim dik. Op den bodem van die Vaasjes , zegt hy , vindt men kleine Graantjes , die byna rond en

Balifier-
Boon.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
*Eenbui-
zige.*

fchoonrood zyn, een zwart Vlakje aan een der Enden hebbende en zynde met Draadjes daar aan vast gehecht. Zo fchynt die Bloem dan veeleer een Vrugt te zyn, welke de gezegde Zaadkorrels bevat.

Die Struik is, evenwel, van byzondere nuttigheid voor de Indiaanen. De Bladen, over 't Vuur gehouden, worden buigzaam, en dienen dan om allerley Waaren in te pakken, als Papier of Doek. De Jaagers of Reizigers gebruiken dezelve om hunne Tenten, tegen Regen of fterke Zonneschyn, te dekken. Dat meer is, zulk een Boom vindende, behoeven zy geen Dorst te lyden: want, als men met een Mes in den Stam fteekt, geeft dezelve wel twee of drie Pinten zeer goed, frifch Water uit. Het Hart van den Stronk doet de Gezwel- len, daar het op gelegd wordt, fchielyk rypen: maar het voornaamfte is, dat de Indiaanen een Soort van Garen haalen uit den Stam, 't welk zy tot het weeven van zeker Doek weeten te gebruiken. LABAT hadt 'er een Stuk van gezien, vier of vyf Voeten lang en omtrent drie Voeten breed, 't welk wel doorweven, glad en fterk was, fchynende duurzaam te zullen zyn. Het zelfde bekomen zy ook uit den Stronk van de gewoone Banannen.

Het denkbeeld van veelen, volgens ALP- NUS, dat de Pisang-Struik haar oirfprong hebben zou van een Suiker-Riet geënt op den Stoel van *Colocasia* of dergelyke Planten, die
zeer

Fig. 1.

zeer Sappig zyn, tot de *Arum* of Kalfsvoet behoorende (*), heeft niet meer waarfchynlykheid dan dat der hedendaagsche Egyptenaaren of Egyptifche Tuinlieden, die elkander wys maakten, dat het Gewas eerst voortgekomen ware van een Dadelsteen, geplant in den Wortel van de Colocasia, en dat het nog op die zelfde manier voortgeteeld zou kunnen worden. HASSELQUIST hun vraagende, waarom zy dit dan niet deden, kreeg tot antwoord, dat zulks de moeite niet waardig zoude zyn, aangezien het zig zelve zo gemakkelyk, door Uitloopers aan den Wortel, voortplant. Immers, terwyl men verfcheide Wilde Gewasfen van deezen aart vindt, is het veel geloofbaarer, dat dezelve door aankweeking in de Tuinen en kundige Behandeling gebragt zullen zyn tot het draagen van goede, vette, zoete en zwaare Vrugten, even als men dit in de Ooftboomen en andere Gewasfen, die Sappige Vrugten draagen, waarneemt. En, dat de Vrugten der tamme Banannen geen Zaad inhouden, is niet meer te verwonderen, dan dat zulks plaats heeft in sommige Soorten van Druiven, enz.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

De

(*) Ajunt multi insitam hanc Plantam olim fuisse Cannæ Sacharinæ supra Culcasiaæ radicem. ALP. *Agypte*. Cap. 22. Hier mede kan hy de Indiaanen niet bedoelen, die van geen in enten der Boomen weeten, zo RUMPHIUS aanmerkt; offchoon LINNÆUS dit Denkbeeld op rekening van de Indiaanen stelt. *Mus. Cliff.* ad finem.

Dd 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Eenbui-
zige

De Heesterachtigen, in het Geslacht van *Atriplex* voorkomende, kunnen, volgens de Natuurlyke Orde, niet van de anderen afgezonderd worden. Ik ga dan over tot den

B R A B E J U M. Kransboom.

Een Kaapfch Boomachtig Gewas, waar van ik reeds tweemaal gesproken heb (*), doch hetwelke, om dat ik 'er thans een nieuwe en goede Afbeelding van kan leveren, een nadere overweeing verdient. Het was door den Ridder eerst onder de Viermannigen geplaatst, naderhand heeft zyn Ed. zig verbeeld, dat de Bloemen vyf Meeldraadjes hadden, hebbende het dus onder den naam van *Brabyla Capensis* voorgesteld; doch eindelyk is zyn Ed. gebleeken, dat het Gewas Bloemen van verschillende Sexen droeg. Behalve de *Tweeflagtigen*, naamelyk, vondt de Heer MUTIS 'er *Manne-lyken* in, aan Katten of Aairen groeiende, even als de anderen, en in vieren gedeeld, met vier Meeldraadjes; een Draadachtigen Styl met twee Stempels, doch geen Vrugbe- ginzel hebbende.

Brabryum
stellatifo-
rium.

Kaapfche.

Pl.
XXXVII.
Fig. I.

Een der Takken van dit fraaije Gewas, dat zo wel tot de Heesters als tot de Boomen t'huis gebragt kan worden, uit myne Verzameling, is in de Natuurlyke grootte, alhier, op Plaat XXXVII voorgesteld. Hy is styf, en rond, doch

(*) In het II. DEELS II. STUK, bladz. 73, en in het IV. STUK, bladz. 577.

doch voos van zelfstandigheid, paarschachtig van
 Kleur, overlans gestreept, en eenigermaate
 Wollig; by Verdiepingen bezet met Kransjes
 van Bladen, wier getal niet zeven maar zes is
 in ieder Krans, even als in het Ethiopisch
 Boompje by PLUKENET, op deeze Soort
 aangehaald. De Bladen zyn gesteeeld, van Lan-
 cectvormige figuur, aan de kanten zeer ruim ge-
 tand, van boven glad, van onderen Netswys'
 geaderd, omtrent drie Duimen of een Hand-
 palm lang, styfachtig en uitgebreid. In de
 Oxels van deeze Bladen, binnen het Kransje,
 komen eenige dik gesteeelde Aairen voort, die
 in zeer ruige stompe Schubben de Bloempjes
 bevatten; waar van ik eenigen met het Mikros-
 koop onderzocht heb, en wier verschillende Ge-
 stalte dus, by vergrooting, hiet in Plaat is ge-
 bragt; om de eigentlyke manier der Vruchtmaa-
 kinge van dit Gewas duidelyk te doen zien.

Een der *Mannelyke* Bloempjes is by A ver-
 toond. Men ziet hoe dezelve Trechterachtig
 zyn, van buiten ruig en verdeeld in vier lang-
 werpige Slippen of vierbladig, bevattende vier
 geelachtige Meeldraadjes, van langte als de
 Bloemblaadjes of Bloemkrans, en Eyronde witte
 Meelknopjes, aan de zyde der Draadjes aan-
 gegroeid, doch den top niet bereikende, gelyk
 in de nadere beschryving gezegd wordt (*).
 In deeze Bloempjes heb ik geen Styl gevon-
 den.

(*) *Mant. alt.* p. 332.

III. den. De *Tweeflagtige*, gelyk 'er een by B is
 AFDEEL. voorgesteld, hebben de verdeelingen van de
 XXI. Bloem zodanig, dat dezelve meer naar Bloem-
 HOOFD- blaadjes gelyken: 't getal en de figuur der
 STUK. Meeldraadjes en Knopjes is evéneens: maar in
Eenba-
sige. deze Bloempjes bevindt zig een Rolrondochti-

Styl van dergelykelangte, bruin van Kleur. Die zelfde Styl openbaart zig alleen, zonder Meeldraadjes, in de *Vrouwelyke* Bloempjes, als by Letter C; hoedanigen ik maar zeer weinigen in zodanig eene Aair, die de anderen nitleverde, heb aangetroffen. De Verdeelingen van de Bloem zyn hier ook langwerpiger of smaller, dan in de *Tweeflagtigen*, wier Stuifmeel eene volmaakt driehoekige figuur heeft.

Zo blykt dan, dat dit Gewas te regt door den Ridder is t'huis gebragt in deze Klasfe (*). Dat 'er van de *Vrouwelyke* Bloempjes zo weinigen zyn, indien deze alleen vrugtbaar waren, komt overeen met de Vrughten, wier Grootte maakt, dat 'er maar weinigen aan den Steel dezer Bloem-Aairen kunnen groeijen, naar de menigvuldigheid van de Bloempjes te rekenen. Want het is buiten twyfel de *Ethiopische Amandelboom*, met eene Fluweelachtige Vrught, waar van een Tak door den vermaarden BREYN is afgebeeld. Hy zegt dat dezelve kleiner is dan de *Europische*, doch fierlyker van Blad en Vrught, gelyk ik gemeld heb. Een Trosje der Vrughten
 is

(*) Zie II. D. I. STUK, bladz. 245.

is 'er hier, uit de gedagte Afbeelding bygevoegd, ^{III.}
 by Letter D, zynde dezelve met een Kaneel-^{AFDEEL.}
 kleurig Fluweelachtig Dons bekleed, en binnen ^{XXI.}
 haar Schil een Amandel bevattende, die veel ^{HOOFD-}
 naar onze Amandelen gelykt (*). ^{STUK.}
Monoikia.

O P H I O X Y L U M. Slangenhout.

De Tweeflagtige Bloemen hebben, in dit
 Geflagt, den Kelk in vyven, de Mannelyken
 in tweeën gedeeld; de Bloem in beiden in vy-
 ven. Dezelve is Trechterachtig en haar Mond
 maakt een Cylindrifch Honigbakje. De eerst-
 gemelden hebben vyf Meeldraadjes en een Stam-
 per, de anderen alleenlyk twee Meeldraadjes.

De eenigfte Soort (1) heeft den Griekfchen
 naam *Ophioxylum*, dat is Slangenhout, beko- ^{I.}
 men, om dat het Gewas een Soort van Slangen- ^{Ophioxyl-}
 hout, welke echter het *Lignum Colubrinum* der ^{lum Ser-}
 Apo- ^{pentinum.}

(*) De *Brabejaria* van den Heer N. L. BURMANNUS kan
 hier, aangemerkt de Wolligheid der Bladen en de spitsheid
 der Bloemfchabben, als ook wegens de verfchillende Teel-
 déelen, volgens zyn Ed. Opgave, niet t'huis behooren: ter-
 wyl ook zyn Ed. dezelve tot de Kladè der *Gynandria* be-
 trekt. *Fior. Cap. Prodr.* p. 26. Men ziet hier, hoe zeer
 de deelen der Vrughtmaking daar van verfchillen.

(1) *Ophioxylum. Syst. Nat. XII. Gen 1142. p. 667. Veg.*
XIII. p. 765. Ophiox. Fol. quaternis. Fl. Zeyl. 398. Mat.
Med. 474. Ligustrum Fol. ad fingula internodia ternis, Lig-
num Colubrinum Officinis creditum. BURM. Zeyl. 141. T.
64. Clematis Indica Perficæ foliis, Fructu Periclymeni. C.
B. Pin. 304. Radix Musticæ, RUMPH. Amb. VII. p. 26. T.
26. BURM. Fl. Ind. p. 218.

II. DEEL VI, STUK.

III. Apotheeken niet fchynt te zyn, uitlevert. Het
 AFDEEL. regte Gewas van dien aart, een aanzienlyken
 XXI. Boom uitmaakende, is reeds door my beschree-
 HOOFD- ven *. Het tegenwoordige, dat RUMPHIUS
 STUK. den *Inkhoorns-Wortel* noemt, maakt flegts een
 * Zie II. D. den Boompje, met een Stammetje van een Vinger
 I. STUK, dik, en kan derhalve zulke zwaare Wortels niet
 bladz. 119. hebben. Men zegt nogthans, dat dit de beste
 Soort van Slangen hout zy, wordende de Wor-
 tel deswegen, by de Indiaanen, *Raiz de Mongo*
 geheten. Het groeit op Java, in de Bosfchen
 van Kiaten-Hout, doch valt ook, zo die Au-
 theur zegt, in Bengale en op Ceylon, alwaar
 het *Ekawerya*, dat van de zelfde betekenis is,
 genoemd wordt, zynde door den Hoogleeraar
 J. BURMANNUS afgebeeld en aldus beschree-
 ven.

„ De Steng is driekantig, met Leden, ge-
 „ streept; de Bladen aan ieder Gewricht drie,
 „ langwerpig gefpitst, niet ingefneeden noch
 „ getand, waar door zy van de Perfikbladen,
 „ met welken zy anders, in figuur, veel over-
 „ eenkomst hebben, verschillen, hebbende
 „ korte Steeltjes. Aan den top van de Steng
 „ komen veele Bloempjes, als Kroontjeswys’,
 „ zynde Trechtersvormig, vyfbladig, met klei-
 „ ne vyfdeelige Kelkjes, en twee Meeldraadjes
 „ hebbende met éenen Stamper, die een rond-
 „ achtige, ten halve verdeelde, tweehokkige
 „ Vrugt wordt in ieder Holligheid een enkel
 „ rondachtig Zaad bevattende.”

• t Ge-

't Gewas van den Inkhoorns-Wortel, by RUMPHIUS evenwel, verschilt aanmerkelyk hier van; als hebbende de Bladen tegenover elkander aan de Steng; hoewel de Bloem en Vrugt 'er taamelyk mede strookt. „ De *Tio-*
 „ *vanna* van den Malabaarsen Kruidhof, zegt
 „ LINNÆUS; gelykt meer naar hetzelfde dan
 „ naar de *Ophioriza*; doch de Koning der Bit-
 „ terheid, by RUMPHIUS (*), is een ver-
 „ schillende Boom. Men diende ook het Ken-
 „ merk des Geslagts nog nader in een volmaakt
 „ Voorwerp te onderzoeken.”

G O U A N I A .

Dit Geslacht is, ter eere van den Heer GOUAN, die zig door de beschryving van den Koninglyken Kruidtuin te Montpellier, en dus tevens van de Planten omstreeks die Stad groeiende, beroemd gemaakt heeft, door den Heer JACQUIN getyeld.

De Kenmerken zyn; een *Tweeflagtige* Bloem, die een vyfdeeligen Kelk heeft, zonder Bloemblaadjes, en vyf Meelknopjes, onder een Huikje verborgen, benevens een driedeeligen Styl, waar onder het Vrugtbeginzel, dat een Vrugt wordt, die in drieën deelbaar is. De *Manne-lyke* Bloemen komen 'er mede overeen, doch hebben geen Stempel noch Vrugtbeginzel, en somtyds zelfs geen Styl.

Twee

(*) *Herb. Amboin.* II. p. 129. T. 41. *Rex Amaris*, 't welk veel van *Rex Amoris* of Koning der Liefde verschilt.
 II. DEEL. VI. STUK.

III. Twee Soorten zyn door zyn Ed. opgegeven,
 AFDEEL. naameelyk

XXI.
 HOOFD-
 STUK.

(1) *Gouania met Wollige Bladen.*

I.
Gouania
tomentosa.
 Wollige.

Deeze, van zyn Ed. op St. Domingo waargenomen, is een Rankachtige Heester, beklimmende de hoogste Boomen, en zig vasthoudende met zyne Klaauwieren. De Bladen zyn langwerpig Eyronde, spits, flauw gekarteld, Wollig, gesteeld, overhocks geplaatst, vier Duimen lang. Hy draagt Trosfen van vyf Duim, in de Oxels en aan de enden der Takken, van gesteelde kleine Reukelooze geelachtige Bloempjes, hier en daar samengehoopt. Het Huikje, dat de Meelknopjes dekt, springt 'er Veerkragtig af, in de uitschieting van het Stuifmeel. De Mannetjes-Bloemen hebben geen Vruchtbeginzel, hoewel men in dezelve altoos een Styl ziet, zonder Stempel. De Zaaden zyn glinsterend zwart.

De Heer JACQUIN hadt dit Gewas bevoorrens tot de Rhamnus betrokken, doch naderhand hetzelve, met het volgende, dus daar van afgezonderd.

(2) *Gouania met gladde Bladen.*

Dee-

(1) *Gouania* Fol. tomentosif, JACQ. *Amer. Hift.* 263. *Rhamnus inermis*, Ramis Cirrhiferis, scandentibus, Fol. tomentosif, *Id. Enum.* p. 17.

(2) *Gouania* Fol. glabris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1157. p. 675. *Veg.* XIII, p. 767. JACQ. *Amer. Hift.* 264. *Banisteria* Fol.

Deeze Soort, anders met de voorgaande overeenkomstig, kwam dien zelfden Heer op St. Domingo voor. Hier waren de Mannelyke Bloemen, byna altemaal, zelfs van een Styl ontbloomt. Dat Gewas van de Barbados, welk de Ridder *Paullinia* genoemd hadt in de Upsalsche Tuin, naderhand van zyn Ed. *Banisteria Lupuloides* getyeld, schynt hier te behooren. Dus wordt ook de *Amerikaansche Wilde Hoppe* die Klaauwieren heeft, van PLUKENET, hier t'huis gebragt. De Groeiplaats is, derhalve, ook op Jamaika.

M I M O S A.

De Kenmerken van dit bekende Gewas, zyn, dat het den Kelk vyftandig en de Bloem in vyven gedeeld heeft, met vyf, tien of meer Meeldraadjes, brengende de Tweeslagtige Bloemen, die een Styl en Vrughtbeginzel hebben, een Haauwvrugt voort.

De Boomachtige Soorten van dit Geslacht reeds beschreeven zynde, zal ik hier de overige Heesterachtigen, gelyk ver de meesten zyn, voorstellen.

** Met twee- of driepaarige Bladen.

(5) Mi.

Fol. alternis lanceolatis ferratis. *Sp. Plant.* I. p. 427. *Paullinia* Fol. simpl. &c. *H. Ups.* 97. *Rhamnus inermis* &c. Fol. glabris. *JACQ. Amer.* 17. *Lupulus sylv. Americana* &c. *PLUK. Alm.* 229. T. 201. f. 4. & *Phyz.* T. 263. f. 3.

II. DEEL. VI. STUK,

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.

(5) *Mimosa die gedoornd is, met tweepaarige stompe Bladen.*

V.
Mimosa
Unguis
Cati.
Katten-
Klaauw.

Zeer bekend, in de Openbaare Kruidtuinen, is deeze, die *Katten-Klaauw* genoemd wordt, wegens haare scherpe Doornen. Zy heeft de Bladen tweepaarig, en voert daarom den naam van *Vierbladige* by PLUMIER. 't Is een Boomachtige Heester, op Jamaika overal in de Velden groeiende, en door de twee spitse, regte Doorntjes, aan de Gewrichten der Takken, grootelyks kwetzende en in de Kleederen haakende als de Klaauwen van een Kat. De gestalte gelykt eenigermaate naar die van de *Acacia*, maar de Bloemen groeijen aan ronde Hoofdjes, op lange Steelen. Zy zyn eenbladig en hebben veel Meeldraadjes, die tot één Lighaam samengevoegd zyn. Daar uit komen lange verscheidelyk omgedraaide Haauwen voort, die zwartglanzige platte Zaadjes bevatten,

VI.
Mimosa
tergemin.
Driepaarige.

(6) *Mimosa die ongedoornd is, met driepaarige Bladen.*

Die gesteldheid der Bladen, om welke zy
Drie-

(5) *Mimosa spinosa* Fol. bigeminis obtusif. H. Cliff. 207. R. Lugdb. 470. *Acacia quadrifolia filiquis cinnatis*. PLUM. Ic. T. 4. *Mimosa fruticosa* &c. BROWN. Jam. 252. *Acacia quodammodo accedens* &c. PLUK. Phyt. i. f. 6. *Acacia arborea major spinosa* &c. SLOAN. Jam. 152. Hist. II. p. 56?

(6) *Mimosa inermis* Fol. tergemina. JACQ. Amer. Hist. 265. *Acacia frutescens non aculeata, Flore purpurascens*. PLUM. Sp. 17. Ic. 10. f. 1.

Driepaarige genoemd wordt, doet deeze Soort III.
 by alle anderen uitmunten. Zy voert den naam AFDEEL.
 van *Heesterachtige Ongedoornde Acacia* by PLU- XXI.
 MIER, en is ook door den Heer JACQUIN, in de HOOFD-
 Bofchen van Martenique, waargenomen. Ie- STUK.
 der Bloempje heeft een menigte van Draadach- Mimosa
 tige Meeldraadjes, die tot één Lighaam famen-
 gegroeid zyn, en dikwils viermaal langer dan
 het Bloempje, vertoonende zig het Vlies, dat
 dezelve famenhecht, door zyne vyf Lippen,
 als waren 'er twee Trechterachtige Bloempjes in
 elkander gestoken. De Haauw is lang en plat-
 achtig, gespitst, eenhokkig met twee Kleppen,
 die na het open barften Spiraal zyn opgewonden.

*** Met de Bladen gepaard en tevens gevind.

(7) *Mimosa die ongedoornd is en Paarsteelige* VII.
Vinbladen heeft, aan de zyden van den Mimosa
Steel overhoeks, aan het end gepaard. latifolia.
Breedbla-
dige.

Deeze is, onder den naam van *Ongedoornde*
Acacia, met Walnooten-Booms Bladen en eene
 paarschachtige Bloem, door PLUMIER opge-
 geven. De Bladen zyn in dezelve zeer groot en
 spits Eyrond, by vyven, op de gezegde manier,
 aan een Steel, die zig met een anderen famen-
 voegd, geplaatst. De Bloemen ongesteeld,
trops-

(7) *Mimosa inermis*, Fol. conjugatis, Pinnis terminalibus
 oppositis, lateralibus alternis. *Acacia non spinosa*, Juglandis
 folio. PLUM. *Spec.* 17. *lc.* 9.

E e

II. DEEL. VI. STUK.

III. tropswyze, uit de Takken spruitende, zyn zeer
 AFDEEL groot, en hebben een langen uitsteekenden Styl,
 XXI. maakende, op de gewoone manier, Hoofdjes
 HOOFD- uit, welke by die der anderen in grootte uit-
 STUK. munten.

VIII. (8) *Mimosa die ongedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa *lige Vinbladen, waar van de binnensten*
Purpurea. *kleinst.*
 Paarfche.

De paarfche Bloemen geeven den Bynaam aan deeze, die door gezegden Pater in de West-indiën gevonden en insgelyks tot de Acacias betrokken is. De Blaadjes komen meest by vier Paaren aan ieder Steeltje voort, wordende naar 't end langs hoe grooter. In twee zodanige Steeltjes is ieder Bladsteel, mikswyze, verdeeld. De Bloemen, die Hoofdjes maaken, zyn uitermaate groot.

IX. (9) *Mimosa die ongedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa *lige Vinbladen, vierpaarig en rondachtig:*
Viva *de Steng Kruidig.*
 Zeer
 kleine.

Een klein Gewasje, van naauwlyks drie Duimen hoog, maakt deeze byzondere Soort van
 Mi-

(8) *Mimosa inermis Foliis conjugatis Pinnatis, Foliolis intimis minoribus. Acacia Frutescens non aculeata, Flore purpurascens. PLUM. Spec. 17. Ic. 10. f. 2.*

(9) *Mimosa inermis, Fol. conjugatis Pinnatis, partialibus quadrjugis subrotundis, Caule Herbaceo. Mimosa minima, Herbacea, vix tripollicaris &c. BROWN Jam. 254. Mimosa Herb. non spinosa minima repens. SLOAN. Jam. 153. Hist. Il. p. 58. T. 182. f. 7. RAJ. Suppl. 480.*

Mimosa uit, welke by SLOANE den tytel voert, van allerkleinste, kruipende, zynde in de Velden en Savaanen op Jamaika gemeen. Zy heeft cenzaadige, ruige Zaadhuisjes.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

(10) *Mimosa die gedoornd is, met Paarstee-
lige Vinbladen, gelyke Blaadjes en ge-
doornde Stoppeltjes.*

X.
*Mimosa
Circinalis.*
Rondhuad-
wige.

Deeze voert, wegens de Slangswys' rond ge-
draaide Haauwen, den bynaam. Zy komt met
de Katten-Klaauw byna in alle opzigten overeen,
uitgenomen de Bladen, die 'er zes zyn aan ie-
der gepaard Steeltje. De Bloemhoofdjes zyn
rond, en komen op lange Steelen voort. De
Groeiplaats is in de Westindiën en in Karolina.

(11) *Mimosa die gedoornd is, met Paarstee-
lige Vinbladen, gelyke Blaadjes en krom-
me Doornen.*

XI.
Cineraria.
Afschkleu-
rige.

De Bast van deeze is Afschkleurig of als met
Afsch bestooven, waar van zy den bynaam heeft,
ge-

(10) *Mimosa aculeata*, Fol. conjug. pinn. Pinnis æquali-
bus. Stipulis Spinosis. Mimosa Frut. Spinosa et aculeata.
BROWN. *Jam.* 253. Acacia Fol. amplioribus, Siliquis circina-
tis. PLUM. *Sp.* 17. *lc.* 5. CATESE *Car.* II. p. 97. T. 97.

(11) *Mimosa acul.* Fol. conjug. pinn. Pinnis æqualibus Acu-
leis recurvis. Mimosa Frut. Spinis aduncis undique arm. Cor-
tice cinereo. BROWN. *Jam.* 252. Acacia Maderaspatana spi-
nosa, Intisæ accedens, Cortice cinereo &c. FLUK. *Alm.* 4;
Phyt. T. 2. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 222.

E e 2

III. gelykende dus eenigermate naar het Gewas,
 AFDEEL. XXI. dat men op Malabar *Intsia* noemt, vervolgens
 HOOFD- te beschryven, zynde een mede-Soort van dit
 STUK. Geslagt. Deeze is rondom gewapend met haa-
Eenhui
nige. kige Doornen, en heeft kleine Blaadjes en ron-
 de Bloemhoofdjes als gewoonlyk. Dergelyke
 groeit op Jamaika.

XII. (12) *Mimosa die gedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa *lige Vinbladen; de Steeltjes drie-Paarig*
Cast. *met byna gelyke Blaadjes.*
 Kuifche.

Deeze en de twee volgende behooren tot die Gewassen, welken men, wegens de Gevoeligheid, *Noli me tangere*, of Kruidje roer my niet, noemt, en hier op ziet de bynaam. Anders heeten zy ook wel *Herba viva* of *Sensitiva*, om dat 'er een aandoening in plaats heeft, welke zweemt naar dergelyke bewegingen in de levendige Schepzelen. Deeze heeft de Bladen taamelyk breed, rondachtig en Haairig. De Bloemen komen Aairswyze voort, waar van de ondersten onvrugtbaar, de bovenste vrugtbaar zyn, hebbende beiden tien Meeldraadjes. De Groeiplaats is in Indie.

(13) Mi-

(12) *Mimosa acul. Fol. conjug. pinnat. partialibus trijugis subæqualibus. Mimosa Fol. conjugatis, Fol. pinnatis &c. H. Ups. 145. Mim. undique aculeata &c. H. Cliff. 208. Æschynomene Spinosa latifolia S. Herba viva &c. COMM. Hort. I. p. 55. T. 28. Mimosa Folio lato Sennæ spinosa. BOERH. Lugdb. II. p. 55, BURM, Fl. Ind. p. 222.*

- (13) *Mimosa die gedoornd is, met Paarsteelige Vinbladen; de Steeltjes twee-Paarig, met de binnenste Blaadjes zeer klein.* III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Deeze is de eerste Soort van de Brasiliaan-
sche *Gevoelige* of *Schaamkruiden* by den be-
roemden BREYN, zynde hetzelve een der
breedst-Bladigen. In dit Gewas is een byzon-
dere blyk van de Almagt van den Schepper,
welke onze redeneering paalen stelt: want daar
men byna altoos de Vinbladen, ter wederzyde
van den Steel, egaal ziet groeijen, heeft hier
doorgaans een der onderste Blaadjes, aan de
eene zyde, geen zestiende of twintigste part
der grootte van het andere. Waarom, mag
men zeggen, is hier de toevloed van Sappen
naar den eenen kant zo veel minder?

Nog ruim zo duister is de oorzaak der Ge-
voeligheid van deeze Gewassen, door welke
al te diepe overpeinzing een Malabaarse Wys-
geer, zo men ter goeder trouw verhaalt, zyn
Verstand verlooren heeft. De enkele Veer-
kracht der Vaste deelen hier ten behulp te nee-
men, met BONTIUS, die zulks door het weg-
springen der Zaaden in de Ezels-Komkommers,
wanneer men die aanraakt, tragt te verklaren,
is

(13) *Mimosa acul. Fol. conjug. pinnat. partialibus bijugis; intimis minimis Mimosa Caule acul. Fol. geminatis &c. R. Fugdb. 471. Æschynomene Spiu. prima S. Brasil. latifolia, Siliquis radiatis. BREYN Cent. 31. T. 16. TREW. Ehret. T. 25.*

E e 3

II. DEEL, VI. STUK.

III.
AFDEEL
XXI.
HOOFD-
STUK.
*Eenhui-
zige.*

is niet echt. Zulks met REGIUS en anderen af te leiden van de opklimming en nederdaaling der Vogten, door zekere Pypjes, overeenkomende met de bovenste en onderste Oppervlakte der Bladen en van de werking der Klapvliesjes daar in; strydt tegen de schielykheid der aandoening, en de onverfchilligheid, waar en hoe men het Loof aanraake: zo dat die verklaring ook geenszins strookt. Men moet hier acht geeven, dat hetzelfde in dit Geval gebeurt, 't welk plaats heeft in de Slaap der Planten: want deeze Gevoelige laten tegen den Nagt, op de zelfde manier, haare Blaadjes hangen, even of zy verslenst waren, en herstellen zig 's morgens. Des men in de eerste plaats niet denken kan, dat de Loop der Sappen zo lang zoude stil gestaan hebben; in de tweede plaats duidelyk ziet, dat de Veerkragt de Oorzaak niet kan zyn. Men moet die zoeken in een sterke aandoenlykheid voor Prikkeling, gemeenlyk Irritabiliteit genaamd, en in Stuipachtige beweegingen, daar uit voortkomende, die derhalve, even als zy in sommige Menschen plaats hebben, in anderen niet: zo ook maar in eenige Planten heerschen. Daar toe wordt iets, dat met de Zenuwen van 't Menschelyk Lighaam overeenkomst heeft, vereischt, 't is waar, en wat strydt 'er tegen, dat 'er zodanig iets in de Planten zy? De Deelbaarheid derzelyen, nu de Polypen der
Zoete

Zoete Wateren ontdekt zyn , geenszins. El- III.
 ders heb ik daar van iets meer gezegd (*). AFDEEL.

Het Gewas is Heefterachtig, met bleekgroe- XXI.
 ne Stengen en Takken, die broofsch zyn, met HOOFD.
 een wit Merg gevuld, vierhoekig, digt bezet STUK.
 met ryën van geele Doorntjes. Op omtrent *Monoikia*
 een Duim afftands van elkander komen hier
 Bladsteelen aan, van dergelyken aart, ruim een
 Duim lang, ieder aan 't end zig in tweeën ver-
 deelende en met vier Blaadjes bezet, die van
 agteren ruig zyn, van vooren glad en bly-groen.
 Zy zyn niet veel kleiner dan de Sennebladen,
 en gelyken ook eenigermaate naar die, doch
 zyn scheef, in de eene helft smaller, en het
 binnenste Blaadje, naast aan den Tak, zo veel
 kleiner, als ik gezegd heb. Aan de Oxels der
 Bladsteelen zyn styf gehaairde Stoppeltjes, tus-
 schen welken een of meer Bloemsteeltjes, ins-
 gelyks hoekig en gedoornd, die aan 't end een
 ruig Bolletje hebben, bestaande uit paarfche
 Bloempjes, met witachtige Meeldraadjes, en
 veele bleekachtige gedoornde Schubbetjes. Hier
 op volgen Vliczige Haauwtjes, meer dan een
 Duim lang, in 't ronde op het Steeltje ge-
 plaatst, bleek van Kleur en ruig, op de kan-
 ten als met Doorntjes gehaaird, en samenge-
 steld uit gezwollen Leedjes. Het Zaad ryp
 zynde wordt in de omtrek van het Haauwtje
 een

(* Zie het II. DEELS I. STUK van deeze Nat. Historie, bladz. 4, enz.

III. een Draad los , en hetzelfde springt open tot
 AFDEEL. vier of vyf Hokjes , ieder een platachtig ovaal
 XXI. HOOFD- Zaad bevattende , dat klein is en aan beide
 STUK. Oppervlakten met een rond Perkje getekend (*).

XIV. (14) *Mimosa die gedoornd is , de Bladen byna*
Mimosa
putica.
 Schaam-
 achtige. *Vingerachtig gevind hebbende , met eene*
Stekelige Steng.

Deeze is *Mimosa met gevingerde Bladen* gety-
 teld geweest , en wordt *Heesterachtige ge-*
doornde , die laag van Gewas is , met rondbol-
 lig getropte Haauwen , by PLUMIER gety-
 teld. Het is de derde Gedoornde Schaam-Hee-
 ster van BREYN , uit wiens Afbeelding de Vin-
 gerachtigheid der Vinbladen zeer blykbaar is.
 Menigvuldige zeer kleine Blaadjes , naamelyk,
 Vederachtig aan Steeltjes wederzyds geplaatst,
 maaken ten getale van agt of tien met elkander
 de figuur van een Waaijer van Paauwen-Veders
 uit. 't Gewas is een Heester als de Rooze-
 boompjes , met veele ronde Takken , die een
 zeer ruige donkerroode Schors hebben , zo wel
 als de Bladsteelen , die aan den Tak niet alleen
 met

(*) BREYN *Cent.* I. p. 32. LINNÆUS tekent aan , dat de
 Bloemen in deeze Soort Vyfmannig zyn.

(14) *Mimosa acul. Fol. subdigitatis pinnatis , Caule hispido. Mimosa Fol. digitatis , Foliolis pinnatis &c. H. Cliff. 208. Ups. 144. Mimosa humilis Frutescens et spinosa , Siliquis conglobaris. PLUM. Sp. 17. Ic. 202. Æschynomene Spinosa tertia , Siliquis parvis echinatis. BREYN Cent. 40. T. 18. Æschyn. spinosa , Flore globoso albido &c. COMM. Hort. 1. p. 57. T. 29.*

met twee haakige scherpe Doornen zyn gewapend, maar in de Oxels ook verscheide smalle Stoppeltjes hebben. Tusschen deeze komen de Bloemsteeltjes voort, van drie tot zes en somtyds meer by elkander, hebbende kleine Bloemhoofdjes, en de Haauwtjes zyn dun, in drie hokjes verdeeld.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

Aangaande de Vruchtmaakende deelen, zegt de Ridder; dat de Kelk is Trechterachtig, in drieën gedeeld, zonder Bloemblaadjes: 't getal der Meeldraadjes vier, die zesmaal zo lang als de Kelk zyn en regtopstaande: het Vruchtbeginzel rondachtig, de Styl Elsvormig, iets korter dan de Meeldraadjes en de Stempel spits.

**** Met dubbeld gevinde Bladen.

(15) *Mimosa die ongedoornd is, en Paarsteelig met een Klauwier aan 't end; de Blaadjes van twee Paaren aan ieder Steeltje.*

XV.
Mimosa
Scandens.
Klimmen-
de.

Tot deeze Soort wordt t'huis gebragt, de Haauw.

(15) *Mimosa inermis*, Fol. conjugatis Cirrho terminali, Foliolis bijugis. *Gigalobium scandens Claviculatum*. BROWN. *Jam.* 362. *Lens Phaeoloides*. BURM. *Zeyl.* 139. *Phaeolus maximus perennis*, Folio decomposito &c. SLOAN. *Jam.* 68. *Arbor Siliquosa*, Juglandis folio, Brasiliانا &c. C. B. *Pin.* 404. *Faba marina*. RUMPH. *Amb.* V. p. 5. T. 4. *Pisathia Fl.* *Zeyl.* 644. *Perim Kaku-Valli*. *Hort. Mal.* p. 59. T. 32, 33, 34. BURM. *Fl. Ind.* p. 222. *Phaeolus novi Orbis* &c. PLUK. *Phyt.* 211. f. 6.

E e 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. Haauwdraagende Brasiliaanfche Boom van BAU-
 AFDEEL. HINUS, met Walnooten-Bladen en eene uiter-
 XXI. maate lange Haauw: zo wel als de allergrootste
 HOOFD- overblyvende Phaseolus van SLOANE, met
 6STUK. verdeelde Bladen en een zeer groote gedraaide
 Eenhui- Peul, op Jamaika waargenomen. In Oostindie
 zige. valt zy op Ceylon, wordende aldaar *Pusætha*
 van de Inlanders geheten en *Perim Kaku Valli*
 op Malabar, dat de zogenaamde *St. Thomas*
Boonen zouden zyn. RUMPHIUS noemtze
Zee-Boonen, om dat zy veel aan 't Strand ge-
 vonden worden, en zegt, dat die Vrugten, wel-
 ken CLUSIUS onder den naam van Zeergroote
Brasiliaanfche Haauw, *Boomachtige Boon* en 't
Hart van St. Thomas, in 't eerste, zevende en
 agtste Hoofdstuk van zyn Derde Boek der Jit-
 heemsche Zaaken voorstelt, allen tot het Geslagt
 van *Parran* of Haauwdraagende Touwe-Strui-
 ken, gelyk ook dit Gewas is, behooren. Dewyl die
 Haauwen en Boonen zeer verschillen, zo moe-
 ten 'er dan aanmerkelyke Verscheidenheden van
 dit Gewas zyn, 't welk men in de eerste opslag
 niet ligt tot de Mimosaas zou betrekken.

Het is een der meest verwarrende Boschtou-
 wen in Oostindie, zegt die Autheur, beklim-
 mende met zyne Wenteltrapswys' gedraaide
 Struiken de hoogste Boomen, en dikwils ver-
 scheidene derzelve zodanig aan elkander verbind-
 dende, dat de een zonder den ander niet om
 kan vallen. Niet verder kunnende oploopen,
 dan laat het zyne Touwen nederhangen, die
 zig

zig alsdan in groene Ranken verdeelen, welke een zo digt Loof maaken, dat men fomtyds dat van den Boom niet onderkennen kan. Dewyl het veel by de Yzerhout-Boomen opklimt, hebben sommigen de Vrugt daar van voor de Vrugt dier Boomen aangezien. De Bladsteelen verdeelen zig in tweeën, en daar komen doorgaans twee paar Bladen aan, regt tegen elkander over, loopende de Steel in een Klaauwier uit. De Bloemsteelen, die een Span of anderhalf Voet lang zyn, komen voort uit de Oxels der Bladen. Zy zyn Aairswyze digt bezet met kleine Knoopjes van Mosachtige Bloempjes, bestaande uit tien Meeldraadjes, en de onderste derzelven brengen gezegde Haauwen voort, welke drie of vierdhalf Voeten lang zyn, vyf Vingeren breed, plat doch als in Leden verdeeld en knobbelig naar 't getal der Boonen, die daar in leggen. Sommigen zyn regt, anderen krom als een Sabel, en het getal der Boonen is grootelyks verschillende. Men vindt 'er in sommigen zeven, in anderen meer, tot vyftien toe.

Deze Boonen, die men gemeenlyk *St. Thomas-Boonen* noemt, hebben, zo hy aanmerkt, omtrent de grootte van Tiktakbord-Schyven; zynde sommigen meer, anderen minder plat, niet volkomen rond, maar van boven een weinig ingedrukt, en aan de zyden dikwils als gedrongen; dus eenigermaate Hartvormig. De Kleur is glanzig Kastanje-bruin. De Aimbonsche zyn twee Duimbreedten lang en breed.

III.
 AFDEEL.
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
Monokia.

St. Tho-
 mas-Boo-
 nen.

Die

III. Die in de Westelyke deelen van Oostindie
 AFDEEL groeijen zyn grooter, ronder, dikker, beter
 XXI. gefatsoeneerd en lichter bruin, maar zo glad
 HOOFD- niet als de Ambonsche. Ik hebze van veeler-
 STUK. ley figuur, sommigen zeer plat en nagenoeg
Eenhui- rond, twee Duimen over 't kruis: sommigen
zigt. Hartvormig en anderhalf Duim dik; en ook ee-
 ne, die nagenoeg vierkant is, van gestalte als
 een Naaykusfentje, twee Duim lang, anderhalf
 Duim breed en een Duim dik. Deeze laatste
 heeft op de zyden zulk eene Straalswyze Tē-
 kening, als een Zonnetje, gelyk RUMPHIUS
 aan de Ambonsche toefchryft.

Voor 't overige is 't zonderling, dat men zo
 weinig gebruik van die, zo vermaarde, Boonen
 heeft. Eertyds werden 'er Snuiftabak of Reuk-
 doosjes van gemaakt, doch dit is thans byna
 uit de mode. De halfrype Nooten worden in
 Indie gebruikt om het Hoofd te waschen en
 dus te zuiveren van Schurft of ander Zeer.
 Zy bevatten een Pit, die bitter is, maar van
 het Arme Volk in Indie, als Karstengen ge-
 braden, gegeten wordt. De Malabaarse en de
 Westindische heeft de Haauwen veel meer ge-
 kruld en langer dan de Ambonsche. Die van
 't Eiland St. Thomas, in de Bogt van Guinée,
 waar van gezegde Boonen haaren naam zouden
 hebben, geeft Haauwen, welke kort, dik en
 breed zyn, bevattende ieder maar twee Boo-
 nen, zo CLUSIUS aanmerkt en uit zyne Af-
 beel-

beelding blykt. Deeze worden *Purgeerboonen* III. genoemd by fommige Autheuren (*). AFDEEL. XXI.

(16) *Mimosa die ongedoorn is , met dubbeld gevinde Bladen die aan 't end geklaauwied zyn, de Bladsteeltjes vyf-Paarig.* HOOFD-STUK. XVI. *Mimosa* Entada. Veel-
 Aairige.

't Gewas van deeze, zegt de Heer JACQUIN, zelf Boomachtig, beklint allerley Boomen, en van de Toppen des eenen in den anderen voortgaande, verbindt het 'er een menigte te famen, zig vast hechtende aan het Loof, en hetzelfde eindelyk door zyne zwaarte zodanig verdrukkende, dat de Boomen moeten sterven. Men kan de uitwerking van de Klim-op, in 't klein, daar mede vergelyken, en zig verbeelden, welke verbaazende Natuurlyke Prieelen dit Gewas, derhalve, op de Westindische Eilanden maakt. „ Het is by de Ingezetenen „ van

(*). *Phaseolus novi Orbis, sive Faba purgatrix latissima Cordis figurâ.* J. BAUH. *Hist.* T. II. Libr. XVII. p. 276. *Faba purgatrix latissima ex Insulâ Divi Thomæ.* C. B. *Pin.* 338. Maar die Autheuren schynen 't gezegde van CLUSIUS te ver getrokken en mooglyk de Purgeerende hoedanigheid daar uit beslooten te hebben, dat hy 'er op 't Hoofdst. de *Faba purgatrice* van MONARDEZ gewag van maakt. Dezelve waren hem, met andere Vrugten, onder den naam van *Purgeerboonen* gezonden.

(16) *Mimosa inermis. Fol. bipinnatis Cirrho terminatis, partialibus quinquejugis. Fl. Zeyl. 219. Acacia alia scandens Siliquâ multiplici, Siliquis latis. PLUM. Sp. 7. Ic. 12? Entada. Hort. Mal. IX. p. 151. T. 67. Mimosa polytacha. JACQ. Amer 265. T. 183.*

II, DEEL. VI. STUK.

III. „ van Martenique, (zegt hy) daarom inzonder-
 AFDEEL. „ heid gehaat, dat hetzelfde de Boomachtige
 XXI. „ Haagen, welken zy tot beschuttinge voor 't
 HOOFD- „ geweld der Winden om hunne Suiker-Akkers
 STUK. „ planten, op gezegde manier, onbarmhartig,
 Eenhui- „ vernielt. Want het is niet genoeg den Stam
 zige. „ af te hakken; also uit ieder overblyvend
 „ Wortelstukje aanstonds een nieuw Gewas op-
 „ schiet. De Stam is rond, met een bruine
 „ Schors, dikwils negen Duimen over 't kruis
 „ dik. De Bladen zyn dubbeld gevind, door-
 „ gaans met drie of vier Steeltjes wederzyds
 „ aan ieder Steel, waar van de twee uiter-
 „ sten, na dat zy de eigen Blaadjes verlooren
 „ hebben, tot zeer sterke Klaauwieren worden,
 „ die zig om de Takken der nabuurige Boomen
 „ winden, en zo styf aanhechten, dat menze
 „ 'er naauwlyks af kan rukken, ja dat zy 'er
 „ niet zelden aan vast gegroeid schynen. De
 „ eigen Blaadjes zyn meestal zeven wederzyds,
 „ langwerpig, stomp en uitgerand. De Bloe-
 „ men maaken digte Aairtjes uit, van twee
 „ Duim, allen opgeregt, ongeveer dertig by
 „ elkander op 't end van een gemeenen Steel,
 „ van een Voet lang, die waterpas uitgestrekt
 „ is, geplaatst. De Bloemen, die klein en
 „ groen zyn, komen ten getale van anderhalf
 „ honderd, of daar omtrent, aan ieder Aairtje
 „ voort, 't welk een getal van vierduizend en
 „ vyfhonderd Bloempjes uitmaakt in ieder sa-
 „ mengefelde Aair: op welke menigte van
 „ „ Bloe-

„ Bloemen , misfchien wegens de menigte van
 „ onvrugtbaare of Mannelyke , daar onder ge-
 „ mengd , naauwlyks tien Haauwen volgen ,
 „ die zelfs nog zelden tot rypheid komen.”

III.
 AFDEEL.
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
Monokia.

Hier is , volgens dien zelfden Kruidkenner ,
 't getal der Meeldraadjes tien , die eens zolang
 zyn als de Kelk , welke vyfbladig is . Aan de
 voorgaande Soort heeft onze Ridder vyfbladige
 Bloemen , die tienmannig zyn , toegeschreeven .
 Weinig fchynt het Gewas , voor 't overige , van
 dezelve te verfcillen ; draagende ook Haauwen ,
 die langwerpig ftomp , plat , en zeer groot zyn ,
 in veele Holligheden verdeeld en als uit Leedjes
 bestaande , die Eyronde , ftompe , platachtige
 Zaaden bevatten . De fraaije Afbeelding van
 PLUMIER toont de gefalte der Bloem-Aairen ,
 en der Bladen , eer dezelve Klauwieren ge-
 fchooten hebben , aan . De *Entada* van Mala-
 bar is ook een klimmende Heefter . Die Soort ,
 welke de Heer LINNÆUS thans onder den
 naam van *Polystachya* voorftelt , fchynt hier
 te behooren .

(17) *Mimosa die ongedoornd is , met dubbeld*
gevinde Bladen en vyfmannige Bloem-
Aairen , de onderften vol.

XVII.
Mimosa
plena.
 volbloemige.

Een Kruidig Gewas maakt deeze uit , die tot
 de

(17) *Mimosa inermis* , Fol. bipinn. Spicis pentandris , Flor.
 inferioribus plenis . *H. Upf.* 145. *MILL. Dict.* T. 182. f. 2.
Mimosa Herbacea non spinosa procumbens et palustris , Flore
 laeco pleno. *HOUST. Mf.* T. 1.

II. DEEL. VI. STUK.

III. de Gevoeligen behoort, van *Vera Cruz* afkom-
 AFDEEL. ftig. Uit het Jaarlyks daar van in de Upsalsche
 XXI. Tuin in Sweeden geteelde, heeft LINNÆUS
 HOOFD- hetzelve beschreeven. Het heeft leggende Rys-
 STUK. achtige Stengetjes: de Blaadjes groeijen by vier
 Eenhui- paaren aan de Vinsteeftjes: uit de Oxels der-
 zige. zelve komen eenzaame gefteelde Aairen voort,
 die Eyronde en omgeboogen zyn, hebbende de
 onderfte Bloemen volbladig, grooter en uitge-
 breid, geel van Kleur; de bovenften met vyf
 Meeldraadjes, die lang zyn, en een korten Styl.

XVIII. (18) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld*
Mimosa *gevinde Bladen, regtopftaande Aairen; de*
Punctata. *Bloemen tienmannig, de onderften gelubd.*
 Gestippel-
 de.

Deeze Amerikaanfche heeft de Stengen hier en daar begroeid met Eeltige Stippen: de Bladfteelen vierpaarig met een neergedrukte Klier tusfchen het eerfte paar: de Vinblaadjes twintigpaarig: de Bloemfteeltjes met twee overhoekse Blikjes, die half Hartvormig zyn: de Aairen langwerpig: alle Bloempjes tienmannig; de onderften met enkele Meeldraadjes zonder Meelknopjes: de Bloemen vyfbladig.

(19) Mi-

(18) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis erectis, Flor. decandris, inferioribus castratis. *Mimosa* Frut. in Siliq. compressis falc. umbellatis, Pediculo longissimo. BROWN *Jam.* 253. *Æschynomene mitis prima.* COMM. *Hort.* I. p. 61. T. 31.

- (19) *Mimosa die ongedoornd is , met dubbeld gevinde Bladen en tienmannige Bloem-Aairen , de ondersten Mannelyk zonder Knopjes : de Steng hoekig en regtopstaande.* III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.

Behalve het gezegde , is deeze kenbaar aan haare lange smalle , gladde , Haauwtjes , en zoude , volgens den Heer BURMANNUS , de Niti-Todda-Valli van Malabar zyn , welke echter breede , platte Haauwen fchynt te hebben. De zodanigen waren , met haar vyven aan één Steeltje , overgekomen , uit welken SYEN een Plantje op kreeg , dat naar de kleine Mimosa geleek. Door den Heer JACQUIN is deeze Soort in Afbeelding gebragt. De Takken zyn Rysachtig. Sommigen hebben deeze met de volgende verward.

- (20) *Mimosa die ongedoornd is , met dubbeld gevinde Bladen , en vyfmannige knikkende Bloem-Aairen ; de Steng neerleggende.* XIX.
Mimosa
Virgata.
Rysach-
tige.

Dit

(19) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis decandris , Flor. inferior. Castratis Masculis ; Caule erecto angulato. JACQ. Hort. T. 80. Mim. Or. non spinosa , rarioribus Ramis Flor. spicatis. PLUK. Alm. 252. T. 307. f. 4. Niti-Todda-Vall. Hort. Mal. IX. p. 35. T. 20. Fl. Zeyl. 505. Hort. Ups. 145. H. Cliff. 209. BURM. Fl. Ind. p. 223. Mimosa Herba Zeylanica. &c. BURM. Zeyl. 160.

(20) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis cernuis pentandris , Flor. inferioribus castratis ; Caule decumbente. H. Ups. 145. Mimosa Amer. nigra , Siliq. longis angustis Allium olentibus. PLUK. Alm. 552. T. 307. f. 3. Mimosa spuria de Pernambuco , dicta Mimosa Italica. ZAN. Hist. 121.

F f

III. Dit Gewas, reeds in Italie bekend, en onder den naam van *Mimosa Italica* afgebeeld door AMBROSINUS, meende men uit Egypte afkomstig te zyn, doch ZANONI, Opziender van den Openbaaren Kruidtuin te Bononie, kreeg hetzelfde uit Zaad, dat hem uit de Hoofdstad van Brasil toegezonden was, en noemde het derhalve *Basterd-Mimosa van Fernambuk*. Maar deeze schynt geen leggende Steng te hebben gehad, als groeiende ongeveer een Elle hoog. 't Getal der Vinblaadjes was groot, en onder het eerste Paar, op den gemeenen Bladsteel, vertoonde zig een Kliertje of Blaasje, rood als een Robyn, en een zodanig Sap bevattende, 't welk, door uitdrukking, een roode Vlak op een Neusdoek maakte. Uit de Oxels kwamen, by de Bloemsteelen, Stekels voort. De Bloemen groeiden tropswyze, en daar op volgden twee lange smalle Haauwtjes, met kleine ronde Zaa den.

De drie volgende Soorten onder de Boomen beschreeven zynde (*), gaa ik over tot de

XXIV.
Mimosa
latifiliqua.
Breedhaau-
wige.

(24) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, vyfpaarige Bladsteeltjes: bogtige Takjes en Klootronde Knoppen.*

Dee

(*) Zie II. DEELS III. STUK van deeze *Nat. Hist.* bladz. 609.

(24) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. partialibus quinquejugis, Ramulis flexuosis, Gemmis globosis. *Acacia non spinosa*, Siliquis latis compressis, Flore albo. PLUM. *Sp.* 17. *Jc.* T. 6.

Deeze, in de Westindiën groeiende, heeft half Hartvormige Blikjes en drie Bloemsteeltjes, de Bloemen aan Hoofdjes: een foort van Klier op den gemeenen Steel, agter de onderste Vinsteelen: ook rondachtige tweekleppige Knoppen, uit twee holronde Blaadjes bestaande. De Bladen zyn zeer glad.

III.
AFDEELING
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia

(25) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, zestienpaarige Bladsteeltjes, en veertigpaarige Vinblaadjes; aan 't Grondstuk een Steeklier.*

XXV.
Mimosa
Peregrina
Veelvuldig.

't Getal der Vinblaadjes is ontzaglyk groot in deeze Soort; also de gemeene Bladsteel, volgens deeze uitdrukking, twee-en-dertig Bladsteeltjes draagt, aan ieder van welken tagtig Blaadjes zyn. Dit maakt tweeduizend vyfhonderd en zestig Blaadjes, die een enkel Blad samenstellen. In de Cliffortsche Tuin heeft dit Gewas, uit Amerika afkomstig, zig bevonden. Het droeg langwerpige Eyronde platte Haauwen.

(26) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig,*

XXVI.
Muricata
Stekelig

(25) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. partial. sedecimjugis, propriis quadrangulatis: Glandulâ Bafeos petiolari. *Mimosa inermis*, Fol. duplicato-pinnatis, Gland. ad basim Folior sil. ovato-oblongis planis. *Hort. Cliff.* 209.

(26) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. partial. quinquejugis, propriis multijugis, Caule muricato. *Acacia latifolia* *Alopecurus* des Flore albo. *PLUM. Sp.* 17. *lc.* 11.

Ff 2

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

rig, de Blaadjes veelpaarig; de Steng stekelig.

Eenhu-
sig.

In deeze Soort is de Steng niet gedoornd, maar ruuw en als stekelig door verheven Knobbeltjes. 't Gewas heeft stompe Blaadjes, wler getal aan ieder Bladsteeltje, in de Afbeelding van PLUMIER, ten minsten zesentwintig en fomtyds dertig is; waar door het getal der Vinnetjes by de driehonderd beloopt. Het draagt verscheide Bloem-Aairen en de Haauwen zyn lang en breed, tropswyze op den Steel geplaatst, bevattende verscheide ronde platte Zaadn.

XXVII.
Mimosa
glauca.
Zee-
groene,

(27) *Mimosa* die [ongedoornd is met dubb. gevinde Bladen, de Bladsteeltjes zespaarig, met veele Vinblaadjes en om laag een Steelklier.

Dat de Blaadjes van onderen Zee-groen of blaauwachtig zyn, onderscheidt deeze, welke Boomachtiger groeit dan veele andere Soorten. Men vindtze, onder de Afbeeldingen der Uitgeleezene Planten door EHRET, zeer fraay afge-

(27) *Mimosa* inerm. Fol. bipinn. partial. sejugis; Pinnis plurimis; Glandulâ inter infima. Mim. inerm. — Siliq. planis Membranaceis. R. *Lugdb.* 472. *Mimosa* Arborescens Americ. non spinosa &c. BREYN. *Prodr.* II. p. 83. *Acacia* non spinosa &c. MILL. *Dict.* T. 4. TREW, *Ebrét.* T. 36. *Acacia* Buxi Fol. rotundioribus &c. CATESE. *Car.* II. p. T. 42. *Acacia* similis &c. KIGG. *Beaum.* 3.

gebeeld , en in 't licht gebragt door den ver-
 maarden T R E W , die zig verbeeldde , dat zy
 toen nog nergens afgebeeld of beschreeven wa-
 re. My dunkt ook dat de Vinblaadjes zeer smal
 zyn, en weinig naar Palm gelyken, veel min
 dat zy breedachtig, of ronder zouden zyn dan
 Palmblaadjes, gelyk in de aangehaalde uit C A -
 T E S B Y . De Bloemhoofdjes zyn Kogelrond en
 wit: de Haauwen plat, doch aan beide enden
 spits, volgens de gedagte Afbeelding. 't Ge-
 was, uit Amerika afkomstig, is in de Kruidtui-
 nen niet ongemeen, en wordt tienmännig ge-
 zegd te zyn of tien Meeldraadjes te hebben, zon-
 der Bloemblaadjes. Het vertoont zig, door de
 veranderende Kleur en de fyne verdeeling van
 het Loof, zeer sierlyk (*).

III.
 AFDEEL.
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
Monoikia.

(28) *Mimosa met enkele Doornen, dubbeld* XXVIII.
gevinde Bladen en geaairde Bloemen. *Mimosa*
cinerea.

Afchkleur-
 rige.

Deeze heeft van haare Afchkleurige Schors
 den bynaam. De Blaadjes zyn zo klein en me-
 nigvuldig, dat dezelve de Vertooning van Vo-
 gel-

(*) B R E Y N hadt een Haauw daar van, zegt hy, van den
 Heer K I G G E L A A R , onder den naam van *Wattepena* beko-
 men; doch die naam schynt eer Oost- dan Westindisch te
 zyn.

(28) *Mimosa spinis solitariis*, Fol. bipinnatis, Flor. spica-
 tis. *Fl. Zeyl.* 215. *Acacia spinosa* ex *Alis spicata*, Fol pen-
 nas *Avium* referentibus. *BURM. Zeyl.* p. 3. T. 2. *Acacia* *Mp-*
deraspatana, minutissimis Foliis, &c. *FLUK. Alm.* p. 3. T.
 121. f. 5.

Ff 3

II, DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL
XXI.
HOOFD-
STUK.
*Eenhui-
zige.*

gelveders aan het Loof geeven. 't Getal der Bladsteelen is tien en dat der Blaadjes twee-entwintig Paaren. De Hoogleeraar J. BURMANUS geeft 'er een goede Afbeelding van, en beschryft het Gewas aldus. (*) „ Uit een witte „ Schors komen, by den oirsprong der Blad- „ steelen, enkele Doornen, van onderen breed, „ regt uitloopende in een zeer dunne scherpe „ Punt; ook witachtig: tusfchen welken fom- „ tyds een Bloemsteel spruit. De Bladsteelen „ zyn tegenover elkander bezet met Steeltjes, „ vol van kleine gevinde Blaadjes, die op 't „ aanraaken zig niet famentrekken, zynde glad, „ groen en ftomp. De Bloemen komen hier en „ daar, in 't midden tusfchen de Doorens en „ Bladen, op lange Steelen geaaid te voorschyn „ als die van den Tamarifch van Narbonne, „ Donsachtig en van verfcheiderley Kleur, in „ 't onderfte gedeelte rood in 't bovenfte geel, „ dat door vermenging met wit een fraay aan- „ zien geeft. Als de Bloemen afgevallen zyn, „ volgen gewrichte gedraaide Haauwen, gelyk „ blykt uit de benaaming, welke door H A R- „ T O G H, op de Natuurlyke Groeiplaats, aan „ dit Gewas gegeven is.”

De Negenentwintigste Soort, genaamd *Hoorn- draagende*, is voorheen beschreeven: des kome ik tot de Dertigste, wier Soortelyke befchry- ving is als volgt

(30)

(*) *In Thes. Zeylanica, loco citato.*

- (30) *Mimosa met Stoppel-Doornen, van langte als de Bladen, die dubbeld gevind zyn; de Bladsteeltjes zespaarig, de Takken glad.* III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Deeze, wegens de groote spitse Doornen schroomelyk om aan te raaken, schynt in de beide Indiën te huisvesten. De Amerikaanse heeft ronde gesteelde Bloemhoofdjes, gelyk de volgende, maar in 't midden met een klein tweekleppig Blikje, zegt LINNÆUS.

- (31) *Mimosa met Stoppel-Doornen en dubbeld gevinde Bladen; de Bladsteeltjes vierpaarig met een Klier tusfchen de onderste, de Vinblaadjes zestienpaarig; de Bloemhoofdjes Klootrond.* XXXI.
Tortuosa.
Gedraaide.

Deeze gelykt zeer naar de voorgaande, maar heeft de Doornen een weinig korter; de Takken ruigachtig; de Vinblaadjes geaderd en het Bloemsteeltje is effen onder de Bloemen eenigermate geblikt. Op Jamaika heeft Doctor BROWNE dit Gewas, dat zo wel als het voorgaande met dubbelde Doornen gewapend is, waargenomen.

De

(30) *Mimosa Spinis Stipularibus, Longitudine Foliorum, Fol. bipinnatis, Partialibus sexjugis, Ramis lzvibus. Acacia Maderaspatana, Fol. parvis, Aculeis e regione binis pręgrandibus horrida, Cortice cinereo. PLUK. Alm. 3. T. 121. f. 4.*

(31) *Mimosa Spinis Stipul. Fol. bipinnatis quadrijugis, Glandula inter infima; Foliolis sedecimjugis: Spicis globosis. Mimosa tortuosa, Aculeis re&is geminatis, Fol. tenuissimis, Spicis globosis, Siliquis crassis. BROWN. Jan. 251.*

Ff 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. De drie volgende Boomachtige, als die van
 AFDEEL. Senegal, de Westindifche uit de Farnesiaanfchen
 XXI. HOOFD. Tuin, en de Egyptifche, welke de Arabifche
 STUK. Gom uitlevert, ook reeds befchreeven zynde*,
 * Zie II. D.
 III. STUK, gaa ik over tot de

bl. 615,
 enz.

XXXV.
Mimosa
cafia.
 Blauwbla-
 dige.

(35) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld ge-
 vinde Bladen, de Vinblaadjes langwerpig
 ovaal en fcheef gepunt.*

De Klootronde geele Bloemhoofdjes en de
 Bladen die van onderen blaauw zyn, onder-
 fcheiden voornaamelyk deeze, die haare Groei-
 plaats in Oostindie heeft. Het is een Rankge-
 was, met kromme Doornen, die niet alleen aan
 de Steng en Takken, maar ook aan alle de Blad-
 fteeltjes en den gemeenen Bladfteel verspreid
 zyn. Men vindt het zo wel op Ceylon als aan
 de Kust van Malabar. Ook fchynen twee ge-
 fchilderde, welken de Heer J. BURMANNUS
 van de Kust van Koromandel ontvangen heeft,
 tot geen andere Soort te kunnen behooren. De-
 zelve hebben de Haauwen, gelyk die welke in
 de Malabaarfe Kruidhof *Intfia* genoemd wordt,
 taamelyk breed.

(36)

(35) *Mimosa aculeata*, Fol. bipinnatis, Pinnis ovali-oblon-
 gis oblique acuminatis. *Fl. Zeyl*: 217. *Acacia Spinosa* Indiz
 Orientalis, Fol. subtus cafiis, Flor. globosis luteis. *PLUK.*
Manz. I. T. 330. f. 3. *Acacia Zeylanica farmentosa* Flore
 lateo globoso. *BURM. Zeyl.* p. 3.

(36) *Mimosa die gedoornd is , met dubbeld ge-
vinde , byna ontelbaare , Naaldachtige
Blaadjes , en een gedoornde Plum met
Klootronde Bloemhoofjes.*

III.
AFDEEL,
XXI.
HOOFD
STUK.

XXXVI.

*Mimosa
Pennata.*
Veerbladi-

ge.

De ongemeene dunheid en fynte der Vin-
blaadjes , doet de Bladen zig vertoonen , even
als of het Vogelveders waren , en hier van heeft
deezee Soort den bynaam. Gedagte Hoogleeraar
geeft 'er een fraaije Afbeelding van , onder de
Ceylonsche Planten , en merkt aan , dat het een
zeer sierlyk Gewas is , 't welk tevens de Ge-
voeligheid der gewoone Mimosaas heeft. De
Stam is Houtig , eenigermaate hoekig , overal
bezet met haakig kromme Doornen , wel klein
maar sterk als die der Roozeboomen , zittende
in een bruine Schors. Aan den oorsprong der
Takken komen styve Bladsteelen , ook gedoornd ,
en deezee zyn Vinswyze bezet met Steeltjes ,
aan welken wederom een groote menigte van
Vinblaadjes staan , die , als menze aanraakt , zig
samentrekken en tegen elkander fluiten. Waar-
schynlyk doet dit Gewas zulks ook tegen de
Nagt , even als de andere Stuipgewassen *. Het
geeft , aan 't end der Takken , een getakte
Bloem-

* Zie
bladz. 436.

(36) *Mimosa acul. Fol. bipinnatis numerosissimis lineari-
acerosis , Paniculâ aculeatâ , Capitulis globosis. Fl. Zeyl. 216.
Acacia acul. multiflora , Fol. Pennas Avium referentibus.
BURN. Zeyl. p. 2. T. 1. β. Mimosa tenuifolia. Sp. Pl. 1. p.
523. Acacia repens aculeata , Fol. omnium minimis. PLUM.
Sp. 17. BURM. Fl. Ind. p. 224.*

Ff 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. Bloempluim uit, welke even als de Steng ge-
 AFDEEL doornnd is, en op lange Steeltjes als bezet met
 XXI. Braamboozen, wier Knopjes zig ontsluitende
 HOOFD- een geftraald Bloemhoofdje maaken, van Blom-
 STUK. metjes rondom met Pluis, byna, gelyk in fom-
 Eenhui- mige Soorten van Kruiskruid of dergelyke famen-
 zige. gestelde Bloemen. Men heeft 'er enkel Tak-
 ken van, die uit Oostindie overgezonden zyn,
 en de Vrugt was nog niet bekend. Als eene
 Verscheidenheid is de *Kruipende Gedoornde Aca-*
cia van PLUMIER, met allerkleinste Blaadjes,
 hier t'huis gebragt.

XXXVII. (37) *Mimosa die gedoornd is en glad; de Bla-*
Mimosa den dubbeld gevind met gepaarde Doornen,
 pigra. *en één regtopstaande tusfchen ieder paar*
 Traage. *Bladsteeltjes.*

Deeze is, onder den naam van Vyfde ge-
 doornde Æschynomene of Schaamplant by
 BREYN afgebeeld. Aan den gemeenen Blad-
 steel heeft het Gewas ongeveer zes paaren van
 Bladsteeltjes, bezet met een menigte van Vin-
 blaadjes. Aan de Stengen of Takken zyn ge-
 paarde korte kromme dikke Doorntjes hier en
 daar verftrooid, zo wel als aan den gemeenen
 Bladsteel, tusfchen ieder paar van Bladsteeltjes,
 en

(37) *Mimosa aculeata laxvis*, Foliis bipinnatis opposite acu-
 leatis, Spinâ erectâ longiore inter singula partialia. *Am. Acad.*
 IV. p. 274. Æschynomene Spinosa Quinta. Fol. Acaciz latio-
 ribus, Frondibus longissimos Aculeos habentibus. BREYN.
Cent. I. p. 44. T. 20.

en uit derzelve famenvoeging ryst een lange rechte, dunne Doorn. De Bloemhoofdjes zyn Klootrond; de Haauwtjes Vliezig famengedrukt, geleed en ruuw. In de Tuinen van Europa groeit deeze Soort tierig, maar is traager van famentrekking, zo op 't aanraaken als by avond, dan de anderen zegt BREYN, die dezelve by 's Gravenhage, in één Jaar, drie Ellen hoog opgefchooten hadt gezien, met een ronden Steng of Stam, van een Vinger of Duim dik.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikis.

(38) *Mimosa die gedoornd is en ruuw; de Bladen dubbeld gevind met gepaarde Doornen en één die regtop staat tusjken ieder paar Bladsteeltjes.*

XXXVIII.
Mimosa
asperata.
Ruuwe.

Deeze is, onder den naam van *Vyfde Gedoornde Æschynomene* of Schaamplant, door COMMELYN in Afbeelding gebragt. BREYN heeft ook een Blad, met de Doornen, daar van vertoond, zeggende dat de Blaadjes naar Vogelvederen gelyken. Hy noemt het een *Brafiliaanfch Gewas*. Het groeit ook op Jamaika en te Vera Cruz in de Westindiën. Behalve de Vinblaadjes, wier getal menigvuldig is aan veertienpaarige Steeltjes, is hetzelfde geheel ruuw

(38) *Mimosa acul. hirta*, Fol. bipinn. opp. aculeatis, Spinâ erectâ longiore inter singula partialia. *Mimosa* Caule Fruticoso &c. MILL. *Diff.* T. 182. f. 3. *Mimosa* Frutescens Spinosa et aculeata. BROWN. *Jam.* 253. *Æschyn.* Spinosa Quarta. BREYN *Cent.* I. p. 43. T. 19. *Æschyn.* Spinosa Quinta. COMM. *Hort.* I. p. 59. T. 30.

II. DEEL VI, STUK.

III. ruuw op 't aantasten en gevoelig. De Doornen komen nagenoeg met die van 't voorige overeen. De Bloemen maaken ronde Hoofdes, uit welken de Zaadpeulen voortkomen, die besprengd zyn met styve Haairtjes, roodachtig van Kleur.

AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
*Eenbui-
zigt.*

De geleerde BREYN vraagt, of deeze ook het Gewas zy, waarvan ROCHEFORT in zyn beschryving der Voor-Eilanden van Amerika verhaalt, dat de genen, die de Land-Engte tuschen Noord- en Zuid-Amerika, van Nombre de Dios tot aan Panama, doorgereisd hebben, aldaar geheele Boschen vonden van een Geboomte, 't welk op 't aanraaken zyne Takken en Bladen, met een groot geraas, zodanig samentrok, dat het Loof naar een Kloot geleeek. Dit schynt tegenstrydig met de hoedanigheid der meeste Mimosaas, welke haar Loof, op 't aanraaken, slap laten hangen of op den Grond vallen. Die Schryver meldt niet of het Gewas gedoornd ware dan ongedoornd; fyn of grofbladig, enz. Men kan 'er derhalve niets uit opmaaken.

XXXIX. *Mimosa*
Intsia.
Krombla-
dige. (39) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld
gevynde Bladen, omgekromde Vinblaadjes,*
een.

(39) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. Pinnis incurvis, Caule angulato, Stipulis aculeo longioribus. *Mimosa Aculeis undique sparsis solitariis &c. H. Cliff. 209. GRON. Virg. 195. Acacia Maderaspatana spinosa; Pinnis veluti Lunulatis, Nervo Pinnularum ad unicum latus vergente. PLUK, Alm. 4. T. 122. f. 2. Intsia. Hors. Mal. VI. p. 7. T. 4.*

hoekige Steng en Stoppeltjes langer dan de Doorn. III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Deeze Soort, op Malabar *Intsia* genaamd, verschilt van de anderen inzonderheid door de schiefte der Vinblaadjes, die als Halfmaanswyze omgekromd zyn en zy heeft bovendien de Steng niet rond maar hoekig. Men noemt het Gewas in 't Nederduitsch *Wond-Doorn*, volgens COMMELYN, die daar toe betreft de *Boomachtige Javaansche* gedoornde *Mimosa* met zeer fyne Vinnetjes en een zeer groote breede Haauw, welke bruinrood is, van BREYN. Zelf hadt zyn Ed. het *Malabaarse Acacia*, met eene Klootronde Bloem en breede Haauwen, getyteld.

(40) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Leedjes van de Steng van boven alleen met Doornen.* XL.
Mimosa
semispinosa.
Halfdoornige.

In de Kliffortsche Tuin heeft deeze zig bevonden, die afkomstig was uit Amerika.

(41) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld ge-* XLI.
Quadrivalvis.
Vierklep-

(40) *Mimosa acul. Fol. bipinn. Articularis Caulinis superne aculeatis. Mim. Aculeis ad summitatem internodiorum confertis &c. Hort. Cliff. 208.*

(41) *Mimosa acul. Fol. bipinn. Caule quadrangulo, Aculeis recurvis, Leguminibus quadrivalvibus. MILL. Dict. T. T. 182. f. 1. LOEFL. Itin. 266. N. 146. Mimosa undique aculeata, Caule angulato &c. R. Lugdb. 471. Mimosa Herbacea procumbens ac spinosa &c. HOUST. Mf. Fig. bon. AMM. Herb. 586.*

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Eenbui-
nige.

gevinde Bladen en een vierhoekige Steng met kromme Doornen; de Haauwen vierkleppig hebbende.

Volgens den vermaarden LOEFLING, die deeze in Zuid-Amerika waargenomen heeft, zyn de Bloemhoofdjes rond en paarsch van Kleur; de Haauwen smal, hoekig, Elsvormig, overlans met vier Klepjes opsplytende, waar van de bynaam. Deeze Soort is een Kruidig leggend Gewas, met vierhoekige Stengen, de Bladen dubbeld gevind, met drie paaren van Bladsteeltjes in de Leidse Akademie-Tuin waargenomen. Kromme Doornen zyn over de Steng, Blad- en Bloemsteelen, verspreid. Het heeft zyne afkomst van Vera Cruz.

XLV
Mimosa
Ceratonia.
Rondbladi-
ge.

(42) *Mimosa* die gedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig, de Vinblaadjes driepaarig en drieribbig.

Het Loof van deeze gelykt, min of meer, naar dat van den Boom, die den naam van *Ceratonia* of St. Jans Brood voert *. PLU-III. STUK, bl. 646. MIER, die 'er de Afbeelding van geeft, getuigt dit zelf, en noemt het Gewas Kruipe Gedoornde Acacia, met Witte Bloemen en St. Jans Brood Bladen. De rondheid der Vinblaadjes

(42) *Mimosa acul. Fol. bipinn. quinquejugis, partialibus trijugis Pinnis trinerviis. Acacia repens aculeata Flore albo, Fol. Siliquaz. PLUM. Sp. 17. Ic. 8.*

jes onderscheidt hetzelfde van de meeste andere Soorten van dit Geslacht. III.

- (43) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevindende Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig, de Vinblaadjes tienpaarig, de gemeene Bladsteel ongedoornd.* AFDEEL. XXI. HOOFD-STUK. XLIII. *Mimosa Tamarindifolia* Tamarin-debladige.

Deeze Amerikaansche, wier Bladen naar die van den Tamarinden-Boom gelyken, volgens PLUMIER, heeft zeer breede Stoppeltjes, die gespitst zyn en paarfch: de Bloemen zyn eenigermate gepluimd, in Hoofdjes, zydelings. Weinige kromme Doornen komen aan de Takken voor. Het onderfte Vinblaadje heeft geen weergaa aan de binnenzjde.

- (44) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevindende Bladen, de Bladsteeltjes twintigpaarig, met menigvuldige paaren Vinblaadjes.* XLIV. *Tenuifolia.* Fynbladige.

- (45) *Mimosa die Stoppelachtige Doornen heeft, de Bladen Paarsteelig, met zes paaren Vinblaadjes, zynde de Bladsteeltjes met een Doorn en Klier bepaald.* XLV. *Reticulata.* Netswyze.

Dee-

(43) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. quinquejugis, partialibus decemjugis, Petiolis communibus inermibus. *Acacia aculeata* Flore albo, Foliis Tamarindi. PLUM. Sp. 17. Ic. 7.

(44) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. partialibus vigintijugis, Pinnis multijugis. *Syst. Nat.* XII. et *Veg.* XIII. N. 37*.

(45) *Mimosa* Spinis Stipularibus, Fol. conjugatis, Foliolis sexjugis, Petiolis Glandulâ Aculeoque terminatis. *Syst. Nat.* XII. et *Veg.* XIII. N. 43*.

II. DEEL. VI. STUK.

III. Decze beide Soorten zyn 'er, zonder nadere
 AFDEEL. omfchryving, door den Ridder bygevoegd, die
 XXI. ten opzigt van de Mimosaas in 't algemeen
 HOOFD- aanmerkt, dat sommige Soorten eene eenbladi-
 STUK. ge anderen een vyfbladige Bloem hebben: dat
 Eenhui- eenigen viermannig, anderen vyfmannig, tien-
 zigt. mannig, veelmannig en enkelbroederig zyn: dat
 sommige eenige Bloemen zonder Meel-
 knopjes hebben: dat de Haauwen Vliezig of
 Korstachtig, of Lederachtig, of Vleezig, ja
 zelfs fomtyds Bezieachtig zyn. Welke ver-
 schillende Vruchtmaakingen zyn Ed. wenschte,
 dat de Kruidkundigen oplettend beschryven
 mogten. Ik voeg 'er by, dat de Bloemen in
 sommige Aairswyze, doch in de meeste Bols-
 wyze vergaard voorkomen, en dat deeze Bloem-
 hoofdjes zelf de Haauwen uitgeeven, die dik-
 wils byna volgroeid zyn, terwyl het Bloem-
 hoofdje nog bestaat.

Onder de Tweehuizigen van deeze Klasse
 komen nog twee Geslagten in aanmerking, naa-
 melyk eerst het gene den naam voert van

ANTHOSPERMUM. Amberfruik.

Hier is de Kelk vierdeelig zonder Bloem-
 blaadjes: de Tweeflagtige Bloem heeft vier
 Meeldraadjes en twee Stylen. Ook komen 'er
 Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op de
 zelfde Plant of op verschillende Planten voor.

Twee Soorten, beiden van de Kaap afkom-
 stig, zyn 'er in begreepen, als volgt.

(1) Am-

(1) Amberstruik met gladde Blaadjes.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.

Deeze door den Heer LINNÆUS, in de beschrijving der Planten van den Cliffortschen Tuin, in Afbeelding gebragt, is de Afrikaansche Heester, die den Reuk van Amber heeft, by PLUKENETIUS, en daarom noem ik die van dit Geslagt Amberstruik. In deeze Soort komen voor, die Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen draagen, en anderen, die alleen Vrouwelyke hebben, van welken onze Ridder de Vrugt of Zaaden niet gezien hadt. PONTEDERA, die dit Gewas *Tournefortia* noemt, zegt dat de Bloem eenbladerig is en Trechterachtig, op den Kelk zittende, welke een rondachtige hoekige Vrugt wordt, agt langwerpige Zaaden bevattende, die paarswyze famenhangen. Of nu die Kruidkenner den Kelk voor de Vrugt en de Meelknopjes voor de Zaaden gehouden, dan de Vrugt weezentlyk gezien hebbe, zal door nader onderzoek moeten blyken.

I.
Anthospermum
Ethiopicum.
Gladbladi-
ge.

(2) Amberstruik, die de Blaadjes aan den Kiel en aan den rand gehaaird heeft.

II.
Ciliatæ
Gehaairde.

Dee-

(1) *Anthospermum* Foliis laxibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1164. p. 679. *Veg.* XIII. p. 772. *Hort. Cliff.* 455. T. 27. R. *Lugdb.* 208. Frutex Africanus Ambaram spirans. PLUK. *Alm.* 159. T. 183. f. 1. WALTH. *Hort.* 24. T. 9. *Tournefortia*. PONTED. Ep. 11.

(2) *Anthospermum* Fol. Carinâ margineque ciliatis. *Clinopodium* Africanum procumbens, Psyllii foliis et Capitulis, cum Calyculo Lanugine vestitis. PLUK, *Mant.* 51. T. 244. f. 5.

Gg

II. DEEL. VI. STUK,

III. Deze, *Afrikaansch leggend Clinopodium* by den zelfden PLUKENET getyeld, is niettemin een Heeftertje, dat uit een blyvende Houtige Wortel maar veele Stengetjes van een Span lang, die naauwlyks getakt zyn, uitgeeft, met finalle Lancetvormige gehaairde Blandjes en ongesteelde Oxelbloemen; de Kelken in vieren gedeeld hebbende, met vier Meeldraadjes. Vrouwelyke Bloemen waren van deeze niet gezien.

*Twee
huizige.*

S T I L B E.

De Kenmerken van dit nieuwe Geslagt zyn: sommige Gewassen *Tweeflagtig*, hebben een uitwendigen Kelk die driebladig is, een inwendigen die vyftandig is en Kraakbeenig: een Trechterswyze vyfdeelige Bloem, met vier Meeldraadjes en een enkel Zaad, dat in de inwendige Kelk als in een Huikje zit. Anderen zyn *Mannelyk*, hebbende geen inwendigen Kelk en geene Vrucht.

Twee Soorten, beiden ook van de Kaap afkomstig, komen 'er in voor, naamelyk.

I.
Stilbe
Pinastra.
Pynboom-
bladige.

(1) *Stilbe met ruige Aairen en zes smalle Blandjes.*

Door

(1) *Stilbe* *Spicis* *hirsutis*, Fol. *senis* *linearibus*. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 1336. p. 772. *Stilbe* *vestita*. *BERG. Cap.* p. 30. T. IV. f. 6. *Selago* *Pinastra*. *Sp. Plant.* 836. *Valerianella* *Africana* *Fruticans* Fol. *longis* *et* *angustissimis*. *COMM. Hort.* II. p. 219. T. 210.

Door den Heer BERGIUS is een Kaapfch Gewas in Afbeelding gebragt onder den naam van *Stilbe vestita*, 't welk de Ridder tot deeze Soort t'huis brengt. Ook betreft zyn Ed. daar toe het gene te vooren door hem genoemd was *Selago Pinastra*, als in Loof en Gestalte naar den Pynboom gelykende, welke zou zyn de Afrikaanse *Heefsterachtige Valerianelle* van COMMELYN, in de Amsterdamsche Tuin beschreeven. 't Schynt my nogthans toe, dat 'er een aanmerkelyk verschil plaats heeft in deeze Heeftertjes, en, dat de Blaadjes by zesfen gekranst zouden voortkomen, kan ik in geen van beide de Afbeeldingen bespeuren, veel min, dat de Aairen ruig zyn. De Bloempjes zyn wederzyds gewold en het groeit aan Beekjes, zegt LINNÆUS.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Dioikia.

(2) *Stilbe met gladde Aairen en Lancetvormige Blaadjes by vieren geplaatst.*

II.
Stilbe
Ericoides.
Heyach-
tige.

Deeze Soort heeft de Gestalte van de voorgaande, doch is in alle opzigten kleiner. Zy heeft viervoudige, langwerpige Eyronde, gladde spitse Blaadjes, die klein zyn en byna Schubs- wyze op elkander leggen. De Bloemen zyn aan 't end vergaard in een Eyronde Hoofdje, dat, als 't Gewas gebloeid heeft, uitgroeit en het Takje verlangt; zo dat de Vrugtjes op zyde komen.

(2) *Stilbe Spicis laxibus* Fol. quaternis Lanceolatis. *Mant.* 305. *Selago Ericoides.* *Mant.* 87.

Gg 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. men. De Meeldraadjes zyn langer dan het
 AFDEEL. Bloempje, 't welk glad is, niet Wollig gelyk in
 XXI. de voorgaande Soort.
 HOOFD.

STUK. Dus de Heesters beschreeven hebbende, gaa
 ik in 't volgende STUK tot de Kruiden over.

D R U K F E I L E N.

Bladz. 60. Reg. 11. *Lees* Droogbloem.

— 115. op de kant *Lees* Paleacea.

— 143. Reg. 21. *Voor eens Lees* driemaal.

B L A D.

BLADWYZER.

D E R

H E E S T E R E N.

Van de Letters, voor de Getallen geplaatst, wylt d het Vierde, e het Vyfde en f het Zesde Stuk van het II. DEEL. der Natuurlyke Historie, aan.

A.					
A albesfen.	d.	336	Balletjes-Struik.	e.	44
Aapedruiven.	d.	376	Balroozen.	d.	420
Aardbezie-Boom.	e.	91	Banannen-Gewas.	f.	409. 419
Abelmosch.	e.	415	Basterd-China.	f.	356. 367
Abrahams-Boom.	e.	345	Basterd-Senna.	e.	40
Adams Vygen-Boom.	f.	407	Reenzaader.	f.	129
Akker-Brem.	e.	459	Beerendruif.	e.	96
Alaternus.	d.	286	Bekkeneel-Plant.	e.	293
Alcanna.	d.	474	Belladonna.	d.	231
Alexandrynsé Laurier.	f.	391	Benzoïn.	f.	244
Alfsranken.	d.	241	Berberisfen.	d.	453
Alp- of Berg-Roozen.	e.	73	Berg-Besfen.	d.	339
Althéa-Boompje.	e.	408	Berg-Boon.	e.	527
Amandelboom van Cayen- ne.	e.	566	Berg-Peper.	d.	540
———— (Ethiopifche)	f.	426	Berg-Ruite.	e.	51
Amber-Struik.	f.	464	Berg-Vlier.	d.	429
Anjelier.	e.	107	Bes-Heide.	f.	314
Anysboom.	e.	278	Besfenboom.	d.	336
Arabifche Jasmyn.	d.	10	Betel.	d.	73
Armringen-Boom.	d.	263	Bezem-Brem.	e.	451
Afchkruid.	f.	105	Bitterzoet.	d.	240
After.	f.	101	Blaaskruid.	d.	234
Averoon of Averuit.	f.	48	Blaasnooten-Boom.	d.	432
			Blaauwbesfen.	d.	483
			Blaauwe Brummelen.	e.	219
			Bois de Garou.	d.	542
			Boksdoorn.	d.	257
			————	e.	545
			Bokshoornen.	e.	297
B akovens.	f.	419	Boom tegen de Roos.	d.	130
Baliſſier-Boem.	f.	421	Boom-Palm.	f.	225
					Bort-

B L A D W Y Z E R.

Bortfruik.	<i>e.</i> 5	Druifjes-Wilg.	<i>e.</i> 192
Bofchbesfen:	<i>d.</i> 483	Druiven en Rafynen.	<i>d.</i> 363
Bofchpraatjes.	<i>e.</i> 48	Druivenboom.	<i>d.</i> 431
Bofchtouw.	<i>d.</i> 143	Dubbelblad.	<i>e.</i> 59
Bofchvlam.	<i>d.</i> 124	Duinbefien.	<i>d.</i> 271
Braamboos.	<i>e.</i> 215	Duinbesfen.	<i>f.</i> 339
Braamen.	<i>e.</i> 220	Duin-Wilg.	<i>f.</i> 311
— (Amerikaanfche)	<i>d.</i> 496	Duivels-Erwten.	<i>e.</i> 238
Brem (Ethiopifche)	<i>e.</i> 468	Duurbloem.	<i>f.</i> 35
— (Laage)	<i>e.</i> 463		
— (Gemeene)	<i>e.</i> 451	E.	
— (Kanarifche.)	<i>e.</i> 455	Ebbenhout. (Groen)	<i>e.</i> 478
— (Kandiafche)	<i>e.</i> 479	Eende Plant.	<i>e.</i> 121
— (Spaanfche)	<i>e.</i> 445	Eglantier-Roos.	<i>e.</i> 201
— (Steevende)	<i>e.</i> 464	Egyptifche Wilg.	<i>e.</i> 192
— (sterk Gedoornde)	<i>e.</i> 494	Eschenboom. (Kaap-	
Busboom of Bosboom.	<i>f.</i> 225	fche)	<i>e.</i> 106
Buskruid-Kolen Hout.	<i>d.</i> 285	Eyloof.	<i>d.</i> 351
Byvoet.	<i>f.</i> 44		

C.

China-Wortel.	<i>f.</i> 361. 368
Chineefche Reos.	<i>e.</i> 401, 405
Christus-Doorn.	<i>d.</i> 296
Cistus.	<i>e.</i> 257
Coccygia.	<i>d.</i> 409
Conchenilje-Plant.	<i>e.</i> 165
Conesfi-Boom.	<i>d.</i> 391
Conyza-Boom.	<i>f.</i> 90
Cypres-Pynboompje.	<i>d.</i> 329

D.

Dauworms Boompje.	<i>e.</i> 31
Distelpeeren.	<i>e.</i> 159
Donderkruid.	<i>f.</i> 86
Doodkruid.	<i>d.</i> 231
Doornkerfen.	<i>d.</i> 293
Doornwilg.	<i>f.</i> 340
Draakenbloeds Palmriet.	<i>d.</i> 450
Dragonbloem.	<i>f.</i> 33
Droogbloem.	<i>f.</i> 51

F.

Feestbloem.	<i>e.</i> 401
Fluitenboom.	<i>e.</i> 169
Frankendaler-Druif.	<i>d.</i> 362

G.

Gagel.	<i>f.</i> 344
Gall-Touwe-Struik.	<i>f.</i> 376
Gaspeldoorn.	<i>e.</i> 464
Geele Besfen.	<i>d.</i> 272
Geiten-Boompje.	<i>d.</i> 154
Geitenkruid.	<i>e.</i> 320
Gekken-Roos.	<i>e.</i> 403
Geldersche Roos.	<i>d.</i> 418
Gelukkige Boom.	<i>e.</i> 341
Gevoelige Gewasfen.	<i>f.</i> 437
Glimkruid.	<i>e.</i> 323
Goede Nagt.	<i>f.</i> 366
Goudroozen Veder.	<i>d.</i> 470
Granaatboom.	<i>e.</i> 181
Guineefche Zuuring.	<i>e.</i> 410
Gulpzaad.	<i>f.</i> 371
Haair-	

B L A D W Y Z E R.

H.

Haairsteekers-Kruid.	e. 413
Hadig of laage Vlier.	d. 424
Hardhout.	d. 218
Hartogia.	d. 322
Hartsdoorn.	d. 272
Hazelaar.	f. 231
Heide of Hey.	d. 497
Hey-Brem.	e. 484
Hoenderkruid.	e. 18
Honds Besfen.	d. 215
Honds-Roos.	e. 210
Honigbloem.	e. 169, 352
Houten-Blad.	d. 436
Hout van Panava.	f. 256
Hulst.	d. 166

I.

Indiaanfche Vyg.	e. 162
Indigo. (Wilde)	e. 7
—— Gewas.	e. 537, 540
Inkhoorns Wortel.	f. 428
Jaagers-Besfen.	d. 488
Japanfche Peper.	d. 153
Jasmyn (Arabifche)	d. 10
—— (Geele)	d. 21
—— (Gemeene)	d. 18
—— (Indifche)	d. 13
—— (Kaapfe)	d. 387
—— (Spaanfche)	d. 19
—— (Vlaanfche)	d. 20
Jeupjes-Besfen.	d. 284
Jobenboom. (Fransche)	d. 295
—— (Gedoornde)	d. 297
—— (Indifche)	d. 292
—— (Perfifche)	d. 298
—— (Wilde)	d. 290

K.

Kaapfe Jasmyn.	d. 387
Kaarsbezie-Boom.	f. 348

Kamperfolie. (Gewoone)	d. 213
—— (Italiaanfche)	d. 210
—— (Virginifche)	d. 212
Kaneel-Roos.	e. 203
Kappers.	e. 232
Kaskarille.	f. 242, 404
Kasfave-Plant.	f. 273
Katoenboom.	e. 387
Katoenkruid.	f. 38
Kattedoorn.	e. 464
Kattenklaauw.	e. 303, f. 432
Katte-Staart.	f. 321
Keel-Blad.	f. 393
Kelkblloem.	e. 227
Kerfeboom. (Kaapfe)	d. 424
Klyf of Klim-op.	d. 350
Knikkerboom (Geele)	e. 46
Knoopenboom.	d. 120
Kogelboom.	d. 120
Kokeltjes-Plant.	f. 373
Kokerlingen.	f. 206
Korenten.	d. 374
Kraaijen-Besfen.	e. 94
Krabben-Doorn.	e. 414
Krakelbesfen.	d. 484
Kransboom.	f. 424
Krokodils Biad.	e. 530
Kruid-Wilg.	f. 300
Kruidje voor my niet,	f. 436
Kruip Wilg.	f. 301
Kruisbesfen.	d. 343
—— (Amerikaanfche)	d. 487
Kruisboom.	f. 281
Kruifemunt.	e. 288
Kruiskruid.	f. 94
Kuifchboom.	e. 343

L.

Lange Peper.	d. 76
Langsteel.	d. 198
Laureola.	d. 533
Lau-	

B L A D W Y Z E R.

Laurus Tinus.	d.	413
Lavendel.	e.	279
Lederbloem.	d.	155
Lederfruk.	d.	544
Leguaan-Boom.	d.	291
Lepelboom.	e.	66
Lepelhout.	d.	319
Liefdekruid.	f.	92
Liguster.	d.	24
—— (Egyptifche)	d.	474
Limoenkruid.	f.	49
Lomba-Plant.	d.	84
Lombaartfe Linzen.	e.	516
Loodhout.	d.	545
Lotboom.	e.	339
Lotus.	d.	290
Luffelbloem.	d.	196. 398
Luizenboom.	d.	316

M.

Maagden-Lot.	d.	41
Mammetjes-Kruid.	d.	213
Mangles-Klyf.	d.	393
Manilje-Bloem.	d.	17
Maniok.	f.	272
Mansbloed.	e.	569
Marentakken.	f.	328
Meelbesfen.	e.	95
Meelboom.	d.	416
Meerling.	f.	241
Meloen-Distels.	e.	142
Mey-Bloemen.	d.	189
Mispelboom.	e.	186
Mollenkruid.	f.	281
Mondhout.	d.	24
Mooren Kappen.	d.	236
Morgenfterren.	d.	122
Muisdoorn.	f.	388
Muizen-Hout.	d.	545
Muskus-Banannen.	f.	419
Muskus-Bloem.	e.	415
Myrten.	e.	172
—— (Brabantfche)	f.	345

N.

Naaldeboom.	d.	127
Naantjes-Kerfen.	d.	216
Nagtbloem.	d.	10
Nagtschade.	d.	237
Nagt-Syring.	d.	208
Nanen-Pluimen.	d.	293
Navelkruid.	e.	116
Nieuwblad-Boom.	e.	399

O.

Oijevaars-Bek.	e.	368
Oleander.	d.	388
Olyf-Wilg.	d.	157
Olyphants-Poot.	f.	149
Oortjes-Kruid.	d.	172
Oranje-Appel van Quito.	d.	244
Ofterlucie.	f.	198
Otterbesfen.	d.	488

P.

Paapenhout.	d.	314
Paarden-Kasfie.	e.	37
Paarldruf.	d.	362
Paarle-Knop.	f.	93
Paauwenkers.	d.	126
Paauwen Kuif.	e.	41
—— (Laage)	e.	38
Paliurus.	d.	288
Palm.	f.	224
Palmriet.	d.	446
Papierbloem.	f.	68
Paradys-Bloemen.	e.	43
Paradys-Boom.	d.	158
Pasfiebloem.	f.	175
Peper.	d.	68
—— (Japanfche)	d.	153
Peperboom.	e.	346
Peperboompje.	d.	532
Pimpernoten.	d.	430
Pinkfter-Bloemen.	d.	189
Pifang		

B L A D W Y Z E R

Pifang of Pifang-Struik, f.	405	S.	
Plat Pimperling.	d. 149	Salie.	d. 55
Porfeleinboom.	d. 381	Salpeter-Struik.	e. 136
Post.	f. 345	Samaarboom.	d. 150
Praatjes der Bosfchen.	d. 559	Sandelboom (Witte)	d. 162
Prikhout.	d. 459	Sarcocolla Boom.	d. 137
Priemkruid.	e. 443	Sarzaparille.	f. 357
Pronkbloem.	f. 29	Schaamkruiden.	f. 437
Provence-Roos.	e. 207	Schaftbloem.	e. 242
Pruimboom.	e. 185	Scheelkoorn.	d. 129
Purgeer-Boontjes.	f. 283	Schoen-Roos.	e. 403
Purgeer- of Braak-Noo-		Schurftblad.	e. 32
ten.	f. 269	Schwelken-Hout.	d. 419
Purgeer-Pitten.	f. 255	Schytbesfen.	d. 272. f. 343
Pylhout.	d. 283	Scorpioen-Brem.	e. 485
Pyp-Kasfie.	e. 19	Sennebladen Boom.	e. 27
		Senneboom. (Valfche)	e. 516
Q.		Siri Blad.	d. 74
Qualster.	d. 241	Sirie-Struik.	d. 156
		Slangenboom.	d. 279
R.		Slangenhout.	f. 427
Raazende Koorts Blad.	d. 148	Slangen-Wortel.	f. 207
Reinevaren.	f. 44	Smeerboom.	f. 253
Reukkruid.	f. 121	Smeerfruk.	f. 348
Riemenbloem.	d. 456	Sneeuwballen.	d. 420
Rivier-Roos.	e. 138	Sneeuwbezie.	d. 206
Roerkruid.	f. 81	Sodoms-Appel.	d. 247
Roodknop-Boom.	e. 88	Spaansche Brem.	e. 445
Rood-Wortel.	d. 305	Sporken of Pylhout.	d. 283
Roos van Jericho.	d. 213	Spuurbloem.	d. 123
Roos-Wilg.	f. 292	Stalkruid.	e. 487
Roos-Winde.	d. 392	Stebe.	f. 153
Roozeboom.	e. 197	Stéchas.	e. 283
Roozelaar.	e. 70	Steekende Palm.	f. 389
Roozen-Hout.	e. 456	— Winde.	f. 353
Rosmaryn.	d. 51	Steenlinde.	d. 27
— (Wilde)	e. 68	Stekelbesfen.	d. 347
Rotting-Gewas.	d. 445	Stinkboom.	d. 283
Ruuwblad.	d. 122	Stink-Struik.	e. 10
Rynbesien.	d. 271	Straalbloem.	f. 68
Ryndoorn.	f. 341	Strand-Jobenboom.	d. 292
Rynwilgen.	d. 24. f. 294	Struik-Winde.	f. 352
Rystbloem.	d. 13	Syring.	d. 31
		— (Witte)	e. 169
		Sumack.	d. 402
		Hh	Taan:

B L A D W Y Z E R.

T.

Taanboom.	f. 285
Tafelblad.	d. 386
Tafellakens-Boom.	f. 286
Tamarifch.	d. 432
—— van Monomo- tapa.	d. 330
Thee-Boom.	e. 246
—— (Valkche)	d. 276
St. Thomas-Boonen.	f. 442
Thymelæa.	d. 541
Tonderkruid.	f. 86
Tongblad.	e. 12
Toortplanten.	e. 147
Tortelduiven-Boom.	e. 63
Tournesol-Gewas.	f. 247
Touwe-Struik.	d. 145
Trommelftokboom.	e. 22
Trompetboom.	e. 309
Tuba- of Tuha-Struik.	f. 373

U.

Uurbloem.	e. 404
-----------	--------

V.

Vederkruid.	f. 22
Veenbesfen.	d. 494
Venus-Navel.	e. 119
Verwbesfen.	d. 273
Verwloof.	d. 409
Vierhoek-Plant.	e. 189
Viorne.	d. 412
Vifchdooder.	e. 275
Vleezige Heide.	d. 141
Vlier.	d. 424
Vlierboom.	d. 427
Vosfebesfen.	d. 491
Vosfendruiven.	d. 377
Vrouwe- of Princesfe- Blad.	d. 227
Vuilboom.	d. 282
Vygeboom van Adam.	f. 407
Vygplanten.	e. 161

W.

Wagenboom.	d. 107
Warftruik.	e. 63
Wasch of Smeerboompje.	f. 348
Waterbesfen.	d. 487
Waterftruik.	d. 349
Water-Vlier.	d. 419
Weegboontjes.	e. 436
Wegedoorn.	d. 268
Wilde Kancel.	f. 403
Wildruit.	e. 133
Wilg.	f. 291
Wintergroen.	e. 429
Wolkop.	f. 147
Wond-Doorn.	f. 461
Wonderboom.	f. 279
Wormkruid.	f. 46
Wyngaard.	d. 355
—— (Driebladige)	d. 378
—— (Vyfbladige)	d. 354
—— (Zevenbladige)	d. 380
Wynruit.	e. 49
Wyntint-Druiven.	d. 373

Y.

Yzerhout.	d. 152
Yzerkruid.	e. 285

Z.

Zadelboom.	d. 151
Zanddoorn.	f. 340
Zee-Bies.	e. 485
Zee-Boonen.	f. 442
Zee-Druif.	f. 382
Zeugen-of Varkens-Moes.	f. 91
Zever-Zaad of Wormkruid.	f. 46
Zilverboom.	d. 93
Zoete-Boonen Boom.	e. 31
Zonneboom.	e. 399
Zonne-Vrugt.	e. 140
Zuurboom.	d. 453
Zwarte Besfen.	d. 340
—— Pruium. (Nø- prun)	d. 272
Zweepriet.	d. 465

REGISTER.

VAN DE

GESLAGTEN.

Van de Letters, voor de Getallen geplaatst, wylt *d* het Vierde, *e* het Vyfde en *f* het Zesde Stuk van het II. DEEL. der Natuurlyke Hiftorie, aan.

<i>A.</i>			<i>B.</i>	
A <i>brus.</i>	e. 436	<i>Baccharis.</i>	f. 81	
<i>Adelia.</i>	f. 386	<i>Bæckeä.</i>	d. 553	
<i>Ægiphila.</i>	d. 154	<i>Banisteria.</i>	e. 110	
<i>Agyneja.</i>	f. 290	<i>Basfia.</i>	e. 126	
<i>Aloë.</i>	d. 445	<i>Bacteria.</i>	f. 158	
<i>Amellus.</i>	f. 117	<i>Batis.</i>	f. 326	
<i>Amorpha.</i>	e. 486	<i>Bauhinia.</i>	e. 11	
<i>Anagyris.</i>	e. 9	<i>Befaria.</i>	e. 127	
<i>Andrache.</i>	f. 288	<i>Bellonia.</i>	d. 199	
<i>Andromeda.</i>	e. 78	<i>Berberis.</i>	d. 453	
<i>Anthospermum.</i>	f. 464	<i>Besleria.</i>	e. 298	
<i>Anthyllis.</i>	e. 491	<i>Bignonia.</i>	e. 302	
<i>Aquartia.</i>	d. 135	<i>Blæria.</i>	d. 140	
<i>Aquilicia.</i>	d. 349	<i>Blakea.</i>	e. 127	
<i>Arbutus.</i>	e. 89	<i>Bocconia.</i>	e. 124	
<i>Arduina.</i>	d. 306	<i>Borbonia.</i>	e. 439	
<i>Aristolochia.</i>	f. 198	<i>Brabejum.</i>	f. 424	
<i>Artemisia.</i>	f. 44	<i>Brosfea.</i>	d. 231	
<i>Ascyrum.</i>	e. 574	<i>Brunia.</i>	d. 328	
<i>Aspalathus.</i>	e. 466	<i>Brunsfelfia.</i>	d. 267	
<i>Asfa.</i>	e. 275	<i>Budleja.</i>	d. 142	
<i>Aster.</i>	f. 101	<i>Buphthalmum.</i>	f. 118	
<i>Astragalus.</i>	e. 543	<i>Buttneria.</i>	d. 307	
<i>Athanasia.</i>	f. 35	<i>Buxus.</i>	f. 224	
<i>Atraphaxis.</i>	d. 463			
<i>Atropa.</i>	d. 231			
<i>Acyris.</i>	f. 216			
<i>Azalea.</i>	d. 183			
		<i>Cacalia.</i>	f. 12	

R E G I S T E R.

<p><i>Gnaphalium.</i> f. 51 <i>Gnidia.</i> d. 548 <i>Gordonia.</i> e. 421 <i>Gorteria.</i> f. 123 <i>Gossypium.</i> e. 387 <i>Gouania.</i> f. 429 <i>Grislea.</i> d. 473 <i>Gronovia.</i> d. 348 <i>Gualtheria.</i> e. 89 <i>Guilandina.</i> e. 44</p> <p style="text-align: center;">H.</p> <p><i>Halefia.</i> e. 129 <i>Hamellia.</i> d. 208 <i>Hedera.</i> d. 350 <i>Hedysarum.</i> e. 524 <i>Heisteria.</i> e. 62 <i>Heliconia.</i> d. 385 <i>Helicarpus.</i> e. 140 <i>Hermannia.</i> e. 359 <i>Hibiscus.</i> e. 395 <i>Hillia.</i> d. 462 <i>Hippia.</i> f. 146 <i>Hippocratea.</i> d. 90 <i>Hippophaë.</i> f. 339 <i>Hirca.</i> e. 114 <i>Hudsonia.</i> e. 136 <i>Hydrangea.</i> e. 104 <i>Hypericum.</i> e. 564</p> <p style="text-align: center;">I.</p> <p><i>Ilex.</i> d. 166 <i>Illicium.</i> e. 277 <i>Indigofera.</i> e. 537 <i>Inula.</i> f. 109 <i>Itea.</i> d. 335 <i>Iva.</i> f. 229 <i>Ixora.</i> d. 124</p> <p style="text-align: center;">J.</p> <p><i>Jaquinia.</i> d. 262</p>	<p><i>Jasminum.</i> d. 177 <i>Jatropha.</i> f. 265 <i>Justicia.</i> d. 34</p> <p style="text-align: center;">K.</p> <p><i>Kalmia.</i> e. 65 <i>Kiggelaria.</i> f. 369</p> <p style="text-align: center;">L.</p> <p><i>Lachnea.</i> d. 552 <i>Lagerstroemia.</i> e. 245 <i>Lantana.</i> e. 312 <i>Lavandula.</i> e. 279 <i>Lavatera.</i> e. 380 <i>Lawsonia.</i> d. 473 <i>Ledum.</i> e. 68 <i>Lerchea.</i> e. 355 <i>Leysera.</i> f. 112 <i>Ligustrum.</i> d. 24 <i>Linconia.</i> d. 400 <i>Liparia.</i> e. 497 <i>Lippia.</i> e. 329 <i>Lisianthus.</i> d. 180 <i>Lobelia.</i> f. 168 <i>Lonicera.</i> d. 210 <i>Loranthus.</i> d. 456 <i>Lotus.</i> e. 558 <i>Lycium.</i> d. 257</p> <p style="text-align: center;">M.</p> <p><i>Macrocnemum.</i> d. 198 <i>Mahernia.</i> d. 439 <i>Malachra.</i> e. 578 <i>Marcgravia.</i> e. 230 <i>Martynia.</i> e. 296 <i>Matthiola.</i> d. 230 <i>Medicago.</i> e. 561 <i>Melianthus.</i> e. 352</p>
--	--

R E G I S T E R.

<i>Melochia.</i>	e.	364
<i>Menais.</i>	d.	225
<i>Menispermum.</i>	f.	371
<i>Mentha.</i>	e.	288
<i>Mespilus.</i>	e.	186
<i>Mimosa.</i>	f.	431
<i>Mitchella.</i>	d.	132
<i>Munchausia.</i>	e.	563
<i>Muntingia.</i>	e.	242
<i>Murraya.</i>	e.	59
<i>Musa.</i>	f.	405
<i>Musfenda.</i>	d.	226
<i>Myginda.</i>	d.	172
<i>Myrica.</i>	f.	344
<i>Myrsine.</i>	d.	309
<i>Myrtus.</i>	e.	171

N.

<i>Nephelium.</i>	f.	229
<i>Nerium.</i>	d.	388
<i>Nitraria.</i>	e.	136
<i>Nyctanthes.</i>	d.	10

O.

<i>Oedera.</i>	f.	151
<i>Omphalea.</i>	f.	219
<i>Ononis.</i>	e.	487
<i>Ophioxylum.</i>	f.	427
<i>Ophira.</i>	d.	531
<i>Osbeckia.</i>	d.	469
<i>Osmites.</i>	f.	121
<i>Osteospermum.</i>	f.	129
<i>Osyris.</i>	f.	319
<i>Othonna.</i>	f.	136
<i>Ovieda.</i>	e.	222

P.

<i>Pallasia.</i>	d.	382
------------------	----	-----

<i>Pasferina.</i>	d.	549
<i>Pasiflora.</i>	f.	175
<i>Patagonula.</i>	d.	266
<i>Paullinia.</i>	d.	557
<i>Pavetta.</i>	d.	129
<i>Peganum.</i>	e.	133
<i>Penaea.</i>	d.	136
<i>Perdicium.</i>	f.	111
<i>Pergularia.</i>	d.	398
<i>Perilla.</i>	e.	290
<i>Petesia.</i>	d.	130
<i>Petiveria.</i>	d.	466
<i>Petrea.</i>	e.	311
<i>Philadelphus.</i>	e.	168
<i>Phillyrea.</i>	d.	27
<i>Phylica.</i>	d.	298
<i>Phyllis.</i>	d.	401
<i>Physalis.</i>	d.	234
<i>Piper.</i>	d.	68
<i>Poinciana.</i>	e.	41
<i>Polygala.</i>	e.	422
<i>Porana.</i>	d.	202
<i>Potentilla.</i>	e.	225
<i>Prasium.</i>	e.	291
<i>Prockia.</i>	e.	271
<i>Protea.</i>	d.	93
<i>Prunus.</i>	e.	185
<i>Psoralea.</i>	e.	547
<i>Psychotria.</i>	d.	203
<i>Ptelea.</i>	d.	155
<i>Pteronia.</i>	f.	22
<i>Punica.</i>	e.	181

Q.

<i>Quisqualis.</i>	e.	63
--------------------	----	----

R.

<i>Randia.</i>	d.	181
<i>Rhamnus.</i>	d.	268

Rho-

R E G I S T E R

<i>Rhododendron.</i>	e. 70	<i>Stilbe.</i>	f. 466
<i>Rhus.</i>	d. 402	<i>Stellingia.</i>	f. 287
<i>Ribes.</i>	d. 336	<i>Stoebe.</i>	f. 153
<i>Ricinus.</i>	f. 279	<i>Strumpfia.</i>	f. 167
<i>Rivina.</i>	d. 162	<i>Syringa.</i>	d. 38
<i>Robinia.</i>	e. 512		
<i>Rondeletia.</i>	d. 193	T.	
<i>Rosa.</i>	e. 197	<i>Tamarix.</i>	d. 432
<i>Rosmarinus.</i>	d. 51	<i>Tanacetum.</i>	f. 44
<i>Royena.</i>	e. 101	<i>Tarchonanthus.</i>	f. 33
<i>Rubus.</i>	e. 215	<i>Tetragonia.</i>	e. 189
<i>Ruscus.</i>	f. 388	<i>Thea.</i>	e. 246
<i>Ruta.</i>	e. 49	<i>Tournefortia.</i>	d. 173
		<i>Tragia.</i>	f. 220
S.		<i>Trilix.</i>	e. 238
<i>Salacia.</i>	f. 173	<i>Triopteris.</i>	e. 115
<i>Salix.</i>	f. 291	<i>Trophis.</i>	f. 325
<i>Salvadora.</i>	d. 165		
<i>Salvia.</i>	d. 55	U.	
<i>Samar.</i>	d. 150	<i>Ulex.</i>	e. 484
<i>Sambucus.</i>	d. 424	<i>Urena.</i>	e. 384
<i>Samyda.</i>	e. 98		
<i>Scabrita.</i>	d. 122	V.	
<i>Scævola.</i>	d. 200	<i>Vaccinium.</i>	d. 483
<i>Schmiedelia.</i>	d. 554	<i>Vatica.</i>	e. 128
<i>Securidaca.</i>	e. 434	<i>Viburnum.</i>	d. 412
<i>Selago.</i>	e. 323	<i>Viola.</i>	f. 171
<i>Seguiera.</i>	e. 271	<i>Viscum.</i>	f. 328
<i>Senecio.</i>	f. 94	<i>Vitex.</i>	e. 343
<i>Seriphium.</i>	f. 160	<i>Vitis.</i>	d. 355
<i>Sideritis.</i>	e. 285	<i>Volkameria.</i>	e. 335
<i>Siphonanthus.</i>	d. 123		
<i>Sirium.</i>	d. 156	W.	
<i>Smilax.</i>	f. 352	<i>Waltheria.</i>	e. 356
<i>Solanum.</i>	d. 237	<i>Weinmannia.</i>	d. 556
<i>Sophora.</i>	e. 1		
<i>Spartium.</i>	e. 443		
<i>Spirea.</i>	e. 191		
<i>Staphylea.</i>	d. 430		
<i>Stehelina.</i>	f. 25		

R E G I S T E R.

<p>X.</p> <p><i>Xeranthemum.</i></p> <p><i>Xylophylla.</i></p>	<p>f. 68</p> <p>d. 436</p>	<p> </p> <p><i>Yucca.</i></p> <p><i>Zygophyllum.</i></p>	<p>Y.</p> <p>Z.</p>	<p>d. 441</p> <p>c. 59</p>
--	----------------------------	--	---------------------	----------------------------

De PLAATEN zyn dus ingevoegd:

PLAAT	XXX.	tegenover	Bladz.	45
. . .	XXXI.	———	———	67
. . .	XXXII.	———	———	99
. . .	XXXIII.	———	———	115
. . .	XXXIV.	———	———	155
. . .	XXXV.	———	———	277
. . .	XXXVI.	———	———	399
. . .	XXXVII.	———	———	423

